

Περίοδος Β'
Τεύχος 845
Παρασκευή
17 Ιουνίου 2005
Τιμή: 4 Ευρώ

αντί

ΠΕΡΑΣΤΕ
ΠΡΟΕΔΡΕ!

ΔΥΣΤΥΧΟΣ Ο ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΗΣ
ΤΗΣ ΠΟΛΥΚΑΤΟΙΚΙΑΣ
ΔΕΝ ΑΛΛΑΖΕΙ...
ΚΑΙ ΤΟ ΧΕΙΡΟΤΕΡΟ·
ΕΣΕΙΣ
ΠΑΡΑΜΕΝΕΤΕ
ΘΥΡΟΡΟΣ!

**Βραχυκωσταίοι
και Κοντογιώργηδες**

• Ξεχείλισε
η Ψυττάλεια

- Πολεοδομικό πλιάτσικο
- Το Μουσείο Ακρόπολης

- Έξω οι ψεύτες, κάτω οι κλέφτες
- Γιατί «όχι» στη Συνταγματική Συνθήκη

Γεωργιάδης

ISSN 1108-9822

9 771108 982000

22>

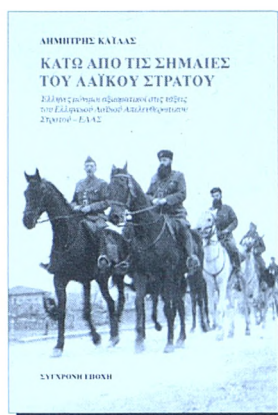
14.6.05
ANTI

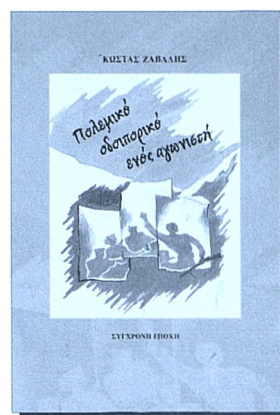
Κ. Καμπαρινού
ΤΑ «ΠΕΤΡΙΝΑ» ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑ

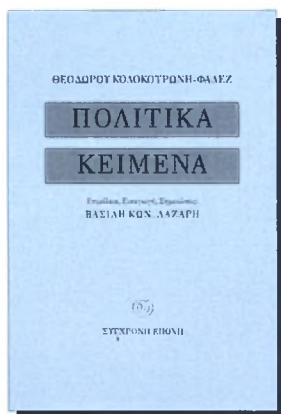
Α. Σκαμπαρινάς
**Ο ΥΠΑΣΠΙΣΤΗΣ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ
ΣΑΡΑΦΗ ΘΥΜΑΤΑΙ ΚΑΙ ΓΡΑΦΕΙ**

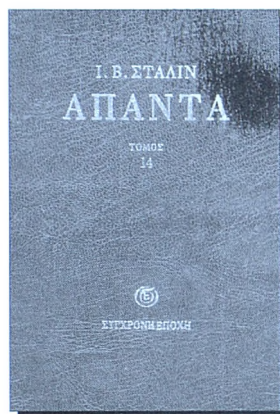
Δ. Κάλας
**ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΙΣ ΣΗΜΑΙΕΣ
ΤΟΥ ΛΑΪΚΟΥ ΣΤΡΑΤΟΥ**

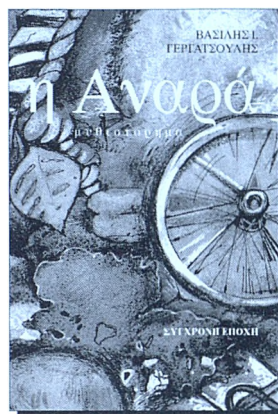
Κ. Ζαβάλης
**ΠΟΛΕΜΙΚΟ ΟΔΟΠΟΡΙΚΟ
ΕΝΟΣ ΑΓΩΝΙΣΤΗ**

Θ. Κολοκοτρώνη-Φαλές
ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Ι. Β. Στάλιν
ΑΠΑΝΤΑ 14ος τόμος

Β. Ι. Γεωργασούλης
Η ΑΝΑΡΑ

Τ. Αυγερινός
Η ΜΕΓΑΛΗ ΝΥΧΤΑ

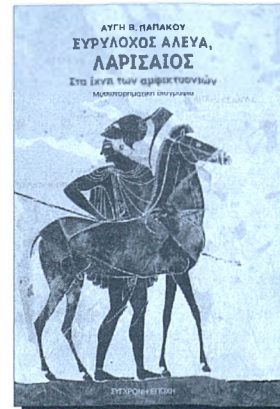
Ν. Παπανδρέου
ΙΧΝΗΛΑΣΙΣΣΕΣ
αφηγήματα

Ζ. Σχάρος
ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ ΑΠΑΝΤΑ
τόμοι Α' & Β'

Κ. Γκέλμπεση-Γκιούνη
**ΤΕΛΙΚΑ, Ο ΕΡΩΤΑΣ
ΕΙΝΑΙ ΚΕΡΑΥΝΟΒΟΛΟΣ**

Α. Β. Παπάκου
ΕΥΡΥΛΟΧΟΣ ΑΛΕΥΑ, ΛΑΡΙΣΙΑΙΟΣ
Στα ίχνη των αμφικτυονίων

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Σόλωνος 130, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: 2103820835, 2103823649, Fax: 2103813354. <http://www.sep.gr>, e-mail: info@sep.gr
ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Μαυροκορδάτου 3, Τηλ.: 2103829835, 2103808132, Fax: 2103829814
ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ: 1. Αθήνα, Μαυροκορδάτου 3, Τηλ.: 2103829835, 2103808132. 2. Θεσσαλονίκη, Πλάτωνος 7, Τηλ.: 2310283810.
 3. Γιάννενα, 28ης Οκτωβρίου 19, Τηλ.: 2651038090.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίοδος Β' Έτος 32ο • Τεύχος 845

Παρασκευή 17 Ιουνίου 2005

Τιμή τεύχους: 4 ευρώ

ΑΝΤΙ - ΠΟΛΙΤΙΚΗ**ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ**

Κωδικός εντύπου για τα ΕΛΤΑ: 1045

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

Τηλ. 210 7232713 - 210 7232819

Fax: 210 7226107

ANTI ON-LINE: <http://www.antli.gr>e-mail: chrarou@olenet.gr**ΕΚΔΟΤΗΣ:** Χρήστος Γ. Παπουτσάκης**ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ:** Παναγιώτης Τσάρας**ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ:** Νεφέλη Παπουτσάκη**ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ:** Τασία Ρούμπου**ΕΚΤΥΠΩΣΗ:** ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.

Λεύκης 134, Κρυονέρι, τηλ. 210 6297600

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:**Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη****ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ:** Εξαρμ. 39 ευρώ, Ετήσια 78 ευρώ,

Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 200 ευρώ

Φοιτητική ετήσια: 70 ευρώ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαρμ. 74 ευρώ, Ετήσια: 148 ευρώ,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαρμ. 80 δολ. ΗΠΑ, Ετήσια 160 δολ. ΗΠΑ

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: 6 ευρώ**ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ:** Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ΑΝΤΙ,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του Βιβλίου - Α. Πουλουκτάη και Σία Ε.Ε.

Λαοσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. 2310 237463

• ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ: Άλλοι τσακώνονται, εμείς πληρώνουμε	4
• Κώστας Κουφογιώργος: Γελοιογραφία	5
• ΑΝΤΗΝΩΡ: Ε.Ε.: Πόσο παροδική η κρίση;	6
• ΑΝΤΙ-ΘΕΣΕΙΣ	8
• E-mail από τον Απόστολο Διαμαντή	13
• Άγγελος Τσέκερης: Βραγκυσταίοι και Κοντογιώργηδες	14
• Κώστας Καραβίδας: Έξω οι ψεύτες, κάτω οι κλέφτες	16
• Αντι-Οικονομικός: Οι μαθητευόμενοι μάγοι επιστρέφουν δριμύτεροι	19
• Εμμανουήλ Αιμορροΐδης: Η μεγάλη των πρωθυπουργών σχολή	20
• Στρατής Μοσχονήσιος: Η Ευρώπη αναζητά το μέλλον της...	22
• Βάσια Καρκαγιάννη-Καραμπελιά: «Ευρωπαϊκή Συνταγματική Συνθήκη»:	
Γιατί στη Γαλλία είπαμε ΟΧΙ	24
• —: Το πολεοδομικό πλιάτσικο στη Σύρο	27
• Όλγα Ι. Φωτακοπούλου: «Το σκουπίδι έχει χρήμα»	30
• Μουσίστα Μπετονίου: Το κράτος καταπατά το Σύνταγμα...	32
• Μαρίνα Βήχου: Στις γειτονιές των Τσιγγάνων της Θράκης	34
• Μελίτη Κοντογιώργη: Βία και χάος, εγώ δεν είμαι πράος	36
• Μανόλης Καρέλλης: Ο λόγος για τα «φρουτάκια» και για μια αγιογραφία	38
• ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ	39
• ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	42
• Τάσος Μπίρης: Ο αρχιτέκτονας Ντίνος Παπαϊωάννου και το έργο του	44
• Νίκος Βρατσάνος: Εκ βαθέων	47
• Μάνος Στεφανίδης: Μια τέχνη της επαγρύπνησης	48
• Δημήτρης Χαρίτος: Et in Arcadia ego (και έπεται συνέχεια)...	50
• Δημήτρης Χαρίτος: Η βία ως εξιλασμός και η βία ως σκηνικό	52
• Γ.Δ. Παγανός: Ο ανύπαρκτος τόπος	53
• Γιώργος Ν. Οικονόμου: Η υπεράσπιση του Καστοριάδη	56
• Γ. Λειβαδάς: <i>Graeco-Arabica</i> : Αφιερωματικός τόμος για τον Β. Χρηστίδη	58
• Δημήτρης Φιλίππιδης: ΑΓΡΙΑ	60
• ΒΙΒΛΙΟ	61
• Και τα λοιπά από τον Θάνο Σταθόπουλο	66

Εξώφυλλο: Γεωργοπάλης

ΑΛΛΟΙ ΤΣΑΚΩΝΟΝΤΑΙ, ΕΜΕΙΣ ΠΛΗΡΩΝΟΥΜΕ

ΠΕΡΑ από χειροκροτήματα, πλατιά χαμόγελα και επινίκιους διθυράμβους μπροστά σε κάμερες και μικρόφωνα, που συνόδευσαν την τριήμερη συζήτηση για την ψήφο εμπιστοσύνης προς την κυβέρνηση, στην πραγματικότητα τα αποτελέσματα ήταν πτωχά τόσο για την κυβέρνηση όσο και για την αντιπολίτευση. Ακόμα πτωχότερα όμως για εμάς τους υπόλοιπους. Η κυβέρνηση μπορεί βεβαίως να θριαμβολογεί, καθώς απέσπασε την –δεδομένη άλλωστε– ψήφο των βουλευτών της, παρά την εικόνα αλληλοσπαραγμού που κόμμα και κυβέρνηση της ΝΔ παρουσίαζαν προ ολίγων μόλις ημερών. Στην ουσία ωστόσο επρόκειτο απλώς για μια καλοστημένη επιχείρηση εξωραϊσμού των δυο μονομάχων της πολιτικής σκηνής.

Ο ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ κέρδισε, διότι: μηδένισε το κοντέρ, για να ξεφύγει από την απογοητευτική εικόνα που παρουσίαζε η μέχρι τώρα διακυβέρνηση της χώρας από τη ΝΔ· έλυσε με μαγικό τρόπο το γόρδιο δεσμό του ανασχηματισμού, βάζοντας στη γωνία Μητσοτάκη και Ντόρα· ξεκαθάρισε τη φημολογία για πρόωρες εκλογές· και, το σημαντικότερο, προετοίμασε το έδαφος για τις «ρήξεις», τις «ανατροπές» και τις «συγκρούσεις» που έχει κατά νου και οι οποίες ήδη άρχισαν, προκαλώντας αναταραχή, δυσφορία και φόβο σε ολόκληρο τον ελληνικό λαό.

ΚΟΡΩΝΙΔΑ της επιτυχίας του Καραμανλή ωστόσο ήταν ότι καθιέρωσε τον Γεώργιο Ανδρέα Παπανδρέου ως αρχηγό του ΠΑΣΟΚ. Η οξυμμένη φραστικά και φορτισμένη συναισθηματικά τριήμερη συζήτηση στη Βουλή ήταν ό,τι έπρεπε για να αναβαθμιστεί ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ μέσα στο κόμμα του, να του δοθεί κύρος και μαζί η ανάσα που τόσο χρειαζόταν για να ξεπεράσει τις εσωκομματικές αντιπαράθεσεις – αν και η εικόνα του προς την κοινωνία ήταν τελικά εκείνη του ανεπαρκούς ηγέτη, του ηγέτη των πολιτικών και ιδεολογικών μεταμφιέσεων.. Που σημαίνει ότι, από αυτή την άποψη τουλάχιστον, ο Καραμανλής δεν έχει τίποτε να φοβάται γι' αυτή την τετραετία και ίσως την επόμενη.

ΤΑ ΣΕΝΑΡΙΑ που ήθελαν στημένο το παιχνίδι με την πρόταση δυσπιστίας από τον Παπανδρέου κατά του υπουργού Οικονομικών και τη μετατροπή της από τον ίδιο τον Καραμανλή σε πρόταση παροχής ψήφου εμπιστοσύνης προς τον... εαυτό του, δεν προξενούν καμία εντύπωση. Όλα πλέον είναι πιθανά. Και δεν θα ήταν αθέμιτο, αν η εικόνα που παρουσίασαν οι δυο αρχηγοί ανταποκρινόταν στη βαριά πραγματικότητα που ζει η χώρα. Αν δηλαδή ήταν πραγματική η βούληση και των δύο να «αντιπαραταχθούν μέχρι τελικής πτώσεως» στη διαπλοκή και τη διαφθορά. Αλλά δεν ήταν.

ΟΙ ΜΟΝΟΜΑΧΟΙ του δικομματισμού θα μπορούσαν, αν ήθελαν, να συμφωνήσουν ότι πρέπει επιτέλους να απαλλάξουν τα κόμματά τους και την πολιτική ζωή του τόπου εν γένει, από τα καρκινώματα της διαφθοράς και της διαπλοκής. Θα μπορούσαν να έχουν συμφωνήσει επίσης σε μέτρα για την απαλλαγή του τόπου από τη γάγγραινα του παλαιοκομματισμού. Η διαπλοκή όμως συνεχίζει να ελέγχει και να χειραγωγεί τις πολιτικές εξελίξεις, βολεύοντας και τα δυο μεγάλα κόμματα.

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΟΥΜΕ, για παράδειγμα, πώς καθοδηγείται σήμερα ο Κ. Καραμανλής από παράγοντες του Μαξίμου, στην κυρίαρχη άποψη ότι πρέπει να στηριχθεί ο Γιωργάκης, επειδή είναι βολικός αντίπαλος, και παράλληλα να γίνει εκμετάλλευση της κρίσης του ΠΑΣΟΚ με το περιβόητο άνοιγμα προς το «μεσαίο χώρο». Από την άλλη πάλι, είναι γνωστό ότι το μεγαλύτερο σήμερα πρόβλημα του Παπανδρέου δεν είναι ο Βενιζέλος ή κάποιος άλλος δελφίνος, αλλά τα μεγάλα συγκροτήματα της διαπλοκής, που υποτίθεται ότι τον πολεμούν καθημερινά, όπως βλέπουμε από το *Βήμα*, τα *Νέα*, ή το *Έθνος*. Θα πρέπει ωστόσο να είναι κανείς πολιτικά αφελής για να πιστέψει ότι ο Χρ. Λαμπράκης, λόγω χάρις, θα υπονομεύσει πραγματικά τον φέροντα το όνομα «Παπανδρέου», όσο χαμηλής περιεκτικότητας σε «Ανδρείκά» γονίδια και αν είναι. Στην πραγματικότητα, οι διαπλεκόμενοι επιδιώκουν να δημιουργήσουν την εικόνα ενός «αντιδιαπλεκόμενου» Παπανδρέου, χτίζοντας έναν ελεγχόμενο νέο μύθο, που θα εμφανισθεί στο μέλλον πλήρως ανανεωμένος σε πρόσωπα αλλά και «ιδέες».

ΤΟ ΕΡΩΤΗΜΑ είναι: Τι θα αντιπαρατάξει τότε ο Καραμανλής; Την ανανέωση της ΝΔ με το παλαιοκομματικό ΠΑΣΟΚ; Τη μετάλλαξη του «Πασοκικού συστήματος» από πράσινο σε γαλάζιο; Τον εναγκαλισμό όλων εκείνων –τύπου Αρσένη– από τους οποίους θέλει ν' απαλλαγεί ο Γιωργάκης; Αυτή είναι η μεγάλη παγίδα που δεν έχουν κατανοήσει οι επικοινωνιολόγοι του Μαξίμου, οι οποίοι βλέπουν το τυρί, αλλά δεν βλέπουν τη φάκα. Πέρα από τα παιχνίδια εξουσίας όμως, με την Ελλάδα τι γίνεται;

Ε.Ε.: Πόσο παροδική η κρίση;

...ΚΑΙ ΕΝΩ Νέα Δημοκρατία και ΠΑΣΟΚ δίνουν την αίσθηση ότι κατήγαγαν νίκη περιφανή στη Βουλή, με αφορμή τη συζήτηση για την παροχή ψήφου εμπιστοσύνης στην κυβέρνηση Καραμανλή, όλα δείχνουν ότι η σύννοδος κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης (που άρχισε χθες Πέμπτη, στις Βρυξέλλες, και συνεχίζεται σήμερα), αντιμετωπίζει επάλληλα αδιέξοδα.

Η ΚΡΙΣΗ –δηλώνει ο αντιπρόεδρος της Κομισιόν, Γκίντερ Φερχόγιγκεν– είναι πολυδιάστατη: «Το έδαφος τρέμει κάτω από τα πόδια μας. Ο αρχικός στόχος να τεθεί το Ευρωσύνταγμα σε ισχύ το 2007 δεν είναι πλέον ρεαλιστικός». Και το μεν ευρωσύνταγμα μπορεί να είναι ή να θεωρείται, τη στιγμή αυτή, «νεκρό» ή «σχεδόν νεκρό»... Τι μέλλει γενέσθαι, όμως, με την αύξηση και κατανομή των πόρων του κοινοτικού προϋπολογισμού, για την επταετία 2007-2013;

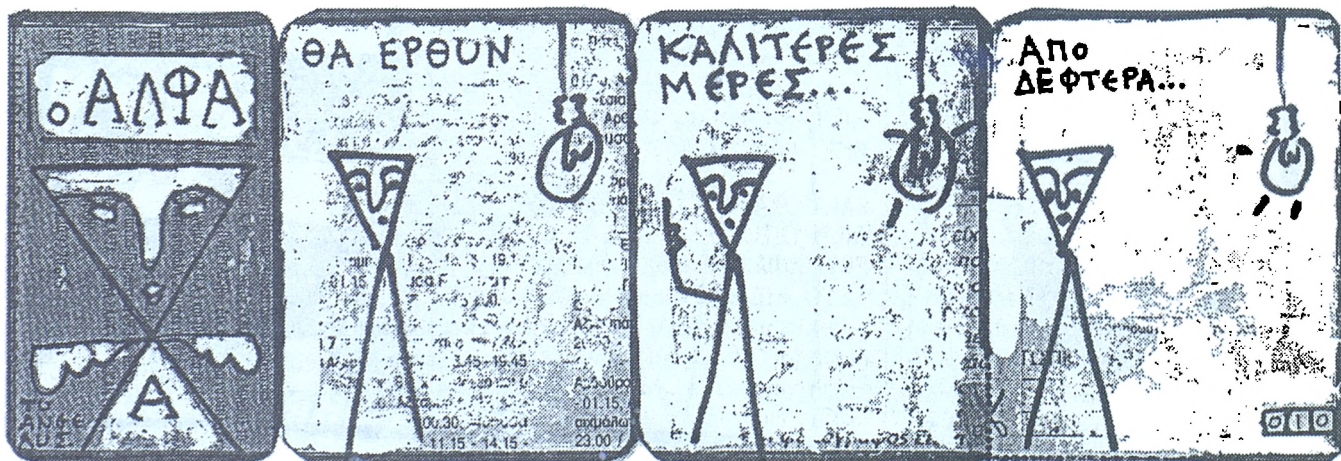
ΩΣ ΤΗΝ ώρα που σύρονται οι γραμμές αυτές, η συνάντηση Μπλερ-Σιράκ (την περασμένη Τρίτη) ουδέν απέδωσε ή –ακριβέστερα– «κατέληξε σε οξεία ασυμφωνία». Ο βρετανός πρωθυπουργός αρνείται οποιαδήποτε μείωση του ποσού των βρετανικών επιστροφών (που ανέρχονται, σήμερα, στα 5,3 δισ. ευρώ), εκτός και αν η Γαλλία δεχθεί «να επανανοίξει τον φάκελο των γεωργικών χρηματοδοτήσεων». Αλλά ο φάκελος αυτός, όπως είναι γνωστό, έκλεισε στις Βρυξέλλες, τον Οκτώβριο του 2002, διασφαλίζοντας στους ευρωπαίους αγρότες –άρα και στους έλληνες αγρότες– «τις επιδοτήσεις τους μέχρι το 2013». Κατ' ακολουθία: Στο πλευρό της Γαλλίας, που αρνείται να «επανανοίξει τον φάκελο», συμπαρατάσσονται πολλές χώρες, μεταξύ των οποίων, φυσικά, και η Ελλάδα.

[Έκπληξη, στην προκειμένη περίπτωση, αποτέλεσε η στάση της Λευκω-

σίας... Όχι επειδή διαφοροποιήθηκε από τη στάση της Αθήνας, αλλά επειδή έσπευσε να ευθυγραμμισθεί με τη στάση των... Βρετανών! Μερικοί υποθέτουν ότι η στάση αυτή της Λευκωσίας πιθανόν να σχετίζεται με την επί θύραις βρετανική προεδρία (Ιούλιος-Δεκέμβριος 2005) και με «ανταλλάγματα» (;) τα οποία, ενδεχομένως, θα ζητήσει ο πρόεδρος Τάσος Παπαδόπουλος από τον βρετανό πρωθυπουργό, Τόνι Μπλερ. Αλλά όλα αυτά –αν δεν είναι αποκρήματα φαντασίας– απομένει ν' αποδειχθούν!]

«ΜΕΓΙΣΤΟΠΟΙΗΣΗ» ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΘΑ ΣΗΜΑΙΝΕ: 17-18 ΔΙΣ. ΕΥΡΩ...

ΩΣΤΟΣΟ, και παρά τα αδιέξοδα που διαγράφονται, υπάρχουν αναλυτές που υποστηρίζουν ότι η υπόθεση του κοινοτικού προϋπολογισμού μπορεί να κλείσει «μέχρι το βράδυ της Παρασκευής» (σήμερα), με αμοιβαίες υποχωρήσεις

Βρετανίας και Γαλλίας. Μια τέτοια εξέλιξη θα εξυπηρετούσε, βέβαια, και την Ελλάδα, η οποία κάνει το «κατά δύναμιν», προκειμένου να μεγιστοποιήσει τις χρηματοδοτήσεις της από τα κοινοτικά διαρθρωτικά ταμεία... Αν όλα κυλήσουν κατ' ευχήν, η «μεγιστοποίηση» αυτή θα μπορούσε να προσδιορισθεί κάπου μεταξύ 17 και 18 δισ. ευρώ (για την επταετία 2007-2013), υπό την αίρεση, βέβαια, ότι το συνολικό ποσό των διαρθρωτικών ταμείων, για την ίδια επταετία, θα ανέλθει στα 305 δισ. ευρώ και το συνολικό ποσό του κοινοτικού προϋπολογισμού θα αγγίξει τα 871 δισ. ευρώ.

ΤΑ ΠΑΡΑΠΑΝΩ, εφόσον Γαλλία, Γερμανία και Βρετανία αξιωθούν να συμφωνήσουν στην αύξηση και κατανομή των πόρων του κοινοτικού προϋπολογισμού. Άλλως, η λουξεμβουργιανή προεδρία φέρεται αποφασισμένη να συγκαλέσει έκτακτο ευρωπαϊκό συμβούλιο, στα τέλη Ιουνίου (και, οπωσδήποτε, πριν από την 1η Ιουλίου – ημερομηνία έναρξης της βρετανικής προεδρίας). [Η λουξεμβουργιανή κοινή γνώμη, όπως και η ελληνική, έχει διαβάσει το διαβόητο άρθρο του βρετανικού *Economist*, την επομένη του γαλλικού «Όχι»: «Η απόρριψη του ευρωπαϊκού Συντάγματος από τους γάλλους ψηφοφόρους – έγραφε – είναι, με πολλούς τρόπους, ο θρίαμβος της Βρετανίας. Επί 50 τουλάχιστον χρόνια, οι Βρετανοί είχαν δυο κύριους στόχους στην Ευρώπη. Ο πρώτος ήταν να υπονομεύσουν την τάση για ευρωπαϊκή πολιτική ενοποίηση, και ο δεύτερος να εμποδίσουν τη γερμανογαλλική κυριαρχία της ευρωπαϊκής πολιτικής. Και οι δυο στόχοι – κατέληγε ο *Economist* – επιτεύχθηκαν συγχρόνως...]

ΑΛΛΑ, ΑΚΡΙΒΩΣ, επειδή τα παιχνίδια που ετοιμάζεται να παίξει η βρετανική προεδρία είναι ευδιάκριτα, τα περισσότερα μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης στηρίζουν τη λουξεμβουργιανή προεδρία. Όχι μόνο στην κατανομή των πόρων του κοινοτικού προϋπολογισμού, αλλά και σε ό,τι αφορά το μέλλον του ευρωσυντάγματος. Παραμένει γεγονός ότι οι γνώμες, στο σημείο αυτό,

στασιάζονται. Συγκεκριμένα, έχουμε: ένα και δύο και τρία και τέσσερα σενάρια. Ένα από αυτά, λόγου χάρη, υποστηρίζει ότι, ναι μεν πρέπει να «αναλύσουμε το “Όχι”», αλλά, από την άλλη, πρέπει να προχωρήσει η διαδικασία επικύρωσης της ευρωπαϊκής συνθήκης». [Με την άποψη αυτή, συμφώνησε, κατά την πρόσφατη επίσκεψή του στη Βιέννη, και ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας, Κάρολος Παπούλιας]. Ένα άλλο σενάριο προβλέπει το «πάγωμα της διαδικασίας επικυρώσεων για απροσδιόριστο χρονικό διάστημα», ώστε οι ευρωπαϊκές ηγεσίες να αντιμετωπίσουν με περίσκεψη την κατάσταση, ενώ μια τρίτη άποψη εισηγείται την «αξιοποίηση τμημάτων του ευρωσυντάγματος», για να μην επιστρέψουμε –μοιραίοι και άβουλοι– στη συνθήκη της Νίκαιας...

ΚΑΙ ΑΠΟΧΑΙΡΕΤΑ ΤΗΝ – ΤΗΝ ΔΙΕΥΡΥΝΣΗ ΠΟΥ ΧΑΝΕΙΣ, Ω, ΤΟΥΡΚΙΑ, ΡΟΥΜΑΝΙΑ, ΚΡΟΑΤΙΑ...

ΣΤΟ ΜΕΤΑΞΥ, και ενώ είναι βέβαιο ότι η Βρετανία θα ήθελε την Ευρωπαϊκή Ένωση να βουλιάζει σε μεγαλύτερη κρίση, όλες σχεδόν οι πληροφορίες επιβεβαιώνουν ότι λέξεις όπως «Τουρκία», «Βουλγαρία», «Ρουμανία»,

«Κροατία» –και προπαντός «διεύρυνση»– δεν θ' αναφέρονται στο σχέδιο των τελικών συμπερασμάτων... Ορισμένοι αναλυτές εκτιμούν ότι η «παράλειψη» αυτή δεν είναι άσχετη με τα ανακλαστικά που καταγράφηκαν στο γαλλικό και ολλανδικό δημοψήφισμα (με επίκεντρο την ένταξη της Τουρκίας...), αλλά και με την τοποθέτηση ευρύτερων κύκλων που πιστεύουν ότι η «πρόωρη διεύρυνση» (με την σχετικά απότομη είσοδο 10 νέων χωρών) έγειρε τη ζυγαριά όχι προς την πλευρά των ευρωπαϊστών, αλλά των ατλαντιστών, προς άφατη αγαλλίαση του Μπους και των περί τον Μπους. Στην τοποθέτηση αυτή, άλλοι αναλυτές υποστηρίζουν ότι η έννοια της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης δεν προϋποθέτει εναντίωση και αντιπαράθεση με τις ΗΠΑ και ότι η έννοια της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν μπορεί να ταυτίζεται με ένα είδος κλειστής λέσχης – for members only, κ.λπ.

ΟΠΩΣ ΚΑΙ αν έχει το πράγμα, η σημερινή σύνοδος κορυφής θα δείξει κατά πόσο η σημερινή κρίση είναι παροδική (γι' αυτό και διδακτική), αλλά και το τι Ευρώπη θέλουμε – ακριβέστερα θέλουμε.

ANTHNP

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Πρόταση δυσπιστίας από τον Giorgos κατά Αλογοσκούφη την προηγούμενη βδομάδα.
- Ήθελε, λένε, να αιφνιδιάσει τη ΝΔ...
- κι αιφνιδιάστηκε ο ίδιος!
- Ο ομόρρυθμος εταίρος του Κ. Καραμανλής ανταπάντησε ζητώντας ψήφο εμπιστοσύνης.
- Με δεδομένους τους συσχετισμούς στη Βουλή, ουσιαστικά αναβαπτίζει τη ΝΔ.
- Στην κολυμβήθρα του δικομματικού συστήματος.
- Της δίνει το πράσινο φως να συνεχίσει το έργο του Σημίτη.
- Ξεπούλημα των δημοσίων επιχειρήσεων, αποδιάρθρωση των εργασιακών σχέσεων, συρρίκνωση των ατομικών ελευθεριών...
- Το 'να χέρι νίβει τ' άλλο και τα δυο το σύστημα.
- Η «κίνηση» που θα έκανε ο Giorgos είχε δημοσιοποιηθεί μια μέρα πριν σε δυο εφημερίδες.
- Ποιος την κοινοποίησε είναι άγνωστο.
- Είναι τόσο πολλοί οι σύμβουλοι και οι συνομιλητές του, που άντε να βρει άκρη...
- Φαιδρότητα αποτελεί η συζήτηση για υποκλοπή.
- Όχι πως δε γίνονται τέτοια πράγματα.
- Αλλά είναι τόσο προβλέψιμος!
- Η Αριστερά μιλά για σημμένο παιχνίδι και παρά τα δίκια της τα ποσοστά της παραμένουν χαμηλά.
- Χαμηλότερα από εκείνα που δικαιούται.

ΠΟΙΟΙ ΕΧΑΣΑΝ;

ΈΧΑΑ-σαν οι βουλευτές.

Με τη χαζοχαρούμενη αυτή φράση η Αυγή της Τετάρτης 15.6.05 τιλοφορούσε ένα ρεπορτάζ στο οποίο κατέγραφε τα παιχνίδια που έπαιξαν οι βουλευτές -και ευρωβουλευτές- στο Χρηματιστήριο. Την προηγούμενη, ο περιώνυμος εκσυγχρονιστής Νεονάκης διαμαρτυρόταν μπροστά σε κανάλια και ζητούσε «αποκατάσταση» από τους «συκοφάντες» που κατήγγειλαν ότι κέρδισε στο Χρηματιστήριο 1 δισ. ενώ στην πραγματικότητα είχε κερδίσει μόνον 250 εκατομμύρια!

Με τέτοιες αντιλήψεις θα αναφερόμαστε πια στο σκάνδαλο του Χρηματιστηρίου; Και μόνον ο αξιότιμος κ. Φλώρος, τέως βουλευτής του ΠΑΣΟΚ, ενέχεται; Καλά, εκείνος κινούσε μαύρα λεφτά των οποίων την προέλευση μάλλον θα φάει το μαύρο σκοτάδι. Αλλά και οι άλλοι είναι αμέτοχοι νοοτρο-

Αρκετοί οι χαμένοι και οι κερδισμένοι από τις επενδύσεις τους στο χρηματιστήριο σύμφωνα με τα στοιχεία που έδωσε στη δημοσιότητα η Βουλή. Μεταξύ των κερδισμένων ο πρώην βουλευ-

πιών που στοχεύουν σε κερδοσκοπία; Κερδισμένοι ή χαμένοι, είναι αξιογέλαστοι -με τον ελαφρύτερο χαρακτηρισμό- όλοι οι «χρηματιστηριαζόμενοι» βουλευτές.

Εντάξει, είναι θιασώτες «του τζόγου» όλοι οι συνέλληνες οι οποίοι με τα κινητά έδιναν εντολές σε χρηματιστές από τις ξαπλωτούρες φωνάζοντας «πούλα, πούλα». Αλλά οι σταυροδοτούμενοι από τους αφελείς πολίτες βουλευτές δεν έχουν, υποθέτουμε, χρόνο για

τέτοια, επειδή πρέπει να διεκπεραιώσουν σκληρή κοινοβουλευτική δουλειά.

Εμάς πάντως μας ενδιαφέρει ιδιαίτερα η περίπτωση βουλευτών της Αριστεράς που έπαιξαν -και έχασαν ή κέρδισαν, αδιάφορο- στο μεγάλο παζάρι που παραζάλισε όλη την Ελλάδα. Είναι κι αυτοί θερμοί θιασώτες του «μονοπωλιακού τραπεζοχρηματιστηριακού κεφαλαίου» το οποίο, σε άλλες περιπτώσεις κατακεραυνώνουν; Έλεος!

Χ.Γ.Π.

ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ

της του ΠΑΣΟΚ Νίκος Φλώρος με το ποσό-ρεκόρ 1 δισ. 100 εκατομμύρια δρχ., αλλά και ο Στέφανος Μάνος με 900 εκατομμύρια και πάει λέγοντας. Το ωραιότερο όμως ήταν οι δηλώσεις του κ. Νεονάκη,

που σχεδόν δήλωνε πανηγυρικά δικαιωμένος, διότι δεν κέρδισε τελικά 20 δισ. -όπως αρχικά τον κατηγορούσαν- δρχ. αλλά μόνο 250 εκατομμύρια. Πώς θα ζήσει τώρα ο καμμένος; Σως

ΠΑΠΑ-ΣΑΓΚΑ

Μπορεί να μην τραβάει ο αρχηγός Γιωργάκης, αλλά δεν πρέπει ν' απογοητεύονται οι εξουσιομανείς στο ΠΑΣΟΚ. Υπάρχουν κι άλλοι που φέρουν το επίζηλο επώνυμο του Μεσσία. Η σάγκα των Παπανδρέου δηλαδή. Η Βάσω για παράδειγμα, η οποία παραμένει χρυσή εφεδρεία, αλλά και η κ. Δήμητρα Λιάνη-Παπανδρέου του ομοειδούς πολιτικού βιοκλίματος. Ας μην ξεχνάμε εξάλλου πως πολυάριθμοι πρωτοκλασάτοι του κινήματος (πήγα να γράψω: αποκινήματος) μόλις λίγα χρόνια πριν προσέβλεπαν με κοριτσιίστικη αιδημοσύνη και ανυπομονησία κέλητος που συναντά εξαίφνης φορβάρδα, για

μια ματιά της όταν αυτή εκάθητο βασιλοπρεπώς εις τα θεωρεία της Βουλής. Κι άλλοι πάλι τηλεπροβεβλημένοι παράγοντες της πολιτιστικής μας ζωής -ή μήπως του πνευματικού μας θανάτου- την ανέμεναν με τριαντάφυλλα στα σκαλιά καθιδρυμάτων, ίνα πληρωθεί το ρηθέν «πιο χαμηλά, όλο και πιο χαμηλά, οι υψηλόβαθμες θέσεις εξισούνται πάντα με τις ανάλογες ποδιές». Ίσως λοιπόν η κ. Παπανδρέου ν' αποτελεί μια λύση στο αδιέξοδο της αξιωματικής αντιπολίτευσης, ένα φως στο βάθος του τούνελ. Εκτός κι αν πειστεί να εκτεθεί ο κ. Γιώργος Κατσιφάρας. Έβγα έξω, αρχηγέ!

Τζιμ Μπούκης

ΔΗΜΟΨΗΦΙΣΜΑ

Α σχημα τα νέα για τους υποστηρικτές του ευρωσυντάγματος. Μετά το «όχι» από Γαλλία και Ολλανδία και μετά την αναβολή δημοψηφίσματος από την Αγγλία και άλλες χώρες το ξανασκέπτονται. Πώς να έκαναν διαφορετικά; Ήταν και οι δηλώσεις Χριστόδουλου κατά του συντάγματος. Καιρό είχε να μιλήσει και έσπειρε τον πανικό ο άνθρωπος. (Οι «φωταδιστές», αυτοί φταίνε για όλα...) **Σως**

ΘΑ ΔΙΑΛΥΘΕΙ Η ΓΣΕΕ;

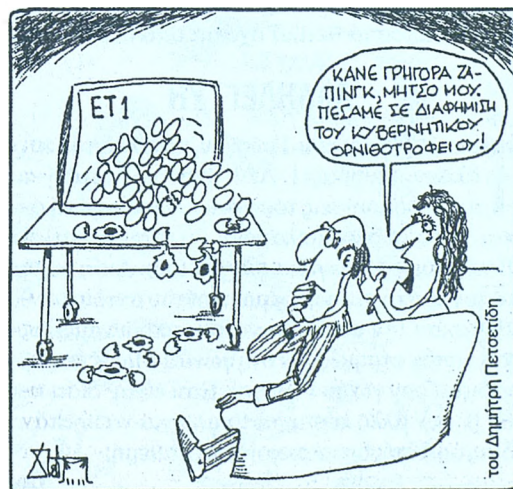
Τα σχέδια της κυβέρνησης για το μέλλον της ΓΣΕΕ είναι ένα από τα θέματα που σύντομα θα βρεθούν στο κέντρο της επικαιρότητας. Κάτι που με τη σειρά του συνδέεται άμεσα με τα μέτρα που θέλει να περάσει το Μαξίμου σε εργασιακό-ασφαλιστικό. Ακούγεται έντονα λοιπόν ότι ένα από τα κυβερνητικά σενάρια για τη ΓΣΕΕ είναι η... διάλυσή της. Όχι βέβαια με κάποιο φιρμάνι, αλλά από τα μέσα. Με διασπαστικές κινήσεις δηλαδή, με τις οποίες όπως ακούγεται φαίνεται να συμφωνεί και το ΚΚΕ για τους δικούς του λόγους. Προς το παρόν συζητείται η εφαρμογή στην Ελλάδα κάτι αντίστοιχου με το «γαλλικό μοντέλο». Ως γνωστόν, στη Γαλλία οι κύριες δυνάμεις-συνδικαλιστικοί φορείς των εργαζομένων είναι οι παρατάξεις που πρόσκεινται σε κόμματα, και κατόπιν ακολουθούν οι Ομοσπονδίες, Συνομοσπονδίες, κ.ο.κ. Έτσι, κάποιοι κυβερνητικοί αξιωματούχοι μιλούν ήδη για «σπάσιμο» της ΓΣΕΕ σε ΓΣΕΕ του ΠΑΜΕ, σε ΓΣΕΕ της ΔΑΚΕ και σε ΓΣΕΕ της ΠΑΣΚΕ και του Συνασπισμού.

Γίνονται μάλιστα συζητήσεις με μερίδα συνδικαλιστών και αναζητούνται ακόμα και πηγές χρηματοδότησης των νέων «ΓΣΕΕ». Κάτι βέβαια που έχει προκαλέσει την μήνιν σύνδικαλιστών, ιδιαίτερα της Ρηγίλλης αλλά και της Χαριλάου Τρικούπη. Ως γνωστόν πάντως, εδώ και αρκετά χρόνια στον Περισσό υπάρχουν σκέψεις για αποχώρηση του ΠΑΜΕ από τη ΓΣΕΕ και δημιουργία ενός νέου φορέα, μακριά από τους εργατοπατέρες. Για να επιτευχθεί κάτι τέτοιο, πρέπει κατ' αρχήν να μπουν στο στόχαστρο οι χρηματοδοτήσεις (κρατικές, εργοδοτικές, κ.λπ.) προς τους συνδικαλιστικούς φορείς των εργαζομένων. Το γεγονός μάλιστα ότι πρόσφατα μεγάλη δεξιά εφημερίδα

αφιέρωσε τρεις(!) σελίδες κατά των χρηματοδοτήσεων των συνδικαλιστών, κάνει πολλούς να φεβουούνται ότι δεν θ' αργήσει να τεθεί σε εφαρμογή το σχέδιο περικοπών των χρημάτων και κατόπιν της «σαλαμοποίησης» της ΓΣΕΕ.

Το ερώτημα είναι βεβαίως πόσο και πώς θα μπορέσουν να αντιδράσουν οι «εργατοπατέρες». Τόσα χρόνια το μόνο που πέτυχαν είναι να δημιουργήσουν την εικόνα μίας ελίτ που απομακρύνεται διαρκώς από τους εργαζόμενους. Τώρα λοιπόν πώς θα τους ζητήσουν στήριξη; Ένα συνδικαλιστικό κίνημα σε βαθιά κρίση, με απαξιωμένες τις ηγεσίες από τη βάση του, και με δυνάμεις που είναι πρόθυμες να αποχωρήσουν από τη ΓΣΕΕ, μπορεί να αποδειχθεί εύκολος στόχος.

Θ.Γ.

ΜΟΛΥΒΙΞ

- Ο Βαγγέλας ο θεσσαλονικεύς εξακολουθεί συστηματικά να τον υπονομεύει με αρχηγικές εμφανίσεις και αρθρογραφία επί παντός επιστητού.
- Αν τώρα κανείς δεν τον ακούει –και κυρίως να τον διαβάζει–, είναι άλλο ζήτημα.
- Μίλησε και ο Michel για άρση της μονιμότητας στο δημόσιο.
- Τα υπερατλαντικά φροντιστήρια γαρ.
- Οι εργολαβοεκδότες ξανασκέφτονται αν το άλογο που πόνταραν ήταν το σωστό.
- Προσπαθούν με αναβολικά να πάρουν την κούρσα, αλλά δεν τους προκίπτει.
- Κάποιοι κρατικοδίαιτοι επιχειρηματίες έβαλαν γαλάζια κουστούμια.
- Το ίδιο και αρκετά στελέχη του δημοσίου.
- Ούτως ή άλλως στο βεσιτιάριό τους υπήρχαν όλα τα χρώματα της ίριδος.
- Τα παπαγαλάκια στον τύπο με γερό κομπόδεμα από τις καλές παλιές ημέρες του πράσινου σοσιαλισμού βρίσκονται σε σύγχυση.
- Οι «επαναστάτες» της ΓΣΕΕ και της ΑΔΕΔΥ προσπαθούν να πείσουν τους εργαζόμενους για τον ταξικό τους (μπρρρ) προσανατολισμό.
- Το Μέγαρο Μουσικής εξακολουθεί να φιλοξενεί τους εκλεκτούς –με ξένα κόλλυβα– του διάσημου λιμπρετίστα.

ΜΟΛΥΒΙΕΣ

- Τα μπάνια του λαού ξεκίνησαν.
- Και σιγά σιγά κι οι ζέστες.
- Τουρίστες έρχονται, με ελάχιστα χρήματα, αλλά οι τιμές στα ύψη.
- Μισό εκατομμύριο ευρώ-πρόστιμο για κακοτεχνίες των γνωστών πράσινων εργολάβων και ουδείς εισαγγελέυς συγγινήθηκε!
- Η χλωματερή στα Λιόσια άνοιξε, αλλά η λυματολάσπη παραμένει στην Ψυττάλεια. Όπως παραμένουν στο γυαλί της αποβλάκωσης οι δυσλεκτικοί της κλειδαρότρυπας, οι έμμισθοι των μυστικών κονδυλίων, οι κάτοχοι εταιρειών «επικοινωνίας»...
- Το ΕΣΡ εξακολουθεί να χορηγεί πιστοποιητικά στους συνήθεις υπόπτους της διαπλοκής.
- Οι συμμετοχικο-δημοκρατικοί αδυνατούν ν' αποφασίσουν για τον ΟΤΕ, τις τράπεζες και την αξιολόγηση στα ΑΕΙ.
- Οι γαλάζιοι, χωρίς αξιωματική αντιπολίτευση, με ό,τι καταπιάνονται τα κάνουν μπάχαλο.
- Ο Ειρηνναίος στην καρακοσμάρα του.
- Χριστόδουλος και Βαρθολομαίος (Ξανα)τακίμιασαν.
- Η Εθνική ηττήθηκε από την Ουκρανία κι ο Παναθηναϊκός έχασε το πρωτάθλημα.
- Πώς να τα αντέξεις κανείς όλα τούτα;

Ν. Μολ.

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΚΕΣ ΕΠΙΘΕΣΕΙΣ

Σκοτεινά σχέδια που παραπέμπουν σε εποχές δράσης τρομοκρατικών οργανώσεων-μαϊμούδων, παρακρατικών κυκλωμάτων και ΚΥΠατζήδων που τοποθετούσαν «ορφανές» βόμβες, θυμίζουν οι δύο «τζούφιες» βόμβες που τοποθετήθηκαν τη Δευτέρα έξω από το σπίτι του αντιδημάρχου Βύρωνα, Αντώνη Καπάντα, καθώς και έξω από τα γραφεία της Ιατροδικαστικής Υπηρεσίας στο ΜΕΤΣ. Την εκτίμηση αυτή έρχονται να ενισχύσουν πληροφορίες, σύμφωνα με τις οποίες οι δύο εκρηκτικοί μηχανισμοί που δεν εξερράγησαν, ήταν βόμβες-μαϊμούδες. Κι αυτό, διότι αφενός οι πυροκροτητές τους ήταν σκασμένοι από πριν, άρα ήταν αδύνατον να πυροδοτηθούν τα εκρηκτικά, αφετέρου η ίδια η «εκρηκτική ύλη» ήταν κατά τα δύο τρίτα... γύψος. Μάλιστα αξιωματικοί της ΕΛΑΣ με μεγάλη πείρα σε θέματα τρομοκρατίας λέγουν ότι αυτό δεν οφείλεται σε λάθος του κατασκευαστή, ο οποίος, όπως δείχνουν οι

βόμβες που έφτιαξε, ούτε άσχετος, ούτε άπειρος στη συναρμολόγηση εκρηκτικών μηχανισμών ήταν. Τουναντίον, τα στοιχεία οδηγούν στο συμπέρασμα ότι συνειδητά κατασκεύασε «τζούφιες» βόμβες. Προσθέτουν δε πως ακριβώς γι' αυτό το λόγο, δεν έγινε προειδοποιητικό τηλεφώνημα όπως συνηθίζεται στις περισσότερες περιπτώσεις να κάνουν οι τρομοκρατικές οργανώσεις. Οι δύο τελευταίες, «ορφανές» μέχρι τώρα βόμβες, κάνουν ακόμα και υψηλόβαθμους αξιωματικούς της Αστυνομίας να μιλούν για «παλαιότερες εποχές, οπότε έβαζαν βόμβες οργανώσεις-μαϊμούδες, άτομα που συνδέονταν με ξένες και ελληνικές κρατικές υπηρεσίες και προσπαθούσαν να διεισδύσουν σε τρομοκρατικές ομάδες και οργανώσεις. Τότε -λένε χαρακτηριστικά- έκανε η μάνα το παιδί και το παιδί τη μάνα και κανείς δεν γνώριζε ποιος ήταν πίσω από τις ενέργειες».

Π.Π.

ΠΟΥ ΠΗΓΑΙΝΕΙ Ο ΧΡΥΣΟΧΟΪΔΗΣ;

Τέτοια αποθέωση για πρωτοκλασάτο στέλεχος του ΠΑΣΟΚ και μάλιστα από τη μεγαλύτερη εφημερίδα της Δεξιάς, τον *Ελεύθερο Τύπο*, σε άλλες εποχές θα αποτελούσε τουλάχιστον φάλτσο. Συνέβη όμως. Κι αυτό, στο φύλλο της τελευταίας Κυριακής. Λίγες ημέρες μετά τις δηλώσεις Χρυσοχοΐδη περί άρσης της μονιμότητας στο δημόσιο, και τους κραδασμούς που προκάλεσαν στο ΠΑΣΟΚ και ειδικότερα στο περιβάλλον Παπανδρέου, η εφημερίδα αποφάσισε να πλέξει το εγκώμιο ενός πολιτικού που λίγο πριν από τη σύλληψη της 17Ν είχε διακηρύξει δημοσίως την πεποίθησή του ότι για ν' αλλάξει το ΠΑΣΟΚ πρέπει να αυτοδιαλυθεί. Είναι φυσιολογικό βέβαια, το «χαϊδεμένο παιδί» του Σημίτη να αποσπά θετικά σχόλια από συμπολιτευ-

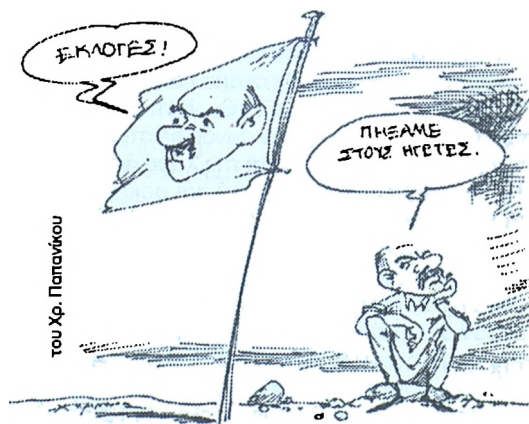
όμενες σήμερα εφημερίδες. Άλλωστε ο *Ελεύθερος Τύπος* επί εποχής Σημίτη διέθετε στις γραμμές του αρκετούς ένθερμους υποστηρικτές του «εκσυγχρονιστικού-σημιτικού ΠΑΣΟΚ». Είναι επίσης φυσικό, ο Χρυσοχοΐδης που τώρα είναι παραγκωνισμένος από τον Παπανδρέου, να μην χάνει ευκαιρία για να βάλει τρικλοποδιά στον πρόεδρο του κόμματός του. Τον χειροκροτεί όμως μερίδα του δεξιού Τύπου μόνον επειδή κάνει πάσες στην κυβέρνηση; Με την ευκαιρία, να σημειωθεί ότι η πρόταση μομφής του Γ. Παπανδρέου είχε διαρρεύσει μόνον στον *Ελεύθερο Τύπο* και στην *Απογευματινή* και σε καμία αντιπολιτευόμενη εφημερίδα. Συμπώσεις ή το «σύστημα Σημίτη» λύνει και δένει στο ΠΑΣΟΚ;

Θ.Γ.

ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ

Του τα 'λεγαν του Γιώργου, αλλά αυτός περί άλλων ετύρβαζε! Δεν άκουσε δηλαδή τις προειδοποιήσεις τόσο του κ. Μείμαρράκη όσο και του Νικήτα Κακλαμάνη ότι η συζήτηση στη Βουλή έκρυβε παγίδες για τον ίδιο. Διότι με αυτό τον τρόπο οι εσωκομματικοί του αντίπαλοι θα έβρισκαν την ευκαιρία να τον αποδυναμώσουν και να τον στριμώξουν στη γωνία! Μωρέ μπράβο ενδιαφέρον για το Γιώργο! Έτσι είναι: διότι πού θα βρουν άλλο τέτοιο αντίπαλο για να κρατά τη διαφορά στις δημοσκοπήσεις σταθερή;

Σως

Η ΑΠΑΞΙΩΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Πολλή η συζήτηση τελευταία για την άρση της μονιμότητας των δημοσίων υπαλλήλων. Η αιτία που την «ανέβασε» και προβάλλει πια ως αίτημα, προκειμένου να προχωρήσουν τα βήματα για τη διακηρυγμένη αλλά και ορθή «επανάδραση του κράτους», είναι η κατάσταση που κυριαρχεί στις δημόσιες υπηρεσίες. Γρηγορόσημα, συναλλαγές, ραθυμία, υπερκορεσμός σε προσωπικό.

Αλήθεια πώς φτάσαμε ως εδώ; Η παράδοση της εποχής Τρικούπη και Δηλιγιάννη, όταν απολύονταν ομαδικά οι διορισθέντες από την προγενέστερη κυβέρνηση, επιβίωσε στον νεότερο παλαιοκομματισμό με τους διορισμούς των ημετέρων τεχνηέντως στο δημόσιο. Το κράτος λυ-

μαίνονταν εναλλάξ το Κέντρο και η Δεξιά. Υπάρχουν οι σχετικές κοινωνιολογικές μελέτες που καταγράφουν το φαινόμενο. Αυτοί έφτιαξαν το κράτος και τις δημόσιες υπηρεσίες του. Δεν λογοδοτήσαν ποτέ γι' αυτό. Εδώ είναι η πέτρα του σκανδάλου.

Η νοοτροπία αυτή έχει εγκαθιδρυθεί στο γονιδίωμα των κυβερνώντων. Και συνεχίζεται ως τη σημερινή ημέρα. Μην προκαλούν για στοιχεία. Η κατάσταση είναι γνωστή στους πολίτες της Ψωροκώσταινας (η οποία Ψωροκώσταινα δεν έχει βεβαίως αποβιώσει). Διορθώσατε τους εαυτούς σας πρώτα, κύριοι του δικομματισμού, πριν προχωρήσετε στην υποκριτική εξυγίανση.

Χ.Ν.

ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ;

Είναι από έτους γνωστή η καταγγελία του περιοδικού για την αντισυνταγματική διάταξη που εψήφισε μεν το ΠΑΣΟΚ αλλά παρέτεινε την ισχύ της η ΝΔ, σύμφωνα με την οποία επιτρέπεται σε ορισμένους άρχοντες της τοπικής αυτοδιοίκησης (μεταξύ αυτών η κ. Γεννηματά και οι κ.κ. Κουκουλόπουλος της ΚΕΔΚΕ και ο δήμαρχος Ηρακλείου Κουράκης) να εισπράττουν εκτός από τις «αποζημιώσεις» τους ως δημάρχων ή νομαρχών και τους μισθούς τους από τους δημόσιους οργανισμούς όπου είχαν κάποτε διορισθεί (με «άψογο» τρόπο εννοείται).

Κύριε Παυλόπουλε, υπερασπιστή της νομιμότητας, δεν θα δείσετε ποτέ να σχολιάσετε όσα κατά καιρούς έχουμε καταγγείλει ή μήπως η απομύζηση των χρημάτων του έλληνα φορολογούμενου αποτελεί «προσωπικό δεδομένο» για διάφορα λαμόγια;

Χ.Ν.

ΤΖΕΡΤΖΕΛΟ ΚΑΙ ΑΡΙΣΤΕΡΑ

Τι ήταν αυτή η συζήτηση, για την οποία οι πατέρες του έθνους κατανάλωσαν τρεις ολόκληρες ημέρες; Ένα επικοινωνιακό τζερτζελο, με το οποίο Καραμανλής και Παπανδρέου ήθελαν απλώς να τακτοποιήσουν τους εσωκομματικούς λογαριασμούς τους και ταυτόχρονα, για τον πρωθυπουργό, να σημάνει «πανηγυρικά» την έναρξη –μετά από 15 μήνες– της διακυβέρνησης του τόπου.

Μια «οικογενειακή» υπόθεση των δυνάμεων του δικομματισμού, στην οποία μάλιστα εμμέσως πλην σαφώς εξαιρέθηκαν τα κόμματα της Αριστεράς. Από τα οποία ο μεν ΣΥΝ παρέμεινε στην αίθουσα και πάλεψε, όσο ήταν δυνατό, για να πει την άποψη του, το δε ΚΚΕ προτίμησε την αποχή, ελπίζοντας προφανώς ότι έτσι θα προβληματίσει περισσότερο τους οπαδούς του.

Ερώτημα: Έτσι θα αντιμετωπίσουν οι δυνάμεις της Αριστεράς τον δικομματισμό και τις νεοφιλελεύθερες επιλογές του;

Τ.Κ.Δ.

ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ

Να κι η Μιλένα Αποστολάκη, εδώ είναι! Πάνω που την είχαμε χάσει ξαναχτύπησε. Κατηγόρησε σε δηλώσεις της την ΝΔ «για την αβάσταχτη ελαφρότητα» που χαρακτηρίζει την πολιτική της. Τον καημένο τον Κούντερα! Μετά τη Δήμητρα Λιάνη τώρα τον παρέλαβε στο στόμα της και η Μιλένα Αποστολάκη!

ΜΕΓΑΣ ΠΑΝΙΚΑΣ

Ο Έλληνας όταν ξυπνάει και βλέπει τον εαυτό του στον καθρέφτη φαντάζεται ότι είναι τουλάχιστον ο Μέγας Αλέξανδρος. Πόσο μάλλον ο μεγάλος Παναγιώτης Ψωμιάδης, νομάρχης Θεσσαλονίκης και πάσης Μακεδονίας. Ο οποίος αποφάσισε να διοργανώσει εκδήλωση τιμής για τον Μακεδόνα στρατηλάτη μπροστά από το άγαλμά του στη Θεσσαλονίκη. Τι να κάνει ο άνθρωπος; Είδε κι απέιδε που η κυβέρνηση δεν τον ακούει και κάνει του κεφαλιού της και αποφάσισε να συνομιλήσει με την ιστορία και να λάβει την ανάλογη «επιφοίτηση». Είναι γεννημένος για μεγάλα πράγματα...

Σως

ΕΞΥΠΝΟ-ΚΟΥΤΟ-ΑΛΑΖΟΝΕΙΕΣ

Κουτοαλαζονεία καταλόγισε ο κ. Σημίτης στη ΝΔ. Σωστά. Η αλαζονεία από εποχής καθιερώσεως της ως μεθόδου άσκησης της εξουσίας από το ΠΑΣΟΚ πρέπει να διαφοροποιηθεί: Σε κουτοαλαζονεία της Ν.Δ. και σε εξυπνοαλαζονεία του ΠΑΣΟΚ. Για να εμπλουτίζεται και το λεξιλόγιό μας.

Χ.Ν.

ΤΡΟΜΟΠΡΟΣΤΑΣΙΑ

Τα πράγματα δεν είναι καθόλου αστεία. Η τρομοκρατία ζει και βασιλεύει στην Ελλάδα και ας μας καθησυχάζει ο κ. Βουλγαράκης. Απόδειξη ότι ο κ. Γ. Καρατζαφέρης ενημερώνει το ευρωκοινοβούλιο «ότι κοιμάται με ένα όπλο τύπου ούζι κάτω από το μαξιλάρι του» (sic). Δεν μας διευκρινίζει όμως εάν το ούζι το πηγαινοφέρνει από τις Βρυξέλλες στην Αθήνα. Ή μήπως στην κάμαρή του στις Βρυξέλλες έχει καλάσινικωφ; **Σως**

ΚΟΛΟΝΕΛΟ

Ο Καραμανλής είναι το πιο γρήγορο κανόνι, δήλωσε ο πρώην υπουργός του ΠΑΣΟΚ Γεράσιμος Αρσένης μετά τη συνάντησή του με τον πρωθυπουργό. Ευχαριστημένος γαρ που απεδέχθη άμεσα το αίτημά του να τον δεχθεί, εν αντιθέσει με τον πρόεδρο του ΠΑΣΟΚ. Εμ, Υπουργός Άμυνας διετελέσε, κάτι παραπάνω ξέρει από κανόνια και στρατιωτικό οπλισμό. Άρα η ΝΔ ελπίζει βάσιμα με την προσθήκη Αρσένη να λύσει τα προβλήματα «αφλογιστίας» στην πολιτική της. Έμπαινε στρατηγέ! **Σως**

ΟΜΟΝΟΙΑ

Αξιέπαινη η πρωτοβουλία για την έκδοση βιβλίου με τον τίτλο «Ομόνοια» όπου φιλοξενοούνται κείμενα γνωστών ελλήνων λογοτεχνών. Να σημειωθεί ότι τα έσοδα από τις πωλήσεις του βιβλίου θα διατεθούν για τους δύο ξένους μετανάστες που έμειναν ανάπηροι μετά τη δολοφονική απόπειρα ενός φασιστοειδούς πριν από λίγα χρόνια. Αφού η πολιτεία δεν τους περιθάλπει (πάλι καλά που δεν τους απέλασε) αναλαμβάνουν κάποιοι ευαίσθητοι πολίτες να τους συμπαρασταθούν. **Σως**

ΝΤΙΝΓΚ, ΝΤΑΝΓΚ

Για ποιο λόγο χτυπάνε οι καμπάνες; Μα, ασφαλώς για «εθνικούς λόγους», όπως διατείνεται ο Αρχιεπίσκοπος, ο οποίος ξεσπαθώνει εναντίον εκείνων που ζητούν την παύση των «ιερών κωδώνων». Αφορμή ήταν το σχέδιο νόμου του ΥΠΕΧΩΔΕ στο οποίο προβλέπεται η αντιμετώπιση του θορύβου από τις εκκλησίες. Επιβάλλεται, σύμφωνα με το σκεπτικό της Ιεράς Συνόδου, να κρούουν, διότι μας θυμίζουν την εποχή που «ο ένδοξος στρατός του έθνους εισέρχετο ελευθερωτής στις σκλαβωμένες πόλεις». Καήκαμε! Έως ότου πάρουμε ξανά την Πόλη, θα μας ξεκουφάνουν κανονικά! **Σως**

Η ΧΥΤΡΑ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

«Ένα όμορφο πρωινό, την ώρα που η Ευρώπη μαζί με τις φίλες της μάζεψε λουλούδια σ' ένα λιβάδι, όχι μακριά από τον γυαλό, ο Δίας πλησίασε τα κορίτσια, μεταμορφωμένος σε ταύρο, ολόλευκο και γεμάτο ημεράδα, με μύριες χάρες απλωμένες πάνω στο δυνατό, νεανικό κορμί του, που το φώτιζαν δύο αθάνατα μάτια και από αυτά ψηλότερα τα δυο του κέρατα και ολόχρυσο ένα μισοφέγγαρο απάνω στο κεφάλι. Με ήμερο μουκάνισμα πέρασε δίπλα από τα κορίτσια και πήγε και ξαπλώθηκε μπρος στα πόδια της Ευρώπης. Τα κορίτσια γοητεύτηκαν, ξεθάρρεψαν κι άρχισαν να τον περιεργάζονται με θαυμασμό. Σε λίγο η Ευρώπη, χαρούμενη και γελαστή, πήδησε στη ράχη του. Τότε με μιας ορθώθηκε το ζώο και όρμησε κατά το πέλαγος. Η κόρη, γατζωμένη πάνω στη ράχη του, για να μην τσακιστεί, ξεφώνιζε απελπισμένα, όμως οι φίλες της είχαν σκορπίσει πανικόβλητες. Έτσι ο Δίας πέτυχε τον σκοπό του. Και μετά η Ευρώπη έφυγε στη Δύση. Από τότε πέρασε πάρα πολύς καιρός. Και πολλοί από μας, δικαιολογημένα, θα σκέφτονται σήμερα που ασήμαντοι γραφειοκράτες των Βρυξελλών αμφισβητούν το εθνικό μας Σύμφωνο, μήπως και ο μύθος επαναλαμβάνεται αντίστροφα και οι Νεοέλληνες γατζωμένοι πάνω στη ράχη της Ευρώπης για να μην τσακιστούμε, ξεφωνίζουμε απελπισμένα, ενώ οι φίλοι μας έχουν σκορπίσει πανικόβλητοι». (Από την τριμηνιαία έκδοση του Ιατρικού Συλλόγου Θεσσαλονίκης).

πως οι άνδρες της Ασφάλειας κατάσχασαν και ένα μεγάλο αριθμό δελτίων παράνομου στοιχήματος, το γνωστό «Book» καθώς και βιβλιάρια, στα οποία φαίνεται ότι υπάρχει κίνηση υψηλών ποσών».

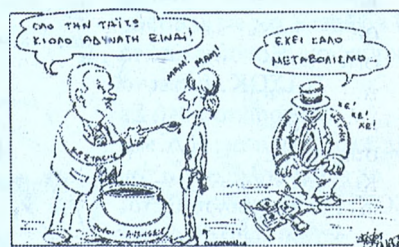
«Χέλια» αλιεύουμε στην εβδομαδιαία εφημερίδα της Ηπείρου **Έκδοση**:

«Δύο φορείς της πόλης μας, η Δημοτική Επιχείρηση Λίμνης Ιωαννίνων και η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Ιωαννίνων, προχώρησαν την προηγούμενη εβδομάδα σε εμπλουτισμό της λίμνης Παμβώτιδας με κυπρίνους και χέλια...

Στην προγραμματική σύμβαση προβλέπεται να γίνεται σε ετήσια βάση ο εμπλουτισμός της λίμνης με γόνυ ψαριών (κέφαλο, χελιών και κοινού κυπρίνου). Σκοπός είναι η ισορροπία του υδάτινου οικοσυστήματος της λίμνης, η αποκατάσταση της τροφικής αλυσίδας και η αύξηση της αλιευτικής παραγωγής. Τα χέλια είναι από τα ψάρια που υπήρχαν και αλιεύονταν σε μεγάλες ποσότητες στη λίμνη Παμβώτιδα. Τα έργα αποξήρανσης του έλους της Λαψίστας, τα αναχώματα και οι επεμβάσεις στον Καλαμά, είναι παράγοντες που συνέβαλαν στην εξαφάνιση του χελιού. Τα τελευταία χρόνια έχουν γίνει αρκετοί εμπλουτισμοί με χέλια και τα αποτελέσματα κρίνονται θετικά».

Διατύπωση ρητορικού και καθόλου τοπικού χαρακτήρα ερωτήματος στην εφημερίδα **Εμπρός** της Λέσβου:

«Ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος ζήτησε δραστικά μέτρα για την προστασία των τραπεζών από κακοπληρωτές δανειολήπτες. Να αναμένω νόμο προστασίας των καρχαριών από πεινασμένους κολυμβητές;»!

ΜΕΤΑΛΛΑΞΗ

Νιώθω μετάλλαξη, γίνομαι σιγά σιγά ΠΑΣΟΚ. Αρχίζω να διαβάζω τη στήλη του Πρετεντέρη και τις εκδόσεις Καστανιώτη. Και να πίνω καφέ στη Σκουφά. Όλοι οι φίλοι μου εξάλλου είναι ΠΑΣΟΚ. Κρυπτοεκσυγχρονιστές καλλιτέχνες και διανοούμενοι. Και προκειμένου να μείνω μόνος, άλλαξα. Συγγνώμην.

ΑΤΣΙΔΑΣ

Αλλά με έχει επηρεάσει και ο αρχηγός. Όπως τον βλέπω, είναι αχτύπητος. Αν συνεχίσει έτσι, δεν του γλυτώνει η πρωθυπουργία. Είναι ατσίδας. Με εντυπωσιάζει περισσότερο η αταραξία του. Ό,τι και να γίνεται, αυτός παραμένει ψύχραιμος. Προσληνόμενος στον στόχο του. Μία μύγα που λείει ο λόγος να πετάξει μπροστά του, θα αδιαφορήσει. Και θα συνεχίσει να κάνει τις μομφές του.

ΜΟΜΦΗ

Είναι ειδικός στο ζήτημα αυτό. Μόλις δει μομφή την αρπάζει αμέσως. Γι' αυτό και όλοι τον φοβούνται. Θυμάστε τον Καραμανλή που είπε έντρομος: Άργησες Γιώργο! Είναι φανερό. Σου λείει, ας του πω ότι άργησε, μπας και τον ξεγελάσω και νομίζει πως τελείωσε η συζήτηση και πάμε για τένις. Διαφορετικά, θα σκέφτηκε, έτοιμος θα είναι να χυτιάτικα να μου κοτσάει μια μομφή και να τρέχω. Αυτό ήταν το νόημα της ιστορικής φράσεως.

ΘΥΜΑΤΑΙ

Αλλά απατώνται όσοι νομίζουν ότι ο Γιώργος άργησε. Δεν άργησε καθόλου. Εντάξει ήταν στο ραντεβού του. Απλώς ο Καραμανλής άρχισε νωρίτερα, για να τον μπερδέψει. Διότι στα ζητήματα αυτά ο Γιώργος είναι ανένδοτος. Ξέρει όλα τα ραντεβού του απέξω. Αφού να φανταστείτε, η γραμματέας του είναι άχρηστη. Τα θυμάται όλα μόνος του.

ΑΡΧΗΓΟΣ

Τις προάλλες μάλιστα τι θυμήθηκε, λέτε, ξαφνικά; Πως πριν από έναμιση χρόνο εκλέχθηκε αρχηγός! Πού το θυμήθηκε, θα μου πείτε, μετά από τόσο καιρό; Έλα ντε. Εδώ εγώ, που είμαι και νεότερος, και δεν θυμάμαι με ποια βγήκα το βράδυ, ή τι έφαγα σήμερα. Και αυτός θυμήθηκε ένα περσινό γεγονός!

ΤΡΟΜΟΣ

Και όμως. Το θυμήθηκε. Και χτύπησε, λείει, το χέρι του στο τραπέζι του Πολιτικού Συμβουλίου δυνατά και τους τσάκισε τους διαφωνούντες. Άλλο τώρα που δεν το έδειξαν ότι φοβήθηκαν και άρχισαν τα γέλια. Έτσι είναι οι πολιτικοί όμως. Υποκρίνονται.

ΕΤΟΙΜΟΣ

Κανονικά, αυτός ο αρχηγός του ΠΑΣΟΚ, που θυμάται τόσες λεπτομέρειες, είναι βέβαιον ότι θα θυμηθεί και τις εκλογές και θα βάλει υποψηφιότητα. Εγώ είμαι σχεδόν βέβαιος ότι θα το κάνει. Και μετά, άντε πιάσ' τον.

ΑΥΤΟΣ

Άλλο τίποτα δεν έχω να πω για τον πρόεδρο. Ποιον πρόεδρο; Δεν θέλω ανήστες ερωτήσεις. Ένας είναι ο πρόεδρος. Ο Γιώργος.

ΑΙΣΘΗΣΗ

Εκεί λοιπόν παιδιά που είχα παρατήρει τα πολιτικά, ξαφνικά κάτι με τραβάει κοντά του, μα δεν ξέρω τι. Ένα περίεργο πράγμα, όλη την ημέρα θέλω να παρακολουθώ πολιτικά θέματα. Ακόμη και χωρίς να βλέπω τον Γιώργο. Αρκεί που τον αισθάνομαι.

ΜΕΣΑ

Νομίζω το ανέλυσα επαρκώς το θέμα Γιώργος. Δεν πιστεύω να υπάρχουν απορίες; Πάμε παρακάτω τώρα. Βλέπω να διαμαρτύρονται οι σκηνοθέτες,

διότι, λείει, δεν τους χρηματοδοτεί το Κέντρο Κινηματογράφου. Τώρα τι να τους πεις; Δεν ευχαριστούνε τον θεό που κυκλοφορούνε ελεύθεροι, μετά από τόσα σοβαρά κακουργήματα, μου θέλουνε και επίδομα;

ΣΤΟΠ

Εδώ μπαίνεις σε ταινία ποιότητος, ας πούμε του Αγγελόπουλου ή άλλου παρόμοιου, βγαίνεις, πας για ψώνια, γυρίζεις, και ο Κατράκης είναι στο ίδιο σημείο. Κάτι συμβαίνει με τα άτομα αυτά, αλλά δεν μπορώ ακόμη να το εξηγήσω.

ΜΑΧΑΙΡΙ

Πάντως εγώ αν ήμουν υπουργός Πολιτισμού, το πρώτο πράγμα που θα έκανα θα ήταν το εξής: θα έκοβα όλες τις χρηματοδοτήσεις σε όλες τις μορφές τέχνης. Και θα έδινα τα λεφτά μόνον στα μουσεία. Πουθενά άλλου.

ΚΡΑΤΟΣ

Διότι αυτή είναι η ευθύνη του κράτους. Να διατηρεί τα έργα τέχνης, να χρηματοδοτεί επιστημονικές έρευνες, να κάνει κτήρια και μουσεία. Δεν είναι δουλειά του ούτε να γυρίζει ταινίες, ούτε να γράφει τραγούδια, ούτε να γράφει μυθιστορήματα. Όποιος θέλει ας γίνει μουσικός, ή ζωγράφος, ή λογοτέχνης εξ ιδίων. Εμένα τι με νοιάζει; Αν μοιάζει του Χέμινγκγουεθ, θα τον αγοράσω. Ειδάλλως όχι.

Βραχυκωσταίοι και Κοντογιώργηδες

του Άγγελου Τσέκερη

Η πρόταση δυσπιστίας στον Αλογοσκούφη αποτελούσε ένα προσωπικό σχέδιο του Γιώργου Παπανδρέου. Ουδείς άλλος από το ΠΑΣΟΚ το γνώριζε, συμπεριλαμβανομένων και των δεκαπέντε επιτελικών οργάνων που έχει συστήσει ο πρόεδρος προκειμένου να διατηρεί το κόμμα σε ολοκληρωτική σύγχυση. Στα σημαντικά πολιτικά ζητήματα ο πρόεδρος συνομιλεί με τον εαυτό του και κάτι περιέργους, ενώ αντιθέτως στα θεσμικά όργανα του κινήματος αναποδογυρίζει κλειψύδρες και παίζει με τον κομπιούτερ. Στην συγκεκριμένη περίπτωση η πρόταση μομφής είχε μείνει στα στενά πλαίσια του προεδρικού περιβάλλοντος, προκειμένου να μην χαθεί το πολύτιμο στοιχείο του αιφνιδιασμού. Είναι άγνωστο αν το στοιχείο του αιφνιδιασμού το σκέφτηκε ο πρόεδρος μόνος του, ή του το πρότεινε κάποιος σύμβουλος. Εξίσου άγνωστο είναι τι ακριβώς επεδίωκε ο εν λόγω αιφνιδιασμός και γιατί η πρόταση μομφής δεν μπορούσε να κατατεθεί κανονικά, με την πολιτική της επιχειρηματολογία, όπως όλες οι προτάσεις μομφής του κόσμου.

Από τότε που έχασε τις εκλογές μέχρι σήμερα, το ΠΑΣΟΚ έχει διαφωνήσει με την κυβέρνηση σε δύο πράγματα: το ένα είναι η απογραφή και το άλλο ο βασικός μέτοχος. Στον βασικό μέτοχο το ΠΑΣΟΚ συγκρούστηκε σφοδρά με την κυβέρνηση (φτάνοντας μέχρι του σημείου να καταγγέλλει τα δικά του νομοθετήματα και την δική του συνταγματική αναθεώρηση), αλλά σήμερα η υπόθεση αποτελεί οριστικά παρελθόν. Από την άλλη, στο θέμα της απογραφής, η κουβέντα γίνεται για τα προσχήματα: η μεν ΝΔ βρήκε ένα καλό επιχείρημα προκειμένου να αθετήσει τις γενναιόδωρες προεκλογικές της υποσχέσεις, το δε ΠΑΣΟΚ μια αφορμή να στρέφει τα πυρά εναντίον της κυβέρνησης όταν η κουβέντα έρχε-

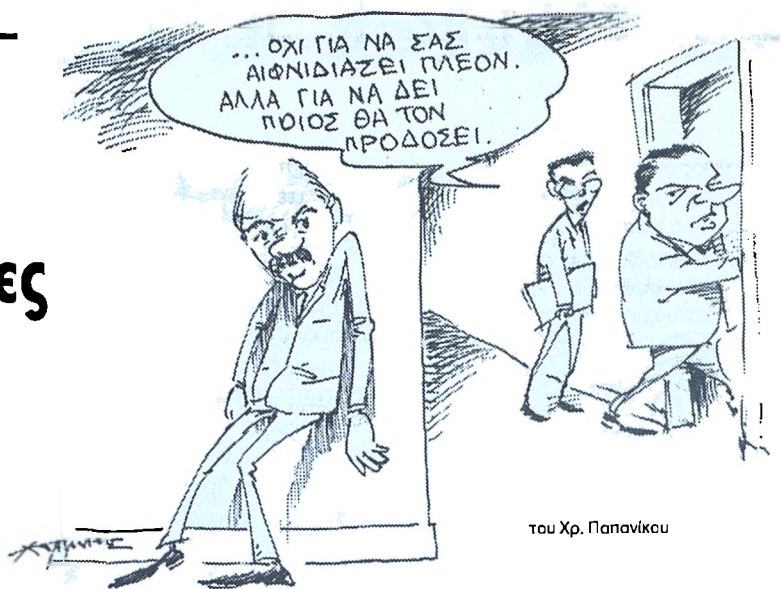
ται στην δική του πολιτική. Με όλα τα υπόλοιπα που κάνει σήμερα η κυβέρνηση στο ασφαλιστικό, στα εργασιακά, στην παιδεία, στην εξυπηρέτηση ισχυρών οικονομικών συμφερόντων, το ΠΑΣΟΚ δεν δείχνει να διαφωνεί ιδιαιτέρως, και υπό την έννοια αυτή η μομφή στον Αλογοσκούφη πρέπει μάλλον να εκληφθεί ως προσπάθεια δημιουργίας εντυπώσεων. Να πειστούμε δηλαδή ότι το ΠΑΣΟΚ κάνει μαχητική αντιπολίτευση, διότι έτσι θα όφειλε μέσα σε ένα κλίμα αυξανόμενης δυσφορίας του κόσμου για την κυβερνητική πολιτική. Και για να πειστούμε περισσότερο, έπρεπε αυτό να γίνει αιφνιδιαστικά, σαν λαγός που βγαίνει μέσα από καπέλο, ώστε να έχει μεγαλύτερο αντίκτυπο στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, που πετάνε τη σκούφια τους να μας πουλάνε φύκια για μεταξωτές κορδέλες.

ΒΑΣΤΑΤΕ ΜΕ ΜΗΝ ΤΟΝ ΤΣΑΚΙΣ

Η έκβαση του εγχειρήματος υπήρξε ατυχής, παρά το φιλόδοξο του προεδρικού σχεδιασμού: την ημέρα που επρόκειτο να υποβληθεί η πρόταση, το επτασφράγιστο μυστικό της μομφής στον Αλογοσκούφη, βρέθηκε κρεμασμένο στα μανταλάκια των περιπτέρων. Ο αιφνιδιασμός ακυρώθηκε (χωρίς να μάθουμε ποτέ πώς ακριβώς επρόκειτο να λειτουργήσει), και ο πρωθυπουργός είχε όλο τον καιρό να σχεδιάσει μια εξίσου ανούσια ρελάνς στην κίνηση Παπανδρέου, ζητώντας ψήφο εμπιστοσύνης από την βουλή. Δηλαδή από την κοινοβουλευτική πλειοψηφία, δηλαδή από τους βουλευτές του, δηλαδή από τον εαυτό του. Αν και κατά

τους πλέον βαθυστόχαστους πολιτικούς αναλυτές το παιχνίδι των εντυπώσεων το κέρδισε τελικώς ο Καραμανλής, παραμένει εντελώς αδιευκρίνιστο ποιος εντυπωσιάστηκε και γιατί. Οι μόνοι στην ελληνική κοινωνία που έδειξαν να εντυπωσιάζονται ήταν οι βουλευτές του ΠΑΣΟΚ: βγήκαν από την Βουλή καταγγέλλοντας ότι τα πολιτικά τους σχέδια υποκλέπτονται, ότι τα τηλέφωνα τους παρακολουθούνται από την κυβέρνηση και ότι, αν δεν είχε διαρρεύσει το μυστικό, ο Παπανδρέου θα είχε χτυπήσει τον Αλογοσκούφη κάτω σα χταπόδι. Off the record τραβάγανε τα μαλλιά τους για τον αρχηγό που τους έστειλε ο Θεός και τι αμαρτίες πληρώνουνε.

Η κοινοβουλευτική διαδικασία για την στημένη ψήφο εμπιστοσύνης ορίστηκε για το αμέσως επόμενο Σαββατοκύριακο. Στο διάστημα αυτό οι δύο παρατάξεις έπεσαν με τα μούτρα στην εντατική ιδεολογικοπολιτική προετοιμασία, μέσα σε συνθήκες γενικευμένης πολιτικής απάθειας. Η ΝΔ άφηνε να εννοηθεί ότι είχε ανατριχιαστικά στοιχεία για σκάνδαλα της διακυβέρνησης ΠΑΣΟΚ, τα οποία θα παρουσίαζε στη Βουλή αν χρειαζόταν. Αν δεν χρειαζόταν, η συζήτηση θα παρέμενε γενικόλογη και υπαινικτική στα πλαίσια της ειλικρίνειας μεταξύ κατεργαρέων. Το ΠΑΣΟΚ από την πλευρά του προσπάθησε φιλότιμα να μας πείσει για το πόσο καλή είναι η ατμόσφαιρα στο Πολιτικό Συμβούλιο, όπου μετά τον εκνευρισμό της διαρροής ο Γιώργος αναφέρθηκε με θερμά λόγια σε κάποιο άρθρο του Βαγγέλη Βενιζέλου και ο Βαγγέλης απάντησε ευχαριστώ πρόεδρε, εκτι-

του Χρ. Παπανίκου

μώ το ύφος σου. Μέσα σε αυτό το κλίμα ομοψυχίας, το ΠΑΣΟΚ χάραξε τους άξονες της πολιτικής του γραμμής, κάνοντας σφοδρή επίθεση στην κυβέρνηση Καραμανλή για τα 180 δισ. που έφαγε η κυβέρνηση Σημίτη και που μας ζητάει πίσω η Ευρωπαϊκή Ένωση.

ΔΥΟΜΙΣΗ ΜΕΡΕΣ ΠΟΥ ΔΕΝ ΣΥΓΚΛΟΝΙΣΑΝ ΚΑΝΕΝΑΝ

Η συζήτηση στη Βουλή κράτησε ολόκληρο το Σαββατοκύριακο και παρουσίασε υψηλό ρητορικό και τηλεοπτικό ενδιαφέρον. Η κοινοβουλευτική πλειοψηφία της ΝΔ τεκμηρίωσε την ψήφο εμπιστοσύνης που ζητούσε από τον εαυτό της, προβάλλοντας μια δημοσκοπήση της VPRC σύμφωνα με την οποία η πλειοψηφία των πολιτών συμφωνεί με την κατάργηση της μονιμότητας στο δημόσιο. Αυτό παρουσιάστηκε ως πράσινο φως από την κοινωνία προς την κυβέρνηση να προχωρήσει σε «θαρραλέες τομές», δηλαδή στο ξήλωμα των εργασιακών σχέσεων και του ασφαλιστικού συστήματος, εγκαταλείποντας ολοκληρωτικά την ρητή προεκλογική της δέσμευση ότι θα κάνει ομελέτα χωρίς να σπάσει αβγά. Φυσικά τα αποτελέσματα των δημοσκοπήσεων ερμηνεύονται κατά πολλούς τρόπους, κυρίως επειδή πολύ συχνά άλλη είναι η ερώτηση που υποβάλλει η έρευνα και άλλη η ερώτηση στην οποία απαντάνε οι άνθρωποι: για παράδειγμα, όταν οι άνθρωποι ερωτώνται για την κατάργηση της μονιμότητας στο δημόσιο, συνήθως απαντάνε στην ερώτηση «είστε ευχαριστημένοι με τις υπηρεσίες που προσφέρει το δημόσιο, ή να πάει να γαμηθεί;» και φυσικά επιλέγουν το δεύτερο. Εντελώς διαφορετικά θα ήταν τα πράγματα, αν οι ερωτήσεις ετίθεντο αλλιώς, π.χ. «προτιμάτε να έχετε σταθερή δουλειά και συλλογικές συμβάσεις, ή να κοιμόσαστε το βράδυ και να μην ξέρετε αν θα έχετε δουλειά την άλλη μέρα το πρωί;». Στην περίπτωση αυτή, είναι εξαιρετικά αμφίβολο αν η κυβέρνηση θα έτρεχε να υλοποιήσει πολιτικά τα αποτελέσματα της δημοσκοπήσης, για τον ίδιο λόγο που δεν κάνει δημοψήφισμα για το ευρωσύνταγμα, κάτι που επίσης ζητάει μια μεγάλη κοινωνική πλειοψηφία: διότι δεν την συμφέρει.

Το ΠΑΣΟΚ από την δική του πλευρά

κινήθηκε σε μια κάπως παράδοση αντιπολιτευτική γραμμή. Κατακεραύνωσε τη συμφωνία για την εθελούσια έξοδο στον ΟΤΕ, όχι γιατί ξηλώνει τις εργασιακές σχέσεις στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, αλλά γιατί κοστίζει ακριβά στο κράτος: δηλαδή για το γεγονός ότι 6.000 άνθρωποι δεν εξαναγκάστηκαν σε παραίτηση κάτω από δυσμενέστερους όρους. Επίσης κατηγόρησε την κυβέρνηση ότι προωθεί την αξιολόγηση στα πανεπιστήμια «χωρίς συνέπειες», δηλαδή χωρίς να περικόπτει την χρηματοδότηση όταν τα ΑΕΙ δεν είναι ανταγωνιστικά, δηλαδή όλα τα ΑΕΙ που δεν μπορούν να προσελκύουν πλούσιους πελάτες και να τους πουλάνε ακριβές εκπαιδευτικές υπηρεσίες. Κατά τα άλλα ισχυρίστηκε ότι μπορεί να κάνει καλύτερα την ίδια ακριβώς δουλειά που κάνει η Νέα Δημοκρατία, δηλαδή να μειώσει το εργατικό κόστος, να προωθήσει φοροαπαλλαγές για τους επιχειρηματίες, να γονατίσει το ΙΚΑ και να μας γεμίσει με γήπεδα του γκολφ, αλλά με ευαισθησία για τον πολίτη, το κοινωνικό σύνολο και την αειφόρο ανάπτυξη. Το γιατί το ΠΑΣΟΚ μπορεί να κάνει όλα αυτά τα πράγματα καλύτερα ως κυβέρνηση δεν διευκρινίστηκε. Αποδεικνύεται όμως από την εξαιρετικά συνεκτική και αποτελεσματική εικόνα που παρουσιάζει ως αντιπολίτευση.

Όσο περισσότερη της πλάκας είναι η αντιπαράθεση, τόσο περισσότερο ανεβαίνουν οι τόνοι. Ο πρωθυπουργός δήλωσε αποφασισμένος να τσακίσει τις συντεχνίες, όπως τσάκισε αυτή του ΟΤΕ, την οποία χρηματοδότησε πλουσιοπάροχα με δικά μας λεφτά. Έθεσε ερωτήματα που θα μείνουν στην ιστορία, όπως «είμαστε με τη συντήρηση και το χθες, ή με την πρόοδο και το αύριο;», για να πάρει την απάντηση από τον Γιώργο Παπανδρέου «η πρώτη μεταρρύθμιση που θα κάνει ο λαός είναι να σας κατεβάσει από την εξουσία». Γενικώς αντηλλάγησαν εξαιρετικά πνευματώδεις εξυπνάδες, που κάλυψαν το μεγαλύτερο μέρος της ύλης των δελτίων ειδήσεων, με αποκορύφωμα το δίτερμα Βενιζέλου-Πολύδωρα, ενώ παράλληλα, με άτυπη συμφωνία των δύο μεγάλων κομμάτων, οι εκατέρωθεν καταγγελίες για οικονομικά σκάνδαλα κρατήθηκαν σε χαμηλούς τόνους. Πολύ ενδιαφέρον είχε και η

αντιπαράθεση για τις πρόωρες εκλογές. Ο πρωθυπουργός είπε ότι αν θέλει το ΠΑΣΟΚ μπορεί να τις ζητήσει, για να πάρει την υπερήφανη απάντηση ότι το ΠΑΣΟΚ δεν έχει καμιά διάθεση να τις ζητήσει, αλλά είναι πανέτοιμο αν θέλει ο πρωθυπουργός να τις κάνει.

ΤΖΑΜΠΑ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ - ΤΖΑΜΠΑ ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗ

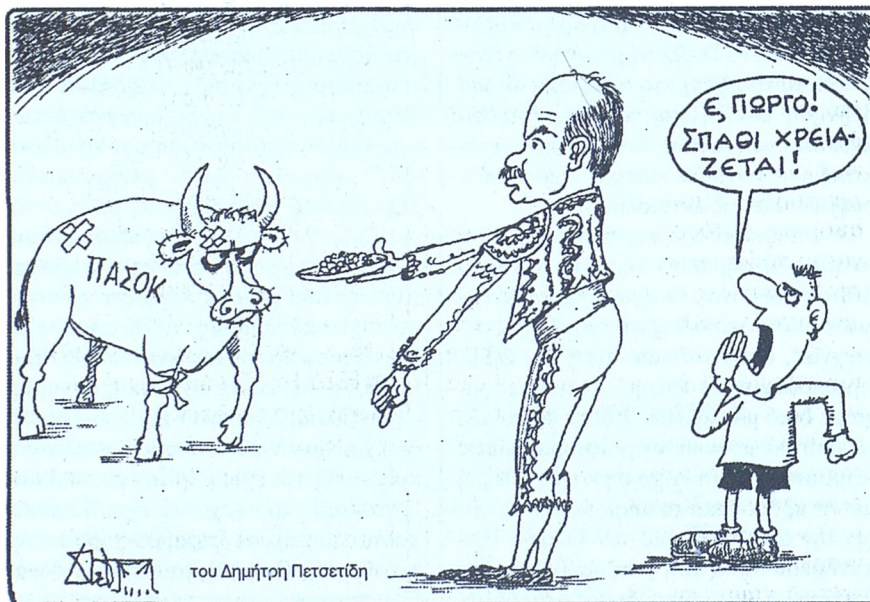
Η συζήτηση ολοκληρώθηκε χωρίς να καταλάβει κανείς για ποιον ακριβώς λόγο έγινε. Εκτός αν ο στόχος της ήταν να ενισχυθεί η γενικευμένη πεποίθηση ότι τα δύο μεγάλα κόμματα δεν έχουν μεταξύ τους την παραμικρή διαφορά ουσίας και ότι ούτε η πραγματική κυβέρνηση, ούτε η πραγματική αντιπολίτευση συμπίπτουν αντιστοίχως με την ΝΔ και το ΠΑΣΟΚ. Πραγματική κυβέρνηση είναι οι ομάδες πίεσης των ισχυρών οικονομικών συμφερόντων σε ευρωπαϊκό και εγχώριο επίπεδο, που ενώ δεν έχουν τι να κάνουν τα λεφτά τους, την ίδια στιγμή ζητάνε περισσότερες κρατικές επιχορηγήσεις για πάρτη τους, λιγότερο κράτος για τους υπόλοιπους, γενναία μείωση του κόστους εργασίας, θαρραλέα αναδιάρθρωση των εργασιακών σχέσεων και ατρόμητη κατάργηση των εργοδοτικών ασφαλιστικών υποχρεώσεων. Πραγματική αντιπολίτευση είναι ο κόσμος που θα αντιληφθεί εγκαίρως ότι το ζήτημα δεν αφορά κάποιες ευνοημένες (από τα δύο μεγάλα κόμματα, φυσικά) συντεχνιακές ομάδες, αλλά αποσκοπεί στην ληηλασία του κοινωνικού πλούτου, και της ανθρώπινης εργατικής δύναμης, συμπεριλαμβανομένου και του ελεύθερου χρόνου. Υπό αυτή την έννοια, αντιπολίτευση θα έχουμε όταν το «κόστος εργασίας», που εσχάτως έχει δαιμονοποιηθεί για όλα τα στραβά καρβέλια της οικονομίας (λες και αυτό διοργάνωσε Ολυμπιακούς Αγώνες και έφαγε τα λεφτά του Γ' ΚΠΣ), κατεβεί στον δρόμο και μετατραπεί σε σοβαρό πολιτικό κόστος γι' αυτούς που παραμυθιάζουν τους αφελείς με κενούς περιεχομένου καβγάδες. Μέχρι να συμβεί αυτό, η μοίρα μας είναι το εργατικό κόστος να αποδεικνύεται ολοένα και πιο δυσβάστακτο, την ώρα που το κόστος κυβέρνησης και το κόστος αξιωματικής αντιπολίτευσης είναι εντελώς τζάμπα.

Έξω οι ψεύτες, κάτω οι κλέφτες

του Κώστα Καραβίδα

Το πολιτικό σύστημα είναι παγιδευμένο στα αποσπασμένα γρανάζια του δικομματισμού. Οι ανήσυχες και αγωνιούσες πολιτικές δυνάμεις όλων των παρατάξεων αχρηστεύονται εγκλωβισμένες στις εξουσιαστικές τανάλιες της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας μας, που συμπιέζουν απειλητικά τα ιδεολογικά αποστάγματα δεκαετιών και συρρικνώνουν ασφυκτικά τις ιδεολογικές διαφορές των κομμάτων εξουσίας. ΠΑΣΟΚ και Νέα Δημοκρατία αποτελούν τις δυο όψεις ενός νομίσματος. Συμπλέουν σε μια ισοπεδωτικά ομογενοποιημένη πολιτική που έχει επιβληθεί ως νομοτελειακή αναγκαιότητα από υπερ-εθνικά και υπερ-πολιτικά κέντρα εξουσίας. Και δεν είναι αυτές οι εκτιμήσεις ρητορικά σχήματα της Αριστεράς που πάντοτε ισοπεδώνει αφοριστικά τις διαχειριστικές εκδοχές κάθε προέλευσης, αλλά πανθομολογούμενη διαπίστωση μιας συμπαιγνιακά όζουσας πολιτικής πραγματικότητας.

Η συζήτηση στη Βουλή για την παροχή ψήφου εμπιστοσύνης στην κυβέρνηση άφησε ικανοποιημένους τους πάντες εκτός από τον λαό και τους εργαζομένους. Με τη δαμόκλειο σπάθη των πρόωρων εκλογών, τα κομματικά επιτελεία είχαν τον χρόνο να προετοιμαστούν για μια αναμέτρηση επικοινωνιακού χαρακτήρα.

Ποιος νοιάζεται για νικητές και ηττημένους όταν το παιχνίδι είναι σπτημένο; Τι κι αν η ουσία θυσιάστηκε στο βωμό των εντυπώσεων; Τι κι αν ο ουσιαστικός πολιτικός λόγος υποκαταστάθηκε από ατάκες τηλεοπτικής κατανάλωσης; Τι κι αν αποπροσανατολίστηκε η κοινή γνώμη; Τι κι αν αράχνες έχουν αρχίσει να πιάνουν τα πολιτικά προγράμματα των

κομματικών επιτελείων; Όλοι βγήκαν από την αίθουσα των συνεδριάσεων της Βουλής ανακουφισμένοι. Η τάξη και η νομιμότητα δεν διασαλεύτηκαν.

Ο δικομματισμός θα συνεχίσει ατάραχος την θριαμβευτική πορεία του. Σε μια πολιτική μάχη όπου έπεφταν χαλάζι άσφαιρα πυρά και παρά τις προσπάθειες των κομματικών επιτελείων να δώσουν την εικόνα της σύγκρουσης, ο υποψιασμένος πολίτης αντιλαμβάνεται ότι σε μια ευρεία κλίμακα πολιτικών επιλογών έχει διαμορφωθεί μια συναινετική φόρμουλα «μεταρρυθμίσεων».

Ο Καραμανλής επιβεβαίωσε την κυριαρχία του στο πολιτικό σκηνικό, έστω κι αν η διαφοροποίηση από παλιότερες ηγεμονίες του εμφανίστηκε έγινε αισθητή. Είναι φανερό ότι όσο κυλάει το νερό στο αυλάκι της τετραετίας η κυβέρνηση παρουσιάζει δείγματα φθοράς που τσαλακώνουν την εξωραϊσμένη εικόνα που είχε δημιουργηθεί γι' αυτήν μετά τις εκλογές. Καθώς περνά ο καιρός η σεμνότητα και η ταπεινότητα πάνε περίπατο και εμφανίζονται σημάδια αλαζονικής συμπεριφοράς ιδιαίτερα ανησυχητικά για κυβέρνηση που κυβερνά μόλις 15 μήνες και τώρα αποφασίζει να βγει από το καβούκι της διαχείρισης των παραδομένων καταστάσεων. Αναμφίβολα ο πρωθυπουργός εκμεταλλεύτηκε την ευκαιρία που ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ του παρέσχε, και σε μια αρνητική για την κυβέρνηση συγκυρία ανέτρεψε κάπως το κλίμα δυσπιστίας που είχε αρχίσει να διαμορφώνεται. Ωστόσο ο πρωθυπουργός έχει αρχίσει να επαναλαμβάνει μονότονα μια ρητορεία που ναι μεν έπεισε προεκλογικά ένα μεγάλο τμήμα των πολιτών, αλλά κανείς δεν μπορεί να προβλέψει τη βιωσιμότητά της όταν ο καθημερινός βίος και η πολιτεία συνεργατών, βουλευτών και υπουργών της κυβέρνησης διαψεύδουν τις μεγάλες προσδοκίες. Εξάλλου η εξακολούθητική εμμονή στα πεπραγμένα των πασοκικών κυβερνήσε-

ων δεν ωφελεί ούτε στο επίπεδο των εντυπώσεων αλλά ούτε και της ουσίας. Η μετάθεση ευθυνών στο ΠΑΣΟΚ είναι αναποτελεσματική σε μια συζήτηση όπου διερευνώνται τα πεπραγμένα της κυβέρνησής του. Εν πάση περιπτώσει το ΠΑΣΟΚ τιμωρήθηκε στις εκλογές από τον ελληνικό λαό. Θα περίμενε κανείς έστω κάποια αυτοκριτική για την ατομία και τις αβλεψίες του 15μηνου. Και μια απάντηση βέβαια στις φωνές της Αριστεράς.

Ο Παπανδρέου εμφανίζεται κι αυτός από την πλευρά του ικανοποιημένος. Κατόρθωσε να συσπειρώσει την κοινοβουλευτική του ομάδα και να αποκρούσει, προσώρας τουλάχιστον, τα νεφελώματα περί ηγετικής του ανικανότητας, που του καταλογίζεται εμμέσως πλην σαφώς από στελέχη και τον φιλικό προς το ΠΑΣΟΚ Τύπο. Τα φαινόμενα δείχνουν ότι σιγά σιγά ξεθαρρεύει εκμεταλλευόμενος τα κυβερνητικά σφάλματα. Ωστόσο δυσκολεύεται να παρουσιάσει μια διαφορετική εναλλακτική πολιτική. Είναι υποχρεωμένος ως αξιωματική αντιπολίτευση να δείξει ότι συγκρούεται με μια πολιτική με την οποία ουσιαστικά συμφωνεί σε πάρα πολλά σημεία. Με δυσκολία μπορεί να ανιχνεύσει κανείς ουσιαστικές πολιτικές διαφορές με τη Νέα Δημοκρατία από τη στιγμή που ακολουθείται το ίδιο οικονομικό μοντέλο και ίδιες πολιτικές για το ασφαλιστικό των τραπεζών, τις ελαστικές εργασιακές σχέσεις, την αξιολόγηση των πανεπιστημίων, το ευρωσύνταγμα. Ο Παπανδρέου πάσχει από το ίδιο σύνδρομο που ταλαιπωρούσε τον Καραμανλή τα πρώτα χρόνια της ανάληψης της ηγεσίας του κόμματός του. Είναι σε δυσμενή θέση γιατί, εκτός του ότι είναι νωπές ακόμη οι μνήμες της πράσινης διακυβέρνησης, αντιπολιτεύεται χωρίς να έχει ουσιαστικά διαφορετική πολιτική. Προς το παρόν δεν δείχνει να μπορεί να αποτελέσει το αντίπαλο δέος στον Καραμανλή. Αλλά μήπως ο Καραμανλής φαινόταν στο ξεκίνημά του ότι θα απειλήσει το Σημίτη; Αυτά σκέφτονται στο ΠΑΣΟΚ και παίζουν θάβρος. Κατά τα άλλα, τα εθιμοτυπικά διακριτικά ανοίγματα στην Αριστερά δεν βρήκαν, όπως αναμενόταν, ανταπόκριση.

Στο επιτελείο του Συνασπισμού επίσης επικρατεί ενθουσιασμός. Ο Αλέκος Αλαβάνος, καλά διαβασμένος, έδειξε

ότι βρίσκει κι αυτός τον βηματισμό του. (Την ώρα που γράφονται τούτες οι γραμμές μόλις ήρθε η είδηση για τους συμμετέχοντες στα «παιχνίδια» του Χρηματιστηρίου, που κηλιδώνει την προσωπικότητα του προέδρου του Συνασπισμού). Με καλή παρουσία εντός και εκτός Βουλής, διεκδικεί μια δυναμική, έντιμη πορεία, κλείνοντας τις πόρτες στην ηγεσία του ΠΑΣΟΚ και ανοίγοντας τις αγκάλες του κόμματος για να υποδεχτεί διαφωνούντες σοσιαλιστές της βάσης του ΠΑΣΟΚ, κατά το γαλλικό πρότυπο. Απόντος και του ΚΚΕ, σήκωσε το βάρος της υπεράσπισης των εργαζομένων. Με την ελάχιστη κοινοβουλευτική δύναμη που του έδωσε ο ελληνικός λαός φιλοδοξεί να διαδραματίσει το ρόλο της σύγχρονης δημοκρατικής Αριστεράς, που αφουγκράζεται τα σήματα των καιρών και αγωνίζεται σε όλα τα μέτωπα, τιμπούρι σε κάθε εξουσία, για τα δικαιώματα των εργαζομένων και κυρίως τις αγωνίες της νεολαίας. Δεν μπορεί όμως να μην σχολιάσει κανείς τη δυσκολία του να εκφράσει –ανεξαρτήτως της ρητορείας του– και να προσελκύσει δυνάμεις που παραμένουν εγκλωβισμένες στο ΠΑΣΟΚ. Στη Βουλή πάντως επέμεινε ιδιαίτερα στην υπόθεση του ευρωσυντάγματος και έκανε αισθητή την παρουσία του με προτάσεις όπως αυτή της απόδοσης του λογαριασμού για το πρόστιμο των 518 εκ. ευρώ από την ΕΕ στους υπεύθυνους εργολάβους!

Όσο για το ΚΚΕ, τι να πει κανείς; Αδικεί τον εαυτό του και την αγωνιστική του ιστορία. Η δογματική αδιαλλαξία της ηγεσίας του σε συνδυασμό με την ιδεολογική δυσκαμψία των στελεχών του αφοπλίζουν τις ολοένα και περισσότερο ιστορικά δικαιωμένες θέσεις του τα τελευταία χρόνια με το ξέσπασμα της νεοφιλελεύθερης λαίλαπας και τις εγγενείς αδυναμίες της ΕΕ. Κρίμα, γιατί η ομιλία της Παπαρήγα ήταν καλή αλλά η απόφαση για αποχώρηση χάλασε όλη την εικόνα του κόμματος. Το ΚΚΕ κατήγγειλε τους θεατρινισμούς των μεγάλων αλλά και αυτό από την πλευρά του έπεσε στην παγίδα του συστήματος προβαίνοντας με την αποχώρησή του σε μια ενέργεια εντυπωσιασμού. Τελικά ο «ιός» της επικοινωνίας χτυπά και το ΚΚΕ. Ο tempora o mores!

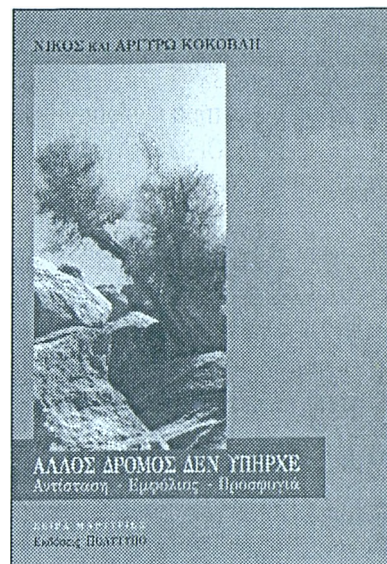

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Νίκος και Αργυρώ Κοκοβλή:

ΑΛΛΟΣ ΔΡΟΜΟΣ ΔΕΝ ΥΠΗΡΧΕ

Αντίσταση - Εμφύλιος - Προσφυγιά

Η ιστορία του Νίκου και της Αργυρώς Κοκοβλή όπως την ζωντανεύουν οι ίδιοι. Ξεκινά από την προσφυγιά της Μικράς Ασίας και συνεχίζει στα χρόνια της Κατοχής και της Αντίστασης στην Κρήτη. Αρχίζουν οι διώξεις, ο Εμφύλιος, το κυνηγητό των διαλυμένων τμημάτων του Δ.Σ. με τη δεκαεξάχρονη παρανομία σε σπηλιές και κρύπτες στα βουνά των Λευκών Ορέων, η δραματική απόδραση στην Ιταλία. Το περιπετειώδες ταξίδι μέσω Ελβετίας, Αυστρίας και Ουγγαρίας μέχρι την ΕΣΣΔ. Η άφιξη στην Τασκένδη. Η αποκάλυψη της σοβιετικής πραγματικότητας. Οι περιορισμοί. Επιστροφή στην πατρίδα ύστερα από 14 χρόνια.

Μια απίστευτη σε δραματικά γεγονότα ανθρώπινη ιστορία που πρέπει να γνωρίζει κάθε πολίτης.

Ένα μάθημα εγκαρτέρησης και ανθρωπιάς.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Δημοχάρους 60, Αθήνα 115 21

τηλ: 210-7232819,

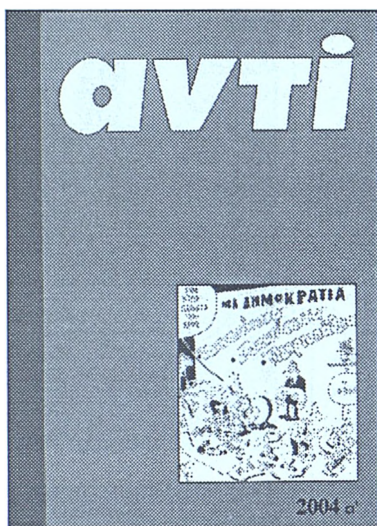
φαξ: 210-7226107

e-mail: chrapou@otenet.gr

Οι τόμοι του ANTI

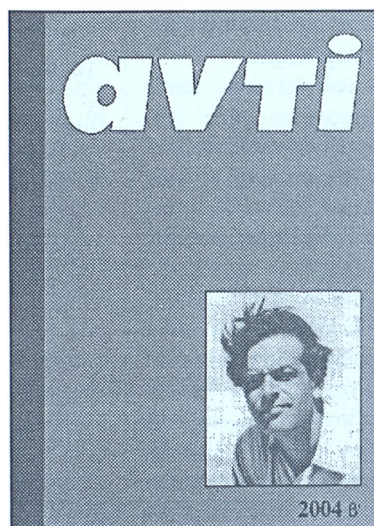
ένας πολύτιμος σύμβουλος

ΕΤΟΙΜΑΣΤΗΚΑΝ ΔΥΟ ΑΚΟΜΗ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ANTI (2004)

Α' εξάμηνο 2004

Είναι έτοιμοι και
διατίθενται
δύο ακόμα τόμοι
του ANTI που
περιλαμβάνουν
τα τεύχη:
804 έως και 820
(τόμος Ξ),
821 έως και 833
(τόμος ΞΑ).

Β' εξάμηνο 2004

Στα γραφεία του περιοδικού
θα βρείτε επίσης τους τόμους των προηγούμενων ετών.

- Το ANTI ήταν πάντοτε μια ζωντανή παρουσία.
- Το ANTI είναι και σήμερα μια ζωντανή παρουσία στην πολιτική και πολιτιστική μας ζωή.
- Το χρονικό της Ελλάδας στα τελευταία τριανταδύο χρόνια είναι αποτυπωμένο στις σελίδες του ANTI.
- Η σειρά των τόμων του ANTI είναι ένας πολύτιμος σύμβουλος για σας.

Οι τόμοι του ANTI διατίθενται από τα γραφεία του περιοδικού:
Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα. Τηλ: 210-72.32.713 και 210-72.32.819,
fax: 210-72.26.107, e-mail: chrapou@otenet.gr

Οι μαθητευόμενοι μάγοι επιστρέφουν δριμύτεροι

Του Αντι-Οικονομικού

Πώς μια συζήτηση στη Βουλή ανέδειξε
τη δραματική ανυπαρξία σύγχρονης
προοδευτικής πρότασης για την
ελληνική οικονομία

Τελικά η τριήμερη συζήτηση στη Βουλή για την οικονομία δεν μας έκανε σε τίποτα σοφότερους. Έδωσε μόνο τη δυνατότητα σε ΝΔ και ΠΑΣΟΚ να αλληλοκατηγορηθούν για την κατάσταση στην οποία βρίσκεται η ελληνική οικονομία, στον δε Συνασπισμό να εξαπολύσει την κριτική του ενάντια και στους δύο. Το ΚΚΕ διακριτικά και χωρίς ουσιαστικό λόγο αποχώρησε. Κατά τα άλλα η οικονομία συνεχίζει τον κατήφορό της, χωρίς να φαίνεται από πουθενά «φως στην άκρη του τούνελ» κατά την προσφιλή «σοσιαλιστική» έκφραση της δεκαετίας του '80.

Η ελληνική οικονομία, μετά την ένταξή της στην ευρωζώνη, δυστυχώς δεν μπορεί ακόμα να σηκώσει κεφάλι. Τα ελλείμματα του δημοσίου αυξάνονται, η ανεργία παραμένει σταθερά πάνω από το 10%, η υπερχρέωση των νοικοκυριών εκτινάχτηκε στα ύψη, ενώ οι επενδύσεις μηδενίστηκαν. Από τον εκσυγχρονισμό του Κ. Σημίτη περάσαμε στις ιδιωτικοποιήσεις του Κ. Καραμανλή. Με ετήσια αύξηση του ρυθμού ανάπτυξης πάνω από 3% τα τελευταία χρόνια, που θεωρείται από τις καλύτερες στην ΕΕ, έχουμε καταφέρει να είμαστε στις τελευταίες θέσεις όσον αφορά δείκτες που έχουν σχέση με την ευημερία του πληθυσμού. Έχουμε μάλιστα το μεγαλύτερο ποσοστό όσον αφορά τον πληθυσμό που ζει κάτω από τα όρια της φτώχειας.

Δεν έχει νόημα να επαναλάβουμε τι έκανε το ΠΑΣΟΚ στα είκοσι χρόνια που ήταν στην εξουσία. Έγιναν κάποιες

κινήσεις που έφεραν την οικονομία μας πιο κοντά στα ευρωπαϊκά δεδομένα, αλλά και άλλες που επιβράδυναν τη σύγκλιση. Σημασία έχει ότι η κυβέρνηση του Κ. Σημίτη έχασε την εξουσία και γιατί δεν κατάφερε να ανεβάσει ουσιαστικά το οικονομικό επίπεδο του ελληνικού λαού αλλά και γιατί η διαφθορά κατέκλυσε σε πολύ μεγάλο βαθμό την κοινωνία. Ούτε έχει νόημα να ανάγουμε όλα τα κακώς κείμενα στην τριετία της

νέπεια την ουσιαστική αναβάθμιση του βιοτικού επιπέδου του πληθυσμού.

Η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας συνεχίζοντας την πολιτική του ΠΑΣΟΚ προσπαθεί να διαχειριστεί την οικονομία, με τη δική της βέβαια λογική. Σε κατευθύνσεις που παραμένουν δραματικά οι ίδιες, άσχετα με τα λεγόμενα του ΠΑΣΟΚ.

Δυστυχώς κανένας δεν τολμά να ανοίξει μια συζήτηση για τις προοπτικές και τις δυνατότητες της ελληνικής οικονομίας. Κανένας δεν απαντά στο ερώτημα τι είδους οικονομία θέλουμε να δημιουργήσουμε.

Στα δύο μεγάλα κόμματα υπάρχουν φωνές που συγκλίνουν, αλλά οι κομματικές γραμμές δεν αφήνουν να πραγματοποιηθεί ένας δημιουργικός διάλογος που θα αποφέρει ένα ουσιαστικό αποτέλεσμα, έστω στα νεοφιλελεύθερα πλαίσια. Το ΚΚΕ εγκλωβισμένο στον κρατισμό του δεν μπορεί να αρθρώσει ένα λόγο που να έχει απήχηση στην κοινωνία. Και ερχόμαστε τώρα στον Συνασπισμό, που κατά καιρούς έχει να επιδείξει δημιουργικές προτάσεις για την ανάπτυξη της οικονομίας, αλ-

λά που κι αυτός βρίσκεται εγκλωβισμένος στις πολλές και διαφορετικές τάσεις που δρουν στο εσωτερικό του. Το αποτέλεσμα είναι να βγαίνει προς τα έξω, δηλαδή προς το δυνάμει εκλογικό του ακροατήριο, ένα συνονθύλευμα απόψεων που πολύ δύσκολα μπορεί να κατανοηθεί ως δημιουργικό.

Οι διαφορετικές απόψεις σχετικά με τις δυνατότητες και τις προοπτικές της

διακυβέρνησης της χώρας από την κυβέρνηση Μητσοτάκη, όπως έκαναν συνεχώς τα στελέχη της σημερινής αξιωματικής αντιπολίτευσης για να δικαιολογήσουν την ανεπάρκειά τους.

Αυτό που πρέπει να δούμε σήμερα είναι η πραγματική κατάσταση της οικονομίας και με ποιο τρόπο θα μπορούσαμε να δημιουργήσουμε συνθήκες πραγματικής ανάπτυξης που θα έχει ως συ-

ελληνικής οικονομίας έχουν δυστυχώς ως αφετηρία τα επιμέρους κλαδικά και συντεχνιακά συμφέροντα, τα οποία φάνηκαν σε όλο τους το μεγαλείο στην υπόθεση της εθελουσίας εξόδου στον ΟΤΕ και την πιθανότητα επέκτασης του μέτρου και στις υπόλοιπες ΔΕΚΟ. Εμφανίστηκε το φαινόμενο, όλη η ελληνική κοινωνία, ανεξάρτητα κομματικής τοποθέτησης, να θέλει να γίνει δημόσιος υπάλληλος, έστω και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα. Δηλαδή να εργάζεται λίγο και σίγουρα, ανεξάρτητα με την αποδοτικότητά του, και βέβαια χωρίς να κρίνεται. Τώρα το τι είδους κοινωνία θέλουμε για τα παιδιά μας, είναι ένα ερώτημα που δύσκολα μπορεί ν' απαντηθεί.

Το άλλοθι της μη ανταγωνιστικότητας, το οποίο οι κυβερνήσεις από το '90 και μετά χρησιμοποιούν για τη λήψη αντιλαϊκών μέτρων, έχει αρχίσει να χάνει την έννοιά του. Δεν είναι δυνατόν για όλα να φταίνε οι εργαζόμενοι, να χάνουν τα ασφαλιστικά τους κεκτημένα, να αναταράσσεται η εργασιακή ειρήνη, ανεξάρτητα αν εργάζονται στον ιδιωτικό ή στο δημόσιο τομέα, και για τίποτα οι κυβερνώντες. Γιατί τελικά ερχόμαστε στη θεωρία των μαθητευόμενων οικονομικοπολιτικών μάγων διακομματικής προέλευσης. Και αυτό είναι το τραγικό. Χωρίς σχεδιασμό, χωρίς ουσιαστική μελέτη των αποτελεσμάτων, παίρνονται μέτρα τα οποία ανακαλούνται μετά από ένα κατά το πλείστον σύντομο χρονικό διάστημα, με ένα απλό «κάναμε λάθος».

Αφού φαγώθηκε το μεγαλύτερο μέρος των τριών ΚΠΣ από του ημετέρους, αφού έγινε η μεγαλύτερη αναδιανομή εισοδήματος από τη δημιουργία του ελληνικού κράτους με την κρίση του χρηματιστηρίου, και ενώ για όλα αυτά δεν πλήρωσε κανένας έστω και με την απώλεια της θέσης του, έρχονται σήμερα τα στελέχη όλων των κομμάτων σε μια υψηλού επιπέδου κοκορομαχία στη Βουλή να προσπαθούν να εξιγνήσουν τα ανεξήγητα.

Και πρέπει να τονισθεί το «όλων των κομμάτων», γιατί για μεν τα στελέχη της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ δεν περιμέναμε τίποτε άλλο, από τα στελέχη όμως της Αριστεράς περιμέναμε κάτι παρα-

πάνω. Με τη συνεχή επανάληψη της θεωρίας της βιώσιμης ανάπτυξης, της προστασίας του περιβάλλοντος, της προστασίας των δημοσίων αγαθών και επιχειρήσεων, χωρίς να ξεκαθαρίζεται από πού θα βρεθούν τα χρήματα (ας παρακάμψουμε επιτέλους την τσίχλα των αμυντικών δαπανών) δεν δίνεται λύση στο οικονομικό πρόβλημα. Καλή η θεωρία, αλλά χρειάζονται και πρακτικά μέτρα. Και τέτοιου είδους μέτρα πουθενά και από κανέναν δεν αναφέρονται. Οι προοδευτικοί-αριστεροί οικονομολόγοι έχουν ενσωματωθεί στο διαχειριστικό σύστημα της αγοράς και, ιδιαίτερα μετά την πτώση των καθεστώτων της ανατολικής Ευρώπης, δεν έχουν να επιδείξουν καμία ουσιαστικά προοδευτική οικονομική θεωρία. Και βέβαια δεν αναφερόμαστε μόνο στους έλληνες αλλά και στους υπόλοιπους ευρωπαίους διανοούμενους.

Και παραμένουμε απλά στην «καλή» διαχείριση των κοινοτικών πόρων και τη διάχυσή τους σε όλη την περιφέρεια σε μία προσπάθεια περιορισμού των ανισοτήτων. Ωραία, αλλά και οι πόροι αυτοί ελαττώνονται, ειδικά τώρα με την διεύρυνση.

Στον αντίποδα της νεοφιλελεύθερης πολιτικής της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ, η Αριστερά προκρίνει δυστυχώς για μία ακόμη φορά την άρνηση. Έτσι όμως δεν πειθει κανέναν. Και τα δραματικά ερωτήματα σχετικά με τα πραγματικά προβλήματα παραμένουν. Τι θα γίνει με την ανεργία, την ανταγωνιστικότητα, τις επενδύσεις, τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, τον δημόσιο τομέα, την κοινωνική πολιτική, το ασφαλιστικό;

Τελικά φαίνεται ότι λύση για τη δημιουργία πραγματικά νέων ιδεών που θα έχουν στόχο την ανάπτυξη της κοινωνίας και της οικονομίας, μπορεί να εξαχθεί μόνο από κυβερνήσεις περισσότερων του ενός κομμάτων, κάτι το οποίο μπορεί να συμβεί μόνο με την αλλαγή του εκλογικού νόμου που θα σπάσει το διπολικό σύστημα και θ' ανοίξει τη συζήτηση στα σημερινά κοινωνικά προβλήματα που βέβαια δεν είναι αποκλειστικά ελληνικά αλλά άπτονται όλης της ευρωπαϊκής κοινωνίας, στην οποία ευελπιστεί να μετέχει ενεργά και η ελληνική.

υπό Εμμανουήλ Αιμορροΐδη

Εκ μέρους γινώσκωμεν και εκ μέρους προφητεύομεν· όταν δε έλθη το τέλειον, τότε το εκ μέρους καταργηθήσεται.
Προς Κορ. Α, 15 10-12

Επέπεσαν επ' εσχάτων τόσοι πολλοί πρωθυπουργοί και πρωθυπουργίσιοι εν Ελλάδι, ώστε δύνανται να παραλληλισθώσιν προς τας ακρίδας της Αιγύπτου και τας πληγάς του Φαραώ.

Το πολίτευμά μας αλλά κυρίως η πολιτική μας πρακτική είναι, βλέπετε, πρωθυπουργοκεντρικά. Συναινούντος και του συνταγματικού μας νομοθέτη, ο εκάστοτε πρωθυπουργός έχει περισσότερη εξουσία απ' όλους τους υπουργούς του μαζί, τους οποίους και διορίζει, παύει ή αναδομεί κατά την χαρίεσσα πασοκική έκφραση. Ένα είδος Roi Soleil εν μέσω αστικής δημοκρατίας, στο πρόσωπο του οποίου ο λαός αναγνωρίζει το αυθεντικό πρόσωπο του γκουβέρνου και προς το οποίο πρόσωπο απευθύνει το σύνολο των αναθεμάτων ή της ευγνωμοσύνης του. Αλλά και η νεότερη πολιτική ιστορία μας πρωθυπουργικά γράφεται, ασχέτως αν οι γραφίδες μαρξίζουν ή ακολουθούν πιο ιδεαλιστικές μεθόδους. Από τον Κωλέττη στον Τσουμπέ δηλαδή, από τον Δηλιγιάννη στον Θεοτόκη, απ' τον Τρικούπη στον Βενιζέλο, και από τον Παπαναστάση στον Μεταξά, ο οποίος ως πρωθυπουργός κατ' αρχάς, δικτατόρευσε έπειτα και αυτός. Προϊόντος του χρόνου, ο γέρος της δημοκρατίας εγέννησε τον γιο του σοσιαλισμού και ο Καραμανλής Α' ευλόγησε τον Καραμανλή Β' όπως ο Ισαάκ τον Ιακώβ και όχι τον Ησαύ. Αυτήν ακριβώς τη στιγμή αντιλαμβάνομαι γιατί ο εθνάρχης, αν ενθυμείσθε, τράβηξε κάποτε το χέρι του όταν προσπάθησε να το κατασπασθεί ο τότε νεόκοπος αρχηγός Έβερτ. Άλλα είχε κατά νουν. Εκτός κι αν εφοβήθη μην του το δαγκώσει.

Είναι φυσικό λοιπόν να έχουμε μια

Η μεγάλη των πρωθυπουργών σχολή

σαφή παράδοση πρωθυπουργικού στυλ, έστω κι αν στερούμεθα ανάλογης κοινοβουλευτικής αγωγής. Όπως λ.χ. στη Βρετανία οι άνακτες εμπνέουν σεβασμό στα πλήθη είτε είναι παράφρονες, σαν τον Γεώργιο Γ', είτε ονομάζονται Ελισάβετ, έχουν υιόν Κάρολον, νύμφην Καμίλαν και προσεγγίζουν το ογδοηκοστό έτος της ηλικίας τους. Στην Ελλάδα αναλόγων τιμών απολαμβάνουν μόνον οι πρωθυπουργοί. Ούτε οι Πρόεδροι της Δημοκρατίας ούτε και οι Αρχιεπίσκοποι. Εξ ου και η ζήλεια μερικών-μερικών. Θα αποτολμούσα μάλιστα τη μεταφυσική παρατήρηση ότι στην προκειμένη περίπτωση τα ράσα κάνουν τον παπά ή, αν θέλετε, η αρχή με την άλω της δείκνυσι τον άνδρα και καθιστά και τον πόντικα λέοντα.

Θυμηθείτε τον κ. Σημίτη, τον αρχιλογιστή του οικονομικού μας θαύματος και τον πολιτικό άνδρα που ζητώντας «όλα ή τίποτε» καταμάγευε τις λαοσυνάξεις του ΠΑΣΟΚ και εξελέγετο διαβοής. Ο ιστορικός του μέλλοντος θα έχει να πει πολλά για τον προειρημένο κ. Σημίτη. Ασφαλώς περισσότερα από τον κ. Λοβέρο ή τον κ. Καστανίδη. (Άσχετο: ο πρώτος πάχυνε, ο δεύτερος αδυνάτισε). Κυρίως ο ιστορικός του μέλλοντος θα εγκύψει στην μοιραία κίνηση του τέως πρωθυπουργού να δώσει το χρίσμα στον Γεωργάκη όπως ο θνήσκων Μεγαλέξανδρος το δαχτυλίδι του στον Περόν (πήγα να γράψω στον Ψωμάδη). Ήταν αυτό μια πράξη αγάπης ή εκδίκησης; Ήτο εν λουδοβίκειον *après nous le déluge* ή συμπαρεδήλωνε ότι ως μαγιορδόμος του Μεσαίωνα επέστρεφε το σκήπτρο στον έχοντα τα κληρονομικά δικαιώματα; Άβυσσος η ψυχή του (κάθε) εκσυγχρονιστή.

Με τούτα και με τ' άλλα όμως δένεται τ' ατσάλι που θα πει δημιουργείται ένας κώδικας πρωθυπουργικής συμπεριφοράς που περνάει από πρωθυπουργό σε πρωθυπουργό σαν πολύτιμο μυστικό όπως από Βαλέραϊνα σε Βαλέ-

ραϊνα. Όπερ έδει δείξαι.

Δεκαπέντε μήνες εξουσίας ήρκεσαν τω Κώστα Καραμανλή, έστω κι αν δεν είχε προγουμένως καμία υπουργική εμπειρία –ας όψεται ο Μητσοτάκης–, να έχει αποκτήσει ήδη ένα επίζηλο πρωθυπουργικό προφίλ αρκούντως ψαρωτικό, και να προηγείται του Γιωργάκη σχεδόν διπλασίως σ' όλες τις δημοσκοπήσεις ως προς την ικανότητα του πρωθυπουργεύειν.

Σοι λέγω λοιπόν, πεφιλημένη αναγνώστα: Δύο τινά ημπορεί να συμβαίνουν. Ή κληρονομικώ τινι δικαιώματι και ελέω θεού μεταβιβάζεται η χάρις από πατέρα πρωθυπουργόν εις υιόν όπως επεφάνη η περιστερά εν Ιορδάνη –ή έστω από θείου εις ανεισιόν όπως υπάρχει παράδειγμα και εις Μακκαβαίους–, ή μαγικώς πως μεταλαμπαδεύεται η φώτισις κατά τη στιγμή της ενθρονίσεως εις το Μέγαρον Μαξίμου (εξ ου και Pontifex Maximus) όπως συνέβαινε με τους βυζαντινούς πρίγκιπας που συνελαμβάνοντο εν πορφύρα. Λ.χ. ο Κωνσταντίνος ο Πορφυρογέννητος, η Άννα η Πορφυρογέννητη, η Ντόρα η γεννηθείσα εν Χαλέπα, η Αλεξία η γεννηθείσα εν Mon Repos κ.λπ.

Θέλω να πω, εν ολίγοις, πως ο έλλην πρωθυπουργός, παρά το νεαρόν της ηλικίας του, ακμάζει εν εξουσία όπως ο αύγουστος σεβαστοκράτωρ Αλέξιος Α' Κομνηνός, ή ο συνονόματός του Κωνσταντίνος Κομνηνοδούκας του Δεσποτάτου της Ηπείρου. Κατά την πρόσφατη μάλιστα μάχη της Κλοκοτίνιτσας στη Βουλή κατετρόπασε πάντα αντίπαλον, εμφανιζόμενος τρομερός τοις εχθροίς και προσηνής τοις φίλοις ως ο σελευκίδης Αντίοχος ο Ευεργέτης, στέ μεν ενθαρρύνων τους καταπονημένους υπηργούς στέ δε και τους περιπεσόντας εις μαρασμόν λόγω παρατεταμένης ύφεσις και ενδείας των βασιλικών ταμείων υπουργούς του. Μετά την ΟΤΟΕ όλα φαίνονται πολύ εύκολα, στέ δε.

Θα μου πείτε ότι στην ιστορική εντελέ-

χεια πάντα την όποια μάχη της Λειψίας –την αποκαλουμένη και Μάχη των Εθνών–, ακολουθεί ένα Βατερλώ με τον Μπλύχερ ή τον Λόρδο Ουελιγκτόνα να καραδοκούν· αλλά δεν θέλω να καθίσταμαι θρηνωδός Κασσάνδρα αυτή τη στιγμή των πανηγυρισμών. Αυτή τη στιγμή, την αποφράδα για τους Πασόκους, όπου ο Γιωργάκης έχει κατακρυβεί στο βάθος των γραφείων της ιστορικής Χαριλάου Τρικούπη όπως ο Οδυσσεύς εις τα σπλάχνα του ξυλίνου Αλόγου. Ίσως εδώ να μου αντιτείνετε, όπως ο αριστοφανικός ηθοποιός Θου Βέγγος «Μουλάρι ο Αστραχάν», όμως η ιστορία δεν πρέπει και δεν ημπορεί να προτρέχει. Άλλο επιστήμη και άλλο λεκανομαντεία. Άλλο Μαρξ και άλλο σαρξ. Άλλο Αλέκος κι άλλο Αλέκα. Άλλο Αλογοσκούφης, άλλο αλογομούρης κι άλλο Κίμων Κουλούρης. Πρέπει προπάντως να διατηρήσουμε την ψυχραιμία μας μελετώντας τα πολιτικοϊστορικά δρώμενα και την εξέλιξιν του πρωθυπουργοκεντρικού συστήματος εις την χώραν μας.

Εν κατακλείδι: Ο Κώστας Καραμανλής με αναβαπτισμένη την λαϊκή του ισχύ τη στιγμή αυτή κρατάει και το μαχαίρι και το πεπόνι. Δύο τινά καλείται να κάνει προς τούτο: Ή να εμβυθίσει το εγχειρίδιόν του εις το στήθος του κυρίου Σουφλιά –με την καλή έννοια– όπως ο Βρούτος εις την κοιλίαν του Καίσαρος, μπας και πάρει εμπρός το ΥΠΕΧΩΔΕ, ή να ξεσχίσει τη γάτα πραγματοποιών σαρωτικόν ανασχηματισμόν, τούτέστιν αλλάζων τον κ. Φώλια με τον κ. Πολύδωρα και τον κ. Παναγιωτόπουλο με τον κ. Καμμένο. Κάπως έτσι ενεργούσε και ο Λουδοβίκος ΙΔ' αλλάζων τον Κολμπέρ με τον Κολμπέρ και έκαμνε τα πλήθη ν' αλαλάζουν. Θα μου πείτε: Τόσα και τόσα διαδραματίσθηκαν κατά το παρελθόν τριήμερον στη Βουλή με αφορμή την ψήφο εμπιστοσύνης, δεν τα παρηκολούθησαν τα πλήθη; Όχι, γιατί εκείνη την ώρα έβλεπαν όλοι από τηλοψίας Fame Story.

Η Ευρώπη αναζητά το μέλλον της με «ρυθμιστή» τον... Τόνι Μπλερ

Το ηχηρό «όχι» των Γάλλων και των Ολλανδών στο αποκαλούμενο «ευρωσύνταγμα» ρίχνει βαριά τη σκιά του στη σύνοδο κορυφής της Ευρωπαϊκής Ένωσης που διεξάγεται αυτές τις ημέρες στις Βρυξέλλες. Μια σύνοδο, την κρίσιμότερη ίσως στην ιστορία της Ένωσης, στην οποία οι ευρωπαίοι ηγέτες καλούνται να αντιμετωπίσουν τα πολλά αδιέξοδα που έχουν συσσωρευτεί και δυσκολεύουν τη λειτουργία της, αλλά ταυτόχρονα να απαντήσουν και σε μια σειρά από πιεστικά διλήμματα, ο μίτος των οποίων φτάνει μέχρι αυτή καθ' αυτή την υπόστασή της.

Ενα από τα κύρια θέματα του οποίου θα έπρεπε, υπό κανονικές συνθήκες, να επιληφθεί η παρούσα σύνοδος, είναι το σοβαρότατο πρόβλημα που έχει προκύψει με τον κοινοτικό προϋπολογισμό για την περίοδο 2007-2013. Πρόβλημα πραγματικό, για το οποίο εδώ και πολύ καιρό εκδηλώνονται τεράστιες διαφορές και διαφωνίες, μεταξύ των πλούσιων κρατών από τη μια, που επωμίζονται το κύριο βάρος της συνεισφοράς στα κοινοτικά ταμεία, κι από την άλλη των φτωχών, που μοιράζονται τις διάφορες επιδοτήσεις και βοηθήματα.

Το ζήτημα αυτό έχει λάβει εκρηκτικές διαστάσεις εξαιτίας της συνεχώς και δραματικά αυξανόμενης ανεργίας και της ακρίβειας, που εκτός των άλλων έχουν φέρει σε απελπιστική κατάσταση τις κυβερνήσεις των θεωρουμένων πλουσιών κρατών, όπως φάνηκε από την πανωλεθρία του Σοσιαλδημοκρατικού Κόμματος της Γερμανίας και τον εξαναγκασμό του καγκελαρίου Σρέντσερ να οδηγήσει τη χώρα σε πρόωρες εκλογές, οι οποίες αναμένεται να προκηρυχθούν για το ερχόμενο φθινόπωρο.

Οι διαφορές και οι διαφωνίες για τον προϋπολογισμό εξάλλου φορτίζονται περισσότερο από τις διαφωνίες τόσο στο θέμα των ποσοστών στα εθνικά ελλείμματα που επιβάλει το περίφημο Σύμφωνο Σταθερότητας, τα οποία βεβαίως οι περισσότερες χώρες, πλούσιες και φτωχές, έχουν ήδη ξεπεράσει κατά πολύ και είναι πολύ δύσκολο, αν όχι αδύνατο, να καλυφθούν, όσο και στο θέμα του «τσεκ» των 5,5 δις. ευρώ που παίρνει κάθε χρόνο η Βρετανία ως επιστροφή ποσοστού των εισφορών της, ένα μέτρο που είχε επιβάλει εκβιαστικά η πρώτη πρωθυπουργός της χώρα Μάργκαρετ Θάτσερ.

Στην ισχύ του μέτρου αυτού επιμένει και ο σημερινός πρωθυπουργός Τόνι Μπλερ, παρά τις διαμαρτυρίες πολλών πλευρών μέσα στην Ευρωπαϊκή Ένωση που ζητούν τη μείωση ή τουλάχιστον το «πάγωμα» του ποσού αυτού, ώστε να καταστεί ευκολότερη η αύξηση του προϋπολογισμού σε ποσοστό πάνω από το 1% του κοινοτικού ΑΕΠ που ισχύει μέχρι σήμερα, και να καλυφθούν έτσι οι πρόσθετες ανάγκες που δημιουργή-

θηκαν για την Ένωση από την εισδοχή των 10 νέων κρατών τον περασμένο χρόνο αλλά και από εκείνες που αναμένεται να ενταχθούν στα αμέσως επόμενα χρόνια.

Το θέμα του «τσεκ» μάλιστα έχει προκαλέσει καβγά μεταξύ του Μπλερ και του γάλλου προέδρου Σιράκ, ιδιαίτερα καθώς ο βρετανός πρωθυπουργός επιδιώκει, σε «αντάλλαγμα», τον επαναπροσδιορισμό των γεωργικών δαπανών, των οποίων τη μερίδα του λέοντος εισπράττει ως γνωστόν η Γαλλία.

Μέσα σ' αυτό το ζοφερό κλίμα, ήλθε να προστεθεί το «όχι» των Γάλλων και των Ολλανδών, φέρνοντας σε πρώτη γραμμή την αντίθεση της πλειονότητας των ευρωπαίων πολιτών όχι μόνο στις αποφάσεις που εκπορεύονται εδώ και μερικά χρόνια από τα όργανα της Ένωσης, αλλά επίσης στον τρόπο που λαμβάνονται και τελικά επιβάλλονται οι αποφάσεις αυτές. Πολύ περισσότερο μάλιστα όταν πρόκειται για αποφάσεις (όσες έχουν έλθει ήδη, αλλά και εκείνες που συζητούνται για το μέλλον) οι οποίες θεωρούνται άκρως αντιλαϊκές, καθώς κινούνται στο πλαίσιο της εφαρμογής μιας ακραίας νεοφιλελεύθερης πολιτικής, που στόχο έχει κυρίως τη χειρωναγία της αγοράς εργασίας προς όφελος του επιχειρηματικού κεφαλαίου.

Μια αντίθεση, που αναπόφευκτα περιέλαβε και το φόβο από τη συνεχή διεύρυνση της Ένωσης, με την ένταξη ιδιαίτερα προβληματικών χωρών, οι οποίες έχουν αποδείξει ότι αποβλέπουν αποκλειστικά και μόνο στα οικονομικά οφέλη που θα τους προσδώσει η ένταξη, με αποτέλεσμα να καλλιεργη-

θεί μια άνευ προηγουμένου ξενοφοβία. Η ξενοφοβία πήρε μεγαλύτερες διαστάσεις με τη συζητούμενη ένταξη της Τουρκίας, η οποία προκαλεί όλο και εντονότερους κραδασμούς στην ευρωπαϊκή κοινή γνώμη.

Δεν είναι τυχαίο μάλιστα ότι το συμβούλιο υπουργών και οι αρμόδιοι παράγοντες της Κομισιόν, θορυβημένοι από τις λαϊκές αντιδράσεις, αποφάσισαν, στην ατζέντα της συνόδου κορυφής να μην υπάρχει καμία αναφορά στο θέμα της διεύρυνσης, πράγμα που συνιστά ένα αρνητικό προηγούμενο, το οποίο δημιουργεί αμφιβολίες για την επικείμενη ένταξη της Βουλγαρίας, της Ρουμανίας και της Κροατίας, ενώ θέτει βεβαίως υπό αίρεση την ενταξιακή πορεία της Τουρκίας.

Σημαντικότερο είναι ωστόσο ότι το «όχι» στο «ευρωσύνταγμα», το οποίο ήδη προκάλεσε τριγμούς στην κυβέρνηση του Ζακ Σιράκ στη Γαλλία, δημιουργώντας προβλήματα στον περίφημο γαλλογερμανικό άξονα, έφερε επιτακτικά στο προσκήνιο μια σειρά από ερωτήματα που ξεπερνούν τα προβλήματα της διεύρυνσης και τους οικονομικούς σχεδιασμούς της κάστας των «ευρωκρατών». Συγκεκριμένα θέτει ερωτήματα που αφορούν άμεσα σ' αυτή καθ' αυτή την ενοποίηση της Ευρώπης, στο είδος της Ένωσης που οραματίζονται οι πολίτες της, με βάση την προάσπιση των πολιτικών και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων τους, όπως και του δικαιώματος της εργασίας, καθώς επίσης την εδραίωση και ανάπτυξη της συσσιαστικής δημοκρατίας.

Υπό τις συνθήκες αυτές δεν αποκλείεται η συζήτηση για τον προϋπολογισμό, παρά τις έντονες προσπάθειες της λουξεμβουργιανής προεδρίας για την επίτευξη κάποιου συμβιβασμού, να καταλήξει σε πραγματικό φιάσκο, καθώς οι ηγέτες της Γαλλίας, της Γερμανίας, της Ολλανδίας, ακόμα της Ιταλίας και ορισμένοι άλλων κρατών, είναι υποχρεωμένοι να εμφανισθούν πολύ προσεκτικοί, εξαιτίας των τεράστιων οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων που αντιμετωπίζουν στις χώρες τους, αλλά και για να μην προκαλέσουν την οργή και περαιτέρω αντιδράσεις εκ μέρους των ψηφοφόρων τους.

Το κύριο ζητούμενο όμως, το μέλλον της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι βέβαιο ότι θα παραμείνει και αυτό μετέωρο. Έτσι κι αλλιώς, το «ευρωσύνταγμα», είτε το θέλουν είτε όχι ορισμένοι από τους ευρωπαίους ηγέτες και παράγοντες των Βρυξελλών που ζητούν τη συνέχιση της διαδικασίας επικύρωσής του, είναι στην ουσία νεκρό. Το τραγικό ωστόσο είναι ότι η προσπάθεια εξομάλυνσης της κατάστασης που δημιουργήθηκε από τα δημοψηφίσματα της Γαλλίας και της Ολλανδίας, με τα πολιτικά προβλήματα που προκάλεσαν, αφήνεται στα χέρια του βρετανού πρωθυπουργού Τόνι Μπλερ, που από την 1η Ιουλίου αναλαμβάνει την προεδρία της Ένωσης και ο οποίος είναι γνωστός όχι μόνο για τις θέσεις του κατά της ΕΕ, αλλά και για τον ρόλο του ως «ενδιάμεσου» μεταξύ Ευρώπης και ΗΠΑ, προς όφελος βεβαίως της υπερδύναμης.

Ο Μπλερ, ο οποίος αντιμετώπιζε ήδη προβλήματα με τη νέα θητεία που εξασφάλισε στις πρόσφατες εκλογές, γι' αυτό και έσπευσε να ματαιώσει τη διεξαγωγή δημοψηφίσματος για το «ευρωσύνταγμα» στη χώρα του και να εξασφαλίσει έτσι την άνετη παραμονή του στην εξουσία, είναι βέβαιο ότι θα συνε-

χίσει την παράδοση των Βρετανών που μάχονται σκληρά για ν' αποτρέψουν την πολιτική ενοποίηση της Ευρώπης, με στόχο να καταστεί απλώς μια μεγάλη κοινή αγορά, η οποία θα μπορεί να εφαρμόσει το θατσερικό σχέδιο της γεωγραφικής διεύρυνσής της και εκτός Ευρώπης.

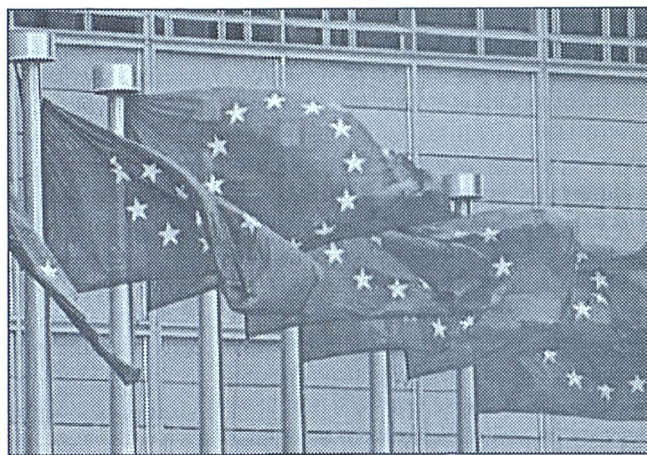
Το μόνο παρήγορο σ' όλη αυτή την υπόθεση είναι ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση, από την αρχή της ίδρυσής της, έχει αντιμετωπίσει πολλές και σοβαρές κρίσεις, τις οποίες κατάφερε πάντα να ξεπερνά. Άλλωστε, το αποτέλεσμα των δημοψηφισμάτων της Γαλλίας και της Ολλανδίας –και όλων πιθανόν ακολουθήσουν– κατέδειξε με τον πλέον κατηγορηματικό τρόπο ότι οι ευρωπαίοι πολίτες παραμένουν σταθεροί στο όραμα μιας ενωμένης Ευρώπης, μιας Ευρώπης με κοινωνικό πρόσωπο, που θα έχει ως επίκεντρο το πραγματικό συμφέρον των πολιτών της, μιας Ευρώπης που δεν θ' αποτελεί κακέκτυπο των ΗΠΑ, που δεν θα κανοναρχείται από τις αρχές του νεοφιλελευθερισμού, και που θα είναι απαλλαγμένη από τον σφιχτό εναγκαλισμό της υπερδύναμης.

ΣΤΡΑΤΗΣ ΜΟΣΧΟΝΗΣΙΟΣ

«Ευρωπαϊκή Συνταγματική Συνθήκη»: Γιατί στη Γαλλία είπαμε ΟΧΙ

Το ΟΧΙ στη νεοφιλελεύθερη Ευρώπη, αυτό το ΟΧΙ για την επικράτηση του οποίου αγωνιστήκαμε μέσα από τα ενωτικά κινήματα «NON de Gauche», δεν αποτελεί καθόλου ΟΧΙ στην Ευρώπη, όπως θέλουν να πείσουν τον κόσμο οι νεοφιλελεύθεροι και νεοσυντηρητικοί πάσης προελεύσεως. Υπάρχουν σοβαρότατοι και πολλοί λόγοι που μας υποχρέωσαν, όλους εμάς, πολίτες της Γαλλίας και της Ευρώπης που επιθυμούμε μια άλλη, *κοινωνική Ευρώπη*, να εναντιωθούμε με κάθε θεμιτό τρόπο σ' αυτό το εξαιρετικά επικίνδυνο για τη δημοκρατία κείμενο και να το απορρίψουμε. Η απαρίθμηση των κυριότερων εξ αυτών αρκεί για να φανεί πως σ' αυτό το κεφαλαίωδες θεσμικό ζήτημα οι ίδιες οι βάσεις του συνταγματικού δικαίου καταλύονται. Μπορούμε να τις συνοψίσουμε ως εξής:

1. Ένα Σύνταγμα πρέπει να είναι *αναγνώσιμο* ώστε να επιτρέπει την λαϊκή ψήφο: αυτό το κείμενο είναι ακατάληπτο και πάρα πολύ εκτενές.
2. Ένα Σύνταγμα πρέπει να είναι *πολιτικά ουδέτερο*: αυτό εδώ το κείμενο είναι πολιτικά προκατελημμένο.
3. Ένα Σύνταγμα είναι *αναθεωρήσιμο*: αυτό το κείμενο είναι «ασφαλισμένο» από την υποχρέωση της διπλής ομοφωνίας.
4. Ένα Σύνταγμα *προφυλάσσει από την τυραννία* μέσω του διαχωρισμού και του ελέγχου των εξουσιών: αυτό το

κείμενο κατασκευάζει ένα ανίσχυρο κοινοβούλιο απέναντι σ' ένα εκτελεστικό σώμα πανίσχυρο αν και ευρέως ανεύθυνο.

5. Ένα Σύνταγμα *δεν χορηγείται από τους ισχυρούς, θεσπίζεται από τον ίδιο το λαό*, ακριβώς για να τον προφυλάσσει από την αυθαιρεσία των ισχυρών, μέσω μιας ανεξάρτητης Συνταγματικής Συνέλευσης, εκλεγμένης ειδικά γι' αυτό το σκοπό και στη συνέχεια ανακλητής: αυτό εδώ το κείμενο επικυρώνει ευρωπαϊκούς θεσμούς θεσπισμένους από ανθρώπους της εξουσίας τα 50 τελευταία χρόνια, που έτσι αποβαίνουν δικαστές μαζί και διάδικοι.

Ας δούμε όμως λίγο πιο αναλυτικά σε τι συνίσταται η λεγόμενη Ευρωπαϊκή Συνταγματική Συνθήκη, για να γίνει περισσότερο κατανοητό το ΟΧΙ που η δημοκρατική Γαλλία αντιτάσσει στο ευρωσύνταγμα (για το καλό όλης της Ευρώπης – και των πολιτών του κόσμου).

1. Είναι η *ευρωπαϊκή συνταγματική συνθήκη* μια *συνθήκη δημοκρατική*;

Το ερώτημα που τίθεται αρχικά, είναι αν αυτή η «συνταγματική συνθήκη» εί-

ναι ένα πραγματικό σύνταγμα. Ο όρος «σύνταγμα» πράγματι χρησιμοποιείται στο κείμενο του λεγομένου «ευρωπαϊκού συντάγματος» για να ορίσει αυτή τη συνθήκη (άρθρα I-4 και I-6 π.χ.). Επιπλέον, το άρθρο I-6 επιβάλλει την *προτεραιότητα του ευρωπαϊκού συντάγματος επί του δικαίου των κρατών μελών*.

Ωστόσο αυτή η συνθήκη δεν μπορεί να θεωρηθεί σύνταγμα ούτε κατά τη μορφή ούτε και κατ' ουσίαν. Η εκπόνηση ενός συντάγματος πραγματοποιείται

κανονικά από μια Συντακτική Συνέλευση εκλεγμένη από το λαό ή από αντιπροσώπους του λαού. Ενώ αυτή η «συνθήκη» εκπονήθηκε από μια συμβατική συντακτική επιτροπή που δεν έχει *καμιά λαϊκή νομιμότητα*. Το περιεχόμενο ενός συντάγματος συνίσταται στη διακήρυξη κοινών αξιών και θεμελιωδών αρχών, καθώς και στην περιγραφή της οργάνωσης των αρμοδιοτήτων και των εξουσιών. Σ' αυτό το κείμενο, αντίθετα, (μέρος III) λαμβάνεται η απόφαση για ένα οικονομικό και κοινωνικό πρότυ-

ο. Πρόκειται ουσιαστικά για το «πέ-
ασμα» σ' ένα ανώτερο επίπεδο –συ-
ταγματικό– των κανόνων του (νεο)φι-
ελευθερισμού. Ό,τι αφορά τους νό-
ους και που μπορεί επομένως φυσιο-
ογικά να αμφισβητηθεί όταν αλλάξει
κοινοβουλευτική πλειοψηφία, εδώ
χαράζεται οριστικώς στο μάρμαρο»
ου «συντάγματος».

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Κομισιόν)
χει το μονοπώλιο των πρωτοβουλιών.
Ο κοινοβούλιο δεν μπορεί να προτεί-
ει κανένα νόμο (I-26). Η μόνη εξέλιξη
ου παρατηρείται σ' αυτό το κείμενο,
ίναι η αύξηση του αριθμού των τομέων
πί των οποίων το κοινοβούλιο μπορεί
α αποφανθεί με κοινή απόφαση (από
0 τομείς θα περνούσαμε στους 69, επί
υνόλου 90). Όμως η κοινή απόφαση
odécision) συνίσταται στο δικαίωμα
ρνησικυρίας (veto) που μπορεί να
σκήσει το κοινοβούλιο ύστερα από
ιαπραγματεύσεις μεταξύ των εθνικών
ιοικήσεων και της Επιτροπής, και κα-
ζπιν επικυρώσεως από το Συμβούλιο.
την πράξη, αυτές οι διαπραγματεύ-
εις (στις οποίες δεν έχει πρόσβαση το
οινοβούλιο) διαρκούν τις περισσότε-
ες φορές πολλά χρόνια πριν επιτευ-
θεί συμφωνία. Το κοινοβούλιο δεν
πορεί επομένως να ασκήσει αρνησι-
υρία (veto) παρά σ' εξαιρετικές περι-
τώσεις, με κίνδυνο να μπλοκάρει τη
ειτουργία των θεσμών της Ένωσης. Η
χύς του κοινοβουλίου, του μόνου
κλεγμένου οργάνου από τους ευρω-
αίους πολίτες, παραμένει λοιπόν πά-
α πολύ περιορισμένη.

2. Μια συνθήκη κοινωνική;

Στο θέμα των ανθρωπίνων δικαιωμά-
ων, αυτή η συνθήκη αναγνωρίζει, στα
ρθρα I-9 και II-112, την ευρωπαϊκή
υνθήκη των ανθρωπίνων δικαιωμά-
ων. Πρέπει να διευκρινίσουμε ότι
ντίθετα με τη Διεθνή Διακήρυξη των
νθρωπίνων Δικαιωμάτων, αυτή η
υνθήκη δεν περιλαμβάνει παρά τις
τομικές ελευθερίες και όχι τα συλλο-
ικά δικαιώματα. Ούτε η υπογραφή
υτής της συνθήκης, ούτε ο Καταστατι-
ός Χάρτης (μέρος II) δημιουργούν
αινούργιες αρμοδιότητες για την
Ένωση, η οποία δεν έχει επομένως τη
υνατότητα να επιβάλλει τα δικαιώμα-

τα που κηρύσσει (II-111-2).

Το δικαίωμα στην εργασία αντικαθί-
σταται με το «δικαίωμα να εργάζεται
κανείς» (II-75-1), ενώ η Ένωση πρέπει
να προωθήσει «μιαν αγορά εργασίας
που να μπορεί ν' αντιδράσει γρήγορα
στις εξελίξεις της οικονομίας» (III-
203). Το άρθρο III-207 εμποδίζει κάθε
νομοθετική εναρμόνιση στον τομέα της
επαγγελματικής απασχόλησης: Η κοι-
νωνική εναρμόνιση υποτίθεται ότι συ-
ντελείται φυσιολογικά μέσω της λει-
τουργίας της αγοράς (III-209), ενώ η
νομοθετική εναρμόνιση σ' αυτόν τον
τομέα απαγορεύεται στο άρθρο III-
210. Το άρθρο II-75-2 θεσπίζει την
ελευθερία της κυκλοφορίας των εργα-
ζομένων, ενώ, καθώς οι οικονομικές
ενισχύσεις στα πιο φτωχά κράτη μέλη
απαγορεύονται (III-167), εγκαθιδρύε-
ται ο ανταγωνισμός μεταξύ των ανέρ-
γων. Αν το δικαίωμα απεργίας αναγνω-
ρίζεται στους εργαζομένους, αναγνω-
ρίζεται επίσης στους εργοδότες (lock
out) (II-88).

3. Μια συνθήκη φιλελεύθερη;

Ενώ μέχρι σήμερα η αγορά ήταν ένα
μέσο για τη δημιουργία της Ευρώπης,
ώρα καθίσταται ένας από τους ουσια-
στικούς της σκοπούς (I-3-2 και I-3-3) κι
επομένως αναμφισβήτητος.

Η ελεύθερη διακίνηση των κεφαλαί-
ων είναι μέρος των θεμελιωδών ελευ-
θεριών της Ένωσης (I-4). Το άρθρο
III-156 απαγορεύει κάθε περιορισμό
στην ελεύθερη κυκλοφορία τους, όχι
μόνον εντός της Ένωσης αλλά και σε
σχέση με τα άλλα κράτη.

Η θεμελιώδης θέση της αγοράς σ' αυ-
τό το κείμενο αγγίζει τα όρια του παρά-
λογου. Το άρθρο III-131 καθορίζει ότι
σε περίπτωση πολέμου σ' ένα κράτος
μέλος, τα άλλα κράτη συνεδριάζουν και
διαβουλεύονται ώστε ν' αποφύγουν τις
επιπτώσεις των αποφάσεων του δεδο-
μένου κράτους πάνω στη λειτουργία
της αγοράς. Εάν η Ένωση δεν έχει τη
δυνατότητα να εξασφαλίζει και να προ-
άγει τα ανθρωπίνια δικαιώματα και τα
κοινωνικά δικαιώματα, έχει ωστόσο τη
δυνατότητα να προάγει τη φιλελευθε-
ροποίηση (libéralisation) των διαφό-
ρων υπηρεσιών (III-147-1). Το άρθρο
III-148 προσθέτει ότι τα κράτη μέλη

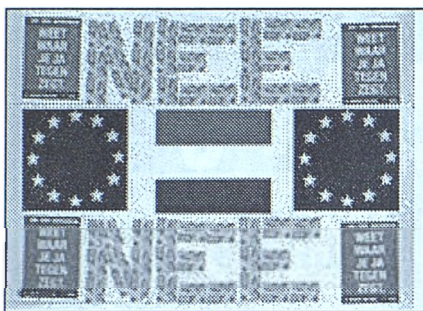

πρέπει να φλελευθεροποιήσουν πολύ
περισσότερο απ' όσο τα υποχρεώνουν
οι ευρωπαϊκοί νόμοι-πλαίσια. Το άρ-
θρο III-178 εκφράζει εκ νέου την υπέρ-
τατη αρχή του ελεύθερου ανταγωνι-
σμού.

Η Κεντρική Ευρωπαϊκή Τράπεζα εί-
ναι ένα όργανο εξαιρετικά ισχυρό κι
απολύτως ανεξάρτητο από κάθε πολιτι-
κή εξουσία (I-30). Κύριος στόχος της
είναι η σταθερότητα των τιμών και σε
καμιά περίπτωση ο αγώνας ενάντια
στην ανεργία, π.χ. Το άρθρο III-184
απαγορεύει τα υπερβολικά ελλείμμα-
τα, επομένως κάθε πολιτική οικονομι-
κής ανάκαμψης βασισμένη στο οικονο-
μικό έλλειμμα (όπως γίνεται, για παρά-
δειγμα, στις Ηνωμένες Πολιτείες...) κα-
θίσταται αδύνατη.

Στον τομέα της γεωργίας, ο πρώτος
στόχος που αναφέρεται στο άρθρο III-
227 είναι η αύξηση της παραγωγικότη-
τας. Το άρθρο III-256 συνταγματοποιεί
την οδηγία που φιλελευθεροποιεί την
ενέργεια, η οποία, χωρίς αυτή τη συν-
θήκη, θα μπορούσε να αμφισβητηθεί σε
περίπτωση αλλαγής πλειοψηφίας.

4. Μια συνθήκη για τις Δημόσιες Υπη-

ρεσίες;

Αντίθετα με όσα μερικοί διατείνονται, αυτή η συνθήκη δεν παρέχει νόμιμη βάση για τις Δημόσιες Υπηρεσίες. Δεν εμφανίζεται πουθενά ένας ορισμός των Δημόσιων Υπηρεσιών ούτε των Δημόσιων Επιχειρήσεων Κοινής Ωφελείας (ΔΕΚΟ/SIEG). Μία λευκή ευρωπαϊκή βίβλος διευκρινίζει μάλιστα ότι οι δύο όροι δεν ορίζουν το ίδιο πράγμα.

Το άρθρο II-96, που παρουσιάζεται σαν πρόοδος, καθορίζει ότι η Ένωση σέβεται τις Δημόσιες Επιχειρήσεις Κοινής Ωφελείας (ΔΕΚΟ), όμως κανένα άρθρο δεν της παρέχει τα μέσα πραγματικής πρόσβασης σ' αυτές τις υπηρεσίες. Στο άρθρο II-122 καταλαβαίνουμε πως η Ένωση δεν τους αποδίδει ιδιαίτερη σημασία, αλλά είναι τα επιμέρους κράτη τα οποία τους αποδίδουν, καθένα χωριστά, τη σημασία τους. Δηλαδή, κι εδώ ακόμα η Ένωση δεν δεσμεύεται σε σχέση με τις Δημόσιες Επιχειρήσεις Κοινής Ωφελείας. Τέλος, και κυρίως, το άρθρο III-166 υποτάσσει αυτές τις υπηρεσίες στους κανόνες του ανταγωνισμού, εκτός κι αν υπάρχει απόδειξη ότι αυτό εμποδίζει την εκτέλεση της αποστολής τους. Το βάρος της απόδειξης πέφτει στα κράτη που δεν επιθυμούν τη φιλελευθεροποίηση. Η οικοδόμηση των ευρωπαϊκών Δημοσίων Υπηρεσιών καθίσταται αδύνατη στο μέτρο που οι συνεργασίες μεταξύ επιχειρήσεων απαγορεύονται στο όνομα της υπέρτατης αρχής του ελεύθερου και ανόθευτου ανταγωνισμού (concurrence libre et non faussée, III-161). Στο όνομα της ίδιας αρχής το άρθρο III-167 απαγορεύει τις οικονομικές ενισχύσεις στις (δημόσιες) επιχειρήσεις και στους νομούς-περιφέρειες. Τέλος, το άρθρο III-181 καθορίζει ότι

κανένας δημόσιος οργανισμός ή επιχείρηση δεν μπορεί να ζητήσει πιστώσεις από την Κεντρική Ευρωπαϊκή Τράπεζα ή από εθνικές τράπεζες.

5. Μια συνθήκη για μια ισχυρή Ευρώπη;

Μέσα σ' αυτή τη συνθήκη συνταγματοποιείται το γεγονός ότι κάθε κράτος πρέπει να βελτιώσει τις στρατιωτικές του δυνατότητες (I-41-3). Θα είναι ακόμη δυνατό άραγε, για ένα κράτος που το επιθυμεί, να μειώσει τον στρατιωτικό του προϋπολογισμό;

Μ' αυτή τη συνθήκη, η *ευρωπαϊκή Άμυνα οφείλει να είναι συμβατή με το NATO* (I-41-2 και I-41-7), οργανισμός μη ευρωπαϊκό, διευθυνόμενο από αμερικανό στρατηγό υπό τις διαταγές των Ηνωμένων Εθνών. Η Ευρώπη περνά από τη στρατιωτική μειονεκτικότητα στη στρατιωτική υποταγή.

6. Μια συνθήκη αναθεωρήσιμη;

Για τον Ζισκάρ ντ' Εστέν, αρχιμάστορα του κειμένου, αυτή η συνθήκη θα έπρεπε να διέπει τις ζωές μας κι αυτές των παιδιών μας για 50 χρόνια! Αντίθετα μ' αυτά που λένε μερικοί, το άρθρο I-47-4, το οποίο παρουσιάζεται σαν ένα καταπληκτικό εργαλείο για την προώθηση της «Κοινωνικής Ευρώπης», συνίσταται απλούστατα στο δικαίωμα υποβολής αιτημάτων* και δεν επιτρέπει την τροποποίηση του συντάγματος, δεδομένου ότι μόνες οι προτάσεις που είναι συμβατές με το σύνταγμα μπορούν να υποβληθούν! Εξάλλου, οι τρεις διαδικασίες για την αναθεώρησή του (IV-443, IV-444 και IV-445) απαιτούν κάθε μία την ομοφωνία των 25 κρατών μελών, πράγμα που σε τελική ανάλυση σημαίνει ότι αυτή η συνθήκη *δεν είναι αναθεωρήσιμη*. Η διάρκεια ζωής της είναι επομένως κατ' αρχήν και ουσιαστικά απεριόριστη (IV-446).

Όλα αυτά οι Έλληνες πολίτες μπορούν –και οφείλουν– να τα επαληθεύσουν ανατρέχοντας στο ελληνικό κείμενο του «ευρωσυντάγματος», που οι αριθμοί

* «pétition»: χρειάζονται 1.000.000 υπογραφές για να μπορέσει να υποβληθεί μία πρόταση.

δies κρατικές υπηρεσίες υποχρεούνται να παρέχουν δωρεάν. Όσοι, αφού ενημερωθούν χωρίς προκαταλήψεις (χωρίς δηλαδή να θεωρούν εκ των προτέρων ότι το ΟΧΙ των Γάλλων και των Ολλανδών προέρχεται από «ξενόφοβους», «φοβικούς», «αντιευρωπαϊστές εθνικιστές», «λεπενικούς» ή «αριστεριστές επαναστάτες»), εξακολουθούν να το θεωρούν καλό, ότι προστατεύει τα δικαιώματα των εργαζομένων, την εθνική μας ανεξαρτησία, κι ότι μας οδηγεί σ' ένα κόσμο ειρήνης, καλύτερο, και σε μιαν άλλη, κοινωνική Ευρώπη, μπορούν να παραμείνουν στις θέσεις τους. Όλοι οι άλλοι, όσοι αντιληφθούν τη λαίλαπα που θα έπεφτε –αν υπερίσχυε– στο κεφάλι μας καθώς και όλων των λαών της Ευρώπης, δεν είναι αργά να ζητήσουν, έστω και τώρα, δημοψήφισμα επικύρωσης. Ως το 2009 (ως τότε ισχύει ούτως ή άλλως η συνθήκη της Νίκαιας –ας μην μας λένε λοιπόν ότι θα υπάρξει χάος!) έχουμε τον καιρό, αλλά και την ευθύνη, να το κάνουμε. Το απαιτεί η Δημοκρατία.

Για τη μετάφραση/μεταφορά και τα σχόλια

Βάσια Καρκαγιάννη - Καραμπελιά
μέλος των ομάδων *NON de Gauche*
(Παρίσι, 14ο διαμέρισμα)
e-mail: vassiakarabelias@hotmail.com

ΥΓ.: Είπε κανείς ποτέ στον ελληνικό λαό ότι το σύνταγμα της χώρας του, το δικό μας, δεν έχει ουσιαστικά ισχύ παρά μόνον αν συμφωνεί με το «ευρωσύνταγμα»; Ότι δηλαδή σε περίπτωση ασυμφωνίας είναι το «ευρωσύνταγμα» που προέχει; Θα τολμούσε δε κανείς να διανοηθεί αλλαγή του ελληνικού συντάγματος τόσο απλά όσο το έκανε το κοινοβούλιο ψηφίζοντας ΝΑΙ στην Ευρωπαϊκή Συνταγματική Συνθήκη; Κι αυτό την ίδια στιγμή που τουρκικά αεροπλάνα (μιας χώρας υποψήφιας για ένταξη στην ΕΕ και που ανήκει, όπως και μεεις, στο NATO) παραβίαζαν για πολλοστή φορά τον εναέριο χώρο μιας ευρωπαϊκής χώρας, της δικής μας χώρας; Τι εγγυήσεις φαντάζονται μερικοί ότι θα τους παρέχει το «ευρωσύνταγμα»; Ποια ειρήνη;

Β.Κ.

Το πολεοδομικό πλιάτσικο στη Σύρο

Από το Δήμαρχο της Ερμούπολης κ. Γιάννη Δεκαβάλλα πήραμε την επιστολή που ακολουθεί:

Αγαπητό περιοδικό *Αντί*,

Με έκπληξη και αγανάκτηση διάβασα την «καταγγελία» του κ. Μ. Κατσουρού στο τεύχος 840 του περιοδικού σας.

Στις δύο αυτές σελίδες, ούτε λίγο ούτε πολύ, ο κ. Κατσουρός κατηγορεί την Πολεοδομία Κυκλάδων, τον Δήμο Ερμούπολης και τον καθηγητή του Ε.Μ.Π. κ. Ιωσήφ Στεφάνου ότι με δική τους ευθύνη συντηρούν μια «συνωμοσία» για την πολεοδομική καταστροφή της Ερμούπολης.

Οι «θεωρίες συνωμοσίας» τα τελευταία χρόνια έχουν μεγάλη απήχηση στον κόσμο και εύκολα γίνονται πιστευτές από μεγάλη μερίδα πολιτών. Ομολογώ πως παρουσιάζουν ενδιαφέρον...

Ο κ. Κατσουρός, ως σύγχρονος Dan Brown, αναπτύσσει μια φανταστική θεωρία «συνωμοσίας», καθόλου διασκεδαστική δυστυχώς. Και αυτό γιατί με τις απόψεις του θίγει τον επαγγελματισμό, την ιστορία, την εργασία, την προσπάθεια και σε τελική ανάλυση την προσωπικότητα πολλών, συναδέλφων του και μη, χρησιμοποιώντας για άλλη μια φορά λεξιλόγιο και εκφράσεις που δεν αρμόζουν σε ένα σοβαρό μελετητή.

Υπάρχει ή δεν υπάρχει ρυμοτομικό στην Ερμούπολη;

Ας υποθέσουμε ότι έχει δίκιο ο κ. Κατσουρός και ότι πράγματι, δεν υπάρχει. Μάλιστα, για να μην μπερδεύουμε την Ερμούπολη που έπλασε με τη φαντασία του ο κ. Κατσουρός, με την πραγματική Ερμούπολη, ας την ονομάσουμε «Φαντασιούπολη».

Στη «Φαντασιούπολη» λοιπόν, δεν υπάρχει Ρυμοτομικό. Τότε προφανώς «δεν υπάρχουν» και οι εκατόν έντεκα (111) τροποποιήσεις, μεταρρυθμίσεις,

επεκτάσεις, εγκρίσεις, καταργήσεις και άλλες παρόμοιες πράξεις Ρυμοτομικού, δημοσιευμένες σε ΦΕΚ, συνοδευμένες με αντίστοιχα τοπογραφικά διαγράμματα, στο Αρχείο του ΥΠΕΧΩΔΕ.

Τότε, σύμφωνα πάντα με την άποψη του κ. Κατσουρού, η Πολεοδομία της «Φαντασιούπολης» θα πρέπει για τους πολίτες (που ανήκουν στα παραπάνω νομίμως θεσμοθετημένο ρυμοτομικό), να παρανομεί και να μη δέχεται την ύπαρξη Ρυμοτομικού διότι οι πολίτες αυτοί «συνωμοτούν» με σκοπό να καταστρέψουν την πόλη στην οποία ζουν.

Το ΥΠΕΧΩΔΕ στη «Φαντασιούπολη» δεν εκπόνησε Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο το οποίο δεν θεσμοθετήθηκε το 1986 με το ΦΕΚ368Δ. Στη φανταστική αυτή κοινωνία που έχει πλάσει ο κ. Κατσουρός, ο Δήμος της, δεν ανάρτησε Πολεοδομική Μελέτη. Δεν ανάρτησε έντεκα (11) χάρτες Ρυμοτομικών Διαγραμμάτων, δεν ανάρτησε Χάρτη με τα Όρια του Ιστορικού Κέντρου της πόλης, δεν ανάρτησε Χάρτη με τους Βαθμούς Προστασίας της πόλης, δεν ανάρτησε Χάρτη με κήρυξη Αξιόλογων Ανθρωπογενών και Φυσικών Σχηματισμών της ευρύτερης περιοχής, δεν ανάρτησε Χάρτη με Ζώνες Πολεοδομικών Παρεμβάσεων, δεν ανάρτησε Χάρτη με τις Οικιστικές Ενότητες, δεν ανάρτησε Χάρτη με τις Χρήσεις Γης, δεν ανάρτησε Χάρτη με τις Αρτιότητες, δεν ανάρτησε Χάρτη με Όρους Δόμησης, δεν ανάρτησε Χάρτη με το Κυκλοφοριακό Δίκτυο, δεν ανάρτησε Σχέδιο Διατάγματος 43 σελίδων, με χαρακτηρισμούς περιοχών προστασίας, με Πολεοδομικό Κανονισμό, με Ζώνες Πολεοδομικών Παρεμβάσεων, με Κτιριοδομικό Κανονισμό.

Στη «Φαντασιούπολη», δεν υποβλήθηκαν 70 ενστάσεις, και αυτές δεν εξετάστηκαν από το Δημοτικό Συμβούλιο,

ούτε από το Υπουργείο Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής.

Στη «Φαντασιούπολη», έγινε μια «υποτιθέμενη» πολεοδομική μελέτη, έγινε μια συντονισμένη υπερ-προσπάθεια να μη βρεθεί νόμιμη λύση στα προβλήματα της πόλης.

Σε αντίθεση με όλα τα παραπάνω, στην Ερμούπολη έγιναν όλες οι νόμιμες διαδικασίες για να λυθεί το πολεοδομικό πρόβλημα της πόλης. Εκπονήθηκε μια σοβαρή, άρτια και πλήρης πολεοδομική έρευνα από το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, της οποίας αντίγραφο έχει εκδοθεί σε βιβλίο (εκδόσεις ΕΜΠ) και σας αποστέλλουμε συνημμένα για ενημέρωσή σας. Τις βασικές αρχές, τις οδηγίες και τα συμπεράσματα της έρευνας ακολούθησε η Τεχνική Υπηρεσία του Δήμου μας, συντάσσοντας πολεοδομική μελέτη.

Η πολεοδομική μελέτη αναρτήθηκε, με έντεκα πινακίδες ρυμοτομικού καθώς και με μια σειρά από περισσότερους από 20 πολεοδομικούς χάρτες που αφορούν στην προστασία της πόλης. Αναρτήθηκε και σχέδιο διατάγματος και όλα αυτά σύμφωνα με τον ν.δ.17.7/1923 που τόσο πολύ μας αναλύει ο κ. Κατσουρός στην «καταγγελία» του και σύμφωνα με όλη την ισχύουσα πολεοδομική νομοθεσία.

Ο κ. Κατσουρός είχε προσκληθεί εγγράφως από το Δήμο Ερμούπολης, με το αρ.πρ.3457/11-06-2002 έγγραφό μας, με το οποίο του στείλαμε ΟΛΗ την πολεοδομική έρευνα του Ε.Μ.Π. καθώς και ψηφιακό αντίγραφο των σχεδίων και του ζητήσαμε (πριν την εκπόνηση μελέτης από την υπηρεσία μας) να έρθει ως εκπρόσωπος του ΤΕΕ να τοποθετηθεί και να δώσει τις προτάσεις του. Η καλή διάθεση συνεργασίας ήταν μονόπλευρη, αφού για άλλη μια φορά ο κ. Κατσουρός επέλεξε το αδιέξοδο της αντιπαράθεσης, καταθέτοντας περισ-

σότερες από 8 αιτήσεις και προσφεύγοντας στην περιφέρεια ζητώντας να αποζημιωθεί(!) όταν η υποστελεχωμένη υπηρεσία μας η οποία ήταν επιφορτισμένη με την ανάρτηση της μελέτης αλλά και με τα έργα του Γ' ΚΠΣ, καθυστέρησε να του απαντήσει(!). Μία χαρακτηριστική αίτησή του προς τον Δήμο, γραμμένη με γερή δόση ειρωνείας και με ύφος «υπέρτατου κριτή», σας αποστέλλουμε συνημμένα.

Μετά από όλα αυτά η Ερμούπολη για πρώτη φορά πλησιάζει στο στόχο της, να αναπτυχθεί με ένα σύγχρονο και ολοκληρωμένο πολεοδομικό πλαίσιο λειτουργίας το οποίο, όπως κάθε έμπειρος πολεοδόμος εύκολα θα διαπίστωνε, είναι ιδιαίτερα αυστηρό διότι αυτό αρμόζει σε μια ιστορική πόλη. Μάλιστα, αξίζει να σημειωθεί ότι η πολεοδομική μελέτη που πρότεινε ο Δήμος της Ερμούπολης, προβλέπει 22.077 εκτάρια για ελεύθερους χώρους, πλατείες και πράσινο, δηλαδή 15,76 τ.μ. ανά κάτοικο, τη στιγμή που το ΥΠΕΧΩΔΕ ζητάει 9 τ.μ./κάτοικο και το Γ.Π.Σ. της Ερμούπολης απαιτεί 14,5 τ.μ./κάτοικο.

Αυτό φυσικά ανησυχεί τον κ. Κατσουρό και τον κάθε «Κατσουρό» διότι καταστρέφει τη θεωρία συνωμοσίας που έχει αναπτύξει όλα αυτά τα χρόνια. Εμείς του ευχόμαστε να εκδώσει και νέο βιβλίο για το θέμα της «Φαντασιούπολης» και χαιρόμαστε που δεν ζούμε στην πόλη που περιγράφει.

Γιατί εμείς ζούμε στην Ερμούπολη η οποία είναι μια πραγματική πόλη, με τα θετικά της και τα αρνητικά της, με τα λάθη που έγιναν στο παρελθόν και θα θέλαμε να διορθώσουμε, με τα καθημερινά της προβλήματα που παλεύουμε συνεχώς να λύσουμε. Γιατί είναι μια ζωντανή πόλη, είναι η Ερμούπολη στην οποία μεγαλώσαμε, αγαπήσαμε και μαζί μας την αγάπησε χιλιάδες κόσμου. Είναι η πόλη αποδεδειγμένα με τους πιο ευτυχισμένους κατοίκους στην Ελλάδα και έχουμε την υποχρέωση πάντα να τη φροντίζουμε.

Εσείς σε ποια πόλη θα θέλατε να ζείτε;

Με εκτίμηση,
Γιάννης Δεκαβάλλας
Δήμαρχος της Ερμούπολης

Θέσαμε υπόψη του αρχιτέκτονα κ. Μάριου Κατσουρού την επιστολή του κ. Γ. Δεκαβάλλα. Ο κ. Κατσουρός μας έστειλε την ακόλουθη απάντηση:

Ο δήμαρχος Ερμούπολης κ. Γιάννης Δεκαβάλλας γνωρίζει πολύ καλά ότι το ερώτημα σχετικά με το ρυμοτομικό δεν είναι αν «υπάρχει ρυμοτομικό της Ερμούπολης», αλλά **αν υπάρχει νόμιμο, εγκεκριμένο και σε ισχύ ρυμοτομικό** της Ερμούπολης. **Αυτό είναι το ζητούμενο.** Αντί να μας παραμυθιάζει λοιπόν με τρεις σελίδες λέξεις, ας μας πει **πότε και από ποιον** υπογράφηκε Διάταγμα ένταξης της Ερμούπολης, όπως είναι σήμερα, σε σχέδιο πόλης, και **πότε και σε ποιο Φύλλο της Εφημερίδας της Κυβερνήσης (ΦΕΚ)** δημοσιεύτηκε.

Ο κ. δήμαρχος γνωρίζει ότι **δεν** υπάρχει τέτοιο Διάταγμα και γι' αυτό **δεν** το αναφέρει, και κάνει ότι δεν γνωρίζει, ότι δεν θυμάται, ότι ξεχνά πως επανειλημμένα το πάλαι ποτέ Υπουργείο Δημοσίων Έργων και το ΥΠΕΧΩΔΕ με έγγραφά τους διευκρινίζουν ότι **η Ερμούπολη δομείται ως οικισμός υφιστάμενος προ του 1923 στερούμενος ρυμοτομικού σχεδίου** (Υπουργείο Δημοσίων Έργων α.π. 3499/1967, ΥΠΕΧΩΔΕ α.π. ΔΤΕ/α/27436/2657, ΥΠΕΧΩΔΕ α.π. 81082/2000, ΥΠΕΧΩΔΕ α.π. ΔΤΕ/α/18918/1023-2/8/2001). Ξεχνά ότι, όταν ο Δήμος Ερμούπολης διεκδίκησε δικαστικά τμήμα ιδιοκτησίας ιδιώτη (υπόθεση Τορναζάκη) με πρόφαση το «ρυμοτομικό», δεν δικαιώθηκε, επειδή ο αείμνηστος δικηγόρος Δημήτρης Κρίνος, συγγραφέας και εκδότης τοπικής εφημερίδας, υποστήριξε σύμφωνα με τη δικογραφία ότι «ο Δήμος δεν δικαιούται να ζητά την εφαρμογή ενός σχεδίου το οποίο ποτέ δεν εγκρίθηκε και κανένα σχετικό διάταγμα δεν έχει δημοσιευθεί σε ΦΕΚ». Θύμιζε δε ότι η εξάμηνη αναστολή οικοδομικών εργασιών του 1965 διατάχθηκε ακριβώς για να προωθηθούν οι διαδικασίες ένταξης της Ερμούπολης σε σχέδιο πόλης, για να αποκτήσει η Ερμούπολη εγκεκριμένο ρυμοτομικό σχέδιο, πράγμα που ουδέποτε τελεσφόρησε.

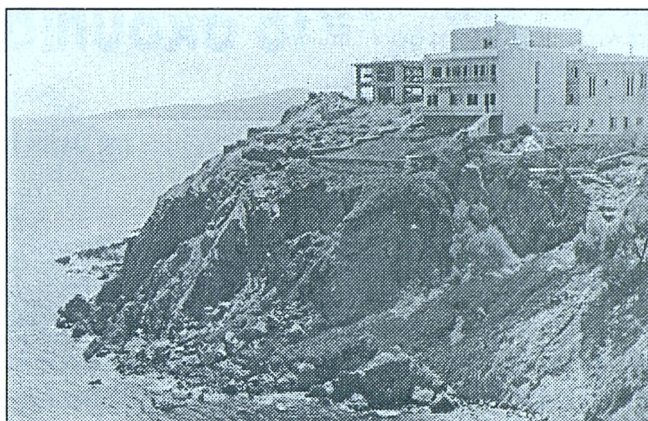
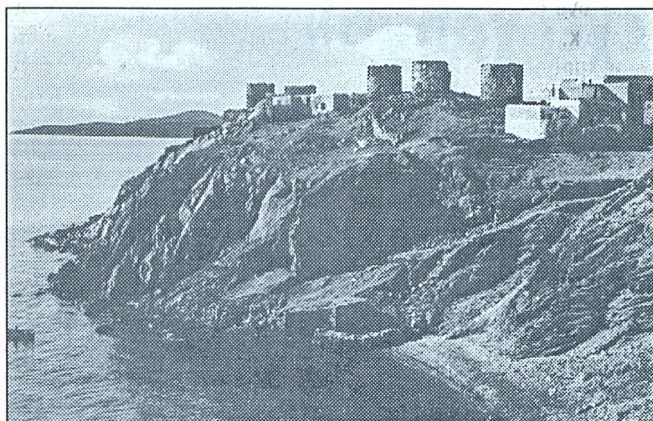
Αλλά και ο ίδιος ο Δήμος Ερμούπολης, με πρόσφατο έγγραφό του που υπογράφει ο προϊστάμενος των τεχνικών υπηρεσιών κ. Παναγιώτης Καρακατσάνης (α.π. 6391/1997), δηλώνει ότι στις υπηρεσίες του **δεν υπάρχει εγκεκριμένο ισχύον σχέδιο πόλης.**

Όλα τα Διατάγματα που αναφέρει ο κ. Γιάννης Δεκαβάλλας, διερωτώμενος «αν δεν υπάρχει ρυμοτομικό, τότε τι είναι όλα αυτά τα 111 Διατάγματα;», είναι Διατάγματα από το 1836 και εντεύθεν τα οποία **δεν ισχύουν, έχουν καταργηθεί** με επόμενα διατάγματα και ειδικά από το άρθρο 80 και 84 του Οικιστικού Νόμου του 1923 «Περί σχεδίων πόλεων, κωμών και οικισμών του Κράτους και οικοδομής αυτών» (ΦΕΚ 228 / 16 Αυγούστου 1923). Όλα αυτά τα Διατάγματα δημοσιεύθηκαν για πρώτη φορά, μετά από μακρόχρονη έρευνα, στο βιβλίο μου *Τα Ρυμοτομικά Διατάγματα της Ερμούπολης* (Δεκ. 2000) και έτσι έγιναν γνωστά και στον κ. Δεκαβάλλα!

Όμως δεν ισχύουν ούτε οι **όροι δόμησης** (αρτιότητες οικοπέδων, συντελεστής δόμησης, εκμετάλλευση και κάλυψη οικοπέδου) που χρησιμοποιούν στην Ερμούπολη για την έκδοση των οικοδομικών αδειών. Αυτό επιβεβαιώνεται και επικυρώνεται από έγγραφο του Συνηγόρου του Πολίτη, (α.π. 13488-14/6/2000) και αποφάσεις του Ε' Τμήματος του Συμβουλίου της Επικρατείας (84/2001) καθώς και της Ολομέλειάς του (252/2003). Ρητά αναφέρεται εκεί ότι τα Διατάγματα όρων δόμησης που «χρησιμοποιούνται» στην Ερμούπολη **δεν ισχύουν**, και ότι η χρήση τους είναι αυθαίρετη και αντισυνταγματική, δικαιώνοντας **ήδη** σ' αυτό το σκέλος τις απόψεις μας.

Η Ερμούπολη είναι κηρυγμένος παραδοσιακός οικισμός, στερείται ρυμοτομικού, και δομείται όπως όλοι οι παραδοσιακοί οικισμοί αυτής της κατηγορίας, εκατοντάδες σ' όλη την Ελλάδα.

Δεν υπάρχει λοιπόν κανένα «πολεοδομικό πρόβλημα» και γι' αυτό ο κ. δήμαρχος, όταν αναφέρεται σ' αυτό (το οποίο κάπως... ανατιολόγητα ξεπηδάει μέσα από την ανθοσκόπηση πραγματικότητας της επιστολής του), **δεν** λέει

Οι ανεμόμυλοι της Σύρου όπως ήταν κάποτε... Σήμερα το τοπίο έχει αλλοιωθεί.

και δεν εξηγεί ποιο ακριβώς είναι.

Υπάρχει όμως αναμφίβολα διοικητικό και πολιτικό πρόβλημα: Δήμος και Νομαρχία δεν σεβάστηκαν τους νόμους του κράτους, επινόησαν και επέβαλαν δικούς τους. Δηλαδή δήμαρχος, νομάρχης και οι περί αυτούς δημιουργούν και καθιερώνουν ένα πλαίσιο γενικής αυθαιρεσίας, πλήρους και απόλυτης καταστρατήγησης της πολεοδομικής νομοθεσίας και του δημοκρατικού πολιτεύματος. Με μόνο κανόνα το **αποφασίζουμε και διατάσσουμε** χορηγούν παράνομες οικοδομικές άδειες, ανάλογα με το ποιος είναι ο ιδιοκτήτης και ποιος ο συντάξας μηχανικός, καταστρέφοντας ταυτόχρονα μ' αυτόν τον τρόπο μια από τις σημαντικότερες πόλεις της νεότερης Ελλάδας.

Εκατοντάδες συμβόλαια με χαλκευμένα διατάγματα ρυμοτομικών και όρων δόμησης, με παράνομες κατατιμήσεις, ένα σύστημα εκβιασμών και εξαρτήσεων που λειτουργούσε σιωπηλά με νόμο την **ομερτά**, με την πλήρη κάλυψη Δήμου και Νομαρχίας, και το δήμαρχο και το νομάρχη να κρατούν σε ομηρεία ολόκληρη πόλη, κάνοντας τα πάντα για να συντηρείται και να διαιωνίζεται αυτή η κατάσταση προκειμένου να επωφεληθούν αυτοί και οι προστατευόμενοί τους, εκβιάζοντας και εκμεταλλευόμενοι τον κάθε ανυπεράσπιστο.

Όταν με τις αποφάσεις του ΣτΕ αποκαλύπτεται αυτή η ασύλληπτη κομπίνα, **βαπτίζουν την απάτη κοινωνικό και πολεοδομικό πρόβλημα** και κινητοποιούν

τους πάντες για να το λύσουν, δηλαδή να το κουκουλώσουν. Στρατολογούν τότε και τον κ. Ιωσήφ Στεφάνου (ο οποίος σκόπιμα κρατάει από το 1985 σε εκκρεμότητα τη μελέτη της Ε.Π.Α.), έναντι εξήντα εκατομμυρίων δραχμών (αρχική συμφωνία), παρά τις αντιρρήσεις της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, για να εκπονήσει μία «έρευνα-μελέτη κ.λπ.» που θα έλυνε τάχα το πρόβλημα μέσα σε έντεκα μήνες! Φυσικά, τόσο η ανάθεση όσο και η εκπόνηση της «μελέτης» αυτής (δήθεν έρευνα του ΕΜΠ) δεν στηρίχθηκε σε κανένα νομικό υπόβαθρο.

Η «έρευνα-μελέτη» εκπονήθηκε, τυπώθηκε και σε βιβλίο, όχι όμως σύμφωνα με τους νόμους του κράτους παρά σύμφωνα με τις επινοήσεις του κ. Ιωσήφ Στεφάνου. Γι' αυτό η «μελέτη» ετούτη δεν έχει και ταυτότητα όπως επιβάλλουν οι νόμοι του κράτους και η πολεοδομική νομοθεσία. Γι' αυτό πουθενά δεν αναφέρεται αν επρόκειτο για:

- α) πολεοδομική μελέτη ένταξης στο σχέδιο πόλης,
- β) πολεοδομική μελέτη αναθεώρησης σχεδίου,
- γ) πολεοδομική μελέτη επέκτασης σχεδίου,
- δ) συνδυασμό όλων των παραπάνω κατηγοριών.

Γι' αυτό στα σχέδια που αναρτήθηκαν και στα οποία με μεγάλο καμάρι αναφέρεται ο κ. δήμαρχος, δεν υπήρχε ο σημαντικότερος χάρτης, το σπουδαιότερο σχέδιο, το θεμέλιο της μελέτης:

Δεν υπήρχε το σχέδιο του εγκεκριμένου ρυμοτομικού της Ερμούπολης που ισχυρίζονται ότι υπάρχει!

Γι' αυτό η μελέτη κοντεύει να «μουχλιάσει» τρία χρόνια στα ράφια του Υπουργείου Αιγαίου· γι' αυτό στο παρελθόν ο τέως υπουργός Αιγαίου κ. Νίκος Σηφουνάκης δεν έκανε τις αναγκαίες ενέργειες για να θεσμοθετηθεί, παρ' όλες τις γνωστές πιέσεις· και γι' αυτό προφανώς ο σημερινός υπουργός Αιγαίου κ. Αριστοτέλης Παυλίδης δηλώνει ότι **η μελέτη βρίσκεται σε κενό αέρος** (εφημ. *Κοινή Γνώμη*, 10/5/05)!

Τελικά το μοναδικό πρόβλημα που υπάρχει είναι ΠΟΙΟΣ και ΠΩΣ θα σταματήσει **τώρα** αυτή τη διαστροφή, την καταστροφή της Ερμούπολης, και πότε επιτέλους θα αναζητηθούν ευθύνες και θα επιβληθούν κυρώσεις στους υπαίτιους και οργανωτές αυτού του αίσχους.

Εν τέλει, γιατί ο υπουργός Αιγαίου κ. Παυλίδης δεν επιστρέφει τη «μελέτη» ως απαράδεκτη, κι αφήνει μ' αυτόν τον τρόπο περιθώρια σε Δήμο και Νομαρχία να συντηρούν και να διαιωνίζουν την απάτη, και να γεννιούνται ερωτηματικά και σκέψεις ότι ίσως προσπαθήσει να επαναλάβει και αυτός το εγχείρημα των προκατόχων του, περνώντας εν γνώσει του αντισυνταγματική νομοθετική ρύθμιση κάποια μεσάνυχτα του Αυγούστου, ώστε να κουκουλωθεί η ιστορία;

Μάριος Ι. Κατσουρός.

«Το σκουπίδι έχει χρήμα»

της Όλγας Ι. Φωτακοπούλου

Το ΥΠΕΧΩΔΕ, ο κύριος υπεύθυνος για τη δημιουργία του προβλήματος, έκανε λόγο για «περιβαλλοντικό ανοσιούρηγμα». Η δήμαρχος Αθηναίων Ντόρα Μπακογιάννη μίλησε για το «αδιανόητο να τίθενται σε ομηρεία τέσσερα εκατομμύρια πολίτες με το κλείσιμο της χωματερής των Άνω Λιοσίων. Για μας είναι θέμα αρχής...». Η διαχείριση της κατά Σουφλιά «καυτής πατάτας», δηλαδή της λυματολάσπης της Ψυττάλειας, μπορεί για την κ. Μπακογιάννη να είναι «θέμα αρχής», όμως για τους κατοίκους της Δυτικής Αττικής –σημαντικό μέρος των τεσσάρων εκατομμυρίων που επικαλέσθηκε– είναι «θέμα ποιότητας ζωής».

Το πρόβλημα με την Ψυττάλεια δεν δημιουργήθηκε σήμερα. Χρονο-λογείται παλαιόθεν. Μόνο που σήμερα έγινε ευρέως αντιληπτό, γιατί η λυματολάσπη ξεχειλίζει και βρόμισε πολύ και... ευρύτερα.

ΤΑ ΠΑΙΧΝΙΔΙΑ ΤΗΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Στις 26 Μαΐου ο Γ. Σουφλιάς παρουσίασε σχέδιο δράσης με το οποίο ανακοινώθηκε πως συμφώνησαν και η υπερνομάρχης Φώφη Γεννηματά και ο νομάρχης Πειραιά Γιάννης Μίχας. Συμφωνήθηκε δηλαδή η μεταφορά 1.280 τόνων λυματολάσπης ημερησίως από την Ψυττάλεια στα λατομεία Μουσαμά που βρίσκονται πίσω από το Ποικίλον Όρος, για να ακολουθηθεί η διαδικασία «εδαφοποίησης» της λάσπης.

Μία μέρα μετά ο Νίκος Παπαδήμας, δήμαρχος Άνω Λιοσίων, δήλωνε πως ο υπουργός απρόκλητα επιτίθεται στο ήδη επιβαρημένο περιβάλλον. Με καθυστέρηση τριών ημερών και μετά τη βροχή από ντομάτες που έπεσε, η Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση Αθηνών-Πειραιώς «διευκρίνισε» ότι οι φορείς της Αυτοδιοίκησης «ουδέποτε συμφώνησαν με την πρόταση Σουφλιά για τη μεταφορά της λυματολάσπης στα λατομεία Μουσαμά».

Οι δρόμοι κλείνουν και στις 2 Ιουνίου ο κ. Σουφλιάς δηλώνει ότι «είναι εγκλη-

ματικό το ότι αστικός πληθυσμός 3.500.000 πολιτών βρίσκεται στο έλεος ενός ΧΥΤΑ. Αυτό όμως είναι μια πραγματικότητα για όλους. Παράλαβαμε μια καυτή πατάτα και προσπαθούμε να βρούμε λύση».

Παράλληλα αρχίζουν να δίνονται εξηγήσεις του τύπου: Δεν πρόκειται να ρίξουμε τη λάσπη στο ΧΥΤΑ, η επεξεργασία της θα γίνει εκεί και το νέο υλικό που θα προκύπτει μετά την εδαφοποίηση θα χρησιμοποιηθεί για την ανάπλαση 350 στρεμμάτων του ΧΥΤΑ, τα οποία θα φυτευθούν.

Ειπώθηκε δηλαδή ότι η επεξεργασία της λάσπης θα γίνεται μέσα στο χώρο του ΧΥΤΑ και ότι το χώμα θα μεταφέρεται σε έναν χώρο 310 στρεμμάτων της χωματερής, ο οποίος στη συνέχεια θα φυτευτεί. Ο χώρος των λατομείων Μουσαμά θα χρησιμοποιηθεί ως ένα είδος αποθήκης για τα υλικά «εμπλουτισμού» της λάσπης, όπως χώμα, κλαδιά κ.λπ. Είναι άγνωστο εάν ο χώρος του Λατομείου Μουσαμά είναι επαρκής, αφού, όπως αναφέρθηκε και στον Τύπο, για την επεξεργασία 1.000 τόνων λάσπης απαιτείται έκταση περίπου 3 στρεμμάτων. Άρα ο χώρος επαρκεί για την ταυτόχρονη επεξεργασία 15.000 τόνων λάσπης. Εάν ο ανάδοχος του έργου πρέπει να απομακρύνει το σύνολο της αποθηκευμένης λάσπης, που είναι 150.000 τόνοι, και την παραγόμενη κα-

θημερινά ποσότητα 700 τόνων σε δέκα μήνες, τότε θα πρέπει να επεξεργασθεί κάθε μήνα περίπου 40.000 τόνους λάσπης. Στον χώρο του ΧΥΤΑ μπορούν να τύχουν επεξεργασίας 30.000 τόνοι το μήνα. Τι θα γίνει με τους υπόλοιπους 10.000 τόνους;

Το μεγάλο λάθος του ΥΠΕΧΩΔΕ, που οδήγησε τα πράγματα ως εδώ, ήταν η ολοκλήρωση της β' φάσης του καθαρισμού των λυμάτων, η οποία αύξησε την παραγωγή της λάσπης από τους 400 στους 800 τόνους. Δεν θα υπήρχε κανένα πρόβλημα αν παράλληλα είχε κατασκευάσει και την απαραίτητη μονάδα ξήρανσής της. Η οποία δεν έχει γίνει παρά το γεγονός ότι ο προϋπολογισμός του έργου εκτοξεύθηκε από τα 128 στα 202 εκ. ευρώ (υπέρβαση 57%). Η διαδικασία της ξήρανσης δεν πρόκειται να έχει ολοκληρωθεί σε χρόνο μικρότερο των 3 ετών.

ΤΑ ΕΡΓΟΛΑΒΙΚΑ

Στις 24 Μαΐου το ΔΣ της ΕΥΔΑΠ απέρριψε τη λύση της καύσης-αεριοποίησης της λυματολάσπης στην Ψυττάλεια για την επόμενη διετία, που προτείνει η εταιρεία «Κωνσταντινίδης», και προχώρησε στην ανακήρυξη ως προσωρινού αναδόχου του αμέσως επόμενου μειοδότη που προτείνει τη μεταφορά της λάσπης και την «κομποστοποίηση».

Ο αμέσως επόμενος μειοδότης και ανάδοχος του έργου είναι η Bilfinger Berger με εταίρο την «Ηλέκτωρ» (θυγατρική της «Ακτωρ», συμφερόντων Γ. Μόμπολα).

Από εκεί και έπειτα αρχίζει το «σπριαλ» με τη μεταφορά της λάσπης στον ΧΥΤΑ στα Άνω Λιόσια και τις αντιδράσεις των δήμων της Δυτικής Αττικής.

Η ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Την 1η Ιουνίου ο κ. Δημήτρης Παπαγγελόπουλος ζήτησε από κάθε αρμόδιο

φορέα την εφαρμογή του νόμου, ώστε ν' ανοίξει η χωματερή των Άνω Λιοσίων και να γίνεται απρόσκοπτα η αποκομιδή των σκουπιδιών, ενώ τόνισε ότι πρόθεσή του είναι να εφαρμοσθεί ο νόμος και να απομακρυνθεί κάθε κίνδυνος για τη δημόσια υγεία.

Το ΣτΕ για λόγους δημοσίου συμφέροντος είχε υποχρεώσει και πάλι τη χωματερή των Άνω Λιοσίων να δέχεται τα λύματα από την Ψυττάλεια. Αναφέρει ακόμα ότι τα λύματα της Ψυττάλειας υπόκεινται πλέον και κατ' αρχήν σε επεξεργασία αφυδατώσεως και χωνεύσεως και έκρινε ότι, ανεξαρτήτως του βαθμού επεξεργασίας των λυμάτων, επιβάλλεται η αναστολή της απόφασης του Ενιαίου Συνδέσμου Δήμων και Κοινοτήτων Νομού Αττικής (ΕΣΔΚΝΑ), προκειμένου ν' αποφευχθεί ο κίνδυνος διαρροής των λυμάτων που υπάρχουν στην Ψυττάλεια, στη θάλασσα του Σαρωνικού, γεγονός που θα έχει ως συνέπεια να δημιουργηθεί μεγάλη βλάβη στο οικοσύστημα της περιοχής.

ΠΡΟΣΕΧΟΥΜΕ ΠΟΥ ΒΑΖΟΥΜΕ ΤΗΝ ΥΠΟΓΡΑΦΗ ΜΑΣ...

Η ΕΥΔΑΠ «πατάει» από νομικής πλευράς στη σύμβαση δεκαετούς διάρκειας που έχει συνάψει με τον ΕΣΔΚΝΑ από το 1999 για τη μεταφορά της λάσπης, αντί 15 ευρώ τον τόνο, δηλαδή 300.000 ευρώ το μήνα. Με πρόχειρους υπολογισμούς ο ΕΣΔΚΝΑ θα πρέπει να έχει ήδη αυτά τα έξι χρόνια εισπράξει περίπου 6 δισ. δρχ., από τα οποία δεν γνωρίζουμε πόσα καταλήγουν –αν καταλήγουν– στο Δήμο Άνω Λιοσίων.

Πάντως μετά από τα παραπάνω είναι ν' απορεί κανείς πώς τα οικονομικά του Δήμου Άνω Λιοσίων «φιγουράρουν» σε έκθεση για τα πεπραγμένα του 2004 του Γενικού Επιθεωρητή Δημόσιας Διοίκησης ως μία από τις 13 σοβαρότερες υποθέσεις με ελλείμματα. Ελλείμματα τα οποία συγκεκριμένα φτάνουν στο ύψος των 53.700.000 ευρώ.

Ο,ΤΙ ΒΡΟΜΑΕΙ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ ΧΡΥΣΟΣ. ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΜΕ... ΠΑΡΕΛΘΟΝ

Σε πρόσφατη σχετική ερώτηση του ευρωβουλευτή του ΣΥΝΔ. Παπαδημιούλη ο αρμόδιος επίτροπος Σταύρος Δήμας

απάντησε: «Τον Ιούλιο του 2003, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή διατύπωσε αιτιολογημένη γνώμη, διότι η Ελλάδα παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει δυνάμει της οδηγίας 91/271/ΕΟΚ για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων και της οδηγίας 75/442/ΕΟΚ περί στερεών αποβλήτων». Από την απάντηση του κ. Δήμα προέκυπτε ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν προτίθεται να χρηματοδοτήσει την επεξεργασία λυματολάσπης που είναι αποθηκευμένη στην Ψυττάλεια.

«Η Επιτροπή σημείωνε ότι αυτό το έργο θα χρηματοδοτηθεί εξ ολοκλήρου από τον κρατικό προϋπολογισμό, δηλαδή τους έλληνες φορολογουμένους, καθώς δεν επιθυμεί να συγχρηματοδοτήσει ένα έργο που αποτελεί προσωρινή αναγκαστική λύση σε ένα πρόβλημα που προέκυψε εξαιτίας κακού σχεδιασμού των αρμόδιων ελληνικών αρχών».

Σχετικά «με την επεξεργασία της παραγόμενης ιλύος», η Επιτροπή αποφάσισε να συγχρηματοδοτήσει κατά 75% ένα έργο συνολικής δαπάνης ύψους 48,55 εκ. ευρώ, που προβλέπεται να ολοκληρωθεί ως το τέλος του 2007, θα κατασκευασθεί στην ίδια την Ψυττάλεια και θα μετατρέψει με ξήρανση τη λυματολάσπη σε στέρεο υλικό με επαρκή θερμογόνο δύναμη, προκειμένου να ακολουθεί καύση. Χρηματοδοτεί δηλαδή τη λύση της καύσης, που έχει αποκλείσει κατηγορηματικά ο νομάρχης Πειραιά και το διευρυμένο Δήμοτικό Συμβούλιο Αθηνών-Πειραιώς...

Από αυτό το μπάχαλο χάνουν λοιπόν οι πολίτες, και σε χρήμα και σε ποιότη-

τα ζωής, αλλά και το κράτος χάνει, κυρίως σε επιπλέον χρήμα. Και οι ΟΤΑ εντέλει χάνουν. Τότε ποιος κερδίζει;

Τον Μάιο του 2002 η τότε υπουργός ΠΕΧΩΔΕ Βάσω Παπανδρέου μιλούσε για έναν «επικαιροποιημένο Εθνικό Σχεδιασμό Διαχείρισης των Στερεών Αποβλήτων με σύγχρονους ΧΥΤΑ μέχρι το τέλος του 2008» και κυρίως τη συμμετοχή των ιδιωτών «για την ορθολογική και αποτελεσματική λειτουργία των έργων»!

Ακολούθησαν, τον Ιούνιο του 2002, βολές της Πανελλήνιας Ομοσπονδίας Εργαζομένων στους ΟΤΑ κατά της υπουργού ΠΕΧΩΔΕ. Μάλιστα σε συνέντευξη τύπου ο Γραμματέας της Ομοσπονδίας Γ. Στρατηγός είχε πει χαρακτηριστικά: «Το σκουπίδι έχει χρήμα και τους ιδιώτες τούς ενδιαφέρει μόνο το κέρδος. Τελικά το μάρμαρο θα το πληρώσουν οι δημότες, με την αύξηση των ανταποδοτικών τελών».

Η εικόνα που υπήρξε προάγγελος της σημερινής κατάστασης ήταν αυτή της υπουργού ΠΕΧΩΔΕ Βάσως Παπανδρέου τον Ιούλιο του 2003, όταν παρουσίαζε στους δημοσιογράφους τα έργα ανάπτυξης του βιολογικού καθαρισμού της Ψυττάλειας (τα έργα της β' φάσης που «οδήγησαν» στη σημερινή αδιέξοδη κατάληξη, όπως αναφέραμε παραπάνω) και δήλωνε αισιόδοξη και ικανοποιημένη για την αποτελεσματικότητα του έργου, την ίδια ακριβώς στιγμή που οι κάτοικοι της Σαλαμίνας και του Περάματος έρχονταν για άλλη μια φορά αντιμέτωποι με το κύμα δυσοσμίας από το νησί του Σαρωνικού.

Το κράτος καταπατά το Σύνταγμα και οι πολίτες δεν δικαιούνται να το ελέγχουν

της Μουσίσσας Μπετονίου

«ΤΟ ΚΟΙΝΟ ΚΑΛΟ ΔΕΝ ΑΠΟΤΕΛΕΙ ΕΝΝΟΜΟ ΣΥΜΦΕΡΟΝ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ»

Αυτό ισχυρίσθηκαν, λίγο πολύ, οι συνήγοροι των συμφερόντων του Οργανισμού Ανέγερσης Νέου Μουσείου Ακροπόλεως και του Υπουργείου Πολιτισμού κατά την εκδίκαση του αιτήματος λήψης ασφαλιστικών μέτρων για τις εργασίες στον αρχαιολογικό χώρο Μακρυγιάννη, για το υπό ανέγερση Νέο Μουσείο της Ακρόπολης. Η ακροαματική διαδικασία έγινε στις 25-5-2005 ενώπιον του Μονομελούς Πρωτοδικείου. Οι ενάγοντες, δηλαδή η επιτροπή πολιτών, αγωνίζονται πάνω από 20 χρόνια για να μην καταστραφεί ο αρχαιολογικός χώρος Μακρυγιάννη και να μην στηθεί ένας ανταγωνιστικός και υβριστικός προς τον Παρθενώνα όγκος στους πρόποδες της Ακρόπολης.

ΟΤΑΝ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ, ΚΑΙ ΜΑΛΙΣΤΑ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ, ΚΤΙΖΕΙ ΤΟ ΑΥΘΑΙΡΕΤΟ ΤΟΥ...

Η λήψη ασφαλιστικών μέτρων ζητήθηκε επί τη βάσει του ότι ο ΟΑΝΜΑ δεν έχει λάβει την κατά το νόμο απαιτούμενη οικοδομική άδεια για την ανέγερση του νέου μουσείου. Αυτό ήταν και παραμένει κάτι το ανέφικτο, γιατί η μελέτη ποτέ δεν ολοκληρώθηκε. Εκτός από τα στατικά και άλλα προβλήματα που εμποδίζουν την ολοκλήρωσή της, η εφαρμογή της «βραβευμένης» μελέτης Τσουμί ούτως ή άλλως από τη φύση της δεν μπορεί να είναι συμβατή με μια σειρά διατάξεων σχετικών νομοθεσιών που απαιτούνται για την έκδοση οικοδομικής αδείας, όπως της πυρασφάλειας, της θερμομόνωσης, της περιβαλλοντικής μελέτης κ.λπ. Αυτή την αδυναμία επιχείρησε να καλύψει η ένταξη της

ανέγερσης του Νέου Μουσείου της Ακρόπολης στο νόμο 3207/2003, δηλαδή τον λεγόμενο νόμο «σκούπα» για τα «Ολυμπιακά έργα»(!), όπου το περιεχόμενο του άρθρου 9 που το αφορά δεν ήταν παρά φωτογραφική απεικόνιση της προσφυγής στο Συμβούλιο της Επικρατείας των «πολιτών κατά της ανέγερσης του Μουσείου στον αρχαιολογικό χώρο Μακρυγιάννη».

Το **κρατικό αυθαίρετο** ξεκίνησε με μία άδεια εκσκαφών και κάποιου τοιχίου αντιστήριξης, για να συνεχίσει μετά την Ολυμπιάδα –το Ολυμπιακό έργο!– με την κάλυψη ενός νόμου που ήδη είχε προσβληθεί ως αντισυνταγματικός.

ΤΟ ΕΡΓΟ ΟΜΩΣ (ΕΥΤΥΧΩΣ ΓΙΑ ΤΗ ΠΛΕΥΡΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ) ΑΡΧΙΣΕ ΝΑ ΚΑΡΚΙΝΟΒΑΤΕΙ:

• Τα σχέδια ήταν προβληματικά και ασύμπτωτα. Οι από πάνω όροφοι δεν

συνέλιπταν με το σκάμμα του υπογείου (ξεχειλίζαν), με φοβερά προβλήματα στα μηχανολογικά, υδραυλικά κ.λπ. Ως προς τα αρχαία δε, που (δηθεν) δεν θα θιγούν και θα διατηρηθούν από κάτω, με τέτοιες αστοχίες... τι μπορεί να υποθέσει κανείς! Άλλωστε οι τελειωμένες ανασκαφές που περιγράφει ο «αντισυνταγματικός νόμος» συνεχίζονται (βλ. φωτογραφικό τεκμήριο), ενώ βλέπουμε καλουπωμένη την οροφή του πρώτου υπογείου, η οποία, ειρήσθω εν παρόδω, όπως άνετα μπορεί να διακρίνει κανείς βρίσκεται περίπου στο ίδιο ύψος με τα μαγαζιά του πίσω δρόμου.

• Η ανάδοχος ΑΛΤΕ εκτός των άλλων ήταν σε κατάσταση οικονομικής αδυναμίας. (Ήδη από το Μάρτη μήνα δεν μπορούσε να πάρει φορολογική ενημερότητα για να πληρωθεί και ήδη είχε μπει υπό επιτήρηση.)

ΟΤΑΝ Ο ΑΞΙΟΤΙΜΟΣ Κ. ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΔΙΑΦΕΥΔΕΤΑΙ ΠΡΙΝ ΑΛΕΚΤΩΡ ΛΑΛΗΣΕΙ...

Ως μάρτυρας υπέρ του ΟΑΝΜΑ στην εκδίκαση των ασφαλιστικών μέτρων παρέστη ο πρόεδρός του, ο καθηγητής κ. Παντερμαλής. Με άνεση, ψυχραιμία και ευφράδεια, περιστοιχιζόμενος από τους επιτελείς του, υποστήριξε το «Έργο του» (αυτό που του έχει διασφαλίσει εδώ και αρκετά χρόνια αταλάντευτα –παρά την αλλαγή κυβέρνησης– μια προεδρική θέση με τα ανάλογα οφέλη). Διαβεβαίωσε το δικαστήριο για τα πάντα:

– ότι δεν έχουν βέβαια οικοδομική άδεια, αλλά είναι σύννομοι γιατί ένα τέτοιο έργο καλύπτεται από ένα ειδικό νόμο, δηλαδή με το άρθρο 9 του ν. 3207/2003·

– ότι τα αρχαία δεν θα θιγούν αλλά θα αναβαθμιστούν (κάτω από την πλοτη του μουσείου!, αν μείνει και τίποτα με τις προαναφερθείσες αστοχίες στην εκτέλεση των σχεδίων)·

– το ίδιο και η περιοχή δίπλα σ' ένα τέτοιο έργο (με την όροφη του υπογείου στο ίδιο επίπεδο με τις όροφες των παρακείμενων καταστημάτων)·

– ότι οι εργασίες προχωρούν κανονικά σύμφωνα με τα χρονοδιαγράμματα και η ανάδοχος εταιρεία δεν έχει κανένα πρόβλημα.

Σε λίγες μέρες έσκασε στις εφημερίδες το κανόνι της ΑΛΤΕ και καπάκι βγήκε η απόφαση του Ε' Τμήματος του Συμβουλίου της Επικρατείας για το γήπεδο της ΑΕΚ στη Φιλαδέλφεια (ενταγμένο κι αυτό στο νόμο «σκούπα»).

ΕΚΕΙ ΓΗΠΕΔΟ, ΕΔΩ ΜΟΥΣΕΙΟ

Σύμφωνα λοιπόν με το σκεπτικό της απόφασης αυτής (1567/2005): «Με το περιεχόμενο αυτό όμως, οι διατάξεις του άρθρου 11 του ν. 3207/2003 ευρίσκονται σε αντίθεση προς το Σύνταγμα, ως αντιβαίνουσες ειδικότερα στην αρχή της διακρίσεως των λειτουργιών (άρθρο 26), στην διάταξη που κατοχυρώνει το ένδικο μέσο της αιτήσεως ακυρώσεως (άρθρο 95) και κατά συνέπεια ως θίγουσες το δικαίωμα παροχής εννόμου προστασίας (άρθρο 20 παρ.1). Επομένως η ανωτέρω ρύθμιση

του άρθρου 11 του ν. 3207/2003 είναι καθ' ολοκληρίαν ανίσχυρη και δεν επηρεάζει την παρούσα δίκη, η οποία ως εκ τούτου διατηρεί το αντικείμενό της». Μα ακριβώς τα ίδια συμβαίνουν και με το άρθρο 9, απλώς αλλάζει το αντικείμενο: εκεί γήπεδο, εδώ μουσείο.

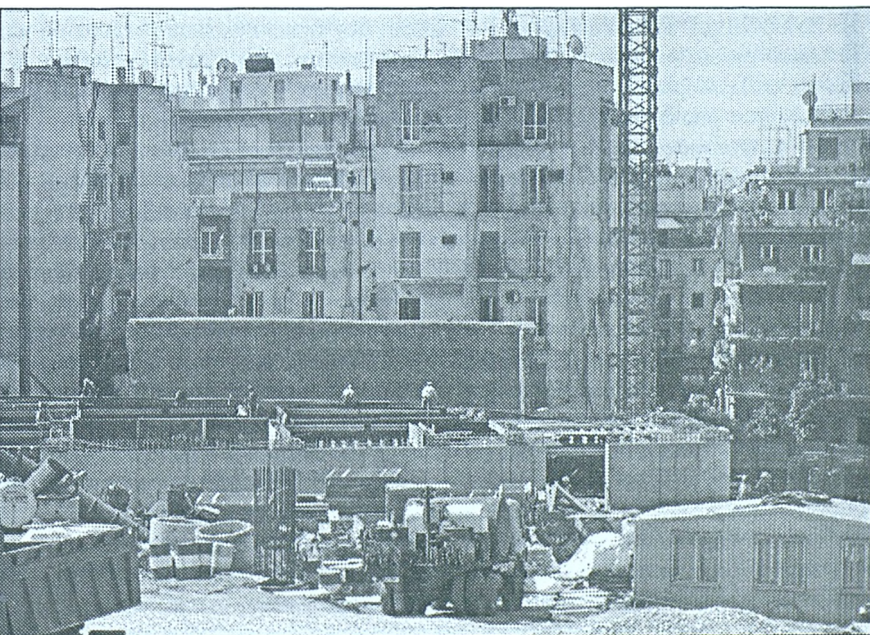
Ο ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΕΙΝΑΙ... ΓΥΜΝΟΣ

Η απόφαση του Πρωτοδικείου για τα ασφαλιστικά μέτρα δεν έχει ακόμα εκδοθεί. Η απόφαση όμως του Ε' Τμήματος αφήνει τον ΟΑΝΜΑ έκθετο για άλλη μια φορά, καθώς διά στόματος του κ. Παντερμαλή κατέστη σαφέστατο ότι

δεν υπάρχει η κατά νόμο άδεια αλλά αντ' αυτής το άρθρο 9 του ν. 3207/2003.

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΑΤΑ ΛΟΙΠΟΝ ΣΤΗΝ ΕΞΟΥΣΙΑ

Η Βουλή δεν είναι πολεοδομικό γραφείο για να εκδίδει άδειες –αντιβαίνει κατ' αυτόν τον τρόπο στην αρχή της διακρίσεως των λειτουργιών (άρθρο 26)– και οι πολίτες πρέπει να μπορούν να ζητούν την ακύρωση (άρθρο 95) τέτοιων πράξεων και ν' απολαμβάνουν την έννομο προστασία (άρθρο 20 παρ. 1). Κατά τα άλλα το μουσείο θα λειτουργήσει στην Ολυμπιάδα και τα Ελγίνεια θα είχαν επιστραφεί. Όλα αυτά στα σύγγρα!

Στις γειτονιές των Τσιγγάνων της Θράκης

της Μαρίνας Βήχου

Συνολικά, οι Τσιγγάνοι της Θράκης αριθμούν περί τις 20.000 ψυχές. Είναι στην πλειονότητά τους μουσουλμάνοι, αν και στις γειτονιές και τους τενεκομαχαλάδες τους δεν βρίσκεις ούτε ίχνος από τζαμιά. Οι γυναίκες έχουν ακάλυπτο το κεφάλι και δείχνουν αρκετά χειραφετημένες. Αποπνέουν μια περηφάνια και μια ελευθερία που περισσότερο έχει να κάνει με τις καταβολές της φυλής τους. Ως επί το πλείστον οι Τσιγγάνοι της Θράκης μιλούν τα Rom (τσιγγάνικα), αλλά και τουρκικά, μαθαίνουν όμως γρήγορα και τα ελληνικά, αν μπει κανείς στον κόπο να τους τα διδάξει. Τελευταία μάλιστα παρατηρείται και μια στροφή προς τον Χριστιανισμό, συνήθως με την υιοθέτηση δύο ονομάτων, ενός χριστιανικού και ενός μουσουλμανικού.

Σ' ένα σύντομο οδοιπορικό, το Αντί περιδιαβαίνει τον τσιγγάνικο οικισμό στο Δροσερό της Ξάνθης και τη συνοικία Κουγιού της Κομοτηνής, παίρνοντας έτσι μια γεύση απ' τη ζωή τους και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, προβλήματα που για την υπόλοιπη Ελλάδα θεωρούνται αδιανόητα στην αυγή του 21ου αιώνα. Δυστυχώς όμως η ελληνική πολιτεία εξακολουθεί να τους αντιμετωπίζει ως παρίες και η ελληνική κοινωνία με έναν ελλοχεύοντα ρατσισμό.

Το Δροσερό της Ξάνθης είναι ένας οικισμός που φιλοξενεί γύρω στις 4.000 άτομα. Τα σπίτια έχουν χτιστεί εντελώς άναρχα, χωρίς κανένα πολεοδομικό σχέδιο, εντούτοις δείχνουν μια σχετική οικονομική άνεση: τα περισσότερα είναι σοβαντισμένα, σχετικά ευρύχωρα και διαθέτουν αυλές. Οι δρόμοι είναι γεμάτοι λακκούβες, εδώ και χρόνια εγκαταλειμμένοι από οποιαδήποτε μέριμνα. Η κεντρική πλατεία του οικισμού, μια αλάνα, χωρίς ίχνος πρασίνου.

Πουθενά δεν υπάρχει μια παιδική χαρά, κι όμως οι Τσιγγάνοι έχουν τουλάχιστον πέντε παιδιά ανά οικογένεια που κατακλύζουν τους δρόμους και φυσικά την πλατεία. Τα κορίτσια σουλάτσαρουν πιασμένα απ' το μπράτσο ή σπρώχνουν καροτσάκια με μωρά. Συχνά μπερδεύεσαι, ποιο είναι το μεγαλύτερο κορίτσι της οικογένειας και ποια είναι η μάνα, αφού τα περισσότερα κο-

ρίτσια υποχρεώνονται να παντρευτούν στα 13 τους, όταν οι άλλες συνομήλικές τους δεν έχουν εγκαταλείψει ακόμα τις κούκλες τους, και γίνονται γυναίκες, με ευθύνες και υποχρεώσεις, προτού καλά-καλά το καταλάβουν.

Λίγο παραπέρα, στην πλατεία, αγόρια 8-10 χρόνων παίζουν ποδόσφαιρο και πιο κάτω, στο «γήπεδο», τα τσικό της τοπικής τους ομάδας, του «Φίλιππου», προπονούνται. Σήμερα είναι η τελευταία μέρα προπόνησης, πολύ θα 'θελαν όμως να συνεχίσουν. Η ομάδα «Φίλιππος» είναι πολύ καλή, έρχεται πρώτη σε βαθμολογία, αλλά η τοπική κοινωνία του νομού δεν τους αφήνει ν' ανέβουν κατηγορία, αν και αξίζουν να μπουν στην τρίτη εθνική, γι' αυτό και οι ίδιοι πεισμώνουν και συνεχίζουν.

Ο οικισμός έχει κι ένα δημόσιο σχολείο, που λειτουργεί εδώ και 10 χρόνια με χρηματοδότηση απ' το... ΥΠΕΞ. Στην αυλή του σχολείου μια παρέα 6-7

κοριτσιών, ηλικίας 10-13 χρόνων, έχουν σχηματίσει έναν κύκλο, χορεύοντας και τραγουδώντας το «σουξέ» της εποχής: «You are the one, my number one...»

Σύμφωνα με τον Λάζαρο Φιλιππίδη, δάσκαλο της Δ' τάξης, συνολικά στο σχολείο φοιτούν 400-450 παιδιά, που μετά το Πάσχα όμως ο αριθμός τους μειώνεται δραματικά, καθώς οι γονείς φεύγουν για εποχιακές δουλειές και τα παίρνουν μαζί τους.

Άλλωστε, όπως λέει, στη διάρκεια του χρόνου το 99% των γονιών δεν περνούν ποτέ από το σχολείο να ρωτήσουν για την πρόοδο των παιδιών τους. Δεν δείχνουν να πιστεύουν ότι με το σχολείο θα βελτιωθεί το βιοτικό τους επίπεδο. Κι έτσι κι αλλιώς, απ' τα 150 παιδιά που ξεκινούν στην Α' Δημοτικού, μόλις 20 καταφέρνουν να τελειώσουν την Στ'.

Οι δάσκαλοι ωστόσο παρατηρούν ότι τα παιδιά αυτά «δείχνουν μεγάλη πρόοδο στην αναγνωστική τους ικανότητα και δεν αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες μαθησιακές δυσκολίες σε σύγκριση με τα υπόλοιπα ελληνόπουλα». Πρόβλημα έχουν στην εκμάθηση της ιστορίας, γι' αυτό και ο Λάζαρος Φιλιππίδης προτείνει σαν ένα καλό μέσο διδασκαλίας το θέατρο. Τα περισσότερα παιδιά εξάλλου έχουν κλίση στο χορό, τη μουσική, τη ζωγραφική, και αυτές οι μορφές έκφρασης –εξηγεί– θα μπορούσαν, με λίγο κέφι και φαντασία, να συμβάλουν στη διδασκαλία της ύλης του υπουργείου.

Ένα άλλο πρόβλημα που τονίζει είναι ότι ελάχιστα παιδιά προχωρούν στο Γυμνάσιο. Πέρσι, όπως μας λέει, πήγαν μόνο πέντε από τα 10 που τελείωσαν την Στ' Δημοτικού. «Αλλά και εκεί –προσθέτει– αντιμετωπίζουν έντονα προβλήματα ρατσισμού από τους συνομηλίκους τους. Κι όμως είναι καλά παι-

διά, ακούν τον δάσκαλο, τον σέβονται και δεν τον αμφισβητούν».

Φεύγοντας από το Δροσερό ηχούν ακόμα στ' αφτιά μου τα λόγια της 11χρονης Γκιουλιά, που της αρέσει να διαβάζει και να γράφει και θέλει να τελειώσει το σχολείο και να γίνει κομμώτρια, της 12χρονης Αμιντιέ, που της αρέσουν όλα τα μαθήματα και θέλει να γίνει δασκάλα. Αναρωτιέμαι σε ποιο θεό πρέπει άραγε να προσευχηθώ για ν' ακούσει τα όνειρά τους και να μη τις βρω σε δυο χρόνια με μωρά στην αγκαλιά...

ΣΤΗΝ ΚΟΜΟΤΗΝΗ

Στην Κομοτηνή η εικόνα είναι διαφορετική, χειρότερη. Το Αλάν Κουγιού είναι μια εντελώς υποβαθμισμένη συνοικία, ουσιαστικά ένα σύμπλεγμα τενεκεδομαχαλάδων, με «σπίτια» κολλητά το ένα με τ' άλλο, χωρίς τρεχούμενο νερό, χωρίς σχολείο για τα παιδιά. Κι όμως, εδώ ζουν 2.500 άνθρωποι, που αγωνίζονται για ένα μεροκάματο που θα τους εξασφαλίσει το καθημερινό φαγητό. Στους δρόμους οι γυναίκες πλένουν σε λεκάνες τα ασπρόρουχα, χρησιμοποιώντας κάποιες βρύσες που συναντάς αραιά και πού στη συνοικία και ρίχνοντας τα σαπουνόνερα στο δρόμο, αφού δεν υπάρχει καμιά αποχέτευση για τα νερά της βροχής.

Με αρπάζει απ' το χέρι η Μαριάνθη -βαφτισμένη χριστιανή- που δείχνει να έχει καθατζάρε τα 50-55. «Σε συμπάθησα - μου λέει. Κάτσε δω να στα πω όλα. Είπαν ότι θα τον χαλάσουν το μαχαλά, ότι θα φτιάξουν σπίτια κανονικά, όχι λυόμενα, σπίτια από τούβλα - είμαστε άνθρωποι, όχι σκυλιά».

Με περνάει στο κονάκι της. Το δωμάτιο όλο φτιαγμένο από λαμαρίνες, «να σε παγώνει τ' αγιαζι το χειμώνα και να σκας απ' τη ζέση το καλοκαίρι». Το ψυγείο στη μέση, ίσα που χωράς να περάσεις. «Νερό δεν έχουμε, πλενόμαστε στη σκάφη, έξω στην αυλή - λέει. Ο άντρας μου εμένα είναι χριστιανός, βαφτίστηκε. Μ' αυτόν εδώ ζω έτσι, χωρίς γάμο, είναι όμως καλός άνθρωπος. Έχω και δυο αγόρια από δυο προηγούμενους γάμους, 19 και 20 χρόνων. Με πάντρεψαν για πρώτη φορά 14 χρόνων.

Πώς να στεριώσει έτσι γάμος;»

Με καθίζει σε ένα καναπέ-κρεβάτι και συνεχίζει: «Εδώ και 50 χρόνια τώρα λένε ότι θα μας κάνουν καλά σπίτια, αλλά τελικά τίποτε. Στους Ρωσοπόντιους όμως, στους Ρουμάνους, στους Κούρδους, έδωσαν και σπίτια και δουλειές. Εμείς μωρέ εδώ είμαστε Έλληνες, όχι Τούρκοι. Εμείς αγαπάμε την Ελλάδα, όχι την Τουρκία. Όπως βλέπεις, ούτε σχολείο υπάρχει εδώ, ούτε μια παιδική χαρά. Ένας μόνο κεντρικός δρόμος, άλλο τίποτε δεν υπάρχει. Από δουλειά, σήμερα έχει, αύριο δεν έχει. Ήρθαν κι οι Ρωσοπόντιοι και μας παίρνουν τις δουλειές».

Τα ελληνικά, όπως μου εκμυστηρεύτηκε, η Μαριάνθη τα έμαθε από την τηλεόραση μόνη της. Και συνεχίζει τον χειμαρρώδη μονόλογό της: «Μακάρι να ήξερα να διαβάσω, να γράψω. Στην τηλεόραση μόνο ελληνικά προγράμματα βλέπω. Στη δουλειά μας είμαστε με Έλληνες γύρω-γύρω. Δε φοράμε φερετζέ. Εδώ πιο κάτω ο Δήμος έχει κάτι καλά οικόπεδα. Αν θέλουν, μπορούν να μας φτιάξουν εκεί και σπίτια και σχολεία. Όχι να μας πετάξουν σαν σκυλιά».

Λίγο αργότερα, έξω στο δρόμο συναντώ τον Χασάν Ζεγκί, που 'χει ζήσει 15 χρόνια στην Αθήνα με τη γυναίκα του, δουλεύοντας σε εργοστάσιο εσωρούχων. Αναπολεί με νοσταλγία εκείνα τα χρόνια: «Οι συνθήκες ζωής ήταν πολύ ωραίες - λέει. Εδώ έχουμε πολλές οικονομικές δυσκολίες. Αν είχαμε μόνι-

μη δουλειά, η ζωή θα ήταν ευκολότερη, αλλά δεν έχουμε. Τσάπα στα χωράφια, ντομάτες, εποχιακές δουλειές. Έχω και τέσσερα παιδιά, πώς να τα βγάλω πέρα; Πάντως τα τρία μεγαλύτερα τα στέλνω στο σχολείο».

Πιο κάτω, η Φιλντέτς, μια 58χρονη τοιγγάνα με σκαμμένο από τα βάσανα πρόσωπο, με τραβάει να μου δείξει την κουνιάδα της που είναι τρελή και την έχουν κλειδαμπαρωμένη σε μια κάμαρα - ένα κουβάρι σκεπάσματα και ανάμεσά τους να σαλεύει κάτι ακαθόριστο, που δυσκολεύεται να καταλάβεις ότι είναι άνθρωπος. Η Φιλντέτς μου λέει ακόμα για τον άντρα της, που κρεμάστηκε πριν από 20 χρόνια και την άφησε με πέντε ορφανά να μεγαλώσει. Την παίρνουν τα κλάματα: «Η Πρόνοια δεν έχει κάνει τίποτε για μένα. Ευχαριστώ πολύ τις Ελληνίδες, που απ' αυτές ζω, καθαρίζοντας σπίτια. Στο σπίτι μου κοιμόμαστε 12 άτομα σ' ένα δωμάτιο. Πολύ ζόρι, κόρη μου...»

Φεύγοντας για τον «πολιτισμένο κόσμο», νιώθω λίγο σαν κυνηγημένη. Τόσος πόνος, τόσα βάσανα, άνθρωποι που ζητούν μια κουβέντα, μια ρωγμή ν' ανοίξει για να πουν τον πόνο τους. Και τόσο δύσκολο για την πολιτεία, για την τοπική αυτοδιοίκηση, για την τοπική κοινωνία, ν' αφουγκραστούν, να βοηθήσουν. Παρ' όλα αυτά, οι Τοιγγάνοι της Θράκης παλεύουν. Και ποιος ξέρει; Ίσως ο Θεός, ο Αλλάχ, ή η τέχνη να βάλουν το χέρι τους...

Βία και χάος, εγώ δεν είμαι πράος

της Μελίτης Κοντογιώργη

στον Στελάρα

Πόση βία αντέχουμε; Μια χιλιοπιπιλισμένη καραμέλα στα στόματα όλων μας είναι πως ζούμε σε μια εποχή ιδιαίτερα βίαιη. Πόλεμοι, τρομοκρατία, συμπλοκές και συγκρούσεις – οι πόλεις μας δίνουν την εικόνα μιας συμβολικής ζούγκλας, όπου ένας εχθρός πανταχού παρών, αλλά ταυτόχρονα αόρατος και απροσδιόριστος, παραμονεύει στη γωνία για να μας μαχαιρώσει, να μας αρπάξει τ' αγαθά που με τόσο κόπο αποκτάμε, ν' ανατινάξει το βαγόνι του μετρό που χρησιμοποιούμε για να πάμε στη δουλειά. Και το χειρότερο είναι πως όλα αυτά φαντάζουν αφενός σαν μια βία αναίτια κι αδικαιολόγητη κι αφετέρου άδικη, αφού νιώθουμε πως εκτιθέμεθα ως θύματα χωρίς να φταίμε. Λες και η ίδια η δομή των πόλεων στηρίζεται και στηρίζει, μεταξύ άλλων, τη χρησιμοποίηση του δυναμικού της για την παραγωγή και αναπαραγωγή της βίας.

Κι όσο κι αν ξέρουμε κι έχουμε αποδεχτεί πως η ανισότητα και η αδικία των σύγχρονων παγκοσμιοποιημένων κοινωνικών δομών αποτελούν παράγοντες έκλυσης βίας, εντούτοις η γνώση αυτή δε φτάνει για να κατανοήσουμε και ίσως να δικαιολογήσουμε τη βία που υφιστάμεθα ή που φοβόμαστε ότι θα υποστούμε. Μήπως λοιπόν η προβληματική της βίας περιστρέφεται επίσης γύρω από ένα πιθανό πρόβλημα προσαρμογής; Προσαρμοστικότητάς μας απέναντι στα κατά τα φαινόμενα καινούργια δεδομένα που θέτει η αύξηση της βίας; Τα ερωτήματα που αναδύονται είναι πολλά: επιλέγω πάραυτα να επικεντρωθώ σε τρία: υπάρχει όντως αύξηση της βίας, πόσο καινούργια είναι και πώς τελικά βιώνουμε, ορίζουμε και συνακόλουθα αν και πώς προσαρμόζομαστε στις διακυμάνσεις της;

Λίγα θέματα της επικαιρότητας συγκεντρώνουν τόσα παράδοξα μαζεμένα. Γιατί, πολύ επιγραμματικά, παρ' όλο που όλοι μιμνήσκονται τα περί αύξησης της βίας στις σύγχρονες πόλεις, οι επίσημες και δη κρατικές στατιστικές, δε δείχνουν τίποτε άλλο παρά μείωση της εγκληματικότητας. Κατά μια έννοια λοιπόν, το καινούργιο στοιχείο αφορά

περισσότερο στην αντίφαση μεταξύ μιας φαντασιακής απεικόνισης της εγκληματικότητας σε σχέση με τη διαπιστωμένη πραγματικότητα του προβλήματος, η οποία εκφράζεται μεταξύ άλλων με τη μείωση της ανοχής μας απέναντι σε οποιαδήποτε σύγκρουση. Δεχόμενοι αυτό το παράδοξο, θέτουμε ταυτόχρονα σε αμφισβήτηση τη θεώρηση του φαινομένου της βίας ως καινούργιου, όπου, *vice versa*, το καινούργιο ισοδυναμεί με την αύξηση της βίας και της εγκληματικότητας και της θεώρησης των πόλεων ως ζούγκλας. Τη χαστική αυτή αντίληψη των πόλεων που κυβερνούνται από τη βία εντείνει η αντιμετώπισή της ως φαινομένου που αγκαλιάζει από την τρομοκρατία, την κοινωνική και επαγγελματική βία, την καταπίεση και τα εγκλήματα πάθους μέχρι την ενδοοικογενειακή βία και τους πορτοφολάδες. Βία και χάος λοιπόν, όπου όλα μπερδεύονται: από τις απειλές του Μπιν Λάντεν μέχρι τα πιτσιρίκια που κλέβουν στο μετρό. Και δυστυχώς, γι' αυτόν τον απίστευτο αχταρμά που ονομάζουμε βία στις μέρες μας δε φτάνει μόνο τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, αλλά μια πιο βαθιά, ανθρώπινη και ίσως δικαιολογημένη αίτηση αποπροσανατολισμού, αντίδρα-

σης και απόγνωσης απέναντι σε μια επιθετικότητα και μια βία που αντιφάσκει μεταξύ αυτού που βιώνουμε καθημερινά και αυτού που φοβόμαστε πως θα βιώσουμε. Αυτή η λεπτή διαχωριστική γραμμή είναι ίσως που κάνει όλη τη διάφορα κι εδώ ο ρόλος των ΜΜΕ είναι καθοριστικός.

Γιατί στη βία που βιώνουμε στην καθημερινότητά μας και που έχει να κάνει με τον ανταγωνισμό στον επαγγελματικό τομέα, τις χαμηλές αμοιβές, την ανεργία, την κρατική βία και καταπίεση, την εκμετάλλευση και την κοινωνική αδικία, καθώς και με ό,τι σχετικό με την ποιότητα του αέρα που αναπνέουμε, του φαγητού που τρώμε και του ελεύθερου χρόνου που διαθέτουμε ή δε διαθέτουμε, δεν αναφέρεται σχεδόν καθόλου καμία τηλεόραση και καμία εφημερίδα. Αντίθετα, συνηθίζοντας στην ιδέα της βίας ως συγκυριακής, περιλαμβάνοντας από μικροληστείες μέχρι τρομοκρατικά χτυπήματα, τείνουμε να την αντιμετωπίζουμε ως κάτι που αντιστοιχεί περισσότερο σ' ένα φόβο επίθεσης, υπαρκτό ή φανταστικό παρά σε μια πραγματικότητα. Κι έτσι αποφεύγουμε ή αναβάλλουμε να κοιτάξουμε κατάματα και ν' αντιδράσουμε στη βία που υφιστάμεθα καθημερινά. Και τούτο να μην μπορεί να γίνει κατανοητό ως ένα είδος στρουθοκαμηλισμού – στο βαθμό που η βία στο κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό επίπεδο είναι σαφώς, αφενός πιο επώδυνη κι αποκαρδιωτική στη συνειδητοποίησή της κι αφετέρου πιο δύσκολη στην αντιμετώπισή της από τη στιγμή που στηρίζεται σε μια συμπαγή δομή που μας έχει επιβληθεί-, αρχίζει όμως να γίνεται επικίνδυνο όταν αντιδρούμε μόνο στην ας το πούμε «συγκυριακή βία» (που τελικά μόνο συγκυριακή δεν είναι – αλλά αυτό είναι... άλλο άρθρο!). Όταν αγανακτούμε με τους προαναφερθέντες πορτοφολάδες σε βαθμό παροξυσμού ή

κλεινόμαστε στο σπίτι από νωρίς και φοβόμαστε να πάρουμε το μετρό μπας και μας ανατινάξει κανένας τρελός φονταμενταλιστής. Ή, ακόμα χειρότερα, όταν η βία και η επιθετικότητα που ελλοχεύει στον καθένα μας και αυξάνεται με την πίεση και την καταπίεση της δομής που λέγαμε, εκτονώνεται με λόγια και με πράξεις όχι εναντίον αυτών που πραγματικά μας φταίνε, αλλά αυτών που θα τύχει, άμα τύχει, να μας φταίνουν άπαξ.

Κι επειδή μου αρέσει να μιλάω με βάση την προσωπική μου εμπειρία, παραθέτω το εξής παράδειγμα: πριν από δύο περίπου εβδομάδες, περπατώντας κατά τις 10 το βράδυ με μια φίλη τα 50 μέτρα που χωρίζουν το πανεπιστήμιό μας από το σταθμό του μετρό, δυο πιτσιρικάδες, τρέχοντας, έριξαν κάτω τη φίλη μου προσπαθώντας να της πάρουν το φορητό υπολογιστή που είχε στον ώμο. Ύστερα από κάποια δευτερόλεπτα σουρεαλισμού, και μάλιστα σε 3 γλώσσες και χωρίς υπότιτλους (η φίλη μου έβριζε στα γαλλικά, εγώ στα ελληνικά και οι πιτσιρικάδες στα γαλλικά), το σκηνικό τελείωσε με happy end, αφού η μεν Γαλλωνέζα αποδείχτηκε γενναία και δεν άφησε τον υπολογιστή, οι δε πιτσιρικάδες δίκως όρεξη για παραπάνω τρεχάματα και φασαρίες κι εγώ κότα (στη θέση της όχι μόνο τον υπολογιστή θα έδινα, αλλά και ό,τι είχα ευχαρίστηση). Το σκηνικό αυτό μπορεί πλέον να το θυμόμαστε και να γελάμε, αλλά είναι κάποιες μέρες που μπαίνοντας στο μετρό σταμπάρω πιθανούς άρπαγες τσαντών. Κι ενώ η φύση μου δεν είναι ιδιαίτερα παρανοϊκή, σκέφτομαι πως ίσως κάποιος άλλος στη θέση μου και ύστερα από, ας πούμε, 5 φορές που θα του τύχαινε κάτι τέτοιο, μπορεί να έπαιρνε πιο δραστικά μέτρα αυτοπροστασίας, όπως κουμπούρι, μαύρη ζώνη στο καρτά ή ένα σπύτι στην εξοχή.

Μέχρι όμως να φτάσουμε στο σημείο να ζωστούμε τις μαύρες ζώνες και τα καλάσνικοφ και να μοιράζουμε σφαλάρες και σφαίρες εναντίον όποιου μας πλησιάζει ή μας φαίνεται περίεργος μετατρέποντας τη συμβολική ζούγλα σε πραγματική, έχω κάποιες τελευταίες απορίες, επανερχόμενη στο αρχικό ερώτημα σχετικά με το πόση βία

αντέχουν οι σύγχρονες πόλεις κι εμείς προσωπικά, τόσο σε φαντασιακό όσο και σε πραγματικό επίπεδο, μέχρι ν' αγγίζουμε το σημείο μηδέν, της μηδενικής ανοχής. Γιατί επειδή η φαντασιακή διάσταση έχει φτάσει σε επίπεδα κορεσμού με την ευγενική χορηγία των ΜΜΕ, το θέμα είναι εναντίον ποιανού θα στρέψουμε το κουμπούρι ή τα μαθήματα καράτε: εναντίον εκείνου που θα μας ασκήσει βία μια φορά, άντε πέντε, ή εναντίον όσων μας ασκούν βία καθημερινά; Κι επιπρόσθετα, ενώ ο πιτσιρικάς-πορτοφολάς παίρνει από λόγια και μάλιστα σε μια άγνωστη γλώσσα, ποια πολυεθνική, ποιο κράτος και ποιος εργοδότης θα φοβηθεί επειδή τον έβρισες; Πώς ορίζουμε λοιπόν τη βία ή μάλλον κατά πόσο ανεχόμαστε, αποδεχόμαστε και συνηθίζουμε να θεωρούμε και να ορίζουμε ως βία κι επιθετικότητα στην οποία αρμόζει μια αντίδραση, κάτι το οποίο ουσιαστικά αφορά πολύ λίγους και είναι κοινωνικά, πολιτικά και οικονομικά επιβεβλημένο, αποσιωπώντας το είδος βίας που βιώνουμε καθημερινά; Άρα κατά πόσο μπορεί να θεωρηθεί παράδοξο κι αντιφατικό το γεγονός ότι ενώ ζούμε υπό συνθήκες καθημερινής βίας κι έχοντας αφομοιώ-

σει την υποτιθέμενη αλλαγή που έχει επέλθει στις πόλεις όσον αφορά στην αύξηση της βίας, εντούτοις, τα επίπεδα ανοχής μας απέναντι στη «συγκυριακή βία» έχουν μειωθεί, λες και ταυτιζόμαστε με κάθε κυρία που βγαίνει αγανακτισμένη στην τηλεόραση να καταγγείλει τους παλιανθρώπους που κλέψανε την τσάντα της και κάθε μάνα στο Ισραήλ που καταριέται τον καμικάζι που σκότωσε το γιο της.

Και μια τελευταία σκέψη που μου άφησε κάτι πικρό... Ενώ δεν είχα το χρόνο, ούτε το μυαλό να δω τα πρόσωπα των πιτσιρικάδων, ως Παριζιάννα που τείνω να γίνω, δεν παρέλειψα να παρατηρήσω, μεταξύ τρεχάλας, σκιτιμάρας και βοισίματος, ότι φορούσαν έκαστος από ένα ωραϊότατο ζευγάρι Nike Air τελευταίας τεχνολογίας, που σημαίνει πως αν συνυπολογίσουμε και τη γενικότερη εμφάνισή τους, που ήταν απεγάδιαστη, μπορεί να κόστιζαν και οι δυο τουλάχιστον καμιά 500άρα ευρώ. Κι εκεί σκέφτηκα, όχι δίκως κάποια απογοήτευση, ότι, zoίτα να δεις, θα «σκοτώσουν» το laptop για να πάρουν παπούτσια κι ότι τελικά, ίσως όλοι μας, κλέφτες και νοικοκυραίοι, θύματα είμαστε του ίδιου σιστήματος.

Ο λόγος για τα «φρουτάκια» και για μια αγιογραφία

του Μανόλη Καρέλλη

«Με το τσουβάλι» τούς έφερναν κάθε μέρα τα χρήματα οι υποτακτικοί των. Χρήματα που τα «αντλούσαν» από τις επιχειρήσεις του παράνομου τζόγου που λειτουργούσαν σε βάρος μεροκαματιάρηδων και άνεργων και αφελών που ευελπιστούσαν ότι θα έπιαναν «κορόιδα» τις διαβολικές μηχανές και θα τους τα έπαιρναν.

Οι επενδύσεις των, οι φανερές τουλάχιστον, είναι σημαντικότερες. «Μερικών δισεκατομμυρίων» (σε παλιές δραχμές), μαρτυρούν οι ειδήμονες.

Πέρα από τις φανερές, όμως, υπάρχουν και οι αφανείς επενδύσεις που είναι διάσπαρτες, άλλες στον τόπο της δράσης των, άλλες σε μακρινούς τόπους, ακόμα και σε εξωτικούς και σε φορολογικούς παραδείσους.

Υπάρχουν, ακόμα, και οι μη κερδοφόρες επενδύσεις, αυτές που γίνονται για την απόκτηση «καλού ονόματος» και την εξασφάλιση «λαϊκής υποστήριξης».

Ανάμεσα στις τελευταίες κυρίαρχη θέση κατέχουν οι αθλητικές, με προτίμηση στο ποδόσφαιρο και στις ομάδες του, ερασιτεχνικές και επαγγελματικές χωρίς διάκριση.

Αυτά έγραφα, ανάμεσα σε άλλα, σε παλιότερο κείμενό μου, για τους ανθρώπους του παράνομου τζόγου, που ενδημούν στην Ελλάδα, έχοντας, βέβαια, υπ' όψη μου και τους διαβόητους Νικολετάτους της Πάτρας αλλά και άλλους που έχουν την έδρα τους σε πιο κοντινές μας πόλεις του ελληνικού χώρου και τις προαγωγές των στο ρόλο των «μεγάλων αφεντικών» και των «μεγαλομετόχων» ποδοσφαιρικών ανώνυμων εταιρειών διαφόρων κατηγοριών, με «ιστορικές καταβολές» ή λιγότερο ένδοξων, αδιακρίτως.

Στο ίδιο κείμενό μου αναφερόμουν στις δωρεές σε πολιτικούς και στις επιχορηγήσεις σε κόμματα που γίνονται από τους ανθρώπους του παράνομου τζόγου για την εξασφάλιση «ανοχής και προ-

στασίας», καθώς και στους «δεύτερους μισθούς» που χορηγούν σε εντεταλμένους με την εφαρμογή των νόμων προκειμένου να αποκτήσουν «μυωπία και βαρηκοΐα» – το πιο σωστό: τυφλότητα και κωφότητα.

Ενοχλήθηκαν από την αποκάλυψη του ρόλου των οι άνθρωποι του παράνομου τζόγου και στράφηκαν εναντίον μου με τη γνωστή αγωγή αποζημίωσης για ηθική βλάβη ζητώντας αρκετές εκατοντάδες χιλιάδες σε τωρινά ευρώ.

Δεν υπελόγισαν, όμως, ότι οι αντιστάσεις δεν εξαφανίστησαν και ότι οι έντιμοι δικαστές αποτελούν τη μεγάλη πλειοψηφία του σώματος.

Έτσι η απόφαση του Δικαστηρίου ήταν καταπέλτης σε βάρος των, που ξαφνικά είδαν τους εαυτούς των «να βγαίνουν

κουρεμένοι εκεί που πήγαιναν για μαλλί». Όχι μόνο απέρριψε το Πολυμελές Πρωτοδικείο Ηρακλείου την αγωγή των ως ουσία αβάσιμη, αλλά έκανε λόγο για τις παρανομίες των στις επιχειρηματικές δραστηριότητές των και για τη «συνταγματικά κατοχυρωμένη αποστολή του τύπου για την πληροφόρηση και την κατατόπιση του κοινού καθώς και για το δικαιολογημένο δημοσιογραφικό ενδιαφέρον».

- Θα υπελόγιζε κάποιος ότι η δικαστική απόφαση-καταπέλτης θα τους απεθάρρυνε ή θα έκανε πιο προσεκτικούς όσους διαπλέκονται μαζί των.

Ο υπολογισμός, όμως, θα αποδειχθεί λανθασμένος.

Οι άνθρωποι του παράνομου τζόγου πήραν προαγωγή, στην πόλη του Ηρακλείου, τουλάχιστον, για την οποία διατηρώ την προσωπική γνώση, και τοποθετήθηκαν επικεφαλής των ποδοσφαιρικών σωματείων του τόπου για να δώσουν τους ηθικούς ρυθμούς που επιβάλλονται, με τη βοήθεια και τη σύμπραξη ενός από τα κόμματα εξουσίας που ολιγοπωλούν τη διακυβέρνηση της χώρας, ενώ ένα από τα έγκυρα δημοσιογραφικά όργανα εθνικής εμβέλειας τους αφιέρωνε ολοσέλιδες «αγιογραφίες» με πολύστυλες έγχρωμες φωτογραφίες των και τους χαρακτηριζε «ρομαντικούς» και γνήσια τέκνα της ταλαίπωρης Κρήτης, ενώ μας διαβεβαίωνε ότι το είδος των (των... τελευταίων ρομαντικών) «θα διαιωνισθεί».

Γραφτείτε συνδρομητές στο Αντί

Το Αντί κυκλοφορεί από τη Μεταπολίτευση, συνεχίζοντας μιαν ιστορία που άρχισε μέσα στη δικτατορία. Στα τεύχη του καταγράφεται η πολιτική και πολιτιστική ζωή της χώρας.

Γραφτείτε συνδρομητές στο Αντί

για να εξασφαλίσετε τη συνεχή και αντικειμενική ενημέρωσή σας.

δια λογος αναγνωστων

Ποιος κέρδισε τον πόλεμο;

Από τον Ντίνο Ηλιόπουλο το γράμμα που ακολουθεί:

Αγαπητό Αντί,

Με την ευκαιρία της 60ης επετείου του τερματισμού του μεγάλου πολέμου, ξαναδιαβάσαμε για πολλοστή φορά στον Τύπο, ελληνικό και ξένο, για τον Κόκκινο Στρατό που, με την καθοδήγηση του μεγαλοφυούς στρατάρχη Στάλιν, κέρδισε τον πόλεμο συντρίβοντας τις στρατιές του Χίτλερ.

Την εκδοχή αυτή την ακούω πράγματι επί εξήντα συναπτά χρόνια και δεν διανοήθηκα ποτέ μέχρι σήμερα να την αμφισβητήσω.

Πριν από λίγες ημέρες ωστόσο, στο άρθρο κάποιου καθηγητού της Ιστορίας που δημοσίευσε η *Κυριακάτικη Αυγή*, είδα έναν πίνακα πράγματι ανατριχιαστικό, με τις απώλειες του Β' παγκοσμίου πολέμου σε ανθρώπινες ζωές. Σ' αυτόν τον πίνακα λοιπόν διαβάζουμε ότι από τα 22 έως 37 εκατομμύρια των συνολικών απωλειών της Σοβιετικής Ένωσης κατά τη διάρκεια των τεσσάρων ετών του πολέμου με την Γερμανία, τα 12 έως 17 εκατομμύρια ήσαν στρατιωτικές απώλειες, απ' τις οποίες πάλι, τα σχεδόν 4 εκατομμύρια ήταν ρώσοι στρατιωτικοί που είχαν πέσει αιχμάλωτοι και εξοντώθηκαν απ' τους Ναζί μετά τη σύλληψή τους!

Στον ίδιο πίνακα διαβάζουμε επίσης ότι μέσα στα έξι χρόνια που βρισκονταν η Γερμανία σε πόλεμο, ο γερμανικός στρατός έχασε 3.300.000 άνδρες συνολικά,

δηλαδή όχι μόνο στο ανατολικό μέτωπο από τους Ρώσους αλλά κι απ' τους Αγγλοαμερικάνους και τους συμμάχους των, στο δυτικό μέτωπο, στην Ιταλία, στη Λιβύη, στην Πολωνία, στα Βαλκάνια αλλά κι απ' τους αντιφασίστες αντάρτες σ' όλην την κατεχόμενη Ευρώπη. Ομολογώ ότι πολύ με αναστάτωσε αυτός ο πίνακας και δίκαια, νομίζω, διερωτήθηκα, με μεγάλη αγανάκτηση μάλιστα: Αν σε μια πολεμική αναμέτρηση έναν τέτοιο συσχετισμό απωλειών τον λέμε θρίαμβο για την πλευρά που υπέστη τις απώλειες, τότε, αλήθεια, τι θα ονομάζαμε πανωλεθρία;

Με τις πενιχρές, τις γυμνασιακού επιπέδου, ιστορικές μου γνώσεις, θα τολμούσα να υποστηρίξω ότι τον υπαίτιο μιας τέτοιας στρατιωτικής συμφοράς ο Αλέξανδρος, ο Ιούλιος Καίσαρας ή ο Αννίβας θα τον είχαν σίγουρα καρατομήσει (εφόσον φυσικά δεν θα είχε προλάβει ο ίδιος από ντροπή ν' αυτοκτονήσει).

Αγαπητό Αντί,

Θα άξιζε, νομίζω, τον κόπο να είχαμε πάνω σ' αυτό τις απόψεις κάποιων πιο ειδικών, ιστορικών ή στρατιωτικών, ίσως ακόμη και πολιτικών. Διευκρινίζω ότι το ζητούμενο δεν είναι βέβαια ποιος κέρδισε τον πόλεμο αλλά ποιος ακριβώς υπήρξε ο ρόλος του Κόκκινου Στρατού και, ιδίως, ν' αξιολογηθεί ο ρόλος κι η στρατηγική ιδιοφυΐα του Στάλιν.

Μόνο για να βοηθήσω λοιπόν θα θυμίσω:

1. Ο γερμανικός στρατός, η Βέρμαχτ, άρχισε να δημιουργείται κυριολεκτικά απ'

το μηδέν, μόλις το 1934, τότε που ο Χίτλερ επανέφερε την υποχρεωτική θητεία και έκανε την πρώτη επιστράτευση. Η Γερμανία τότε αριθμούσε 56.000.000 κατοίκους. Μέχρι τον Σεπτέμβριο του 1939 που άρχισε ο πόλεμος, δηλαδή μέσα σε 5 χρόνια, ο Χίτλερ, ένας αποδεδειγμένα παρανοϊκός δικτάτορας, πρόλαβε να εκπαιδεύσει, να εξοπλίσει και γενικώς να οργανώσει τον γνωστό πανίσχυρο στρατό του.

Απ' την άλλη πλευρά τώρα, ο Κόκκινος Στρατός ιδρύθηκε το 1918 αλλά υπό την ηγεσία και την απόλυτη καθοδήγηση του Στάλιν μπήκε το 1925. Επομένως μέχρι το 1941 που ξεκίνησε ο πόλεμος για τη Ρωσία, μεσολάβησαν 16 ολόκληρα χρόνια. Η Σοβιετική Ένωση τότε αριθμούσε 162.000.000 κατοίκους.

2. Όσοι, εύλογα, διερωτηθούν μήπως ο σοβιετικός στρατός κατατροπώθηκε τόσο εύκολα και με τέτοιες τρομακτικές απώλειες γιατί ενδεχομένως αιφνιδιάστηκε (επικαλούμενοι ίσως ενδεικτικώς και το γεγονός ότι κατά την εισβολή των χιτλερικών στις 22 Ιουνίου 1941, ακόμη κι ο ίδιος ο Στάλιν βρέθηκε πράγματι να παραθερίζει ανυποψίαστος;) στη ντάτσα του στην Κριμαία), αυτοί πρέπει να αναλογισθούν ότι οι προθέσεις του Χίτλερ είχαν αποκαλυφθεί πριν από πολλά χρόνια και ήσαν πασίγνωστες σ' όλους τους λαούς και σ' όλες τις κυβερνήσεις.

Ήδη από την πρώτη ημέρα που είχε αναλάβει την εξουσία το 1933, είχε ξεκινήσει

έναν ανηλεή διωγμό κατά των κομμουνιστών της Γερμανίας, εγκαινιάζοντας τότε μ' αυτούς τα διαβόητα στρατόπεδα συγκεντρώσεως. Άλλωστε ο αντικομμουνισμός μαζί με τον αντισημιτισμό, στάθηκαν τα λάβαρα με τα οποία είχε εκπορθήσει την εξουσία.

Τέσσερα χρόνια αργότερα, ο Χίτλερ καταβρόχθισε αμαχητί και διαδοχικά την Τσεχοσλοβακία και την Αυστρία. Τον Σεπτέμβριο του 1939 ξεκινά τον παγκόσμιο πόλεμο εισβάλλοντας στην Πολωνία. Ακολουθεί η εισβολή και η κατάληψη της Γαλλίας και λίγο αργότερα η κατάληψη των Βαλκανίων.

Αν, παρό τις κραυγαλέες αυτές ενδείξεις, η σοβιετική ηγεσία «αιφνιδιάστηκε», τότε οι ευθύνες της είναι απείρως μεγαλύτερες. Τόσο ακριβοπληρωμένη, εγκληματική πολιτική ανωριμότητα θα αποτελούσε πράγματι ανεξίτηλο ιστορικό στίγμα για τον ηγέτη Στάλιν.

3. Υπέρ της εκδοχής ότι για τις ανήκουστες περιπέτειες του Κόκκινου Στρατού κατά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο βαρύνεται κυρίως η άθλια στρατιωτική του προετοιμασία και οργάνωση, συνηγορεί και το Βατερλώ που είχε προηγηθεί, κατά την εισβολή στη Φινλανδία που είχε επιχειρήσει το 1938 η τότε ακόμη ουδέτερη Σοβιετική Ένωση, με πρόθεση να την ενσωματώσει μαζί με τις άλλες Βαλτικές χώρες (και με τη συναίνεση πάντα του Χίτλερ).

Η εισβολή εκείνη κατέληξε σ' ένα άκρως εξευτελιστικό αδιέξοδο, ουσιαστικώς σε μian ήττα, που συνοδεύτηκε

μάλιστα από τον ολοσχερή αφανισμό δύο επίλεκτων σοβιετικών μεραρχιών, με διοικητή τον στρατηγό Τιμοσένκο, αν θυμάμαι καλά.

4. Κάτι τελευταίο αλλά ιδιαίτερα σημαντικό. Το 1918 ο Κόκκινος Στρατός, τότε που μόλις είχε ιδρυθεί και τον αποτελούσαν κάποιοι εργάτες, στρατιωτικά τελείως ανεκπαιδευτοί και με εξοπλισμό κυριολεκτικά πρωτόγονο, είχε επιτύχει ένα αληθινό στρατηγικό θαύμα που είχε προκαλέσει παγκόσμια κατάπληξη. Ο Κόκκινος Στρατός είχε κατορθώσει τότε να σώσει την φυλλορροούσα Οκτωβριανή Επανάσταση, συντρίβοντας τις ασύγκριτα πολυπληθέστερες και εμπειροπότερες στρατιές του τσάρου, στελεχωμένες από επίσης εμπειροπότερους αξιωματικούς και επικουρούμενους με επίλεκτα εκστρατευτικά σώματα απ' όλη την Ευρώπη.

Τότε όμως ο Κόκκινος Στρατός δεν διευθυνόταν απ' τον «μεγαλοφυή» στρατάρχη που σ' όλη τη διάρκεια του πολέμου δεν είχε ξεμυτίσει ούτε για μια ώρα απ' το καταφύγιό του στο Κρεμλίνο κι ούτε είχε επισκεφθεί ποτέ το μέτωπο, ακριβώς όπως κι ο γερμανός ομόλογός του, επίσης «μεγαλοφυής», στρατάρχης Χίτλερ. Τότε ο Κόκκινος Στρατός εμπνεόταν και κατευθυνόταν από έναν άνδρα τριανταεπτά ετών, τον ίδιο εκείνον άνθρωπο που τον είχε ιδρύσει απ' το μηδέν και που τον είχε συγκροτήσει στρατολογώντας εργάτες απ' όλην τη Ρωσία, περιφερόμενος μ' ένα βαγόνι ασταμάτητα επί έναν ολόκληρο χρόνο κι επισκεπτόμενος καθημερινά όλα τα μέτωπα του πολέμου. Ο άν-

θρωπος αυτός, που είναι αμφίβολο άλλωστε αν ποτέ είχε πιάσει ο ίδιος όπλο στη ζωή του, δεν ήταν παρά ένας διανοούμενος κομμουνιστής, ο Λέων Τρότσκι.

*Φιλικότατα,
Ντίνος Ηλιόπουλος
Θεσσαλονίκη*

Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης και ΜΜΕ

*Από τον Χρίστο Καλλίτση,
εκπρόσωπο Ομάδας Φίλων
του Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ
Θεσσαλονίκης πήραμε το
κείμενο που ακολουθεί:*

Με αφορμή τη δημοσιοποίηση των γεγονότων σχετικά με τις αλλαγές στη διοίκηση του Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης επισημαίνουμε το μέγεθος παραπληροφόρησης της κοινής γνώμης καθώς και την αδυναμία έκφρασης ειδήσης, πληροφορίας, μέσω των ΜΜΕ, που να συμβάλλει στη βελτίωση της κατάστασης στο θέμα με το οποίο ασχολείται.

Στις 31 Μαρτίου ανακοινώθηκαν τα νέα πρόσωπα του Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης: πρόεδρος Παντελής Βούλγαρης, καλλιτεχνική διευθύντρια Δέσποινα Μουζάκη. Στις 12 Μαΐου έγινε δεκτή η παραίτηση του Παντελή Βούλγαρη. «Το μεγάλο πλήγμα του φεστιβάλ δεν είναι η αντικατάσταση της ηγεσίας του αλλά η θλιβερή εκστρατεία που υπονομεύει τον ίδιο το θεσμό. Καμία φιλοδοξία, καμία πικρία δεν δικαιολογεί τον διεθνή διασυρμό του φεστιβάλ και της χώρας», σημειώνει ο Π. Βούλγαρης.

Κατά πόσο γνωρίζει ο Jim

Jarmous, ο Wim Wenders ή ο Bernardo Bertolucci και οι άλλοι 400 (και πλέον) υπογράφωντες, θιγμένοι από την απομάκρυνση του κ. Αγγελόπουλου από τη θέση του προέδρου, τις ιδιαιτερότητες και τη σημασία του Φεστιβάλ Κινηματογράφου για τους Θεσσαλονικιούς, τους Έλληνες ή τους αλλοδαπούς θαμώνες του; Πόσο πραγματικά έχουν ασχοληθεί οι «κορυφαίοι εκπρόσωποι του κινηματογράφου» με το Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης; Πού ήταν οι Pedro Almodovar και Wong Kar Wai πέρσι, πρόπερσι, επί προεδρίας Θόδωρου Αγγελόπουλου, όταν το Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης οργάνωσε ειδικό αφιέρωμα στο έργο τους;

Σε ποιο καταξιωμένο διεθνές φεστιβάλ κινηματογράφου ο πρόεδρος του οργάνωσε αφιέρωμα στο δικό του έργο, όπως συνέβη στη Θεσσαλονίκη με τον κ. Αγγελόπουλο την πρώτη χρονιά που ανέλαβε τη θέση; Τα οφέλη του σκηνοθέτη: α) έκδοση μονογραφίας για το έργο του, β) δημοσιότητα στον ελληνικό και διεθνή ειδικό τύπο, γ) δωρεάν συντήρηση σε όλες τις κόπιες των ταινιών του για την εμπορική εκμετάλλευση των οποίων τα δικαιώματα έχει ο σκηνοθέτης.

Γιατί συντηρούσε το Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης σε χώρους του το γραφείο παραγωγής της τελευταίας ταινίας του Θόδωρου Αγγελόπουλου (*Το Λιβάδι που δακρύζει*); Τι εκπροσωπεί ένα site με ηλεκτρονική διεύθυνση (angelopoulosdismissed) για να μαζευτούν υπογραφές για τη στήριξη της προηγούμενης διοίκησης του φε-

στιβάλ, όταν η επί 5 έτη συμμετοχή του Θ. Αγγελόπουλου στο προϊόν Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης ήταν κυρίως ωφελμιστική για το πρόσωπό του;

Τόσο η θέση του καλλιτεχνικού διευθυντή όσο και η θέση του προέδρου μπορούν να πληρωθούν από κάποιον άλλο. Ας μην έχει ο νέος πρόεδρος τις δόξες και τα σέφανα του Θ. Αγγελόπουλου. Πέρα απ' όλα, το έργο μετράει κι όχι τα συνοδευτικά του. Ο κινηματογράφος δεν είναι ποδόσφαιρο.

Μπορεί να διευκρινίσει πού βρίσκεται το πρόβλημα του φεστιβάλ ο κ. Αγγελόπουλος (ο οποίος δηλώνει «λυπάμαι γιατί ο Π. Βούλγαρης δεν έχει καταλάβει πού βρίσκεται το πρόβλημα»), όπως επίσης και τι εννοεί λέγοντας «οραματικό μέλλον του κινηματογράφου»;

Το φεστιβάλ δεν είναι έργο τέχνης αλλά εκδήλωση που παρουσιάζει και αναδεικνύει επιλογή από καλής ποιότητας και ευρύτερης προέλευσης κινηματογραφικά έργα και τους συμμετέχοντες στη δημιουργία των.

Πρέπει να συνεидητοποιήσουμε πως το Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης δεν μπορεί να συγκριθεί με το Φεστιβάλ Καννών ούτε με τα υπόλοιπα σημαντικά διεθνή φεστιβάλ, όπως της Βενετίας, του Ρότερνταμ, του Βερολίνου, του Σάντανς, του Πουσάν, του Τορόντο, του Σαν Σεμπαστιάν, του Άμστερνταμ, του Λοκάρνο, του Κάρλοβου Βάρου, κ.λπ. Επίσης, το Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης μπορεί να γίνει καλύτερο.

«Νομίζω πως ούτε το φεστιβάλ ούτε η χώρα διασύρονται όταν αναγνωρίζεται από κορυφαίους εκπροσώπους του κινηματογράφου το

πολύχρονο και συστηματικό έργο της προηγούμενης διοίκησης», σχολιάζει ο Μισέλ Δημόπουλος. Ωστόσο, το «πολύχρονο και συστηματικό» έργο του φεστιβάλ είχε σημαντικές διοικητικές ατέλειες.

Το Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης από το '92 και μετά σπληνίστηκε κυρίως από το διευθυντή Μισέλ Δημόπουλο, τον αναπληρωτή διευθυντή Αντώνη Κιούκα και τον Δημήτρη Εϊπίδη. Η θέση του προέδρου ήταν τιμητική.

Γιατί αδιαφορούμε για το γεγονός της ξαφνικής αποστασιοποίησης του πρώην –και για 12 χρόνια αναπληρωτή– διευθυντή του φεστιβάλ, ο οποίος κατηγορήθηκε για οικονομικές ατασθαλίες; «Αν μας έχει ικανούς εμένα και τον Αγγελόπουλο για τέτοια φτηνά κόλπα, όπως αυτά που υπαινίσσεται στην επιστολή παραίτησής του ο φίλος μου Παντελής Βούλγαρης...», αναφέρει ο Μισέλ Δημόπουλος. Ποιανού στενότατος συνεργάτη όμως ήταν για 12 συναπτά έτη ο Αντώνης Κιούκας;

Το Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης χρειαζόταν αλλαγή στη διοίκησή του όπως συνέβη με τη σιωπηρή απομάκρυνση του αναπληρωτή διευθυντή του πριν από ένα χρόνο.

Το Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης χρειάζεται να στελεχωθεί και να στελεχώνεται από ανθρώπους που αγαπούν πραγματικά το αντικείμενο, έχουν τη γνώση του και είναι σεμνοί στη στάση τους. Σκεφτείτε τη φύση του πολιτιστικού προϊόντος και του όρου πολιτισμός. Στον πολιτισμό δεν χρειάζονται ράσα και πατριάρχες.

Ο διευθυντής του φεστιβάλ δεν χρειάζεται να είναι αιώνιος, χρειάζεται να έχει αυτογνωσία και θα πρέπει ν' ανανεώνεται. Το φεστιβάλ δεν είναι ιδιόκτητη, ιδιωτική επιχείρηση. Τα πράγματα στον κινηματογράφο παγκοσμίως, αλλά και στην Ελλάδα και τη Θεσσαλονίκη, δεν είναι όπως ήταν το '92 όταν ανέλαβε ο Μισέλ Δημόπουλος.

Μπορούν οι ανακατατάξεις να γίνονται με πιο ευγενικό και όμορφο τρόπο και χωρίς να προκαλούν αγιοποίηση ενόχων; Τα νέα πρόσωπα χρειάζεται να είναι εξειδικευμένα στον κινηματογράφο, αφοσιωμένα στο αντικείμενο του φεστιβάλ και τουλάχιστον να έχουν σεμνές προθέσεις.

Η ελληνική κινηματογραφική παραγωγή έχει ακόμη δρόμο μπροστά της για να γίνει ευρύτερα αποδεκτή. Η Θεσσαλονίκη συγκεντρώνει και μπορεί να συνεχίσει να συμβάλλει στην ανάδειξη ικανών ανθρώπων που ειδικεύονται στον κινηματογράφο όπως συνέβη με την προηγούμενη διοίκηση του φεστιβάλ. Αναγνωρίζεται το έργο της όπως και η κόπωση της μετά από 13 χρόνια.

Το Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης δεν χρειάζεται να συντηρεί γραφεία και στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη όπως έχει διατυπωθεί δημοσίως επανηλειμμένα από τον Δημήτρη Εϊπίδη. Ο διευθυντής του φεστιβάλ και τα βασικά στελέχη του ταξιδεύουν πολύ συχνά, και το κοινό-πυρήνας του φεστιβάλ είναι στη Θεσσαλονίκη. Κατά συνέπεια η οργάνωσή του χρειάζεται να είναι επικεντρωμένη στη Θεσσαλονίκη καθ' όλη τη διάρκεια του χρόνου. Η διοίκησή του έχει δύο χώρους με

γραφεία στη Θεσσαλονίκη: στην Καρόλου Ντηλ και στο κτήριο του Ολύμπιον, και διαχειρίζεται τις δύο αίθουσες και τα δύο καφέ του Ολύμπιον για όλη τη χρονιά και όχι μονάχα τις ημέρες διάρκειας των φεστιβάλ.

Το Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Θεσσαλονίκης, το οποίο άρχισε να διακρίνεται διεθνώς μετά από 7 χρόνια παρουσίας, μπορεί και χρειάζεται (όπως έχει ειπωθεί από τον ιδρυτή και καλλιτεχνικό του διευθυντή Δημήτρη Εϊπίδη), για λόγους πρακτικούς και λειτουργικούς, να είναι ανεξάρτητο από το άλλο φεστιβάλ, χωρίς αυτό να επηρεάζει αρνητικά τον χαρακτήρα και το κύρος του φεστιβάλ του Νοεμβρίου.

Χρειάζεται αγάπη, χαλαρότητα και υπομονή για να γεννηθεί το παιδί και τότε γίνεται η πρόσθεση.

*Χρίστος Καλλιτής,
εκπρόσωπος Ομάδας
Φίλων του Φεστιβάλ
Ντοκιμαντέρ Θεσ/νίκης*

Μουσείο της Ευρώπης 2005

*Για την ανακήρυξη του
Μουσείου Βυζαντινού
Πολιτισμού Θεσσαλονίκης
σε «Μουσείο της Ευρώπης
2005» γράφει η Λέτη
Αρβανίτη-Κρόκου:*

Μεγάλη επιτυχία για το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού Θεσσαλονίκης η διακήρυξή του σε «πρώτο μουσείο της Ευρώπης» για το 2005. Το γεγονός αναδεικνύει και αποδεικνύει την πρωτοποριακή εργασία που συντελείται μέσα στο Μουσείο σε όλα τα επίπεδα, τον τρόπο έκθεσης, φύλαξης και συντήρησης των ευρημάτων. Συγχαρητήρια αξίζουν σε

όσους εργάζονται με αυτόν τον δημιουργικό τρόπο για την ανάδειξη του βυζαντινού πολιτισμού.

Εντύπωση προκάλεσε παρ' όλα αυτά σε μένα, σε φίλους και σε γνωστούς, το γεγονός πως σε κανένα δημοσίευμα απ' όσα διαβάσαμε, δε γινόταν η παραμικρή αναφορά στον αρχιτέκτονα του Μουσείου, τον Κυριάκο Κρόκο, όταν μάλιστα έχει βραβευθεί μετά θάνατον γι' αυτό το κτήριο, το οποίο χαρακτηρίστηκε «υπόδειγμα δημοσίου κτηρίου», ενώ κριθηκε και διατηρητέο από το Υπουργείο Πολιτισμού.

Εκφράζω αυτή τη διαπίστωση, πιστεύοντας πως η «υπεροχή του μουσείου» δεν είναι άμοιρη του κτηρίου, είτε γιατί αυτό συνομιλεί και αγκαλιάζει το περιεχόμενό του, είτε γιατί συνυπάρχει αρμονικά προκαλώντας και εμπνέοντας τους ανθρώπους που ζουν και εργάζονται μέσα του.

Τονίζω αυτή την παράλειψη, γιατί μια άλλη παράμετρος προαγωγής του πολιτισμού μας, είναι η αναγνώριση των σύγχρονων αξιών και όχι η αγνόησή τους.

*Λέτη Αρβανίτη-Κρόκου
Αρχιτέκτων*

βιβλιοθήκη
του
ναυτίλου

Χαρ. Τρικούπη 28, 106 79 Αθήνα
Τηλ.: 210 36 16 204
Fax: 210 36 16 369
nailbooks@otenet.gr

Επισημαίνουμε

Ο συμπαθής κος Τατούλης

Ο κ. Τατούλης, υφυπουργός Πολιτισμού, τα κατάφερε. Μας έχει γίνει κατά το ιάλλον ή ήττον απαραίτητος. Παλιότερα δεν ήταν δυνατόν να ξεκινήσει ο βιβλίο για τον πολιτισμό από ανθρώπους του χώρου –αλλά και του περιθωρίου του χώρου– χωρίς ν' αναφερθεί η μαγική λέξη «Βενιζέλος». Τώρα άθε συνεπής πολιτιστικός θεωρεί υποχρέωσή του ν' αναφέρει σε κάθε ρεις του κουβέντες το όνομα του πεφιλημένου υφύπ. Ένα είδος «Δέσποτα ιέμνησο...». Σε αντίθεση πάντως με τον αυταρχικό και αλαζόνα Ευάγγελο, τον τρωτικό πρώην υπουργό, ο υφυπουργός Πέτρος είναι προσηνής και ιαλλακτικός, με απόλυτα ελεγχόμενες και μετρημένες τις εκρήξεις μεγαλείου του). Σε κοιτάει πάντα μ' ένα βλέμμα πάνω απ' το ύψος των οφθαλμών σου, σαν ν' ατενίζει το υπερπέραν ή έναν στόχο που εσύ αρνείσαι ν' αντιληφθείς. Σαν να μπνέεται από μίαν ανώτερη δύναμη, όπως οι ιππότες του Γκράλ ή οι Σούφι ου Ικονίου γύρω από τον τάφο του Μεβλανά. Ούτως ή άλλως πάντως, κάθε ορά η ανάδυση ενός νέου επικεφαλής του πολιτισμού ενέχει ένα στοιχείο ιαύματος. Από το πουθενά εμφανίζεται ένας Benedictus, ένας ευλογημένος ορέας της απόλυτης γνώσης περί τον πολιτισμό και τις πρακτικές του, έτοιμος α δώσει λύσεις, να ιάνει τυφλούς, να βρει πόρους από το μηδέν κόμμα μηδέν ου προϋπολογισμού, να περπατήσει επί των υδάτων και να φανεί αντάξιος ενός ιδώλου που έχει στοιχειώσει, φευ, στο ΥΠΠΟ. Ενώ του φαντάσματος της ιελίνας, που λειτουργεί όπως η σκιά του Δαρείου στους «Πέρσες» ενώπιον της άθε Άτοσσας η οποία κάθεται στο υπουργικό γραφείο της Μπουμπουλίνας. Ό' πα και το ξαναλέω: ο κ. Τατούλης είναι πολύ συμπαθής και γι' αυτό μας έχει ίνει απαραίτητος. Μελίρρυτος, ενημερωμένος, πάντα μπορεί να σ' εκπλήξει :υχάριστα με όσα ξέρει, με όσα θυμάται, με όσα επιθυμεί να γνωρίσει. Κι εδώ ιρίσκεται ο μόνος κίνδυνος: Επειδή όλα μα όλα τα ζητήματα πρέπει να λυθούν υπό αυτόν! «Θα δω τον Τατούλη», «Γνώρισέ μου τον Τατούλη», «Πού είναι ο 'ατούλης;», ακούς παντού. Κι ίσως αυτό να είναι το μόνο μελανό στοιχείο, που ιάντως αποκαλύπτει την ανυπαρξία ενός μηχανισμού και την, εκ των τραγμάτων, αδυναμία του συστήματος να συλλάβει την ουσία του ιροβλήματος. Γι' αυτό μίλησα για το φάντασμα της Μελίνας. Ά σημερινά αλλά και τα παντοτινά ζητήματα του πολιτισμού δεν μπορούν ν' ιντιμετωπισθούν με μόνη την καλή προαίρεση ή την μακροθυμία του όποιου οπουργού. Χρειάζονται πρόσωπα εξειδικευμένα και θεσμοί. Απαιτούνται :κσυγχρονισμένοι θεσμοί πλαισιωμένοι απ' τα κατάλληλα πρόσωπα. Η ιχίλλειος δηλαδή πτέρνα του ΥΠΠΟ. Αντ' αυτών βλέπουμε τον κ. Τατούλη να μιλεί, να εγκαινιάζει, να φωτογραφίζεται, να παρεμβαίνει, να προλογίζει, να ιαρίσεται σε ημερίδες, να φιγουράρει σε έντυπα. Ένας συμπαθής Πέτρος που ιάει παντού και ομιλεί επί παντός πολιτιστικού επιστητού. Συχνά συμφωνούμε ιαζί του όπως στο φλέγον θέμα του Εθνικού Θεάτρου και του τρόπου που αυτό ιοικείται. Άλλοτε πάλι διαφωνούμε. Όμως δεν είναι εκεί το ζήτημα. Εσχάτως τα ιβαλε με την πολύπλογο αρχαιολογική υπηρεσία παίζοντας, κυριολεκτικά, με η φωτιά.

Λια παλαιότερη αλεπού της πολιτικής είχε ζητήσει να εξαφανιστούν η δασική ιαι η αρχαιολογική υπηρεσία για να ορθοποδήσει το κράτος. Ο κ. Τατούλης ινέλαβε σταυροφορία για τον «εκσυγχρονισμό» της δεύτερης. Απ' την άλλη, ιπειδή ουδείς αναμάρτητος, πολλώ μάλλον οι αρχαιολόγοι, κάποιοι αφελείς ισπευσαν να πουν «δίκιο έχει». Όπως «δίκιο» είχε και ο προηγούμενος ιαγγελιστής με τα λογής νομοθετήματα-ευαγγέλια και τους πολυνόμους τους ιποίους επισώρευσε σ' έναν τόπο όπου η πολυνομία επιτρέπει στα λαμόγια να ιρουν ανεξέλεγκτα και ο ιδιωτικός παράγων να «επωφελείται». Ποια ιροβλήματα έλυσε ο «πολυνόμος» Βενιζέλου; Όσα θα λύσει και το καινοφανές 'ατούλειο νομοσχέδιο. Θα επανέλθουμε όμως...

Στέφανος Προτεστάκις

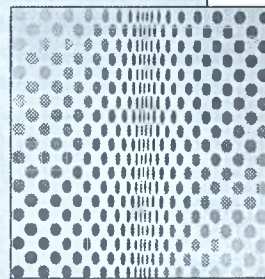
ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

• Από τη ζωή και τη διδασκαλία του Τιέρνο Μποκάρ, ενός δασκάλου του σουφισμού στην Αφρική, είναι εμπνευσμένο το έργο που θα παρουσιάσει στο Θέατρο Πέτρας στις 2, 3 και 4

Ιουλίου ο παγκοσμίου φήμης σκηνοθέτης Πήτερ Μπρουκ. Βασίζεται στο βιβλίο του Αμαντού Χαμπατέ Μπα-μαθητή του Τιέρνο Μποκάρ- Ο σοφός της Μπαντιαγκάρα, το οποίο παρουσιάζει μια Αφρική που συνταράσσεται από την αποικιοκρατία και τους εμφύλιους σπαραγμούς, στο πρώτο μισό του 20ού αι. Όπως επισημαίνει ο Μπρουκ, φωτίζει ένα πρόβλημα που στις μέρες μας αφορά ολόκληρο τον κόσμο: τη βία και τη μισαλλοδοξία.

• «Μεταμόρφωση. Βρετανική τέχνη της δεκαετίας του '60» είναι το θέμα της έκθεσης που διοργανώνει φέτος στην Άνδρo το Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης του Ιδρύματος Βασίλη & Ελίζας Γουλανδρή. Η έκθεση, που εγκαινιάζεται την Κυριακή 26/6

και θα διαρκέσει έως 25/9, εστιάζει στα διάφορα ρεύματα που σημάδεψαν τη βρετανική τέχνη στις αρχές της δεκαετίας του '60 και φιλοξενεί σημαντικά έργα –ζωγραφική, γλυπτά, σχέδια και χαρακτηριστικά– κορυφαίων καλλιτεχνών της βρετανικής ποπ και της αφηρημένης τέχνης.

• Πληροφορούμε τους φίλους των Χειμερινών Κολυμβητών ότι το φίλτατο συγκρότημα θα εμφανιστεί την Τετάρτη 29/6, σε μια sui generis συναυλία στο Ανοιχτό Θέατρο Φαλήρου, στο πλαίσιο του G Festival (προπώληση εισιτηρίων: Ticket House, δισκοπωλείο PMW και www.i-ticket.gr)

• Την Πέμπτη 23/6, 8-11 το βράδυ, εγκαινιάζεται η 47η έκθεση εργασιών των σπουδαστών της Σχολής Βακαλό (Λ. Κατώνη 26, Λυκαβηττός), που θα διαρκέσει έως 30/9.

• Δείτε, τέλος, μέχρι 2/7, την έκθεση ζωγραφικής του Γιάννη Αδαμάκη που γίνεται στη γκαλερί Ζουμπουλάκη (πλατεία Κολωνακίου 20).

Έκθεση αρχιτεκτονικού έργου Κωνσταντίνου Σπ. Παπαϊωάννου

Στις επόμενες σελίδες του παρόντος τεύχους θα διαβάσετε ένα κείμενο του Τάσου Μπίρη για το αρχιτεκτονικό έργο του Κωνσταντίνου Σπ. Παπαϊωάννου και τη σημασία του για την ιστορία της σύγχρονης ελληνικής αρχιτεκτονικής. Στο προηγούμενο τεύχος μάλιστα δημοσιεύαμε ανέκδοτο κείμενο του ίδιου του Ντίνου Παπαϊωάννου, καθηγητή της Σχολής Αρχιτεκτόνων του Ε.Μ.Π., που έφυγε πριν από ένα χρόνο («Επαναχρησιμοποίηση παλαιών κτηρίων», *Αντί*, τχ. 844, σελ. 54-55). Αφορμή για τη δημοσίευση έδωσαν τα εγκαίνια έκθεσης αφιερωμένης στο έργο του, που έγιναν τη Δευτέρα 6 Ιου-

νίου στο Πολυτεχνείο.

Στην έκθεση, που γίνεται στο κτήριο της Πρυτανείας του Πολυτεχνείου (είσοδος από την οδό Στουρνάρη), παρουσιάζονται οι μελέτες και τα πολλά αρχιτεκτονικά έργα ενός από τους σημαντικότερους δημιουργούς του μοντερνιστικού κινήματος στην Ελλάδα. Ο Ντίνος Παπαϊωάννου (1934-2004) δημιούργησε μοναδικά και πρωτοποριακά έργα, που βραβεύθηκαν επανειλημμένα σε αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς. Άφησε επίσης σημαντικό θεωρητικό έργο –έγραψε άρθρα και βιβλία για τη μεταβυζαντινή αρχιτεκτονική και τους παραδοσιακούς οικισμούς στην Ελλάδα– και δί-

δαξε γόνιμα για 35 χρόνια στην Αρχιτεκτονική Σχολή του Ε.Μ.Π.

Ο Ντίνος Παπαϊωάννου ήταν ένας ξεχωριστός πνευματικός άνθρωπος, που δούλεψε εντατικά επιλέγοντας τη διακριτικότητα και την αφανή αλλά ουσιαστική συμβολή του. Όμως τα έργα του μένουν και αποτελούν οδηγό και δίδαγμα για τη νεότερη γενιά των αρχιτεκτόνων.

Στην έκθεση υπάρχουν ακόμα πολλά από τα ωραία σκίτσα των περιπλανήσεών του στον ελληνικό χώρο και το εξωτερικό, φωτογραφίες, καθώς και τα βιβλία του. Να σημειώσουμε άλλωστε ότι πρόσφατα κυκλοφόρησαν δύο βιβλία του: οι *Αρχιτε-*

Αυτοπροσωπογραφία του Ντίνου Παπαϊωάννου

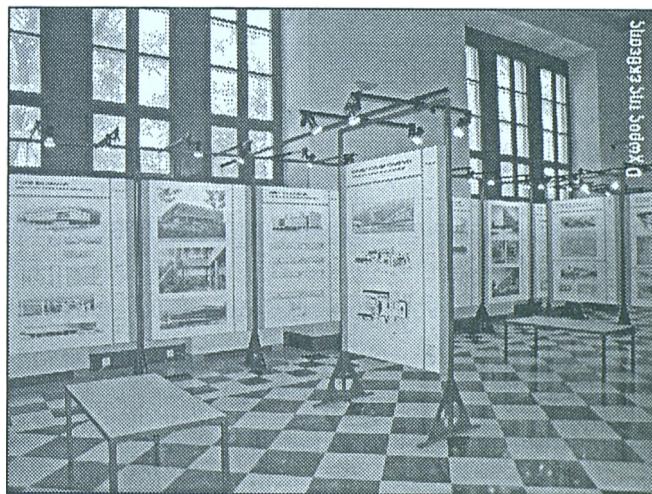
κτονικές Μελέτες και ένα λεύκωμα με *Σκίτσα* του (έκδοση του ΤΕΕ), τα οποία παρουσιάστηκαν στην εκδήλωση των εγκαίνιων.

Η έκθεση θα είναι ανοικτή μέχρι τις 20 Ιουλίου, από Τρίτη έως και Παρασκευή, τις ώρες 9.30-13.00 και 16.30-20.00.

Σκίτσο του Ντίνου Παπαϊωάννου

Σκίτσο: Ντίνος Παπαϊωάννου, Πλατεία Αθήνας

Ο χώρος της έκθεσης

Δύο συναυλίες στην όμορφη Πάρο στις 23 και 25 Ιουνίου 2005

Η διεθνώς γνωστή **Καμεράτα Πολυζωΐδη** (Camerata Polyzoïdes), που έχει έδρα το Graz της Αυστρίας, ιδρύθηκε το 1979 από τον Χρήστο Πολυζωΐδη (βιολί) και τη γυναίκα του Κατερίνα Πολυζωΐδου-Σούρβαλη (πιάνο) και περιλαμβάνει και άλλα μέλη της οικογένειας, όπως τον γιο τους Δημήτρη (βιολί), την κόρη τους Γιάννα (πιάνο), τη νύφη τους Ελισάβετ Πολυζωΐδου-Baich (βιολί) καθώς και τον εδώ και πολλά χρόνια συνεργάτη τους Martin Hornstein (βιολοντσέλο).

Η Καμεράτα έχει παρουσιάσει προγράμματα μουσικής δωμάτιου σε πολλές χώρες της Ευρώπης (Κροατία, Γερμανία, Αυστρία, Ισπανία, Τσεχία, Ελβετία, Ελλάδα κ.ά.) και ειδικότερα σε διεθνή φεστιβάλ όπου έχει αποσπάσει ευμενή σχό-

λια και τιμηθεί επανειλημμένα με διακρίσεις.

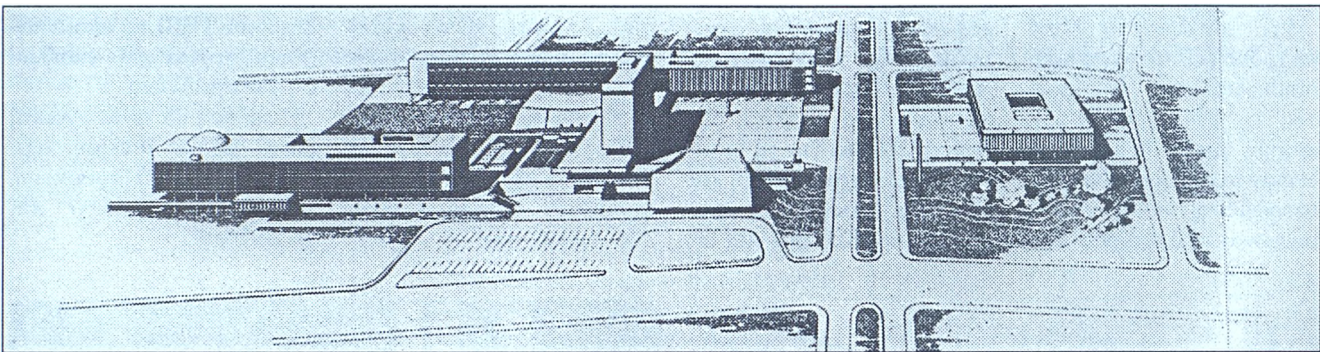
Είναι ευτυχής στιγμή για την Πάρο που η Καμεράτα Πολυζωΐδη θα δώσει δύο κονσέρτα στην Παροικιά, την Πέμπτη 23 και το Σάββατο 25 Ιουνίου 2005, στον Αρχιλοχο και στην αίθουσα Μουσικής του Ξενοδοχείου Αγνάντι, Κριός, αντίστοιχα, με ένα πολύ ενδιαφέρον πρόγραμμα. Η είσοδος είναι δωρεάν. Στο πρόγραμμα περιλαμβάνονται έργα των: Beethoven, Dvorak, Franck, Händel, Halvorsen, Brahms, Schostakowitsch, Bach, Tschaikowsky, Grieg, Θεοδωράκη.

Την Καμεράτα προσκάλεσε στην Πάρο ο γνωστός χειρουργός-ορθοπαιδικός και φίλος των τεχνών Απ. Πολυζωΐδης, με κύριο στόχο στη συγκεκριμένη περίπτωση τη θέαπιση ενός ετήσιου Μουσικού Φεστιβάλ στην Πάρο.

Ο αρχιτέκτονας Ντίνος Παπαϊωάννου και το έργο του

Ένας δυνατός πόλος δετικής αναφοράς μέσα στην ιστορική συγκυρία των τελευταίων 40 χρόνων

του Τάσου Μπίρη

Κάποια στιγμή στα μέσα της δεκαετίας του '60, περιδιαβαίνοντας τη Θεσσαλονίκη με τη χαλαρή και ευχάριστη διάθεση του επισκέπτη, βρέθηκα για πρώτη φορά μπροστά στο κτηριακό συγκρότημα της Νομικής και Θεολογικής Σχολής, της Διοίκησης και της Βιβλιοθήκης του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου. Αργότερα έμαθα ότι ήταν αρχιτεκτονική δημιουργία του Ντίνου Παπαϊωάννου και του Κώστα Φινέ, που τότε μόλις είχε τελειώσει η κατασκευή της.

Εχει σημασία ότι εκείνη την ώρα το έργο παρουσιάστηκε στο οπτικό μου πεδίο ανώνυμο, χωρίς προειδοποίηση, ολόκληρο με μιας. Δεν θα ξεχάσω ποτέ ότι ένιωσα σαν να με είχε χτυπήσει ισχυρό ρεύμα ανάμικτης χαράς και οδύνης.

Αυτό το περίεργο αμύσημο συναίσθημα ήταν για μένα μια πρώτη καθοριστική εμπειρία: ότι η ξαφνική επαφή με το πραγματικά Καλό, τις λίγες φορές που έχει κανείς την τύχη να το αντικρίσει ο ίδιος, δεν είναι παίξε-γέλασε. Ότι δεν προκαλεί ανέμελη, καθησυχαστική ευχαρίστηση και αυτοϊκανοποίηση, αλλά αντίθετα, πολύ συχνά, τράνταγμα

δυνατό που πονά. Γεννά αυτή τη διπλή βασανιστική, αλλά και καλοδεχούμενη δοκιμασία του νου και της ψυχής που σε κρατά ξάγρυπνο το βράδυ, να σκέφτεσαι εξ αρχής (ανησυχώντας και ελπίζοντας) την ίδια σου την υπόσταση: Τι είσαι και τι δεν είσαι, μέσα στον Κόσμο.

Έτσι, η πρώτη επαφή με τον Ντίνο Παπαϊωάννου έγινε κατά κάποιο τρόπο εν απουσία του, μέσα από το έργο του, όπου όμως αυτός ενδιαιτούσε (και θα ενδιαιτεί) ως πανταχού παρών, και τα πάντα πληρών. Το έργο αυτό άφησε πάνω μου ένα βαθύ σημάδι που δεν έσβησε ποτέ. Μου έδειξε τον δρόμο προς τους αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς και την κοινωνικά εδραιωμένη άσκηση της αρχιτεκτονικής που αυτή η δημόσια συμμετοχική διαδικασία –κα-

τά τεκμήριο– συνεπάγεται. Μου έδειξε επίσης –και κυρίως– μια απολύτως ειδική έκφραση της σύγχρονης ελληνικής αρχιτεκτονικής, εν δράσει. Όπως έκαναν και μερικές (μετρημένες στα δάχτυλα) ανάλογης εμβέλειας προσωπικότητες, ενισχύοντας την ενστικτώδη έλξη που αυτή ασκούσε πάνω μου.

Εννιώ τον Ελληνικό Μοντερνισμό του '30, που με τους μετασχηματισμούς και τις διακλαδώσεις του γέννησε αργότερα τη μοναδική αρχιτεκτονική άνοιξη του Ύστερου Μοντερνισμού του '60. Αυτός ο τελευταίος ήταν το κύριο πεδίο δράσης του Ντίνου Παπαϊωάννου. Τόσο ο ίδιος, όσο και ολίγοι άλλοι, επίσης μεγάλης αξίας δημιουργοί, δούλεψαν, ο καθένας με τον τρόπο του, και στον χρόνο του, τούτη την –κάπως μοναχική, παρά τη συλλογικότητά της– μαχόμενη αρχιτεκτονική που γεννά ακόμα και σήμερα νέες φύτες από τον ίδιο αρχικό (αλλά και διαρκώς νέο) σπόρο.

Η σκέψη και το έργο του Ντίνου Παπαϊωάννου έχει ένα βλέμμα εξωστρεφές, προς τα νέα διεθνή ρεύματα της εποχής του. Για παράδειγμα, πέραν της αρχικής ρίζας στον Μοντερνισμό, η επίδραση του ύστερου αρχιτεκτονικού

Ο Τάσος Μπίρης είναι Αρχιτέκτων Καθηγητής
Συνθέσεων Σχολής Αρχιτεκτόνων Ε.Μ.Π.

λόγου του Le Corbusier αξιοποιείται γόνιμα στο συγκρότημα της Θεσσαλονίκης και στη Φοιτητική Εστία της Πανεπιστημιούπολης Ζωγράφου. Και τα δύο έργα εκφράζουν τη δύναμη των μεγάλων καθαρών συνθετικών γραμμών· την άρτια αλληλοσυσχέτιση των ιδανικών στερεών σχημάτων (του κύβου, του ορθογώνιου ή κεκλιμένου πρίσματος, του κυλίνδρου, της πυραμίδας)· τη στιβαρότητα της τριέδρης γωνίας· το αντιστικτικό παιχνίδι του επιπέδου και της γραμμής ή του σημείου (δηλαδή, το παιχνίδι του τοίχου και του σήλου)· την εξαγνιστική γυμνότητα και τη γήινη υλικότητα του ανεπίχρηστου φέροντος σκελετού· την τεχνική και αισθητική των νέων βιομηχανικών υλικών (του σκυροδέματος, του κρυστάλλου και του ατσάλιού)· τη δυνατή, καθαρή τονικότητα των βασικών χρωμάτων· την αξία της καλής αναλογίας, της κλίμακας, του μέτρου (δηλαδή ενός βιωμένου νοητικού συστήματος ή κανόνα αυτοπειθαρχίας, αυτοελέγχου και οικονομίας). Στο έργο του Παπαϊωάννου, όλα αυτά ενυπάρχουν ως βασική υποδομή, σύμφωνα με το πνεύμα των πρώιμων Κουνστρουκτιβιστών και Φονξιοναλιστών, αφομοιωμένα όμως και εκφρασμένα από τον αρχιτέκτονα με ένα προσωπικό εξπρεσιονισμό, που διατηρεί πάντα αυ-

στηρά υπό τον έλεγχό του.

Και ένα άλλο βλέμμα της στρέφει η ίδια αυτή αρχιτεκτονική προς τα έσω, προς τον Τόπο, για τον οποίο ο Παπαϊωάννου είχε επίσης βαθιά κοινωνική, ιστορική, καλλιτεχνική παιδεία, γνώση και εμπειρία. Γι' αυτό ίσως και η αναφορά του μέσω του έργου του στον τόπο, το ενδιαφέρον και η ευαισθησία του γι' αυτόν, δεν έχουν τίποτε να κάνουν με την τετριμμένη εικονογραφία των γνωστών συμβόλων της τουριστικής ελληνικότητας. Αυτή υποτείμα και προσβάλλει. Αντίθετα, η δική του εντοπιότητα προέρχεται εκ βαθέων. Δεν είναι οπτική (της εικόνας ή της φόρμας), αλλά πρωτίστως νοητική (της ιδέας ή της δομής).

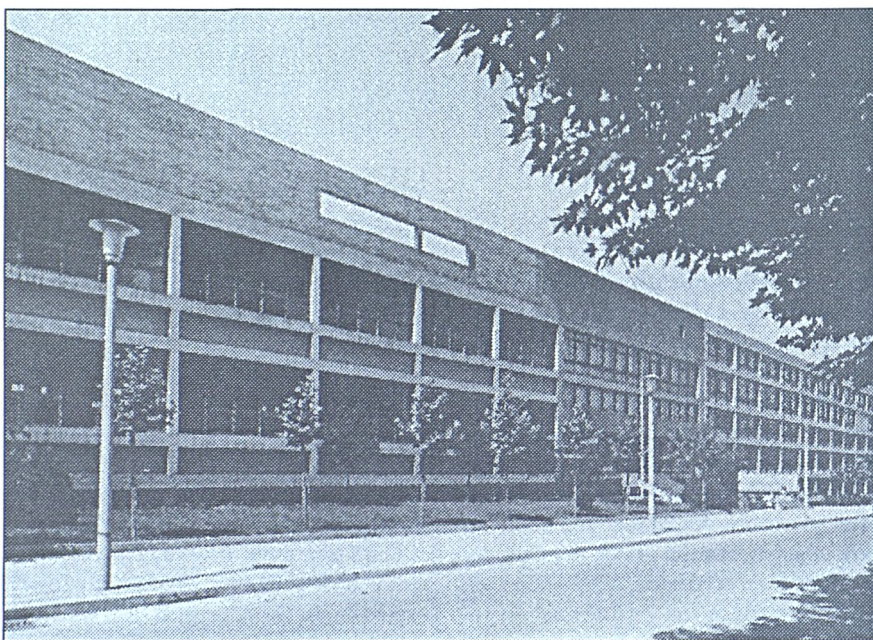
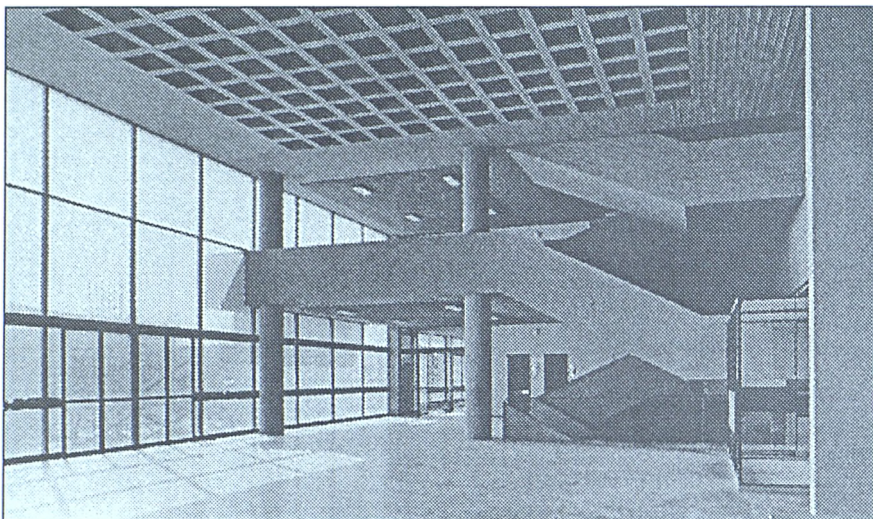
Συμπυκνώνει και εκφράζει δηλαδή το πολυσήμαντο Νόημα του τόπου: νόημα του ορθού λόγου (παρά τις τολμηρές αριστοτεχνικές παρεκβάσεις και παρεκτροπές του)· νόημα πυκνό, δομικό, αλλά και από καρδιάς ανθρώπινο· διαλεκτικό, διαυγές, όπως εκείνο του λόγου του Σωκράτη, ή κοφτερό, μαύρο, όπως του λιγομίλητου Καραϊσκάκη· νόημα πολύ καινούργιο, όσο και πολύ παλιό, από γεννήσεως κόσμου.

Είναι περίεργο ότι ένας (ίσως φαινομενικά) πρᾶος, λιγομίλητος και σχετικά μικρόσωμος άνθρωπος έκανε –με τον

πιο φυσικό τρόπο– Πολύ Μεγάλη Αρχιτεκτονική, χωρίς μάλιστα ποτέ να το ισχυριστεί ή να το προβάλει!

Πιστεύω ότι τούτη η ειδική έκφραση της έντεχνης αρχιτεκτονικής της περιόδου του '60, την οποία υπηρέτησε και σιμάδεψε με το έργο του βαθιά –αν και τότε τόσο νέος– ο Ντίνος Παπαϊωάννου, εκφράζει συμβολικά το ένα (το ελπιδοφόρο) από τα δύο πρόσωπα της ιδιόμορφης μοίρας αυτού του τόπου, που δείχνουν το θαύμα και το δράμα του.

Γιατί τότε έγινε από τον ίδιο, αλλά και από λίγους άλλους Έλληνες, αρχιτεκτονική διεθνούς εμβέλειας και ενδιαφέροντος, συμβατή όμως με το ιστορικό, κοινωνικό, αισθητικό, τεχνικό και οικονομικό μέτρο του τόπου. Ήταν ελληνική αρχιτεκτονική που μπορούσε να κοιτάξει κατάματα, και να διδάξει επί της ουσίας, με τις ιδέες και τις τεχνικές της, τους ξένους ως ίση προς ίσους. Ήταν αρχιτεκτονική ιδιόμορφη, που εκείνοι δεν μπορούσαν να κάνουν. Γι' αυτό και την σεβάστηκαν χωρίς διατεταγμένες διαφημιστικές παρεμβάσεις των γνωστών πολυ-μέσων. Ανάλογο άλλωστε ήταν και το θαύμα που συνέβαινε την ίδια περίοδο και στη μουσική, στη ζωγραφική, στη γλυπτική, στην ποίηση, στον λόγο, στο θέατρο. Οι διεθνείς βιβλιογραφικές αναφορές

αποδεικνύουν του λόγου το αληθές.

Ταυτοχρόνως όμως ήταν σε εξέλιξη και το δράμα μιας ταχύτατα και αφύσικα αναπτυσσόμενης τοπικής (αλλά και διεθνούς) κοινότητας. Λάβαινε χώρα, όπως και σήμερα εξακολουθεί να συμβαίνει, μέσα σ' ένα συνεχώς διογκούμενο ιδεολογικό κενό, όπου ο άκρατος ωφελιμισμός και καταναλωτισμός λειτούργησαν και λειτουργούν ως σχεδόν τα μόνα άτεγκτα, σταθερά ενοποιητικά συστατικά της.

Και εμείς εδώ, αντί να δυναμώσουμε και να εξελίξουμε αυτή την ελπιδοφόρα αρχιτεκτονική μας ώστε να γεννήσει

νέους καρπούς, αντίθετα, γρήγορα την παραμερίσαμε ως ξεπερασμένη, γιατί φιλοδοξήσαμε αστόχαστα να μοιάσουμε στις διεθνείς αρχιτεκτονικές φήμες (παίζοντας μάλιστα ανόητα στο δικό τους –αμφίβολης ποιότητας– γήπεδο). Προτιμήσαμε δηλαδή ταχύτατα να κερδίσουμε με την εργώδη, αλλά αδιέξοδη μίμηση, κάτι, που όμως ήδη είχαμε σε μεγάλο βαθμό κερδίσει πραγματικά, με το σπαθί μας, χωρίς ίσως και να το πολυκαταλάβουμε.

Έτσι χάθηκε μια μεγάλη ευκαιρία. Επειδή ως πολιτεία, ως κοινωνία, ως φλύαροι αναλυτές, άτολμοι δημιουργοί

και κακομαθημένοι χρήστες αρχιτεκτονικής (και κάτω από ασφυκτικές διεθνείς πιέσεις, είναι αλήθεια) φανήκαμε άβουλοι, ανεπαρκείς, αλλά και ματαιόδοξοι.

Σ' αυτό τον ατυχή μετασχηματισμό που βιώνουμε μέχρι σήμερα, πραγματικά μεγάλα κεφάλαια της αρχιτεκτονικής του τόπου –μαζί και το πολύτιμο έργο τους– παρέμειναν και παραμένουν αναξιοποίητα. Ή χρησιμοποιήθηκαν σκοπίμως ως ισοτονικές ενδιαφέρουσες περιπτώσεις, για να στηθεί το σκηνικό μιας δήθεν νεωτερικής, ανοικτής και πολυφωνικής –στην ουσία όμως αποϊδεολογικοποιημένης και εξομωτικής– μαζικής συν-αντίληψης για τα πράγματα, που τάχα ενώνει όλο τον κόσμο.

Σ' αυτό το διφορούμενο, αντιφατικό κοινωνικό δρώμενο της νεότερης αρχιτεκτονικής ιστορίας μας λειτούργησε με το έργο του ως δυνατός θετικός πόλος αναφοράς ο Ντίνος Παπαϊωάννου, πληρώνοντας και το τίμημα της ακεραιότητας, της πίστης και του ταλέντου του. Μιας και ποτέ δεν λοξοδρόμησε για να βολέψει κάπως τα πράγματα. Δεν ζήτησε, ούτε δέχτηκε απλόχερα από φορείς και μηχανισμούς τη γνωστή στιλπνή και κραυγαλέα δημοσιότητα. Το αντίθετο ακριβώς συνέβη.

Όμως οι ιδέες λειτουργούν περιέργα. Όσο τις περιθωριοποιείς ή τις υποτιμάς, τόσο αυτές δυναμώνουν. Το Πανεπιστημιακό συγκρότημα της Θεσσαλονίκης, η Φοιτητική Εστία της Πανεπιστημιούπολης Ζωγράφου, το Ξενοδοχειακό συγκρότημα στο Πόρτο Χέλι και άλλα ανάλογα –διαρκώς πρωτοποριακά– έργα του Παπαϊωάννου ίσως παλιώνουν ως υλικές δημιουργίες (χωρίς ωστόσο καθόλου να ασχημαίνουν). Ζωντανεύουν όμως όλο και περισσότερο, γίνονται όλο και νεότερα, ως ιδέες που διατηρούμε απόψεις μέσα στην ψυχή και το μυαλό μας.

Εξάλλου, το θαύμα και το δράμα μας (ως αντίρροπη συζυγία) συνεχώς παλεύουν μεταξύ τους. Και η έκβαση της πάλης τους δεν είναι δεδομένη ή τελεσιδική.

Το παιχνίδι ποτέ δεν τελειώνει. Γι' αυτό λοιπόν έπεται συνέχεια, που κανείς δεν μπορεί να προδικάσει.

Στο προηγούμενο τεύχος είχα ασχοληθεί με το αντιθετικό σχήμα του Σπρίνγκστην και του Μπεκ, ενός βετεράνου κι ενός νέου μουσικού. Κατά σύμπτωση ένα παρόμοιο ζεύγος σχηματίζεται και με την κυκλοφορία των πρόσφατων δισκογραφικών δουλειών ενός κλασικού, πλέον, της μουσικής ροκ, του Νικ Κέιβ, και ενός σχεδόν πρωτοεμφανιζόμενου μουσικού (στη χώρα μας τουλάχιστον), του Άντονι.

Εκ βαθέων

Ο Αυστραλός Νικ Κέιβ είναι από τους πιο αγαπημένους μουσικούς του ελληνικού κοινού. Έχει εμφανιστεί πολλές φορές στη χώρα μας και έχει καταφέρει να δημιουργήσει ένα αφοσιωμένο κοινό που τον ακολουθεί χρόνια τώρα στη συνεπή του πορεία, μακριά από εμπορικά κόλπα και εφήμερες στρατηγικές. «Σκοτεινός» τύπος, από τους πρωτεργάτες κάποτε του «γοτθικού» ροκ (για όσους αρέσκονται στις ετικέτες), μίλαγε για πόνο, υπαρξιακά άγχη, κλειστοφοβία, καταπιεσμένα συναισθήματα, αινιγματικές καταστάσεις, θυμό για τα θεία, από τα πρώτα χρόνια της δεκαετίας του '80 με τους Birthday Party, μέχρι τις δύο τελευταίες δεκαετίες, με το δικό του προσωπικό μουσικό σχήμα, τους Bad Seeds (ναι, οι κακοί σπόροι, που έλεγε και η Καινή Διαθήκη). Εξάλλου οι αναφορές σε παραβολές της Βίβλου και η κυνική παράφρασή τους ήταν από τα αγαπημένα τεχνάσματά του. Και φυσικά ήταν κι αυτός ένας από τους θλιμμένους εκπεπτωκότες άγγελους στα φτερά του έρωτα του Βιμ Βέντερς. Τα τελευταία χρόνια, η στάση του Κέιβ μοιάζει πιο μελωμένη. Χωρίς να χάνει ούτε ίχνος από τη δημιουργικότητά του, γράφει πιο τρυφερούς στίχους, ασχολείται πιο πολύ με «πολιτικά» οικουμενικά προβλήματα, αποφεύγοντας την έντονη απαισιοδοξία του παρελθόντος.

Έχοντας λοιπόν βιώσει αυτή τη στροφή του τα τελευταία χρόνια, ο δίσκος αυτός που, όπως λέει κι ο τίτλος του, περιέχει κομμένες ή διαφορετικές εκδόσεις, τραγούδια πίσω πλευρών, διασκευές, απ' όλα τα χρόνια της καριέρας του, μας δίνει τη δυνατότητα να δούμε ένα πανόραμα της πορείας του, από τα οργισμένα χρόνια στα πιο ήρεμα σημερινά. Παρ' όλη την ηλικιακή διαφορά των τραγουδιστικών

προσεγγίσεων, ο –τριπλός– δίσκος είναι εντυπωσιακά ομοιογενής και, περιττό να πω, περιέχει πολλά αριστουργηματικά κομμάτια, όπως η διασκευή στο κλασικό «What a wonderful world» που είχε πει και ο Λούις Άρμστρονγκ. Ένας δίσκος λοιπόν που αφήνει ένα γλυκό αίσθημα αισιοδοξίας και που δείχνει ίσως ότι ο Κέιβ έχει συμφιλιωθεί με το θεό του.

Αντίθετα ο κατά είκοσι χρόνια τουλάχιστον νεότερος Άντονι μοιάζει να είναι ήδη συμφιλιωμένος. Τόσο με το θεό του όσο και με την ανορθόδοξη φυλετική του ταυτότητα. Ελάχιστα βιογραφικά στοιχεία έχουν διαρρεύσει για τον Άντονι. Γεννημένος στην Αγγλία, δέκα ετών μετακόμισε στην Καλιφόρνια, και είκοσι στη Νέα Υόρκη όπου ασχολήθηκε με πειραματικές μουσικοχορευτικές παραστάσεις, σε εξεζητημένες μεταμεσονύκτιες σκηνές. Καλλιέργησε μία ανδρόγυνη περσόνα, στα χνάρια ίσως του μεσοπολεμικού ευρωπαϊκού καμπαρέ, και των νεότερων Κλάους Νόμι και Μπού Τζορτζ, χωρίς όμως τον υπερβολικό θεατρινισμό τους. Ο Άντονι είναι πολύ πιο γνήσιος και ειλικρινής, όταν τραγουδά για την απομόνωση, την ανάγκη για αγάπη αλλά και τον πόνο της αγάπης, το θαυμασμό χωρίς αντίκρισμα, τη σεξουαλική βία, τη φυλετική σύγχυση, την αυτοαπαξίωση, την κατάθλιψη και την εξέγερση. Συνδυάζοντας την καλλιτεχνική ιδιαιτερότητα με ένα παρουσιαστικό μεταξύ του Ερμαφρόδιτου στο *Σατυρικό* του Φελίνι και ενός άγγελου σε αναγεννησιακούς πίνακες, γρήγορα έγινε γνωστός και πολλοί καλλιτέχνες πρόστρεξαν να τον ενισχύσουν. Η Λώρι Άντερσον τον εκθείασε, ο Λου Ρηντ τον κάλεσε να τραγουδήσει στην παγκόσμια περιοδεία του το 2003, ο Στιβ Μπουσέμι του έδωσε ένα χαρακτηριστικό ρόλο τραβεστί κρατούμενου στην

ταινία *Animal Factory*, ο Φίλιπ Γκλας τον κάλεσε να συμμετάσχει στη συναυλία για το Θιβέτ.

Αυτός είναι μόλις ο δεύτερος μεγάλος δίσκος του Άντονι και αξίζει την προσοχή μας για πολλά πράγματα. Για την καταπληκτική του φωνή που αβίαστα γεφυρώνει πολλές οκτάβες (και δεν είναι τόσο τα κοινά ηχοχρώματα, όσο αυτή η ακραία συναισθηματική εξάρτησή του Καλλιτέχνη από τη Φωνή, που μου προσομοιάζει τον Άντονι με καλλιτέχνες του διαμετρήματος της Νίνα Σιμόν και της Ντιαμάντα Γκαλάς). Για το παίξιμό του στο πιάνο που κάνει και τους πιο σκληρούς να κλαίνε. Για το συγκρότημά του, τους Johnsoms, αποτελούμενο από μια ανείπωτης ομορφιάς σύνθεση με έγχορδα, μπάσσο και κρουστά. Για την υπνωτιστική ενορχήστρωση και τις μοναδικές συνθέσεις του. Για τους στίχους του που με παιδική αθωότητα και απλοϊκότητα μιλάνε για τα πιο σκληρά θέματα. Κι όταν τραγουδάει «*Μία μέρα θα μεγαλώσω και θα νιώσω τη δύναμη μέσα μου*», ας μη σταθούμε επιφανειακά στο ζήτημα της απελευθέρωσης από ένα λάθος σώμα, αλλά ας το δούμε σαν μια φωτεινή και μεγαλειώδη φωνή αγωνίας για λύτρωση.

Δύο λοιπόν καλλιτέχνες, που επιφανειακά έχουν σαν μόνο κοινό στοιχείο την αγγλοσαξωνική τους καταγωγή, κατά βάθος όμως μοιάζουν πολύ στον τρόπο που μας συγκινούν μέσα από την αριστουργηματική μουσική τους. Και στο ότι μπορούν κι οι δύο να τελειώσουν με τα λόγια του Όσκαρ Γουάιλντ: «Ίσως η μοίρα με διάλεξε για να σου μάθω κάτι πολύ πιο σημαντικό – το νόημα της θλίψης και την ομορφιά της».

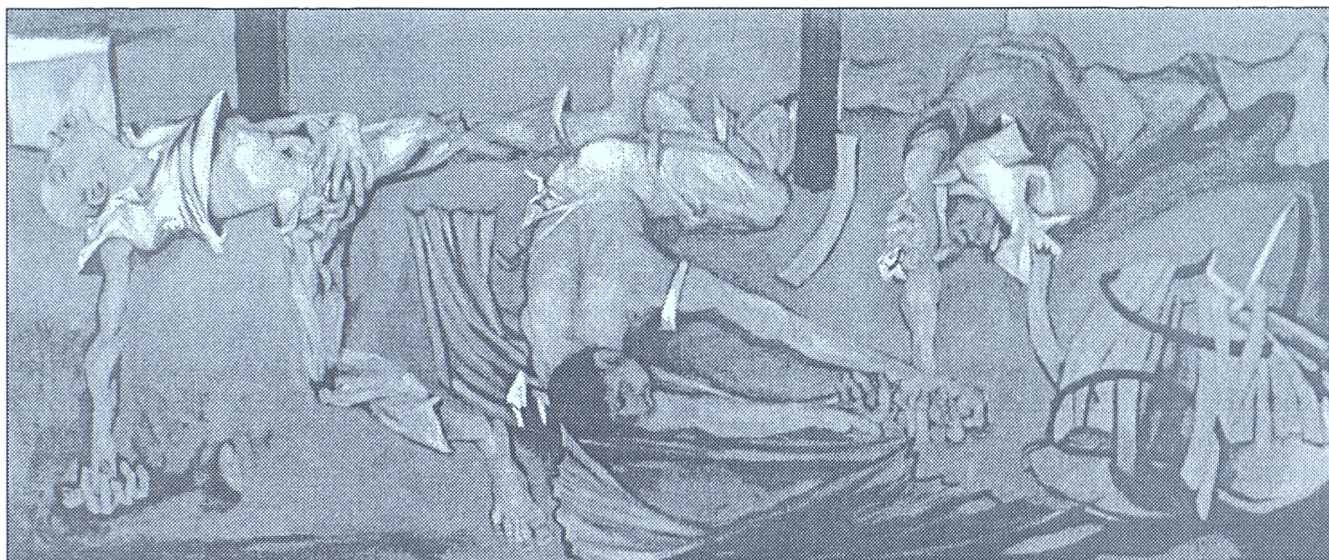
ΝΙΚΟΣ ΒΡΑΤΣΑΝΟΣ

Από έναν ορυμαγδό «γεγονότων» ποια γεγονότα δημιουργούν ιστορία; Από έναν κατακλυσμό εικόνων ποιες εικόνες νοηματοδοτούν εντέλει κάτι; Πότε και πώς το επικαιρικό διασπά την πλεκτόνη του εφήμερου και ριζώνει στην καρδιά των σημασιών; Ποια είναι η αληθινή τέχνη του καιρού μας; Ή, καλύτερα, ποια τέχνη μάς αςίζει;

Μια τέχνη της επαγρύπνησης

λιτική συνείδηση, όντας σπάνιο μείγμα δημοσιογράφου-καλλιτέχνη και ιστορικού τέχνης. Η πολυσχιδής του καριέρα ξεκίνησε το 1958 με ατομική έκθεση στο Μιλάνο, για να συνεχιστεί την ίδια χρονιά στην Waddington Galleries του Λονδίνου. Το 1977 συμμετείχε στην ομαδική «British Painting 1952-77» στη Royal Academy του Λονδίνου, ενώ το 1987 στην «Art History», την προκλητική εκδήλωση που διοργάνωσε η Hayward Gallery. Το 1995 εξέθεσε και στη Λευκωσία, στη Gloria Gallery.

Η ζωγραφική του, στιβαρή και επιική,

Peter de Francia, *Η εκτέλεση του Μπελογιάννη*, λάδι σε μουσαμά (1953-54).

PETER DE FRANCIA

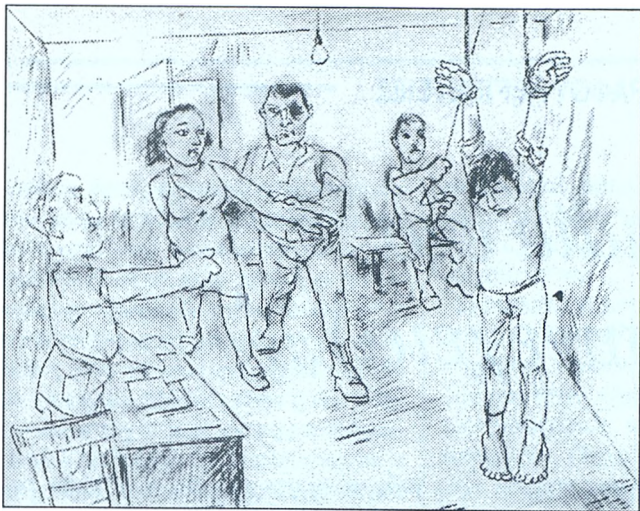
Ένα τυχαίο γεγονός συχνά σε οδηγεί σε ερμηνείες απροσδόκητες. Όγκος οι προσκλήσεις, οι κατάλογοι, τα ξένα περιοδικά και τα δελτία τύπου στο γραφείο μου, ωκεανός οι πληροφορίες. Art Athina, Biennale, το πάρτυ των πεντηκοστών γενεθλίων του Jeff Koons που διοργάνωσε στη γκαλερί του στο Soho ο πολύς Jeffrey Deitch (δες *Art news* του Μαΐου), η αναδρομική του Jean Michel Basquiat στο μουσείο του Brooklyn (δες *Time*, 4.4.2005), η κρίση των νεο-ϋορκέζων «ηρώων» του '80 κ.λπ. Απ' την άλλη, καλή φίλη απ' το Λονδίνο με ενημέρωσε για την τελευταία δραστηριότητα του πολύ σημαντικού ζωγράφου και δασκάλου Peter de Francia στο Λονδίνο, στο James Hyman Fine Art (δες *The Spectator*, 26.3.05).

O de Francia γεννήθηκε το 1921 στο Beaulieu των Alpes Maritimes και σπούδασε στην Ακαδημία των Βρυξελλών (1938-40). Από το 1945 ως το 1948 βρίσκεται στο Slade School του Λονδίνου, και το 1951 εργάζεται στο American Museum της Νέας Υόρκης. Από το 1952 είναι επικεφαλής των προγραμμάτων τέχνης της τηλεόρασης του BBC (sic) και από το 1954 διδάσκει ιστορία τέχνης και συναφείς σπουδές στο St Martin's του Λονδίνου. Αφού πέρασε για ένα διάστημα και από το περίφημο κολλέγιο του Goldsmith's, δίδαξε ως καθηγητής στο μεταπτυχιακό τμήμα του Royal College of Art (1972-1986).

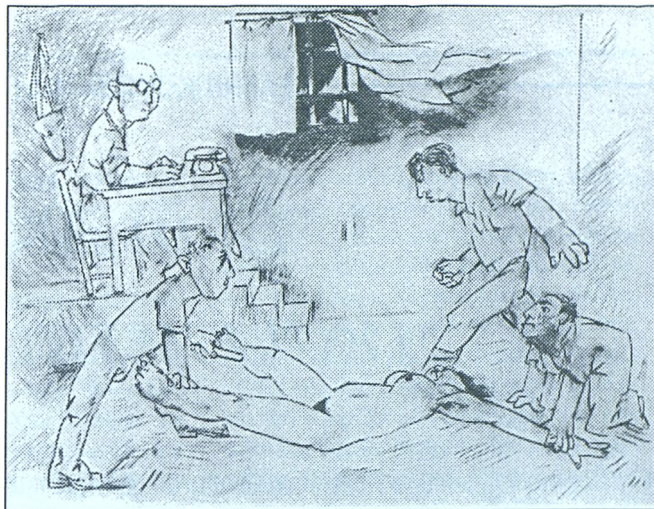
Αντιλαμβάνεται κανείς ότι ο de Francia είναι μια πρόσωπικότητα που συνδυάζει τη θεωρητική γνώση, την καλλιτεχνική έρευνα αλλά και την πο-

έχει πάντα ως αφετηρία ένα πολιτικο-κοινωνικό γεγονός, το οποίο μεταπλάθεται μέσα από μιαν εξπρεσιονιστική γραφή και έναν υψιπετή συμβολισμό. Καθόλου στρατευμένος ο ίδιος, ζωγραφίζει κρατώντας αποστάσεις εξίσου από την ακαδημαϊκή παράδοση όσο και από την συμπεφωνημένη «πρωτοπορία». Η έρευνά του συμπορεύεται με τις αναζητήσεις του Picasso, του Permeke, του Beckmann, του Grosz, του Kitaj. Δεινός σχεδιαστής, επιμένει στα σχέδιά του σ' έναν ρεαλισμό καταγγελτικό αλλά και δυναμικά πλαστικό, έτσι ώστε το χιούμορ, η πικρή σάτιρα ή ο σαρκασμός να εικονογραφούν άλλοτε την οδύνη κι άλλοτε το μεγαλείο των ανθρώπων πράξεων.

Τα σχέδιά του (π.χ. του 1993-96 που εξέθεσε στην Austin-Desmond Fine

Peter de Francia, *Χωρίς τίτλο*, σχέδιο (1989).

Peter de Francia, *Χωρίς τίτλο*, σχέδιο (1989).

Art) παραπέμπουν απευθείας στη Suite Vollard του Πικάσο με την σχεδόν κλασικίζουσα γραμμή τους, αλλά φέρουν έναν προβληματισμό εντελώς διαφορετικό. Αυτοβιογραφικά και θυμόσοφα σχολιάζουν την ανθρώπινη συνθήκη στην τέχνη και τη ζωή. Αντίθετα, στα 39 σχέδια που εξέθεσε το 1989 στην Κοπεγχάγη συνοδευμένα από την ποίηση του Miroslav Holub διεκτραγάδει τα βασανιστήρια που γίνονται και σήμερα σε διάφορα μέρη του πλανήτη από λογής «απελευθερωτές» ή «αγγέλους» της σωτηρίας. Με αναφορά στον Γκόγια και τα χαρακτηριστικά του τα εμπνευσμένα από τον γαλλικό στρατό κατοχής στην Ισπανία, αλλά και τον Renato Guttuso, ο de Francia ζωγραφίζει θύματα στα χέρια ανθρωποφυλάκων ν' ανακρίνονται και να βασανίζονται· γυναίκες ν' ανασκολοπίζονται και άντρες να υφίστανται ηλεκτροσόκ ή ικονικές εκτελέσεις. Η γραφή του είναι περιεκτική, άμεση, απλά αποσβολωτική. Νομίζω ότι ο Botero και η πρόσφατη σειρά του η εμπνευσμένη από τις φυλακές του Άμπου Γκράμπι έχει έντονες αναφορές στον de Francia.

Γράφει χαρακτηριστικά ο John Willett (Οκτώβριος '96): «Αντίθετα με τη σημερινή τέχνη που είναι στοιχειωμένη απ' τα μήντια, ο Peter de Francia παραμένει μια μοναχική φιγούρα που ποτέ δεν έγινε ευρύτερα γνωστή, καθώς τον γνωρίζει μόνον η μειονότητα των αφοσιωμένων θαυμαστών του. Το ίδιο συνέβαινε και με τον προκατόχο του επικεφαλής του τμήματος ζωγραφικής στο Royal College of Art, τον Carel Weight. Πρόκειται για δύο μορφές του περιθωρίου που όμως έχουν ιδιάζον βάρος. Στην περίπτωση του de Francia, η εργασία του απορρέει από την ευρωπαϊκή παράδοση του Μεσοπολέμου η οποία συγκροτήθηκε μέσα από τον σοσιαλιστικό ρεαλισμό του Ανατολικού

Μπλοκ και την πολιτικά αποδεκτή αφαίρεση της σχολής της Νέας Υόρκης. Κυρίως επρόκειτο για το αντιφασιστικό Λαϊκό Μέτωπο (Popular Front) όπως ανιχνεύεται στον ισπανικό εμφύλιο πόλεμο και τη Διεθνή Έκθεση του 1937, την περίοδο της Guernica και των μεγάλων τοιχογραφιών του Léger, και το οποίο εμπεδώθηκε στη Βρετανία μέσω της ALA (Artists' International Association)».

ΜΠΕΛΟΓΙΑΝΝΗΣ

Ο Willett επίσης τον χαρακτηρίζει ως αντιφασίστα διανοούμενο και πρωταθλητή της μεγάλης εκτός μόδας τέχνης (champion of great unfashionable art). Κι έχει δίκιο. Το 1953-54 ο de Francia ζωγράφησε έναν από τους μεγαλύτερους του πίνακες και, κατά δήλωσή του, την προσωπική του *Guernica*. Αναφέρομαι στην «Εκτέλεση του Μπελογιάννη», 49x121 ίντσες, εμπνευσμένη από την πολύκροτη θυσία του ανθρώπου με το γαρίφαλο, η οποία συγκλόνισε τότε (30 Μαρτίου του '52) όλη τη δημοκρατική Ευρώπη. Πρόκειται για την πρώτη από τρεις μεγάλες μεταπολεμικές πολιτικές του συνθέσεις και κατά τη γνώμη πολλών την καλύτερη. Η δεύτερη είναι «Ο βομβαρδισμός του Sakiet» (1959), αναφορά στον βομβαρδισμό του Τυνησιακού χωριού Sakiet-Sidi Yousef το 1958 από γαλλικά αεροπλάνα (δείχτηκε στην Tate Modern). Έπεται λίγο αργότερα η «Αφρικανική φυλακή» (Sheffield City Art Galleries). Η «Εκτέλεση του Μπελογιάννη» δεν εξετέθη ποτέ έκτοτε, αλλά παρέμεινε για μισόν αιώνα στο ατελιέ του ζωγράφου. Πρωτοδείχνεται φρέτος στην έκθεση του James Hyman, ενώ το Beaubourg στο Παρίσι ζητεί ν' αγοράσει τον πίνακα. Υπενθυμίζεται πως ένα μικρό σκαρίφημα της σύνθεσης συμμετείχε το 1953 στην περιοδεύουσα έκθεση

που είχε οργανώσει ο John Berger για το Arts Council με τίτλο «Looking Forward». Η εκτέλεση του Μπελογιάννη, ως υπενθυμίσουμε, ξεσήκωσε διεθνή διαμαρτυρία με πρωτοστατούντες τον Σαρτρ και τον Πικάσο και επιμένοντας στη χαρισματική προσωπικότητα και την πολιτική μεγαλοσύνη του δολοφονηθέντος.

Είναι άγνωστο αν ο de Francia ανταποκρίνεται σε περιγραφές ή φωτογραφίες της εποχής. Περισσότερο πάντως συνθέτει συμβολικά μια τριπλή αποκαθήλωση, όπου τα τρία πώματα έχουν πέσει στις ρίζες των σταυρών τους με τα χέρια ανοιχτά. Η αριστερή φιγούρα κρατάει ένα γαρίφαλο μέσα από δάχτυλα που παραπέμπουν στον Grünewald και τη Σταύρωση του Colmar με τα έντονα γοθικά στοιχεία. Ο συγκλονισμός του θεατή εδώ δεν προέρχεται από το ξεδίπλωμα ενός ντοκουμέντου αλλά από τη συμβολική ανάπλησή του. Ο εικαστικός μύθος εδράζεται στον συλλογικό μύθο μιας συλλογικής οδύνης. Είναι τότε που η ζωγραφική αποκτά πάλι causa existendi υπερβαίνοντας όλες τις ομοειδείς και ομομήτριές της τέχνης της εικόνας καθιστάμενη ουσιαστικά μια έκφραση εγρήγορης, μια δυνατότητα επαγρύπνησης. Ένα σιωπηλό πλην φεγγαρόβολο σημάδι ανθρώπινης αξιοπρέπειας που επ' ουδενί μπορεί να περάσει απαρατήρητο.

ΜΑΝΟΣ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗΣ

ΥΓ. 1: Άλλ' αντ' άλλων κατάλαβε ο ερωτευμένος Σαίξπηρ από τη φετινή Biennale. Αφού τον χαλάει, γιατί πάει;

ΥΓ. 2: Τώρα που τελείωσε το πανηγυράκι με τους διαδόχους της Σία Κυριακάκος μήπως θα έπρεπε να μας εξηγήσει ο κύριος Τατούλης γιατί δεν έλαβε υπ' όψιν την καθ' όλα νόμιμη ένστασή μας εναντίον της κυρίας Καφέτση;

Et in Arcadia ego (και έπεται συνέχεια)...

Την Πέμπτη 9 Ιουνίου το Ινστιτούτο Goethe φιλοξένησε ημερίδα γνωστού καλλιτεχνικού περιοδικού με θέμα: «Ελληνικός κινηματογράφος: κρίση και προοπτικές». Στο τρέχον τεύχος του ίδιου περιοδικού περιέχεται φάκελος με τον ίδιο τίτλο και κείμενα που υπογράφονται από γνωστά ονόματα του ελληνικού κινηματογραφικού χώρου, ενώ τρία από αυτά λάβανε μέρος και στην ημερίδα. Δεν πάει πολύς καιρός που το Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου πραγματοποίησε δική του ημερίδα με κεντρικό θέμα τη διανομή των ελληνικών ταινιών. Από κοντά και το Media Desk δική του ημερίδα, με την ευκαιρία της εισόδου της Ελλάδας στη Γαλλοφωνία, και με τίτλο «Νέα Δίκτυα - Νέες Ευκαιρίες».

Η βασική διαφορά ανάμεσα στις τρεις ημερίδες έγκειται στο ότι οι δυο τελευταίες πραγματοποιήθηκαν πριν γίνουν οι αλλαγές του ΥΠΠΟ στο Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου και το Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης, ενώ η πρόσφατη μετά τις πολυσυζητημένες αλλαγές. Και των τριών συναντήσεων οι τόνοι, οι εντάσεις και τα συμπεράσματα πανομοιότυπα. Κουκούτσια από το ίδιο «φρούτο»: Λεφτά! Τα προβλήματα (η λέξη κρίση εμπεριέχει απροσδιοριστία) και η προσέγγισή τους παραμένουν στην ίδια αμήχανη στασιμότητα. Όσον αφορά τις προοπτικές, όπως φάνηκε από την πρόσφατη ημερίδα, είναι πολύ νωρίς. Του χρόνου, το λιγότερο, θα φανούν κάποια σημάδια.

Τόσο ο νέος Πρόεδρος και Διευθύνων Σύμβουλος του Ελληνικού Κέντρου Κινηματογράφου Θανάσης Βαλτινός όσο και η Δέσποινα Μουζάκη, η νέα Διευθύντρια του Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης, δεν φάνηκαν ιδιαίτερα πρόθυμοι (ή μάλλον, έτοιμοι) ν' ανοίξουν τα χαρτιά τους. Ιδιαίτερα ο πρώτος, ο οποίος πρόβαλε την όσο να 'ναι ευάλωτη δικαιολογία ότι η πρόταση συμμετοχής του στην ημερίδα τού έγινε (δυο, τρεις μήνες) πριν να γίνει Πρόεδρος του ΕΚΚ. Ναι μεν, αλλά το όνομά του κυκλοφορούσε

ευρέως μεταξύ των παροικούντων τον κινηματογραφικό μας χώρο, που θα πει ότι η επιλογή του δεν ήταν τυχαία από το περιοδικό. Θα μπορούσε στο πάνελ να εκθέσει τις γενικές του απόψεις για τον δικό μας κινηματογράφο και όχι τι η προσγειωτική πραγματικότητα θα του επιτρέψει να κάνει. Και εκείνος και εμείς χάσαμε την ευκαιρία. Αντίθετα, η Δέσποινα Μουζάκη με όχι ανεξήγητη νευρικήτητα (μάλλον εκεί θα πρέπει να οφειλόταν και η επιτροχάδην ανάγνωση του κειμένου της) αλλά και με μια κάποια χροιά επιθετικότητας (ξένη προς τη γνωστή ήπια δημόσια εικόνα της) παρέθεσε μια σειρά από αυτονόητες συλλογιστικές, όπως π.χ. ότι «θα διατηρηθεί ο ευρωπαϊκός προσανατολισμός του φεστιβάλ» ή ότι «το φεστιβάλ είναι χώρος αμφισβήτησης» και άλλους παρόμοιους αφορισμούς, όπως κατά κανόνα συνηθίζεται σ' αυτές τις περιπτώσεις. Φυσικό, εντούτοις, ήταν το ενδιαφέρον των ακροατών –όλοι, όλων των ηλικιών και των ειδικοτήτων του κινηματογράφου– να εστιαστεί στα σημεία εκείνα της εισήγησης που θα φανέρωναν τις προθέσεις της καινούργιας ηγεσίας του φεστιβάλ για τον δικό μας κινηματογράφο. «Ο ελληνικός κινηματογράφος ήταν υποβαθμισμένος» (στο φεστιβάλ) και ακόμη ότι το φεστι-

βάλ «παραγνώρισε ότι η στήριξη και προώθηση του ελληνικού κινηματογράφου οφείλει να είναι στόχος του»: αυτές ήταν δύο αξιωματικού χαρακτήρα αποφάνσεις της Διευθύντριας. Όταν η γνωστή κριτικός και δημοσιογράφος Μαρία Κατσουνάκη ρώτησε για το πού συγκεκριμένα εντοπίζεται η υποβάθμιση, υπενθυμίζοντας ταυτόχρονα κάποιες από τις θετικές συμπεριφορές της προκάτοχης διευθύνσεως προς τις ελληνικές ταινίες, η λακωνική απάντηση ήταν: «Στην επικοινωνία του με το διεθνές περιβάλλον». Αποψη που σηκώνει πολύ νερό. Μακάρι, γιατί «ποιος στραβός δεν θέλει το φως του;», αλλά και οψόμεθα. Έλα όμως που οι περιπέτειες του ελληνικού κινηματογράφου, δηλαδή του αθροίσματος ενός πολύχρονου μορφώματος προβλημάτων συνεχώς μεταβαλλομένων, δεν είναι υπόθεση «φιλοξενίας» των ταινιών από το φεστιβάλ αλλά πολιτικής κατανόησης του μέσα από ποια ιζήματα της κοινωνικής μας πραγματικότητας έρχονται αυτά τα προβλήματα (και ήταν μόνο ο σκηνοθέτης Δημήτρης Σταύρακας από το ακροατήριο που σε παρέμβασή του έκανε αναφορά σ' αυτή την παράμετρο) και για ποια από αυτά δικαιολογείται η εμμονή στην αντιμετώπισή τους. Ακούγοντας κανείς πολλές από τις παρεμβάσεις, είχε την ψευδαίσθηση ότι αντικείμενο της συζήτησης ήταν η διατήρηση της μονιμότητας των εργαζομένων στις ΔΕΚΟ! Γιατί τι άλλο να συμπεράνει κανείς όταν προτείνεται η νεκρανάσταση του διαγωνιστικού χαρακτήρα προκειμένου για τις ελληνικές ταινίες με... προκριματικές επιτροπές (με σκοπό –ειπώθηκε κι αυτό– να κρύβουμε από τους ξένους τις κακές μας ταινίες!); Αλησμόνητα τα άγρια μαλλιοτραβήγματα του «σιναφιού» που συνόδευαν τη διοργάνωση. Το φεστιβάλ είναι ο «καθρέφτης», δεν είναι ο δημιουργός του

ειδώλου. Δεν έχει κανείς αντίρρηση ότι αυτό είναι ο τελικός παραλήπτης και των αρετών και των ελαττωμάτων του προϊόντος, αλλά όσο επιδεξία κι αν στηθεί το «σκηνικό» της υποδοχής ούτε τα ελαττώματα θα μπορέσουν να κρυφτούν, ούτε να υπερεκτιμηθούν οιτυχόν επιτυχίες. Διάχυτη είναι η πεποίθηση –και η ευχή– πως αν η φετινή διοργάνωση διατηρήσει τη στάθμη της περσινής, αυτό από μόνο του θα είναι μια νίκη για τη φίλη Διευθύντρια. Άλλωστε είναι γνωστό ότι η ίδια διαθέτει τσαγανό, ιδιότητα που δεν αφθονεί στο χώρο.

Αλλά αν το φεστιβάλ είναι –μέχρις ενός σημείου– γιορτή του κινηματογράφου, δεν συμβαίνει το ίδιο και με το Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου. Εκεί, ούτε γιορτάζει ούτε χαίρεται κανένας. Με εξαίρεση τον Βασίλη Μαζωμένο, τον καινούργιο αντιπρόεδρο του ΔΣ (πολύ καλό παιδί), που μάλλον θ' αργήσει ν' αντιληφθεί τι του έχει συμβεί, όλοι οι άλλοι εκπρόσωποι του ΕΚΚ, Πρόεδρος, σύμβουλοι ή υπηρεσιακά στελέχη, προς τιμήν τους, δεν κάνανε καμιά προσπάθεια να κρύψουν όχι μόνο τα προβλήματα και τα αδιέξοδα αλλά και τις διαφορετικές απόψεις τους πάνω σ' αυτά, π.χ. αν ασκούνται ή όχι «πιέσεις» στο ΔΣ του Κέντρου, ή η κατά μέτωπο επίθεση του Ν.Φ. Μικελίδη κατά του ζημιογόνου «Film Center», ή οι αποκαρδιωτικοί αριθμοί που παραθέτει η Βούλα Γεωργακάκου, τα μόνα αντικειμενικά στοιχεία, χρήσιμα αφυπνιστικά για το πλήθος των κατοικούντων την κινηματογραφική μας νεφελοκοκκυγία. Προτείνουμε να κάνει την εισήγησή της cd –το λέμε σοβαρά– και να μοιραστεί στους πάντες: από τον κ. Τατούλη, τον Σύμβουλο Κινηματογραφίας και μέχρι τον Πρόεδρο της Εταιρίας Ελλήνων Σκηνοθετών. Έτσι, για να συνειδητοποιούμε ότι ο κινηματογράφος δεν είναι μόνο λόγια και εικόνες αλλά και αριθμοί, σαν αυτούς που επίμονα υπενθυμίζει η κ. Γεωργακάκου. Για να γίνει κατανοητό ότι το ΕΚΚ είναι ο αποδέκτης και διαχειριστής προβλημάτων που φυσικά δεν είναι αυτός ο δημιουργός τους. Είναι ο εκφραστής της εφαρμοσμένης πολιτικής που έχει κάθε φορά η κάθε κυβέρνηση στον πολιτισμό (άλλο στα λόγια) μαζί και τα φανερά γαζιά και τα

μπαλώματα που έχει αυτή η εφαρμοσμένη πολιτική. Αλλά και για να συνδεθεί και ο τίτλος του παρόντος με το περιεχόμενό του.

Ωστόσο τα γεγονότα τρέχουν. Οι «καποιες ιδέες» που έχει στο μυαλό του ο Θανάσης Βαλτινός, στη βασική τους γραμμή ήταν ήδη γνωστές: ήταν ήδη αποφασισμένος να αμφισβητήσει τις αποφάσεις (δηλαδή τις εγκρίσεις) που είχε πάρει η προκατόχη Διοίκηση του Κέντρου και τα αιρετά μέλη του ΔΣ, τα οποία όμως παραμένουν τα ίδια. Η λογική της ασυνέχειας ενός νομικού προσώπου – σε όλο της το μεγαλείο. Η συνέχεια είναι προβλέψιμη: παραιτήσεις (όχι βέβαια του κ. Βαλτινού), παρέμβαση των σωματοειών, προσφυγές στη δικαιοσύνη των –δικαίως– θιγομένων κι άλλο που δεν θέλει ο κ. Τατούλης. Να κερδίζει χρόνο μιας και τα συρτάκια του υπουργείου του είναι άδεια από χρήμα. Και θ' ακουγόταν λογικό ότι δεν είναι δα ο κινηματογράφος η προτεραιότητα του υπουργείου. Αρκεί να υπάρχουν κάστανά στη φωτιά και βλέπουμε ποιος θα τα βγάλει...

Είναι κρίμα που μ' αυτά και μ' αυτά στενεύει ο χώρος για να πούμε με άνεση ότι το πρωί, στο πρώτο πάνελ, της ίδιας ημερίδας, που είχε θεματικό τίτλο: «Η θέση του νέου έλληνα σκηνοθέτη σήμερα», με αισιοδοξία το ακροατήριο δέχθηκε τον καθαρό αέρα της αθωότητας πέντε νέων ανθρώπων. Εύα Στεφανή, Θάνος Αναστόπουλος, Βασίλης Μαζωμένος, Άγγελος Φραντζής και Άρης Φατούρος, σκηνοθέτες όλοι τους, με λιγότερο ή περισσότερο σημαντικό έργο ο καθένας πίσω του – και ερωτηματικά για το μέλλον. Κάποιοι από αυτούς «ονειρεύτηκαν», ενώ άλλοι, ακουμπώντας και τα δυο τους πόδια στο έδαφος, περιέγραψαν το πώς βλέπουν τα προβλήματα και τις αδιέξοδες προοπτικές του χώρου που διάλεξαν να του αφιερώσουν το δημιουργικό τους μέλλον. Έξω από σύγκριση ήταν ο Άγγελος Φραντζής και ο Άρης Φατούρος, οι οποίοι με καίριο λόγο, ευρηματικότητα στην περιγραφή και φαρμακερό χιούμορ, αγγίζανε με τα «καθαρά τους χέρια» τις πληγές που η ανικανότητα αυτών που χρόνια τώρα φέρνουν την ευθύνη, επισωρεύουν στον ελληνικό κινη-

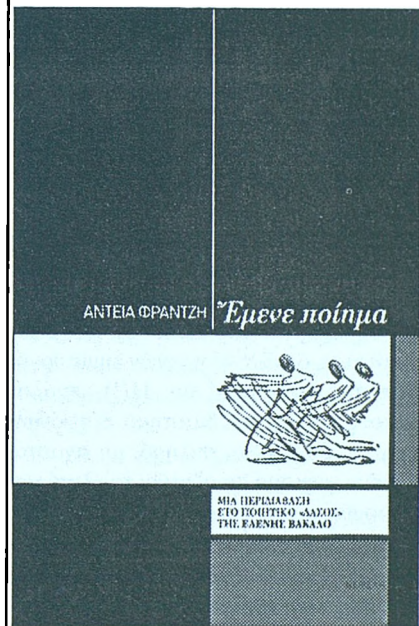
ματογράφο. Μικροσυμφέροντα, μικροπολιτικές, καρεκλοκένταυρία, διστακτικότητα να αποσυνδεθούν οι κουρασμένες πρακτικές του παρελθόντος απ' ό,τι αισιόδοξα καινούργιο προβάλλεται. Από την άλλη φάνηκε ότι όλοι τους «γκρινιάζουν» για μια κινηματογραφική Γη της Επαγγελίας, που δεν φαίνεται στον ορίζοντα. Δυστυχώς, να μην αυταπατώμεθα: η κρίση (με κάθε μορφή της) θα συνεχίζεται, όπως οι χρόνιες αρρώστιες, οι ανιάτες. Πρακτικό είναι να βρίσκουμε φάρμακα που θα κρατούν στη ζωή τον «ασθενή» μας κινηματογράφο, μιας και η ριζική ίαση δεν υπάρχει. Τούτων ούτως έχοντων.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ

«Έμενε ποίημα»

Μια περιδιάβαση στο ποιητικό «Δάσος» της Ελένης Βακαλό

Η Άντεια Φραντζή γράφει για την ποίηση της Ελένης Βακαλό ένα εμπεριστατωμένο δοκίμιο. Στην έκδοση περιλαμβάνεται εργογραφία και κριτικογραφία, καθώς και ένα ανθολόγιο από τις πρώτες δυσεύρετες ποιητικές συλλογές της Βακαλό.

Εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 2005

Η πρόκληση βίαιου πόνου πάνω στο ανθρώπινο σώμα, το ανερμήνευτο, σκοτεινό βλέμμα, το αντικοινωνικό περιθώριο, η απαξίωση της γυναίκας, προτείνονται συχνά στον κινηματογράφο να τα ερμηνεύσει ο θεατής. Αυτή είναι εκδοχή της πραγματικότητας.

Υπάρχει και η άλλη, εκείνη που εικονοποιεί φαντασιώσεις βίας τεχνητής πραγματικότητας για «ψυχαγωγική» (λέγε, εμπορική) χρήση. Αξιόλογο δείγμα της πρώτης εκδοχής αποτελεί η ταινία *Bad guy* και της άλλης η καλοφτιαγμένη μαύρη κωμωδία *Mr. & Mrs. Smith*.

Η βία ως εξιλασμός και η βία ως σκηνικό

Τον νοτιοκορεάτη σκηνοθέτη Κιμ Κι Ντουκ τον γνωρίζει το ελληνικό κοινό του σινεμά από την προπέρσινη επιτυχία του *Ανοιξη, Καλοκαίρι, Φθινόπωρο, Χειμώνας... και Ανοιξη* και την περσινή, *Το κορίτσι με το αγγελικό πρόσωπο*, που είχε κερδίσει την Αργυρή Άρκτο Σκηνοθεσίας στο φεστιβάλ του Βερολίνου. Βέβαια, το 2000 είχε προβληθεί στο φεστιβάλ Θεσσαλονίκης η ταινία του *Το νησί*, που τόσο σκανδάλισε το διεθνές κοινό, χωρίς όμως να προβληθεί μέχρι σήμερα και στις αίθουσες. Παραγωγικότατος, ο μόλις 45 χρονών δημιουργός έχει στο ενεργητικό του 11(!) μεγάλου μήκους ταινίες σε διάστημα 8 χρόνων. Σινεμά ιδιόμορφο, σκληρό, με αναστατωμένο ψυχισμό, αναζητάει το υλικό των ιστοριών του μέσα στη «δεξαμενή» του μίσους που τρέφουν οι πάσης φύσεως αποτυχημένοι είτε από φυσικές αιτίες, είτε κοινωνικές – εξυπακούεται, στους κώδικες και τα ήθη της πατρίδας του, της Νότιας Κορέας του μεγάλου οικονομικού θαύματος αλλά και της έντονης περιθωριοποίησης. Η σχέση των δύο φύλων, σχέση άνιση από τη μεριά της γυναίκας, κυριαρχεί θεματικά στις ταινίες αυτού του «μοναχικού», αλλά με έντονη προσωπικότητα, στη μεγάλη περιοχή της Άπω Ανατολής καλλιτέχνη.

Ο αμιλητος Χαν Γκι είναι αρχηγός μιας τοπικής συμμορίας που δεσπόζει σε μια

Ένα φιλί βιασμός. *Bad guy* του Κιμ Κι Ντουκ.

περιοχή «κόκκινων φαναριών». Η εξευτελιστική γι' αυτόν αντιμετώπισή του από μια κοπέλα, για την οποία αυτός δοκίμασε ισχυρή έλξη, τον οδηγεί στο σχεδιασμό της απαγωγής της και τον εγκλεισμό της στο πορνείο. Τόσο οι απεγνωσμένες αντιστάσεις της όσο και η βαθμιαία υποταγή της παρακολουθούνται από τον Χαν Γκι πίσω από ένα αόρατο παράθυρο-καθρέφτη. Το μίσος εκείνης αντισταθμίζεται από ένα δικό του απελπισμένο πάθος γι' αυτήν. Ο ίδιος σε όλη τη διάρκεια της ταινίας δεν αρθρώνει ούτε λέξη: έτσι μόνο με το βλέμμα και το σώμα (στην ταινία δεν επιχειρεί ποτέ να τη βιάσει) αντιλαμβάνομαστε ένα κώδικα αδιέξοδων συμπεριφορών, οι οποίες αργά και μέσα από οδυνηρές περιπέτειες εξισορροπούνται. Η υποταγή, αμοιβαία, οδηγεί σ' ένα καινούργιο μόρφωμα υπαρξιακής στάσης. Η αφήγηση, μέσα από αντιστικτική σχέση νατουραλιστικών λεπτομερειών και στυλιζαρισμένης αφαίρεσης, άλλοτε σοκάρει τον θεατή και άλλοτε τον συμπαράσχει σε φορτί-

σεις μιας «καταραμένης» ποίησης. Το σινεμά του Κιμ Κι Ντουκ δεν ηθικολογεί, δεν διδάσκει, δεν καταγγέλλει. Αρκείται στο να δείχνει ανθρώπινες καταστάσεις. Ο θεατής πρέπει να προσέξει τις ψυχογραφικές συσχετίσεις του κοσμοειδωλου του Κιμ Κι Ντουκ με κείνο του μεγάλου αυστριακού ζωγράφου Έγκον Σίλε και την επίμονη αναφορά που γίνεται σ' αυτό το συσχετισμό μέσα στην ταινία.

Από τη διαμετρικά αντίθετη πλευρά παρών ο τυπικός αμερικανικός κινηματογράφος. Μια «έξυπνη» ιδέα, δουλεμένη με εύπεπτη δεξιοτεχνία, δυο γοητευτικά τοτέμ ερμηνευτών του κινηματογραφικού mainstream, ήγουν Τζόνι Ντεπ και Αντζολίνα Τζολί (λέγεται ότι η ταινία εξέθρεψε και σχετικό ειδύλλιο ανάμεσά τους), και το μεγάλο θέαμα που υπηρετήθηκε (όπως πάντα) εντυπωσιακά από την ψηφιακή τεχνολογία.

Στη Μπογκοτά της Κολομβίας συναντιούνται, στη διάρκεια εκτέλεσης «διατεταγμένης υπηρεσίας», δυο πράκτορες-εκτελεστές (εννοείται φόνων), κεραυνοβολούνται ερωτικά, παντρεύονται και μετά από («πέντε ή έξι») χρόνια έγγαμου βίου τους συναντάμε μπροστά στον «οικογενειακό σύμβουλο» γάμου λόγω κρίσης από πληγή και ερωτική κούραση – και όχι μόνο... Οι τεράστιες αυτές «εταιρείες» πληρωμένου εγκλήματος και άλλων υψηλής σκοπιμότητας υπηρεσιών στις οποίες το ζευγάρι εργάζεται, εν αγνοία του ενός προς τον άλλο, έχουν κοινό (προς εξόντωση) στόχο αλλά από αντίθετη πλευρά. Αυτό θα φέρει αντιμέτωπους τους δυο ήρωες. Λογικά από δω και πέρα ο ένας θα προσπαθεί να εξοντώσει τον άλλο. Κουραστικές σε διάρκεια και κινηματογραφικό εντυπωσιασμό εικόνες λυσσαλέων συγκρούσεων, με το γνωστό βιντεοκλιπάδικο μοντάζ, «χορευτικές» μάχες (μνήμες *Matrix*) αλλά ανάμεσά τους οι παρεμβολές, όντως καλοστημένες, της εξέλιξης της σχέσης του ζευγαριού. Η αδρεναλίνη ενεργοποιεί την τεστοστερόνη και τα οιστρογόνα. Παρά τις συνεχείς ανατροπές, το τέλος είναι προβλέψιμο. Επισημαίνονται ομοιότητες με την αριστουργηματική *Τιμή των Πρίτζι* και τον *Πόλεμο των Ρόουζ*: εμείς θα προσθέταμε και τη *Δοκιμασία* (Αλ Πατσίνο, Κόλιν Φαρέλ, Μπριτζίτ Μούνχαν).

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΧΑΡΙΤΟΣ

Ο ανύπαρκτος τόπος

Χριστόφορος Μηλιώνης,
Το μοτέλ, κομμωτής κομητών,
εκδ. Κέδρος, Αθήνα 2005.

Το ενιαίο λογοτεχνικό πρόσωπο της πρόζας του Μηλιώνη, που εμφανίζεται στα κείμενά του άλλοτε ως πρωταγωνιστής και άλλοτε ως αφηγητής, κατατρέχεται από την τυραννία φαντασιωτικών καταστάσεων που συνιστούν ένα κράμα παρελθόντων βιωμάτων και σύγχρονων εμπειριών. Αυτά διαστρωματώνουν αλλά και διαβρώνουν τη συνείδησή του. Σπαράγματα της πραγματικότητας, πουμπολιάζουν τη μνήμη του συνεχώς χειμαζόμενου προσώπου, δημιουργούν με μια εσωτερική κάθε φορά επεξεργασία νέες, εξίσου εφιαλτικές με τις παλιές καταστάσεις. Αγωνίες, εφιάλτες, ενοχές, παραισθήσεις είναι τα δομικά υλικά με τα οποία χτίζει τα λογοτεχνικά του οικοδομήματα. Τα στέρεα αυτά χτίσματα που συγκροτούν το φαντασιακό του κόσμο δεν είναι στατικά. Διαρκώς ανανεώνονται και αναδιατάσσονται στα διηγήματα και τις νουβέλες του.

Ο Μηλιώνης δεν είναι μόνο ένας αριστοτέχνης του διηγήματος, αλλά και ένας έμπειρος τεχνίτης, ένας skilled craftsman της νουβέλας, ιδιαίτερα απαιτητικού είδους. Η συγγραφική του ιδιοσυστασία ανταποκρίνεται ίσως περισσότερο από το διήγημα στη νουβέλα, η οποία του παρέχει τη δυνατότητα να πυκνώσει, όσο το κρίνει αναγκαίο, τον αισθηματισμό του, αφήνοντας όμως διάχυτη μία συναισθηματική αχλή να πλαισιώνει σαν ποιητική ατμόσφαιρα τις καταστάσεις που επιχειρεί να απεικονίσει. Εκτός από το «Πουνκάμισο του Κένταυρου» και τα «Ακροκεραυνία», που χαρακτηρίζει ο ίδιος νουβέλες, νομίζω ότι και τα μυθιστορήματά του *Δυτική συνοικία* και *Ο Σιλβέστρος* προσι-

διάζουν περισσότερο προς τη νουβέλα. Νουβέλα επίσης είναι και το 13ο αφηγηματικό του κείμενο, *Το μοτέλ*, για το οποίο θα μιλήσω.

Το μοτέλ συγγενεύει περισσότερο με το *Σιλβέστρο* σε πολλά σημεία. Πρώτα πρώτα στο στοιχείο του μυστηρίου. Ο πρωταγωνιστής εξάλλου της νουβέλας, ο Ζαμάνης, παραπέμπει σε ένα από τα κύρια πρόσωπα του *Σιλβέστρου*, στο συνώνυμό του γιατρό Φιλάρετο Ζαμάνη. Άλλο κοινό σημείο στα δύο έργα είναι η αναζήτηση ενός χαμένου ή κρυμμένου θησαυρού. Στο *Σιλβέστρο* ο θησαυρός αναζητείται στο βυθισμένο αγγλικό αεροπλάνο στους Ωρεούς, ενώ στο *Μοτέλ* στα κτερίσματα των υποθετικών ηγεμονικών τάφων των Μολοσσών στην Ήπειρο. Άλλα κοινά σημεία είναι τα «ποιητικά».

Στο *Μοτέλ* η αναζήτηση του θησαυρού είναι η αφορμή για να ξεκινήσει η αφήγηση που θα οδηγήσει στις περιπέτειες και τις παλινωδίες του Ζαμάνη. Πίσω από τη σκευή του μύθου ο συγγραφέας κρύβει άλλες προθέσεις. *Το μοτέλ* είναι μια νουβέλα *πολλαπλών ανατροπών*. Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί το μύθο ως πρόφαση για να συζητήσει θέματα ποιητικής και να παρουσιάσει την ανθρωπινή κατάσταση του καλλιτέχνη και τις αυταπάτες του.

Ας δούμε όμως τα πράγματα με τη σειρά εξετάζοντας πρώτα τα δυο πρωταγωνιστικά πρόσωπα της ιστορίας. Το Ζαμάνη, που είναι ξεκομμένος από τη ζωή, και τον παλιό του συμμαθητή, τον Μπόλλα, που κυνηγάει θησαυρούς. Και οι δύο κατάγονται από την επαρχία. Ο Ζαμάνης χρόνια εγκατεστημένος στην Αθήνα παρακολουθεί τα «κακώς κείμενα» της ζωής του τόπου δημοσιεύοντας επιστολές και άρθρα σε εφημερίδες. Ο Μπόλλας, αντίθετα, μένει στην επαρχία και ασχολείται με ύποπτες οικονομικές δραστηριότητες και

με ανιχνευτές μετάλλων, δηλαδή κρυμμένων θησαυρών.

Ο Ζαμάνης ζει στο δικό του κόσμο. Ορισμένα ερεθίσματα δέχεται επιλεκτικά από τον εξωτερικό κόσμο, που τα επεξεργάζεται εσωτερικά «ως εις έσοπρον ψυχής», όπως αυτός ξέρει και θέλει. Είναι ένας διανοούμενος. Ο Ζαμάνης φυσικά είναι μια περσόνα του συγγραφέα αρκετά παραλλαγμένη από τις προηγούμενες αυτοαναφορικές περσόνες των διηγημάτων του. Είναι μοναχικό άτομο, χωρίς οικογένεια και έχει κάποια κοινά στοιχεία με τον Μπόρχες, τον οποίο βλέπει *τυχαία*! Έξω από το Οφθαλμιατρείο στην Αθήνα. Τυφλός ο αργεντίνος συγγραφέας, όπως βιβλιοθηκάριος της βιβλιοθήκης του Μπουένος Άιρες. Τυφλός είναι επίσης μόνο ως προς ό,τι συμβαίνει γύρω του και ο Ζαμάνης, πρώιμα συνταξιοδοτημένος βιβλιοθηκάριος κι αυτός! Αντιγράφω από το κείμενο δυο χωρία:

Μιαν άλλη φορά [...] είδε να περνάει δίπλα του ο Μπόρχες! Ναι, ναι ο Μπόρχες. [...] Ο μέγας Μπόρχες, ο τυφλός, ο μεγάλος αργεντινός συγγραφέας, πρώην βιβλιοθηκάριος κι αυτός στο Μπουένος Άιρες, συνάδελφός του δηλαδή!
(σ. 17)

Οι ατμοί του ούζου είχαν αρχίσει να πυκνώνουν στο κεφάλι του και σκέφτηκε πως όταν κάποιος είναι τυφλός περνάει μπροστά στο Οφθαλμιατρείο και δεν μπορεί να το αντιληφθεί. Σαν τον Μπόρχες. Ένας Μπόρχες ήταν κι αυτός, ένας μικρός, θεόστραβος Μπόρχες.
(σ. 27)

Οι εξωτερικές αυτές συγγένειες διαγράφουν και τον ορίζοντα προσδοκιών του αναγνώστη για το είδος της «ιστορίας». Μια ιστορία μπορχεσιανή ανάμεσα στο εδώ και το επέκεινα και στη συνάρτησή τους. Και ο αναγνώστης δεν διαψεύδεται στις προσδοκίες του.

Εξάλλου η σύμπτωση στον ίδιο χώρο

έξω από το Οφθαλμιατρείο των τεσσάρων προσώπων, του παλιού Καπετάνιου του αντάρτικου ενός ανεξάρτητου τάγματος και τώρα λούστρου με το κασελάκι του, του Ζαμάνη, του Μπόρχες, του Μπόλλα, δεν είναι τυχαία. Τα τρία, εκτός από τον Μπόρχες, αυτά πρόσωπα συγκροτούν το καθένα χωριστά και όλα μαζί τους άξονες της πολυεπίπεδης «ιστορίας» του *Μοτέλ* και, παράλληλα, το σύνολο της αφηγηματογραφίας του Μηλιώνη. Ο Ζαμάνης είναι το κύριο πρόσωπο. Τον έχουν διαμορφώσει τα βιώματά του, οι οδυνηρές ιστορικές εμπειρίες του παρελθόντος, καθώς και οι αξίες της ζωής με τις οποίες γαλουχήθηκε. Αντίθετα, ο Μπόλλας συμβολίζει τον κόσμο της διαφθοράς και της ηθικής έκπτωσης. Τον «θαυμαστό καινούριο κόσμο». Τέλος ο Καπετάνιος, συνδέεται και αυτός με το παρελθόν που σημάδεψε τον τόπο. Με αφορμή τη συζήτηση που είχε ο Ζαμάνης με τον Καπετάνιο, επαναφέρει στη μνήμη του εικόνες από το παρελθόν. Αντιγράφω:

Ο Ζαμάνης γέλασε. Ξαφνικά ένας ολόκληρος κόσμος αναδύθηκε, ρημαγμένος από τον πόλεμο, με σωρούς τα ερείπια και ορυμαγδούς, με το φόβο και τον τρόμο να ξεσιπώνουν τους χωριάτες και να τους στέλνει κοπάδια κοπάδια στον αγύριστο. Και μέσα σε αυτόν τον κόσμο ο Καπετάνιος, νέος και λεβεντόκορμος, με στριμμένα μαύρα μουστάκια πηγαινοερχόταν καλπάζοντας με το αλόγο, από Τζουμέρκα και Κόνιτσα μέχρι Ζαγόρια και Μουργκάνα. (σ. 16)

Ο Μηλιώνης αγαπά τους χαρακτήρες του. Ως προς αυτό έχει κάτι κοινό με το Δημ. Χατζή. Στο *Μοτέλ* αγαπά κυρίως τον πρωταγωνιστή του, το Ζαμάνη, αλλά και για τον Μπόλλα, παρά τις επιφυλάξεις του – «τα άγια τοις κυσί» – τρέφει αισθήματα συμπάθειας. Κατανοεί τη μοναξιά του – άλλωστε είναι και μοίρα δική του. Αγαπά και τον Καπετάνιο. Είναι εξάλλου όλοι τους Ηπειρώτες. Αντιγράφω τη συνέχεια του παραπάνω παραθέματος:

Σταμάτησαν εκεί την κουβέντα. Αλλά από τότε, κάθε φορά που περνούσε μπροστά από το Οφθαλμιατρείο, κοίταζε τα παπούτσια του και έβαζε τα πόδια του πάνω στο κασελάκι. Δεν ήταν ούτε για το ανεξάρτητο τάγμα ούτε για

την Κικίτσα. Δεν ξαναμίλησαν γι' αυτά! Ήταν μόνο και μόνο για ν' ακούσει το γέρο να του λέει: «Καλώς τον!»

Το *Μοτέλ* είναι ένα περισσότερο μοντερνιστικό αφήγημα του Μηλιώνη, όπως άλλωστε είναι και ο *Σιλβέστρος*. Και στα δύο αυτά έργα του ο συγγραφέας σπίνει και συγχρόνως υπονομεύει το μύθο². Στο σημείο αυτό θα κάνω μια παρέκβαση, για να τεκμηριώσω περισσότερο μια άποψη που υποστήριξα και παλιότερα για τη σύζευξη της παράδοσης και του μοντερνισμού στην πεζογραφία του Μηλιώνη. Είναι ένας συγγραφέας βιωματικός που ακολουθεί αρκετές συμβάσεις της ρεαλιστικής αφήγησης: ολοκληρωμένο μύθο, πρόσωπα, πλοκή κτλ. Συγχρόνως εισάγει μέσα στην αφήγηση του ζητήματα σχετικά με τη γραφή, την ειρωνεία, τις ανατροπές των αφηγημάτων, τις συχνές μεταβάσεις από ένα αφηγηματικό επίπεδο στο άλλο και τις αποστροφές προς τον αναγνώστη (*μετάληψη αφηγηματική*), τα επαναλαμβανόμενα μοτίβα και τον ενιαίο μύθο με μικρές παραλλαγές (*work in progress*), τη μνήμη που λειτουργεί περισσότερο σαν ένας μηχανισμός που πυροδοτεί την εξέλιξη της αφήγησης με την ευρεία χρήση των συνειρμών. Το παραξένισμα, η ανοικειώση του μύθου οφείλεται στην ανάμειξη κάποιων μοντερνιστικών στοιχείων σε λελογισμένες δόσεις μέσα στην αφήγηση. Συνήθως εισβάλλει στο παρόν της αφήγησης ένα επεισόδιο από το παρελθόν, μια κατάσταση λησμονημένη που προκαλεί διαταραχές και διαλείψεις της «ιστορίας».

Κάμποσα χρόνια τώρα ο Μηλιώνης χρησιμοποιεί στους μύθους του την παλαιότητα, η οποία δημιουργεί ανεξέλεγκτες καταστάσεις, που τις εκμεταλλεύεται «ποιητικά». Τον σαγηνεύει «το κρυφό μυστήριο» που λανθάνει πίσω από τα φυσικά ή τα ψυχικά φαινόμενα. Το ρίγος των μυστικών πραγμάτων. Όμως δε σταματά στο ανεξήγητο. Επιμένει να αιτιολογεί τις υπερφυσικές καταστάσεις, να δίνει λογικές εξηγήσεις σύμφωνα με τις απαιτήσεις του ορθολογισμού και του ρεαλισμού. Δεν αφήνεται στη μεταφυσική. Στέκεται στο όριο, στο μεταίχμιο του φυσικού και του απροσδιόριστου.

Τέτοιοι προσανατολισμοί αχνοφαίνον-

ται ήδη στη *Δυτική συνοικία* (1980), για να γίνουν κανόνες μια εικασαετία αργότερα στη συλλογή *Τα Φαντάσματα του Γιόρκ* (1999). Δηγήματα φαντασιακών καταστάσεων και παραισθήσεων είναι: «Τα φαντάσματα του Γιόρκ», το «Βιντεοκάμερα πανασόνικ», «ο ιός του κομπιούτερ» κ.ά. Για να εισβάλει όμως στο υπερφυσικό μέσα στα πράγματα, που θα ανατρέψει το μύθο, ο συγγραφέας δημιουργεί το κατάλληλο κλίμα. Σκηνογραφεί ένα υποβλητικό περιβάλλον, προετοιμάζει ψυχικά τους ήρωές του με την κόπωση, τη σύγχυση και τη συγκίνηση. Η αίσθηση του υπερφυσικού κορυφώνεται στο *Μοτέλ*.

Ας παρακολουθήσουμε τη διαδρομή του Ζαμάνη και τα κίνητρα του ταξιδιού του. Ο ήρωας βρίσκεται στα όρια της εξόδου. Παραιτημένος από όλα, εκτός από τις μικρές καθημερινές ασχολίες με τις οποίες γέμιζε το χρόνο του, άνθρωπος χωρίς μέλλον, διαβάζει ξαφνικά στη εφημερίδα την αγγελία του θανάτου του. Το γεγονός του φέρνει στην σκέψη, με αφορμή ένα προηγούμενο λογοτεχνικό παράδειγμα, την ευκαιρία να αλλάξει ταυτότητα και να γίνει ένας άλλος:

Μα αυτός τι άλλος να γινόταν; Και τώρα πια! Και για ποιον θα γινόταν αυτός ο άλλος; Κάθε πρόσημα του βίου του είχε πέσει σαν το ξερό δαφνόφυλλο... Έτσι περιοριζόταν σ' αυτό και μόνο, στο γεγονός του δήθεν θανάτου του. (σ. 11)

Σ' αυτή την ψυχολογική κατάσταση θα συναντήσει τον παλιό συμμαθητή του Μπόλλα, ο οποίος θα τον προκαλέσει να πάνε μαζί στο χωριό, για να του υποδείξει τη θέση όπου βρίσκεται «το κιβούρι του μπέη» με τον υποτιθέμενο αρχαίο θησαυρό. Ο Ζαμάνης σαν μαγνητισμένος αποδέχεται την πρόταση για δικούς του – αδιευκρίνιστους για τον αναγνώστη λόγους – και ξεκινάει για το χωριό, όπου δεν έμελλε να φτάσει ποτέ. Η συνάντηση είναι ένα πρόσημα για να αρχίσει η *περιπέτεια* με την αρχαία σημασία («η εναντίον των πραπτομένων μεταβολή»). Παραθέτω τα σχετικά χωρία:

Έτσι ο Ζαμάνης ξαναήρθε στη ζωή και άρχισε αυτή η ιστορία, με δύο ποτήρια ούζο, που σμίγουν κι αφήνουν έναν ήχο κρυστάλλινο. Κι ήταν οι πρώτες νό-

τες μιας μουσικής συμφωνίας που δεν ήξερε ακόμα πώς θα ξετυλιχτεί. Και, κυρίως, δεν μπορούσε να φανταστεί ότι θα κατέληγε σε μία πραγματική συμφωνία, που αυτόν τουλάχιστον θα τον έβαζε σε περιπέτειες που δε θα μπορούσε ποτέ από πριν να τις συλλάβει ο νους του. Και μολονότι, όταν καταλήξανε, δεν ήταν παρά μια συμφωνία κυρίων, που μπορούσε οποιαδήποτε στιγμή να την ακυρώσει, εντούτοις από τη στιγμή που είπε το ναι ήξερε πως θα του ήταν αδύνατο να το κάνει. (σσ. 22-23)

Θα σχολιάσω το παραπάνω προβληματικό χωρίο που παρεμβάλλει στην αφήγηση ο συγγραφέας για μια συμφωνία –παίζοντας με τη δικαιοπρακτική και τη μουσική σημασία της λέξης– ανάμεσα στα δυο πρόσωπα. Από την αφήγηση όμως που ακολουθεί δεν προκύπτει καμιά συμφωνία (σσ. 23-28). Αντίθετα, ο Ζαμάνης είναι πολύ επιφυλακτικός απέναντι στον παλιό συμμαθητή του, τις προθέσεις του οποίου οσφραίνεται. Γι' αυτό και ο συγγραφέας βάζει προεξαγγελτικά τον αφηγητή του να ερμηνεύσει τη στάση του Ζαμάνη μιλώντας για μια συμφωνία κυρίων που ωστόσο λόγω του χαρακτήρα του ήρωά του δε θα μπορούσε να ακυρωθεί. Πρόκειται για ένα παιχνίδι λοιπόν; Ακριβώς, για ένα παιχνίδι που θυσιάζει τις απαιτήσεις του ρεαλισμού προς χάριν του μοντερνισμού. Είναι δυο συγκρουόμενες τάσεις που δύσκολα εναρμονίζονται. Αυτό το ξέρει ο πανούργος συγγραφέας που διαρκώς στήνει και διαρκώς ανατρέπει τη «μυθολογία» του. Παρόμοια τακτική είχε ακολουθήσει και στο *Σιλβέστρο* παλιότερα.

Ο συγγραφέας προετοιμάζει ψυχολογικά τον ήρωά του για την παρέκκλιση από την πορεία και την επιστροφή του. Οι περιπέτειες του Ζαμάνη καθ' οδόν, όπως ο παροξυσμός του από τις ειδήσεις που άκουγε για το στραγγαλισμό της άγνωστης γυναίκας που βρέθηκε στο δρόμο Αθηνών-Πατρών, ένα έγκλημα που του είχε γίνει «έμμονη ιδέα», τον αναστατώνουν. Θα καταλήξει στο μοτέλ, έξω από την πόλη του προορισμού του, για να αναπαυθεί. Κι εδώ θα ανακαλέσει στη μνήμη του τη νεανική ερωτική σχέση του με τη Ζωή, η οποία, για άγνωστους στο Ζαμάνη λόγους, εί-

χε αυτοκτονήσει. Στο ίδιο ξενοδοχείο είχε περάσει με τη χαμένη φίλη ευτυχισμένες στιγμές. Μεγάλο μέρος της νουβέλας (σσ. 48-62) κατέχει η ανάμνηση της Ζωής που αποτελεί ένα ανακουφιστικό ιντερμέδιο στον αδιέξοδο μύθο.

Το *Μοτέλ* είναι ίσως το πιο ερωτικό κείμενο του Μηλιώνη. Η ερωτική ιστορία είναι ένα διάλειμμα νεανικό, παλλόμενο στην όλη κατάρθεια του ηλικιωμένου ήρωά του. Η σχέση αυτή, αλλά κυρίως το όνομα του κοριτσιού, Ζωή, με τις συνδηλώσεις του, καθώς και η θέση που καταλαμβάνει το επεισόδιο στην όλη αφήγηση, αποκτά συμβολικές διαστάσεις. Συνδηλώσεις βέβαια έχει και το όνομα και η ιδιότητα του τυφλού Μπόρχες, που συνδέονται όμως περισσότερο με το είδος της ιστορίας. Μια παρωδία μπορχεσιανή.

Η ανάκληση, λοιπόν, της σχέσης του ήρωα με τη Ζωή έχει γίνει με τον πιο αριστοτεχνικό τρόπο, που αναδεικνύει το Μηλιώνη σε *magister* στα θέματα πλοκής. Βεβαίως ο συγγραφέας έχει δουλέψει συστηματικά και παλιότερα τους συνειρμούς για την αντιπαράθεση διαφορετικών χρονικά αφηγηματικών επιπέδων με την παλινδρομη κίνηση του χρόνου από το παρόν στο παρελθόν και τανάπαλιν. Στο *Μοτέλ* όμως οι συνειρμοί έρχονται με φυσικότερο τρόπο. Η σύγχυση και η ταραχή δημιουργούν στον ήρωα παραισθήσεις: θα δει στο κρεβάτι του ξαπλωμένη μια γυναίκα που θα την ταυτίσει με την άγνωστη στραγγαλισμένη αλλά και με τη Ζωή. Οι συνειρμοί δουλεύουν βαθύτερα, τουλάχιστον ψυχολογικά, αφού αναδεύουν, εκτός από τις αναμνήσεις, και πλέγματα, όπως οι ενοχές, που καταδιώκουν σαν Ερινύες τον αθώο Ζαμάνη. Ας διαβάσουμε το κείμενο:

Συνέχισε πάλι προς την έξοδο, στα δυτικά πια, λες και το αυτοκίνητο τον οδηγούσε μόνε του στα πατρικά του χώματα κι ήθελε να φτάσει μια ώρα αρχύτερα εκεί που τον ξέριε όλες οι ραχούλες κι οι ρεματιές, να χαθεί στα ρουμάνια και στις σπηλιές που οι μπούκες τους είχαν κλείσει από τα βάτα και κανείς δε θα μπορούσε να τον ανακαλύψει. Κι εκεί να γλιτώσει από το φάντασμα της Ζωής που τον ακολουθούσε. Που την είχε αφήσει ξαπλωμένη στο κρεβάτι του στο

μοτέλ, σχεδόν γυμνή, με την άσπρη νυχτική μαζεμένη πάνω από τα γόνατα, ένα άσπρο σύννεφο από φως του φεγγαριού. Και τώρα τον είχε πάρει από πίσω και τον απειλούσε (σσ. 66-67).

Μόλις ο Ζαμάνης συνέλθει από το κακό όνειρο, τον επιιάτη, θα επιστρέψει στο καβούκι του. Θα γυρίσει στην Αθήνα, στην αποπνικτική καθημερινότητά του. Στην ασφάλεια και στη μοναξιά του. Το όνειρο έχει εγκιβωτιστεί:

Κάποια στιγμή αισθάνθηκε πως δεν είχε πια λόγο να παραμείνει εδώ, πως ο ρόλος του –καλώς ή κακώς– είχε πια τελειώσει. Κάτι περισσότερο: πως εδώ ήταν ξένος, ολότελα ξένος στον ίδιο του τον τόπο. (σ. 101)

Το χωρίο, αλλά και η όλη περιπέτεια του Ζαμάνη, η έλξη του προς τα πατρικά χώματα, που τον διώχνουν κι αυτά, γιατί του φαίνονται τώρα ξένα, μου θυμίζει έναν άλλο ήρωα, του Δημ. Χατζή αυτόν, το Δημήτρη Σκουρογιάννη, ο οποίος γυρίζοντας στα πατρία εδάφη, στο Ντομπρίνοβο –«Ηλιοχώριον, επαρχία Δωδώνης»– ανακαλύπτει ότι ο τόπος του είναι ξένος. Κι αλλού μίλησα για μια συγγένεια, μια κοινότητα αισθημάτων ανάμεσα στους δυο αυτούς Ηπειρώτες συγγραφείς. Παραθέτω το σχετικό απόσπασμα από τον Δημ. Χατζή:

Και τότε ο Σκουρογιάννης, γυρίζοντας στο Ντομπρίνοβο που 'χε ερημώσει, μπορούσε πια να το ξέρει πως ο τόπος αυτός ήταν ο τόπος της τελευταίας, της τελειωτικής ερημίας. Ανπαρκτος τόπος. Πως είκοσι χρόνια παιδεύτηκε, ονειρεύτηκε, σ' αυτόν τον ανύπαρκτο τόπο να φτάσει³.

Γ.Δ. ΠΑΓΑΝΟΣ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Τυχαίο φυσικά δεν είναι τίποτα στη λογοτεχνία. Αυτό το ξέρει πολύ καλά ο Μηλιώνης. Δεν είναι συνεπώς άνευ λόγου η σύμπτωση στον ίδιο χώρο του Ζαμάνη, του Μπόρχες, του Μπόλλα, του Καπετάνιου, του Λούστρου, φαινομενικά άσχετων μεταξύ τους, λογοτεχνικά όμως πολύ σχετικών.
2. Γ.Δ. Παγανός, *Τρεις μεταπολεμικοί πεζογράφοι...*, εκδ. Νεφέλη, Αθήνα 1998, σ. 113.
3. Δημ. Χατζής, *Το διπλό βιβλίο*, εκδ. Εξάντας, Αθήνα 1976, σ. 109.

Η υπεράσπιση του Καστοριάδη

του Γιώργου Ν. Οικονόμου

Φώτης Τερζάκης,
Το πνεύμα στην εξορία,
Παπαϊωάννου-Καστοριάδης-Αξελός,
εκδ. Έρασμος, Αθήνα 2003, σ. 69.

Το βιβλιαράκι αυτό του Φώτη Τερζάκη (εφεξής Φ.Τ.) έχει πολλά προβληματικά σημεία, τουλάχιστον όσον αφορά αυτά που γράφει για τον Καστοριάδη, τα οποία διακρίνονται από μια προσπάθεια υποτιμήσεως της αξίας και της προσφοράς του. Θα εξετάσουμε μόνο μερικά λόγω περιορισμένου χώρου. Κατ' αρχάς όσον αφορά αυτό που γράφει για την «εξαιρετικά αμφιλεγόμενη ρητορική υπεράσπισης του δυτικού πολιτισμού» εκ μέρους του Καστοριάδη (σ. 57). Στο σημείο αυτό ο Φ.Τ. έχει σύγχυση και δεν διακρίνει τι ακριβώς υπερασπίζεται ο Καστοριάδης από τον ελληνο-δυτικό πολιτισμό. Πράγματι ο Καστοριάδης δεν τον υπερασπίζεται συλλήβδην, αλλά μόνο τις δημοκρατικές κατακτήσεις, ελευθερίες και δικαιώματα, την κριτική σκέψη και αμφισβήτηση, τη χειραφέτηση των γυναικών και της νεολαίας, τον χωρισμό εκκλησίας και κράτους, των οποίων δημιουργός και φορέας είναι αυτός ο πολιτισμός (ο όρος «αστικός» που χρησιμοποιεί ο Φ.Τ. δεν είναι του Καστοριάδη και δημιουργεί συγχύσεις, σ. 56). Με άλλα λόγια ο Καστοριάδης υπερασπίζεται το πρόταγμα της αυτονομίας και της δημοκρατίας, το οποίο δημιουργήθηκε εντός αυτού του πολιτισμού και σε κανέναν άλλον. Αντιθέτως καταγγέλλει την άλλη πλευρά αυτού του πολιτισμού που είναι ο καπιταλισμός, ο ιμπεριαλισμός, η εκμετάλλευση, η καταπίεση, η αλλοτρίωση, η ψευδο-ορθολογικότητα, η κατανάλωση, η τηλεθέαση και η ιδιώτευση των ατόμων. Ο Καστοριάδης επίσης είναι ο πρώτος που καταγγέλλει τα σημερινά δυτικά πολιτεύματα – που αυτοχαρακτηρίζονται και θεωρούνται από πολλούς δημοκρατίες – ως ουσιαστικές ολιγαρχίες. Αλήθεια τι γνώμη έχει επ' αυτού ο Φ.Τ., και γιατί

αποφεύγει επιμελώς να τοποθετηθεί; Δεν υπερασπίζεται αυτές τις κατακτήσεις; Δεν συμφωνεί ότι τα πολιτεύματα αυτά είναι ολιγαρχίες;

Αναφέρεται ο Φ.Τ. στην «κατ' ουσίαν δικαιολόγηση της αμερικανικής επέμβασης στο Ιράκ» (το 1991) εκ μέρους του Καστοριάδη (σ. 57), χωρίς πάλι να αναφέρει τις πηγές του. Προκαλώ τον Φ.Τ. να αναφέρει την πηγή του δημοσίως, αρκεί να μην συγχέει την αιτιολόγηση με τη δικαιολόγηση – πράγμα που συμβαίνει πολύ συχνά με πολλούς νεοέλληνες.

Ο Φ.Τ. κάνει χρήση των διαισθητικών του ικανοτήτων και διαπιστώνει δήθεν στον Καστοριάδη, την τελευταία δεκαετία της ζωής του, «μια ορισμένη κόπωση, μιαν αδιόρατη απογοήτευση απέναντι στην παρούσα πραγματικότητα των δυτικών κοινωνιών...» (σ. 59). Το γεγονός ότι ο Καστοριάδης διαπιστώνει την έκλειψη του προτάγματος της αυτονομίας, τη φρενίρη εξάπλωση της κατανάλωσης και της τηλεθέασης, τη γενικευμένη αδιαφορία των δυτικών κοινωνιών για τα κοινά, δεν σημαίνει ότι γίνεται «όλο και λιγότερο βέβαιος» για την πραγμάτωση του προτάγματος. Ουδέποτε ο Καστοριάδης έθεσε το ζήτημα της αυτονομίας με τους όρους που το θέτει ο Φ.Τ. – αισιόδοξος και απαισιοδόξος, βέβαιος και αβέβαιος – αλλά με τους όρους “δυνατό” και “αδύνατο” δηλαδή το πρόταγμα της αυτονομίας είναι πάντοτε δυνατό για τον Καστοριάδη, και αυτό υποστήριξε μέχρι το τέλος της ζωής του. Άλλωστε λίγους μήνες πριν τον θάνατό του σχεδίαζε μαζί με άλλους την έκδοση μιας εφημερίδας ή ενός περιοδικού, το οποίο δεν θα ήταν θεωρητικό όργανο, αλλά μια προσπάθεια διαύγασης και επεξεργασίας της κοινωνικής και πολιτικής πραγματικότητας των τελευταίων χρόνων, και σύνδεσής της με την πραγματικότητα της εποχής του (το 1996).

Ούτε επίσης ο Καστοριάδης πίστευε ότι το πρόταγμα είναι «ουτοπικό», όπως υπαινίσσεται ο Φ.Τ. (σ. 59), αλλά εφικτό

και ρεαλιστικό, από τη στιγμή που αυτό είναι δημιουργία της ελληνο-δυτικής ιστορίας, ανήκει στην παράδοσή μας, από τη στιγμή που υπήρξε μερική πραγμάτωσή του στην αρχαία δημοκρατία και τους Νέους Χρόνους με την Αναγέννηση, τον Διαφωτισμό, τις αστικές επαναστάσεις, όπως και τις νεότερες μορφές του με το εργατικό κίνημα, τα κινήματα της δεκαετίας του '60, το κίνημα των γυναικών, το οικολογικό κίνημα κ.λπ. Όλα αυτά άφησαν ανεξίτηλα σημάδια στους ανθρώπους και στους θεσμούς και ενσαρκώθηκαν σε δικαιώματα, ελευθερίες, χειραφετήσεις, ουσιαστικές συζητήσεις που παραμένουν ανοικτές και ζητούν τους συνεχιστές τους.

Το εγχείρημα υποτιμήσεως του Καστοριάδη εκ μέρους του Φ.Τ. περατούται με το «μείζον επιχείρημά» του, που είναι ορισμένες θέσεις του βιβλίου *Μπροστά στον πόλεμο* (1981). Όμως πάλι ο Φ.Τ. κατά την προσφιλή του μέθοδο δεν αναφέρει συγκεκριμένες θέσεις, παρά ομιλεί γενικώς και αορίστως περί διαψεύσεως των «στρατηγικών εκτιμήσεων» του Καστοριάδη (σ. 58). Όπως θέτει το ζήτημα ο Φ.Τ., είναι ως να υπήρξαν άλλοι αναλυτές που επαληθεύθηκαν στις εκτιμήσεις τους, πράγμα που δεν ισχύει, αφού ουδείς αναλυτής, στοχαστής, πολιτικός ή άλλος επιστήμων προέβλεψε ή ανέμενε την εξέλιξη των γεγονότων στην πρώην ΕΣΣΔ, όχι μόνο το 1980 αλλά ούτε επίσης το 1985.

Αυτό όμως που είναι απαράδεκτο είναι η αυθαίρετη εικασία του Φ.Τ., χωρίς τεκμηρίωση και στήριξη, ότι «τα στοιχεία που παραθέτει ο Καστοριάδης φωτογραφίζουν ακριβώς τις διεθνείς εκτιμήσεις του Πενταγώνου» και ότι «ο Καστοριάδης δεν αποκλείεται να επέτρεψε στον εαυτό του να χρησιμοποιήσει για τους δικούς του σκοπούς στοιχεία τα οποία άφηναν οι Αμερικανικές Υπηρεσίες να φθάσουν ως αυτόν, ελπίζοντας βεβαίως από την δική τους πλευρά ότι θα μπορούσαν να τον χρησιμοποιήσουν» (σ. 58). Κατ' αρχήν τα στοιχεία που χρησιμοποίησε ο Καστοριάδης στο

βιβλίο του δεν τα έλαβε από τις αμερικανικές υπηρεσίες, αλλά από επίσημες και ανεπίσημες έγκυρες διεθνείς δημόσιες πηγές, τις οποίες αναφέρει στο βιβλίο του ρητώς και αναλυτικώς –οι πάντες δύνανται να τις ελέγξουν–, και τις οποίες χρησιμοποίησαν και χρησιμοποιούν και άλλοι. Δεύτερον, μπορεί να μας εξηγήσει ο Φ.Τ. πώς χρησιμοποίησαν οι Αμερικανοί τον Καστοριάδη στο διάστημα '81-'91, και να δικαιολογήσει την «αθέμιτη συστράτευση» που του αποδίδει; Είναι λίγο δύσκολο εξάλλου να φαντασθούμε τις αμερικανικές υπηρεσίες να ασχολούνται με τον Καστοριάδη, και με τη διοχέτευση πλαστών πληροφοριών έτσι ώστε αυτές να φθάσουν σ' αυτόν, ο οποίος να τις γράφει και εν συνεχεία... κ.λπ. Θυμίζει ολίγον τι σενάριο ψυχοπολεμικής ταινίας με τον πράκτορα 007, και φυσικά την περίφημη συνωμοσιολογία των διεθνών υπηρεσιών, στην οποία αρκούντως με περισσή ευκολία επιδίδονται πολλοί νεοέλληνες.

Επιπλέον είναι γνωστό ότι ο Καστοριάδης από πολύ νωρίς ασχολείται με την ανάλυση της ΕΣΣΔ ή Ρωσίας, ήδη από το 1949 στα κείμενά του στο *Socialisme ou Barbarie*, και κατά διαστήματα επανέρχεται, και της ασκεί παντοιοτρόπως κριτική. Αυτό δεν σημαίνει ότι ο Καστοριάδης είχε «φιλοδοξία να γίνει σύμβουλος της διεθνούς πολιτικής» (sic) όπως νομίζει ο Φ.Τ. (σ. 58), ούτε τη δεκαετία '50 και '60 –που ουδεμία υπηρεσία ασχολείτο μαζί του– ούτε επίσης περισσότερο τη δεκαετία '80. Απλώς ο Καστοριάδης θεωρεί ότι είναι έργο αξιο του φιλόσοφου να ασχολείται με την ανάλυση και διαύγηση της πολιτικής και κοινωνικής πραγματικότητας και όχι μόνο με τα αφηρημένα προβλήματα του είναι, της υπάρξεως ή της αλήθειας. Αν και μερικές φορές οι πολιτικές εκτιμήσεις δύνανται να διαψευσθούν, όπως άλλωστε έχει παραδεχθεί και ο ίδιος ο Καστοριάδης. Το πεδίο αυτό ασφαλώς δεν είναι εύκολο, αλλά ο Καστοριάδης αναλαμβάνει το ρίσκο, εν αντιθέσει με άλλους στοχαστές που απέχουν σκανδαλώς όχι μόνο από την πρακτική δράση αλλά και την πολιτική και κοινωνική ανάλυση, την κριτική των συγχρόνων πολιτευμάτων και πρακτικών. (Σημειωτέον ότι ο Παπαϊωάννου απείχε από αυτά και ήταν στο αντίπαλο στρατόπεδο

από τον Καστοριάδη). Ο Καστοριάδης δεν είναι ο θεωρητικός του γραφείου και ο ακαδημαϊκός φιλόσοφος του πανεπιστημίου. Είναι ο στοχαστής που τοποθετείται απέναντι στα κοινωνικά και πολιτικά γεγονότα που συγκλονίζουν την εποχή του, παίρνει θέση, αναλύει, μάχεται. Αυτή άλλωστε η ενασχόληση του Καστοριάδη με τα πολιτικά ζητήματα του έδωσε μια ιδιαίτερη θέση στην πνευματική και πολιτική ιστορία. Τέλος, ας μην ξεχνάμε ότι ο αγώνας του Καστοριάδη, θεωρητικός, πολιτικός και πρακτικός, κατά του κομμουνιστικού ολοκληρωτισμού και ιμπεριαλισμού, συνέβαλε σημαντικώς στην απαξίωση και την ιδεολογική και ηθική κατάρρευσή του.

Είναι εμφανές ότι εδώ ασχολούμαστε με τις απόψεις του Φ.Τ. που αφορούν τον Καστοριάδη μόνο, και όχι με άλλες απόψεις του, όπως λ.χ. το ότι φαίνεται να πιστεύει ότι κάθε «πολιτισμικός κόσμος» βαδίζει στα «ιστορικά πεπρωμένα του» (σ. 21). Η αντίληψη αυτή είναι ξεπερασμένη στη φιλοσοφία, την κοινωνιολογία και την πολιτική· δεν υπάρχει πεπρωμένο και μοίρα, απλώς οι πολιτισμοί αναδύονται, σχηματίζουν την ταυτότητά τους και... υπάρχουν. Το «πεπρωμένο» παραπέμπει σε κάποια τελολογία, σε κάποια βούληση ή μοίρα, πρόνοια ή σχέδιο, προερχόμενα δήθεν από την Φύσιν, τον Θεό, τον Λόγο ή τους «νόμους της ιστορίας». Παραθέτουμε λοιπόν, τελειώνοντας, ορισμένες ανακρίβειες και λάθη που υπάρχουν στο βιβλιαράκι του Φ.Τ.:

Ο Καστοριάδης κατά τον Φ.Τ. για «ένα μεγάλο διάστημα, στη Γαλλία πλέον, θα παρέμενε στην ακίνητη δράση του επαναστατικού τροτσκισμού» (σ. 16). Η αλήθεια είναι ότι παρέμεινε δύο περίπου έτη (1945-47) στο τροτσκιστικό κόμμα – δηλαδή στην ηλικία των εικοσιέξι (26) ετών αποχωρεί οριστικώς και διαρρηγγύνει τις σχέσεις του με τον τροτσκισμό. Συνεπώς, όταν εκδίδει το *Socialisme ou Barbarie* (1949), δεν συνδέεται με τον τροτσκισμό, όπως πιστεύει ο Φ.Τ. (σ. 37).

Ο Φ.Τ. λέει ότι ο Καστοριάδης στα τέλη της δεκαετίας του '60 διετύπωσε την κριτική του μαρξισμού ως «ιδεολογία της ετερονομίας» (σ. 19). Η αλήθεια είναι ότι η κριτική αυτή διατυπώθηκε στις αρχές της δεκαετίας του '60. Το σχετικά κείμενο του Καστοριάδη είναι: «Το

επαναστατικό κίνημα στον σύγχρονο καπιταλισμό» (1960), «Να ξαναρχίσουμε την επανάσταση» (1964), «Μαρξισμός και επαναστατική θεωρία» (1964-65). Βεβαίως η κριτική του Καστοριάδη όσον αφορά τις απόψεις του Μαρξ για την πολιτική και την οικονομία (*Κεφάλαιο*) χρονολογούνται από τη δεκαετία του '50, όταν δηλαδή άρχισε και η κριτική του Παπαϊωάννου.

Το περιοδικό *Socialisme ou Barbarie*, εκδιδόταν την περίοδο 1949-1965 και όχι την περίοδο 1948-1966 που αναφέρει ο Φ.Τ. (σ. 37). Επίσης τα κείμενα του Καστοριάδη της περιόδου αυτής έχουν εκδοθεί όχι μόνο σε δύο (δίτομα) έργα, όπως αναφέρει ο Φ.Τ. (σ. 43), αλλά και σε άλλα τέσσερα έργα: *Σύγχρονος καπιταλισμός και επανάσταση* (δύο τόμοι), *Το περιεχόμενο του σοσιαλισμού, Η γαλλική κοινωνία*. Επίσης *Η φανταστική θέσμιση της κοινωνίας* εξεδόθη στα γαλλικά το 1975 και όχι το 1974 που γράφει ο Φ.Τ. – και στα ελληνικά το 1981 και όχι το 1978, όπως γράφει ο Φ.Τ. (σ. 46). Το βιβλίο *Μπροστά στον πόλεμο* δεν είναι δίτομο, όπως γράφει ο Φ.Τ. (σ. 57) αλλά μόνο ένας τόμος – δεύτερος δεν εκδόθηκε ποτέ.

Ο Ιάνης Ξενάκης δεν διέφυγε στη Γαλλία το 1945 με το πλοίο «Ματαρόα», όπως γράφει ο Φ.Τ. (σ. 10), αλλά δύο χρόνια αργότερα, το 1947.

Τέλος, ο Φ.Τ. γράφει ότι ο θάνατος του Καστοριάδη «έγινε δεκτός με προσποιητή συγκίνηση απ' όλους, φίλους και εχθρούς, από εκείνους που μοιράστηκαν μαζί του οράματα και σκοπούς...» (σ. 34). Αυτή η απόλυτη γενίκευση είναι βεβαίως μία υποκειμενική αυθαίρεση, αστηρικτική και αδικαιολόγητη, και είναι επιπλέον μειωτική και υβριστική για τους φίλους, μαθητές και συνοδοιπόρους του μεγάλου φιλοσόφου και αγωνιστή, που πράγματι διαπιστώνουν με ολοένα και περισσότερη οδύνη την απουσία του σε αυτούς τους αφάνταστα δύσκολους και κίβδηλους καιρούς. Σε αυτά, συνεπώς, που γράφει ο Φ.Τ. για τον Καστοριάδη υποβόσκει αφενός μεν κάποια εμπάθεια –είναι ως να ενοχλείται που ο Καστοριάδης υπήρξε μεγάλος και επικίνδυνος στοχαστής– και αφετέρου κάποια έπαρση, και προσπαθεί παντοιοτρόπως να τον μειώσει, να τον «αποκαθηλώσει», χωρίς στήριξη και επιχειρηματολογία.

Graeco-Arabica:

Αφιερωματικός τόμος για τον καθηγητή Βασίλη Χρηστίδη

Γ.Κ. Λειβαδάς (επιμ.),
*Graeco-Arabica IX-X, «Christides
Festschrift»,
Αθήνα, Ινστιτούτο Ελληνοανατολικών
και Αφρικανικών Σπουδών, 2004
(Σολωμού 39, 14568 Κρυονέρι
Αττικής, τηλ. 210-8161037).*

Ο τόμος αυτός περιέχει 27 μελέτες σε τέσσερις γλώσσες από διακεκριμένους επιστήμονες, προσφορά στον καθηγητή Βασίλειο Χρηστίδη για τη συνεισφορά του στις ελληνοαραβικές ιστορικές και φιλολογικές σπουδές. Προτάσσεται σύντομο βιογραφικό του τιμωμένου στα ελληνικά και αγγλικά και μία πλήρης εργογραφία του μέχρι το έτος 2004. Είναι μία ειδική έκδοση (τόμοι 9ος-10ος) του επιστημονικού περιοδικού *Graeco-Arabica* που εκδίδεται από το ελληνικό «Ινστιτούτο Ελληνοανατολικών και Αφρικανικών Σπουδών» από το 1981 ανελλιπώς. Οι περισσότερες μελέτες παρουσιάστηκαν στα 8ο και στο 9ο Συνέδρια Ελληνοανατολικών και Αφρικανικών Σπουδών, που έγιναν στις Οινούσσες το 2000 και στη Νεάπολη Λακωνίας το 2002. Η έκδοση έγινε με τη χορηγία των υπουργείων Πολιτισμού και Εξωτερικών.

Ο Βασίλειος Χρηστίδης, με καταγωγή από την Αλεξάνδρεια Αιγύπτου, κατείχε την πρώτη έδρα αποκλειστικά αφιερωμένη στον αραβικό πολιτισμό που ιδρύθηκε σε ελληνικό πανεπιστήμιο, στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, από το 1989 μέχρι τη συνταξιοδότησή του το 1998. Με ερευνητικό έργο στο κέντρο Dumbarton Oaks του Πανεπιστημίου του Harvard, ο Β. Χρηστίδης φοίτησε στην Αθήνα κοντά στο Δ. Ζακυθινό και στις ΗΠΑ κοντά στους κορυφαίους αραβολόγους του 20ου αι. Φίλιπ Χίττι και Μπέρναρντ Λιούις. Δίδαξε επίσης

στα πανεπιστήμια του Πρίνστον (Ινστιτούτο Ανωτέρων Σπουδών) και Κολούμπια Νέας Υόρκης.

Γνώστης όλων των σχετικών γλωσσών (κλασικά και δημοτικά αραβικά, περσικά, αγγλικά, γαλλικά, μεταξύ άλλων), ασχολήθηκε ιδίως με τη ναυτική ιστορία. Ειδικοεύθηκε στη συγκριτική μελέτη αραβικής και βυζαντινής ναυτικής τεχνολογίας και στρατηγικής μελετώντας τις πρωτότυπες αραβικές πηγές. Η έρευνά του κατέληξε στη δημοσίευση του βιβλίου *Η κατάκτηση της Κρήτης από τους Άραβες (περ. 824 μ.Χ.): Μία καμπή στη διαμάχη μεταξύ Βυζαντίου και Ισλάμ*, στα αγγλικά (Ακαδημία Αθηνών, 1984), το οποίο θεωρείται διεθνώς η μοναδική σύγχρονη επιστημονική μελέτη για το θέμα. Επίσης δημοσίευσε ένα αραβικό εγχειρίδιο ναυτικής στρατηγικής, το οποίο απέδειξε ότι αποτελεί μετάφραση των *Ναυμαχικών (Τακτικών)* του Λέοντος ΣΤ' του Σοφού (10ος αι. μ.Χ.). Ως προς την κατασκευή και χρήση του «υγρού πυρός» από τους Άραβες, την οποία μελέτησε από τα αραβικά χειρόγραφα, απέδειξε ότι αντίθετα με την κρατούσα άποψη το όπλο αυτό ήταν κοινό στους Βυζαντινούς και στους Άραβες, οι οποίοι μάλιστα το εμπλούτισαν με τη γνώση και της κινεζικής τεχνολογίας.

Οι έρευνες του Βασιλείου Χρηστίδη έχουν αποδώσει πέντε βιβλία και περισσότερα από 60 επιστημονικά άρθρα. Εξάλλου, στην παγκοσμίου κύρους *Εγκυκλοπαίδεια του Ισλάμ* (2η έκδοση) είναι συγγραφέας σημαντικών λημμάτων, όπως Αίγυπτος, Νουβία, αραβική ναυσιπλοΐα, κ.ά.

Μέσω του «Ινστιτούτου Ελληνοανατολικών και Αφρικανικών Σπουδών», το οποίο ίδρυσε μαζί με μία ομάδα νεαρών επιστημόνων το 1979, ο Β. Χρηστίδης έχει διοργανώσει μέχρι στιγμής εννέα διεθνή συνέδρια (Αθήνα 1983,

1988, Δελφοί 1985, 1991, 1993, Λευκωσία 1996, Κάιρο 1999, Χίος-Οινούσσες 2000, Νεάπολη Λακωνίας 2002). Το όργανο του Ινστιτούτου είναι το επιστημονικό περιοδικό *Graeco-Arabica*, μοναδικό στο είδος του, του οποίου μέχρι σήμερα έχουν κυκλοφορήσει δέκα τόμοι (I 1981, II 1983, III 1984, IV 1991, V 1993, VI 1995, VII-VIII 2000, IX-X 2004) και πέντε παραρτήματα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΟΥ ΤΟΜΟΥ

Στον τιμητικό τόμο περιέχονται, μεταξύ άλλων, τα άρθρα των κορυφαίων άγγλων αραβολόγων C.E. Bosworth για την εμφάνιση και εξαφάνιση της σημαντικής ισλαμικής πόλης Wasit κοντά στον ποταμό Τίγρη στο κεντρικό Ιράκ (8ος-9ος αι. μ.Χ.), και του Μ. Cook για τους κώδικες χειρογράφων του Κορανίου.

Με το Κοράνιο (7ος αι. μ.Χ.) αρχίζει η ισλαμική εποχή του αραβικού πολιτισμού, όμως ενδιαφέρον παρουσιάζει και ο προϊσλαμικός πολιτισμός των αραβικών φυλών. Σε αυτόν αναφέρεται το άρθρο του πολωνού Μ. Gawlikowski, ο οποίος πραγματεύεται τις απεικονίσεις της θεάς Αλλάτ στην Παλμυρινή τέχνη. Η θεά Αλλάτ κατείχε ιδιαίτερη θέση στο πάνθεον όλων των αραβικών φυλών κατά την προϊσλαμική εποχή. Εμφανίζεται είτε με τη μορφή της θεάς Αθηνάς (λόγω της ελληνορωμαϊκής επιρροής) είτε με τη μορφή λιονταριού. Ακολούθως, ο γερμανός G. Strohmaier εξετάζει τη διάδοση των ελληνικών μύθων στους άραβες μουσουλμάνους αλλά και χριστιανούς συγγραφείς.

Ανάμεσα στις αρχαίες γεωγραφικές περιγραφές της Μεσογείου είναι και ο *Σταδιασμός της μεγάλης θαλάσσης*, έργο το οποίο σχολιάζει ο J. Desanges, αντεπιτέλλον μέλος της Γαλλικής Ακαδημίας, ιδίως ως προς τις πληροφορίες που παρέχει για την Αφρική κα-

θώς και για το πρόβλημα χρονολόγησης του έργου.

Στη ναυτική τεχνολογία είναι αφιερωμένα τα άρθρα του αμερικανού αρχαιολόγου F. van Doorninck για τις άγκυρες σχήματος «Υ» που βρέθηκαν σε αρχαία ελληνικά και βυζαντινά ναυάγια, καθώς και της καθηγήτριας ιστορικού Κ. Καραπλή για τη θέση του «ξύλο-κάστρου» στα βυζαντινά πολεμικά πλοία (δρόμων). Η συγγραφέας καταλήγει στο ότι το «ξύλοκαστρο» δεν αιωρείται πάνω στο κατάρτι, όπως πιστευόταν και όπως συμβαίνει στα δυτικά πλοία μετά το 14ο αι., αλλά βρίσκεται στο μέσον του καταστρώματος του πλοίου. Η συγγραφέας ανακάλυψε επιβεβαιωτικές λατινικές πηγές (Vegetius, 4ος αι.) και ρωμαϊκή εικονογραφία. Κατά τη γνώμη της οι Βυζαντινοί συνέχισαν την κατασκευή του «ξύλοκάστρου» σύμφωνα με τη ρωμαϊκή τεχνολογία. Τέλος, ο Ι. Δημητρούκας εξετάζει τη χρήση του βοηθητικού πλοιαρίου στα εμπορικά πλοία, βασισμένος κυρίως στις αγιολογικές πηγές. Αναφέρει όλες τις χρήσεις της λέμβου, ιδιαίτερα τη χρήση της ως βοηθητικού πλοίου για τον ελλιμενισμό των πλοίων, καθώς και για τις περιπτώσεις ναυαγίων.

Ο Ε. Βενέτης αναφέρεται στην κατάκτηση της Αιγύπτου από τον Σασανίδες Πέρσες στις αρχές του 7ου αι. μ.Χ., η οποία προηγήθηκε της αραβικής κατάκτησης (642-645 μ.Χ.), βασισμένος στη μελέτη παπύρων γραμμένων στη γλώσσα Pahlavi. Τις ναυτικές επιδρομές των Αράβων εναντίον της Κύπρου το 649 και 651 μ.Χ. παρουσιάζει ο αυστριακός Α. Beihammer. Το άρθρο του παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς βασίζεται κυρίως στις αραβικές πηγές, όπως οι άραβες ιστορικοί Tabari και Baladhuri, των οποίων την αξιοπιστία και εξετάζει.

Ποια ήταν η εικόνα που είχαν οι Βυζαντινοί για τους Άραβες; Φως στο ερώτημα αυτό προσπαθεί να ρίξει το άρθρο της Ν. Κουτράκου, η οποία εξετάζει ειδικότερα την εικόνα της Αιγύπτου στους Βυζαντινούς από τον 7ο έως το 12ο αι. μ.Χ. Το Βυζάντιο ήταν ένας πολύγλωσσος και πολυφυλετικός χώρος και η Μ. Λεοντοσίη πραγματεύεται τη χρήση της συριακής γλώσσας στο

Βυζάντιο τον 7ο αι. Τονίζει ότι στις ανατολικές επαρχίες του Βυζαντίου και ειδικά στη Συρία πολλοί κάτοικοι ήταν πολύγλωσσοι και χειριζόνταν εξίσου καλά τη συριακή και ελληνική γλώσσα. Ο Α. Τσάκος που διενεργεί ανασκαφές στο Σουδάν εξετάζει τη διείσδυση της ελληνικής γλώσσας στη μεσαιωνική Νουβία με βάση δύο επιτύμβιες στήλες στην ελληνική γλώσσα από τη χριστιανική Νουβία. Ενδιαφέρον είναι ότι η προσευχή που περιέχεται στις στήλες ψάλλεται ακόμη και σήμερα στις κηδείες των Ορθοδόξων Χριστιανών. Η Σ. Πατούρα ασχολείται με τη διάδοση του βυζαντινού πολιτισμού στις χώρες της Ερυθράς Θάλασσας μέσω του εμπορίου και του Χριστιανισμού, ενώ ο Δ. Λέτσιος εξετάζει την πολιτική του αυτοκράτορα Θεόφιλου απέναντι στην αίρεση των Χουραμιτών στο Ιράν και Αζερμπαϊτζάν (9ος αι.). Ο συγγραφέας διαπιστώνει ότι η αίρεσή τους οφειλόταν τόσο σε θρησκευτικά όσο και σε κοινωνικά κίνητρα, ενώ ένα μέρος των Χουραμιτών ενσωματώθηκε στο βυζαντινό στρατό.

Στον τόμο αντιπροσωπεύεται και η οικονομική ιστορία, με το άρθρο της Γ. Νικολάου που εξετάζει τη νομισματική κυκλοφορία στο Αιγαίο κατά τη μεταβατική περίοδο του 7ου αι. μ.Χ. ως ένδειξη των οικονομικών μεταβολών της περιόδου αυτής. Κατά την περίοδο αυτή χρυσά νομίσματα εξακολουθούν να κυκλοφορούν για την ελίτ, ενώ η χρήση χάλκινων νομισμάτων και η ανακάλυψη πολλών κρυμμένων «θησαυρών» μαρτυρεί την πολιτική αστάθεια και τη γενική ανασφάλεια που επικρατούσε.

Ιδιαίτερα πρωτότυπο είναι το οδοιπορικό ενός βυζαντινού εμπόρου (ή μοναχού) με το όνομα Λάσκαρης Κανανός στη Σκανδιναβία και συγκεκριμένα στην πόλη Μπέργκεν της Νορβηγίας το 1430 μ.Χ., την οποία παρουσιάζει ο Νορβηγός Τ. Hagg του Πανεπιστημίου του Μπέργκεν. Όπως δε σημειώνει και ο συγγραφέας, η περιγραφή του ταξιδιού αυτού πρωτοδημοσιεύθηκε από το Σπυριδώνα Λάμπρο το 1881.

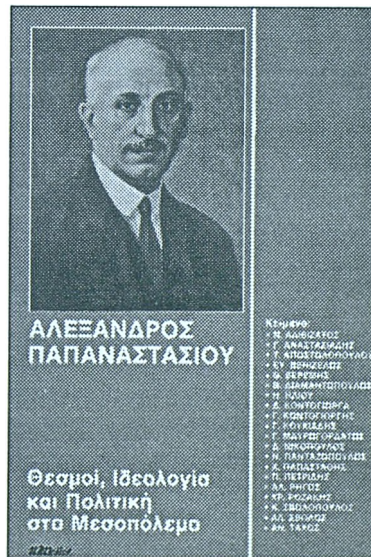
Όσον αφορά τις βυζαντινο-ενετικές σχέσεις, ο V. Vavrinek εξετάζει την Αδριατική Θάλασσα ως συνδετική οδό ανάμεσα στο Βυζάντιο και στις περιο-

χές βορείως του Δούναβη, ενώ ο Β. Hendrickx, διαπρεπής ελληνιστής της Νοτίου Αφρικής, εξετάζει το *Pactum pacis et concordiae* μεταξύ του αυτοκράτορα Θεοδώρου Α' Λάσκαρη και του ενετού αξιωματούχου Giacomo Tiepolo στην Κωνσταντινούπολη το 1219 μ.Χ. Τέλος, η ισραηλινή R. Gertwagen εξετάζει τα ενετικά λιμάνια στο Ιόνιο και το Αιγαίο μέχρι το 1500 μ.Χ.

Τέλος, η διακεκριμένη ρωσίδα αραβολόγος Ο. Frolova του πανεπιστημίου της Αγίας Πετρούπολης αναφέρεται στις ρωσικές μεταφράσεις και τις διεξοδικές αναλύσεις ρώσων ειδικών για το έργο του αιγύπτιου νομπελίστα συγγραφέα Ναγκίμπ Μαχφούζ.

Γ. Λειβαδάς

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

Ένας συλλογικός τόμος που αναδεικνύει τη μοναδική προσωπικότητα του Αλέξανδρου Παπαναστασίου. Ο πολιτικός που σφράγισε με την προοδευτική παρουσία και δράση του την εποχή της διαμόρφωσης του νέου ελληνικού κράτους.

Κεντρική διάθεση, τηλ.: 210-72.32.819

Διαβάστε όπως θέλετε τη λέξη, παίζοντας με τον τόνο. Όλες οι αναγνώσεις ισχύουν, όπως μας έχουν μάθει. Η Αγριά πάντως είναι μια ραγδαία (εδώ μπαίνει το «άγρια») αναπτυσσόμενη αστική περιοχή στην παραλία του Παγασητικού, λίγο έξω από το Βόλο. Η αγριά αυτή κατάσταση, το πιο μπανάλ σενάριο της νεοελληνικής ανάπτυξης, στέγασε για ένα τριήμερο (3-5 Ιουνίου) ένα μικρό διεθνές συνέδριο με τίτλο «Παράδοση και σύγχρονη αρχιτεκτονική», οργανωμένο από το κοινωφελές ίδρυμα «Ν. και Ε. Πορφυρογένη», με την καθοδήγηση του Γ. Κίζη.

ΑΓΡΙΑ

κοί δρώντες αρχιτέκτονες και αξιόλογοι θεωρητικοί ντόπιοι και ξένοι, ικανοί να ταράξουν τα λιμνάζοντα νερά. Πράγμα που έγινε, με κάποιο τρόπο. Ο τυπικά συμπιεσμένος χρόνος ενός τέτοιου συνεδρίου δεν επέτρεπε να ξεδιπλωθεί μια ουσιαστική συζήτηση πάνω στο δυσχερέστατο αυτό ζήτημα, που απαιτούσε συνδυαστικές κινήσεις ανάμεσα σε παραδειγματικά έργα και συνθετικές αρχές. Έστω συνοπτικά και σχηματικά πάντως, μας δόθηκε η σπάνια ευκαιρία να γνωρίσουμε πώς βλέπουν οι ίδιοι οι αρχιτέκτονες το έργο τους και το αξιολογούν, αντιμέτωποι με τις προκλήσεις μιας κοινωνίας (το κοινό, οι επιτροπές, οι κανονισμοί) που αντιδρά σπασμωδικά, καταπολεμώντας κάθε τι που μυρίζει ελευθερία έκφρασης. Και το τελικό συμπέρασμα δεν εξέπληξε κανένα: πάνω απ' όλα θέλουμε καλούς ετοιμοπόλεμους αρχιτέκτονες, ικανούς να παλέψουν με το θηρίο. Εκεί κολάμε. Τα υπόλοιπα μπορούν να ακολουθήσουν.

Μπροστά από το βήμα των ομιλητών είχαν αραδιαστεί μια σειρά γλαστράκια με φουντωτούς βασιλικούς, πλαισιωμένα από δύο ελιές σε μεγαλύτερη γλάστρα. Τις είχαμε συνέχεια μπροστά μας αλλά κανείς δεν σχολίασε αυτή την κάπως ειρωνική υπενθύμιση της παράδοσης. Ίσως στοχεύοντας τόσο ψηλά, προσπαθώντας να λύσουμε με μια μονοκοτυλιά το κοινωνικό έλλειμμα που κρύβεται πίσω από τον συστηματικό βιασμό της «παράδοσης», είχαμε ξεχάσει εκείνα τα τόσο γνώριμα και ταπεινά χαρακτηριστικά της, που έχοντας συμβολικό χαρακτήρα καταφέρνουν να γλιστρούν ανάμεσα στις γραμμές και δεν δείχνουν να το βάζουν κάτω.

Τριγυρίζοντας στα διάσημα χωριά του Πηλίου σε ένα διάλειμμα του συνεδρίου, σε κάθε βήμα διαπιστώναμε τα ίχνη της απειλής που σύντομα δεν θ' αφήσει τίποτα όρθιο. Μέσα στην τόση ομορφιά, το θέαμα ήταν μελαγχολικό, λες και παντού υπήρχαν γιγάντιες ταμπέλες που έγραφαν την ημερομηνία λήξης του καταναλωτικού προϊόντος. Αλλά θα ορκιστώ πως σε κάποιο γύρισμα του δρόμου διέκρινα πίσω απ' τις φυλλωσιές το φευγαλέο πέρασμα ενός κενταύρου. Να ήταν άραγε αυτή η τελευταία εφεδρεία;

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ

Η επιλογή του τόπου ήταν φαινομενικά παράδοση, γιατί τίποτα στην Αγριά δεν σχετίζεται με την ιερή παράδοση, που εκπροσωπείται από το πανέμορφο (όσο και να ασελγούν πάνω του) Πήλιο. Όμως εκεί, στη γενέτειρα του Ν. Πορφυρογένη, τυχαίνει να βρίσκονται οι εγκαταστάσεις του ιδρύματος που δημιούργησε και λειτουργεί η κόρη του Κατερίνα, ηρωικά θα λέγαμε, αν σκεφτεί κανείς τις δυσκολίες που έχει ένα τέτοιο εγχείρημα, χωρίς καμιά δημόσια υποστήριξη, στην επαρχία. Οι συνέδριοι βέβαια δεν ασχολήθηκαν με τέτοια ζητήματα: τι είδους «παράδοση» θα μπορούσε να εκπροσωπήσει αυτή η ταπεινή και μειονεκτική Αγριά;

Εδώ υπήρχαν πολύ πιο σημαντικά θέματα να ξεκαθαριστούν. Ένα τέτοιο

πρόβλημα, ίσως το κυρίαρχο, είναι τι κάνουμε σήμερα με τους «παραδοσιακούς» οικισμούς, ύστερα από 40 χρόνων εμπειρίες στην πράξη, πικρές και σπάνια ευχάριστες, καθώς φούντωνε η «ανάπτυξη» της παραθεριστικής υπαίθρου κι έτρεχαν όλοι να κατακτήσουν ένα πολύτιμο κομμάτι της χωρίς να αναλογίζονται τις συνέπειες. Ίσως εδώ έλειψε η συσχέτιση ιδεολογίας (του σεβασμού της παράδοσης) με κεφάλαιο (το άνοιγμα της σχετικής αγοράς), αλλά υπήρχαν τόσα άλλα που συνωστίζονταν να διατυπωθούν!

Ένα από αυτά ήταν πώς ο σημερινός αρχιτέκτονας αντιλαμβάνεται τη σύνδεσή του με τη μυθική εκείνη «παράδοση». Η σύνθεση της ομάδας των ομιλητών εξασφάλισε μια πολύ ικανοποιητική κάλυψη: είχαν προδκληθεί σημαντι-

Ο άλλος, οι άλλοι, ο κανένας

Παύλος Μεθενίτης,
Ο άλλος, μυθιστόρημα,
εκδ. Καστανιώτη, Αθήνα 2004.

Το «πρωτότοκο» βιβλίο κάθε επίδοξου συγγραφέα (βλέπετε, απαιτείται και συνέχεια για να κατοχυρωθεί ο τίτλος) κατά κανόνα παρέχει ενδείξεις για μια όχι άστοχη πρόβλεψη αν πρόκειται για πρωτόλειο (με τις αδυναμίες που εξυπακούει η λέξη) ή αν ήδη σ' αυτό περιέχονται στοιχεία που προεξοφλούν τη δόκιμη συνέχεια. Ο άλλος, πρώτο μυθιστόρημα του δημοσιογράφου Παύλου Μεθενίτη, δικαιωματικά διεκδικεί θέση στη δεύτερη εκδοχή. Πριν απ' όλα γιατί γνωρίζει άριστα και σε έκταση τη γλώσσα στην οποία γράφει, τη γλώσσα τη μητρική του. Γλώσσα εργαλείο αμφίστομο αλλά και ευλύγιστο, χυμώδες. Άλλοτε σκληρό και καυστικό και άλλοτε λυρικό, αλλά πάντοτε ενημερωμένο για τους τρέχοντες γλωσσικούς τρόπους οι οποίοι μεταλλάσσονται με ταχύτητα στους αστικούς χώρους. Ύστερα είναι γιατί γνωρίζει αξιόπιστα τα σημερινά ελληνικά κοινωνικά «τοπία», από τα σπλάχνα των οποίων αντλεί τους ήρωες και τις ιστορίες τους. Άλλωστε, σύμφωνα με τα ελάχιστα βιογραφικά του στοιχεία που παραθέτονται στο βιβλίο, προκύπτει μια πλούσια, πολύπλοκη και ετερόκλητη σειρά από βιοποριστικές ενασχολήσεις που τον προίκισαν με εμπειρίες για το πώς «το τριβεί το πιπέρι» η ζωή. Τέλος, δείχνει σαφή ικανότητα τόσο στο να οργανώνει το υλικό του όσο και στο να μην ξεχνάει – με ελάχιστα λοξοδρομήσεις – ότι επιχειρεί να κάνει λογοτεχνία.

Την κρίση ταυτότητας και του περιεχομένου της, εκεί στα «μισά του –βιολογικού– πλου» συχνά τη δοκιμάζουν άντρες και γυναίκες στα όρια της υπέρβασης και της απόλυτης ανατροπής. Κεντρικός ήρωας του μυθιστορήματος του Μεθενίτη ο Αλέξης Απο-

στόλου, 45άρης άσημος λογιστής και κατακαθισμένος οικογενειάρχης, με τη νοικοκυρά –και τους αφυδατωμένους ίμερους– σύζυγο, τον σπουδαστή, υποψήφιο τηλεσκηνοθέτη γιο και την αυταρχική μητέρα η οποία λατρεύει τον εγγονό αλλά (δισεισθητικά) μισεί τη νύφη της. Εκεί, λοιπόν, στη «Χ» στιγμή ο Αποστόλου αποφασίζει να δραπετεύσει πριν απ' όλα από τον ίδιο τον εαυτό του, να γίνει Άλλος. Οικειοποιείται τη χαμένη αστυνομική ταυτότητα κάποιου, άγνωστου σ' αυτόν, Γιώργου Ηλιάδη, τσεπώνει ένα σεβαστό ποσό του αφεντικού του, και δίχως να πει σε κανέναν τίποτα, εξαφανίζεται. Βρίσκει καταφύγιο στα Καμένα Βούρλα, στο μικρό διαμέρισμα που του άφησε ο μοναδικός και εγκάρδιος, αλλά νεκρός σε τροχαίο, φίλος του Νικόλας Ραζής. Και επειδή σχεδόν ποτέ το «έγκλημα» δεν είναι τέλειο, μιας και πίσω του θα αφήσει ίχνη όπως είναι η τυχαίότητα, η σύμπτωση ή το απροσδόκητο, η απόφαση και το σχέδιο του Αποστόλου να γίνει Ηλιάδης θα αποκτήσει σύντομα μικρές ρωγμές. Οι προσπάθειές του να τις κλείσει θα τον ωθούν σε καινούργιες κινήσεις, κάποτε βίαιες, κάποτε αιματηρές, κάποτε του πανικού, οι οποίες μεγεθύνουν το παζλ του αρχικού σχεδίου και της ίδιας πάντοτε απόφασης. Καινούργια πρόσωπα θα μπουν στις περιπέτειές του. Τα καταφύγιά του θα αλλάζουν, τα ταξίδια θα μακραίνουν, ενώ το κυνήγι της «αλεπούς» θα σφίγγει. Στους καταλύτες θα προστεθεί και ο απόλυτος έρωτας. Ακατάβλητος ο Ηλιάδης (Αποστόλου), συνεχώς θα καίγεται και θα αναγεννάται σε διαδρομές ενός εκκρεμούς του οποίου διαρκώς θα διευρύνεται το διάνυσμα. Η ιστορία που με πυρετική φαντασία μάς εξιστορεί ο Μεθενίτης θα έχει στο τέλος την αποθέωσή της.

Πρόκειται για βιβλίο που η ανάγνωσή του δεν προσφέρεται για το γνωστό «μια κι έξω». Η πυκνή γραφή του διαθέτει δοκιμαίου χαρακτήρα σχολιασμού των «τεκτενό-

Δοκιμασίες ζωής σε συνδυασμό με το δυσμενές κοινωνικό περιβάλλον καθήλωσαν τον Γιαννούλη Χαλεπά (1851-1938) για σαράντα περίπου χρόνια στην ψυχοπάθεια και την καλλιτεχνική αδράνεια. Στη μυθιστορηματική βιογραφία του **Χρήστου Σαμουηλίδη, Γιαννούλης Χαλεπάς. Η τραγική ζωή του μεγάλου καλλιτέχνη** (εκδ. Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 2005) συγκεντρώνεται ένα πλούσιο υλικό που ανασυνθέτει τα αποσπάσματα της ζωής του μεγάλου γλύπτη παράλληλα με την παρουσίαση του έργου του. Οι φάσεις δημιουργίας αλλά και αδράνειας του καλλιτέχνη, η κριτική αποδοχή αλλά και η παγερή σιωπή για το έργο του παρουσιάζονται με κριτήριο την πληρέστερη αποτύπωση της ζωής του Γιαννούλη Χαλεπά. Γίνεται παράλληλα αντιληπτή όχι μόνο η περιπέτεια του καλλιτέχνη αλλά και η προβληματική αντιμετώπισή του από τις κατεστημένες νοοτροπίες της νεοελληνικής κοινωνίας.

Εξ Αγχιστείας. Κριτικές, κριτικά σχόλια, δοκιμές (εκδ. Γαβριηλίδης, 2004) τιτλοφορεί η ποιήτρια Έλενα Χουζούρη την διακριτική όσο και διεισδυτική παρουσία της στην κριτική εποπτεία της λογοτεχνίας και ειδικά της ποίησης. Στον τόμο αυτό συγκεντρώνει κείμενά της μιας εικοσαετίας που δικαιώνουν τη μονιμότερη εμφάνισή

τους σε βιβλίο, καθώς εμφανίζουν ενδιαφέρουσες απόψεις, πρώιμα διατυπωμένες, και αποκαλύπτουν τη συνέπεια και το ειδικό βάρος των επιλογών της, που επικυρώνονται μέσα στο χρόνο με την αντοχή τους.

Ζωή και πλάι της ο θάνατος και τα στοιχεία που συνθέτουν το τελετουργικό της ταφής απασχολούν την ερευνήτρια **Ευρυδίκη Αντζουλάτου-Ρεσιόλα**, που επικεντρώνει τη μελέτη της *Μνήμης τεκμήρια* (εκδ. Παπαζήση, 2004) στα εφήμερα και αναλώσιμα υλικά, στα άνθη και τα στέφανα. Μέσα από τη διαχρονική παράδοση και τον ειδικό ρόλο των γυναικών εξετάζεται το νεκρικό τελετουργικό σε όλες του τις φάσεις: από την προετοιμασία του νεκρού, στη νεκρική πομπή και τον ενταφιασμό, και σχολιάζονται ειδικότερες πλευρές του, όπως λ.χ. οι ενεπίγραφες υφασμάτινες ταινίες που συνοδεύουν τα στέφανα.

Η μελέτη της τέχνης δεν είναι ένα ζήτημα που μπορεί να εξαντλείται στην ιμπρεσιονιστική πρόσληψή της. Η έκδοση ενός βιβλίου που συγκεντρώνει σημαντικές εργασίες που συζητούν συνολικά τους όρους προσέγγισης, τη μεθοδολογική αλλά και ιστορικοκοινωνική παράμετρο της τέχνης είναι μια σημαντική πρωτοβουλία. Τα *Ζητήματα αισθητικής των Jean-Pierre Cornetti, Jacques Morizot, Roger Pouivet* (μετάφραση: **Στέλλα**

μενων» που δικαίως «φρενάρουν» την ταχύτητα του επιπόλαιου αναγνώστη. Εντούτοις, θα λέγαμε ότι ο συχνά επαναλαμβανόμενος αφοριστικός κοινωνικός σαρκασμός στα σχολιαστικά ιντερμέδια που παρεμβάλλονται στην κύρια μυθιστορηματική εξέλιξη και μάλιστα στην έκταση που πιάνουν αυτά, αποσπά (ίσως κάποτε και να παρενοχλεί) το ενδιαφέρον του αναγνώστη, αφού παραπέ-

μπει σε άλλες κατηγορίες γραφής, όχι ιδιαίτερα συμβατές με την ορθόδοξη μυθιστορηματική λειτουργία. Αυτό δεν πάει να πει ότι το βιβλίο δεν «παγιδεύει» τον αναγνώστη μέσα σε πλούσιες αφηγηματικές φυγές, σε μέθεξη με τα πάθη του λόγου και της ζωής.

Δημήτρης Χαρίτος

Αγαπημένο μου ποδόσφαιρο

Νίκος Μπογιόπουλος & Δημήτρης Μηλάκας,

Μια θρησκεία χωρίς απίστους - Ποδόσφαιρο, εκδ. Λιβάνη, Αθήνα 2005, σελ. 285.

Ίσως ο μέσος αναγνώστης βλέποντας στις προθήκες των βιβλιοπωλείων το εν λόγω βιβλίο, αν δεν είναι μέλος της «φυλής του ποδοσφαίρου», να το προσπεράσει σκεπτόμενος το στερεότυπο «άλλο ένα βιβλίο για το τόπι». Ίσως κάποιοι άλλοι, περισσότερο πολιτικοποιημένοι, να σκεφτούν ότι εδώ ο κόσμος χάνεται (ανεργία, αποδιάθρωση του κοινωνικού ιστού, διάλυση του ελάχιστου κοινωνικού κράτους, συρρίκνωση της δημοκρατίας, ρατσισμός κ.λπ.) και κάποιοι ασχολούνται με τη μπάλα, καταναλώνοντας φαιά ουσία και εργατώρες που θα μπορούσαν, αν μη τι άλλο, να συνεισφέρουν στο κίνημα με τη μια ή την άλλη μορφή. Ίσως, τέλος, μια άλλη κατηγορία να υποθέσει ότι μετά την Πορτογαλία και τη μεγάλη έκπληξη της Εθνικής ομάδας η συζήτηση που ακολούθησε και η διεύθυνση σε νέα στρώματα και τάξεις μπορεί να προκαλέσει το ενδιαφέρον πολλών περισσότερων αναγνωστών από τους «συνήθεις ύποπτους της μπάλας».

Όμως το συγκεκριμένο εγχείρημα των δύο συγγραφέων, οι οποίοι δεν είναι ούτε κοινωνιολόγοι ούτε ψυχολόγοι αλλά ούτε και αθλητικογράφοι (πολιτικοί συντάκτες αμφοτέρωθεν), είναι προϊόν της παθιασμένης αγάπης τους για το ποδόσφαιρο και μιας μακρόχρονης αρχειακής έρευνας (όχι με την αυστηρή έννοια του όρου) – κάτι που θα έκανε το βιβλίο περισσότερο ενδιαφέρον για ένα περιορισμένο αριθμό «ειδικών», αλλά αδιάφορο και απροσπέλαστο για τους πολλούς αναγνώστες, στους οποίους και απευθύνεται. Χωρίς τούτο να σημαίνει ωστόσο ότι με την επιλογή τους αυτή χάνει έστω και ελάχιστα από το ειδικό του βάρος τόσο στις παρατηρήσεις και τις επισημάνσεις που γίνονται, όσο και στις αναλύσεις που τις συνοδεύουν.

Ότι το ποδόσφαιρο αποτελεί το δημοφιλέστερο άθλημα παγκοσμίως είναι πέρα από κάθε αμφισβήτηση. Εκατοντάδες εκατομμύρια φίλαθλοι παρακολουθούν τα παγκόσμια πρωταθλήματα σ' όλα τα γεωγραφικά μήκη και πλάτη της Γης. Ποδοσφαιριστές όπως ο Ζιντάν, ο Μπέκαμ, ο Ροναλντίνο ή παλιότερα ο Μαραντόνα, ο Κρόιφ κι ο Πελέ ήταν πολύ πιο γνωστοί από τον γραμματέα του ΟΗΕ ή πρωθυπουργούς μεγάλων κρατών. Το ποδόσφαιρο ως λαϊκό άθλημα παίζεται από τους φτωχούς – γνώριζε και γνωρίζει την απαξίωση από την πλευρά των διανοουμένων ή, για να είμαστε δικαιότεροι, από τη συντριπτική πλειοψηφία τους. Ιδεολογήματα του τύπου «όπιο του λαού» ή «μέσο χειραγώγησης» αποδεικνύουν την απύθμενη ρηχότητα των υποστηρικτών των απόψεων αυτών και την αδυναμία τους να παρατηρήσουν και κυρίως να εντυφλήσουν σ' ένα κοινωνικό φαινόμενο τόσο πολύπλοκο και πολυδιάστατο.

Μέσ' από τις σελίδες του βιβλίου αναδύονται πτυχές και λειτουργίες σε δεύτερο και τρίτο επίπεδο, οι οπτικές γωνίες πολλαπλασιάζονται, όροι διασαφηνίζονται με μια συνεχή ανακίνηση ερωτημάτων. Λειτουργίες οι οποίες συχνά προσπερνιούνται, κάτω από τα αποτελέσματα των ποδοσφαιρικών συναντήσεων και του καθοδηγητικού ρόλου του marketing, το οποίο πρωταγωνιστεί στη σύγχρονη μετεξέλιξη του ποδοσφαίρου σε βιομηχανία θεάματος με ετήσιο τζίρο που ξεπερνά τα 900 δισ. δολάρια! Παραφράζοντας τον Μπούκτσιν θα μπορούσαμε να πούμε ότι, υπό μια έννοια, έχει τα χαρακτηριστικά της άμεσης δημοκρατίας, αν σκεφτούμε ότι οι συνήθως Κυριακάτικες συναντήσεις αποτελούν μια μορφή τοπικού δημοψηφίσματος που ανανεώνει την εμπιστοσύνη των οπαδών στην ομάδα, ενώ η πολύφρενος νύφη της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας καθαγιάζεται κάθε τέσσερα ή πέντε χρόνια.

Η κατά Moren πολυπλοκότητα των συστημάτων σ' όλο της το μεγαλείο. Αριστοι μπα-

λαδόροι μπορεί να είναι κοντοί (Δομάζος), χοντροί (Μινχ), ψηλοί (Κωνσταντίνου), αδύνατοι (Καστίγιο), φτωχοί (αφού τα λαϊκά παιδιά ασχολούνται μ' αυτό), αμόρφωτοι (η πλειοψηφία των παικτών που έρχονται από άλλες χώρες), αλλά και μορφωμένοι (Καμάρας, Σούρπης, Γεωργακόπουλος, Νικολάου κ.ά.). Το απρόσμενο, το ανέλπιστο, το απρογραμμάτιστο και κυρίως το τυχαίο (η θεωρία του χάους σ' όλο της το μεγαλείο) είναι μερικά από τα χαρακτηριστικά ενός αγώνα. Ο καλύτερος σχεδιασμός στις προπονήσεις μπορεί ν' ακυρωθεί από ένα τυχαίο γκολ ή μια απίθανη έμπνευση ενός χαρισματικού ποδοσφαιριστή. Η κερκίδα τόπος λατρείας, δακρύων, ταυτίσεων, αλλά και συγκρούσεων, όπου το εγώ γίνεται εμείς, μηχανισμός που συστηματικά προσπαθεί το κυρίαρχο σύστημα να αποδομήσει σε άλλες κοινωνικές εκφάνσεις (εκπαίδευση, συνδικαλισμός, πολιτική) για ευνόητους λόγους. Απλά να επισημάνουμε ότι πριν από 20 χρόνια οι οπαδοί της γαλλικής Μετς, μετά τον αγώνα όπου κατέκτησαν το κύπελλο, ενώθηκαν σε διαδήλωση των απεργών σιδηρουργών της Λορένης...

Το γεγονός ότι σήμερα τα σωματεία ανήκουν σε μεγάλα οικονομικά συμφέροντα σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να ερμηνευτεί ότι αποτελεί άλλο ένα μοχλό χειραγώγησης. Μπορεί να επιχειρείται, αλλά τα πάντα είναι ζήτημα συσχετισμών. Κι όπως έχει αποδειχθεί, οι υπάρχοντες μηχανισμοί μπορούν να ελέγξουν ευκολότερα ένα εργοστασιακό σωματείο ή μια ομοσπονδία, παρά να αλλοιώσουν τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των οπαδών. Το ζήτημα είναι και ποσοτικό. Φυσικά και οι ιδιοκτήτες κάνουν μπίζνες μέσω του ποδοσφαίρου, δημιουργούν ιδιωτικούς στρατούς, πιέζουν τις πολιτικές ηγεσίες, δωροδοκούν γι' αποτελέσματα, στήνουν αγώ-

νες κ.λπ. Αλλά γι' αυτό προφανώς δε φταίει η μπάλα. Γιατί όλα τούτα γίνονται καθημερινά σ' όλους τους τομείς της δημόσιας και ιδιωτικής σφαίρας. Αυτό είναι η αγορά, αυτός είναι ο καπιταλισμός!

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το κεφάλαιο του βιβλίου που επιγράφεται «Αντί επιλόγου». Ίσως θα έπρεπε να είχε άλλον τίτλο, όπως λ.χ. «Ελληνική Αριστερά και ποδόσφαιρο». Καταρρέπτει, με συγκλονιστικά στοιχεία, τους μύθους περί απόστασης ή αποκήρυξης του ποδοσφαίρου από την Αριστερά. Αναφέρεται μεταξύ άλλων στις 50 ΕΠΟΝίτικες ποδοσφαιρικές ομάδες στις οποίες έπαιξαν με τα χρώματά τους δημοφιλείς ποδοσφαιριστές της εποχής. Μιλά για τις περιπέτειες του Μουράτη από το μετεμφυλιακό καθεστώς, για την εκτέλεση του Γόδα στις φυλακές της Κέρκυρας και για τη νίκη του Α' και Γ' τάγματος της Μακρονήσου σε βάρος του Ολυμπιακού, το 1949, στο γήπεδο της Λεωφόρου.

Το βιβλίο αυτό δεν ωραιοποιεί την υπάρχουσα κατάσταση. Σε καμία περίπτωση οι συγγραφείς δε μασάνε τα λόγια τους για τη θλιβερή ελληνική πραγματικότητα. Μιλάνε με στοιχεία και ονοματεπώνυμα όπου και όταν χρειάζεται, χωρίς υπονοούμενα ή σκιές. Η πολύχρονη δημοσιογραφική τους εμπειρία τους έμαθε να λένε τα σύκα σύκα και τη σκάφη σκάφη. Η διατύπωσή τους για το ποδόσφαιρο: «είναι απρόβλεπτο, φαντασιακό και αναπάντεχο», θα μπορούσε με ευκολία να χαρακτηρίσει το βιβλίο, που ως κατακλείδα θα μπορούσε να έχει το *Non Pasaran* απευθυνόμενο στους πάσης φύσεως και συνομοταξίας προέδρους και τους υπεύθυνους των αθλητικών ηγεσιών...

Νίκος Αναστασάτος, Νίκος Ζούκης

Γενεαλογίες και λαογραφική έρευνα

Δημήτριος Σαφίκος,

Λίστα: *Οκτώ Γενιές*,

Έκδοση Αδελφότητας Λίστας Θεσπρωτίας,

Αθήνα 2005, δύο τόμ. σελ. 1100.

Η σημασία των κοινωνιογραφημάτων και των συλλογών λαογραφικού περιεχομένου από ερασιτέχνες μελετητές έχει τονισθεί από παλαιότερους εκπροσώπους της επίσημης Λαογραφίας, καθηγητές πανεπιστημίου και ερευνητές. Άλλωστε στην αρχή της η επίσημη της Λαογραφίας στηρίχθηκε, για τη

συγκέντρωση του λαογραφικού υλικού, σε μεγάλο βαθμό στους ερασιτέχνες που ασχολούνταν με το αντικείμενο, δασκάλους, καθηγητές κ.ά. Μπορούμε να υποστηρίξουμε ότι από τα τέλη του 19ου αιώνα ως τα μέσα του 20ού, μεγάλο μέρος, ουσιαστικά το σημαντικότερο, του λαογραφικού υλικού είχε συγκεντρωθεί από την εργασία μη ειδικευμένων επιστημόνων λαογράφων. Σημειώνω ότι το υλικό για τις περισσότερες από τις δημοσιευμένες επιστημονικές λαογραφικές μελέτες του ιδρυτή και πατέρα της λαογραφίας Νικόλαου Πολίτη προέρχεται από τις συλλο-

Χρυσικού, επιστημονική επιμέλεια και επιλεγόμενα:

Παναγιώτης Πούλος, εκδ. νήσος, 2005)

αρθρώνονται στα εξής επιμέρους κεφάλαια: 1. Ζητήματα ορισμού, 2. Οντολογικά ζητήματα, 3. Γλώσσα και εκσυμβολισμός, 4. Η αισθητική και η καλλιτεχνική διάσταση, 5. Τέχνη και πραγματικότητα, 6. Οι συντεταγμένες της δημιουργίας, 7. Τέχνη, ιστορία και κοινωνία, 8. Η κριτική, 9. Η αισθητική αντιμετώπιση με τις σύγχρονες μεταλλάξεις.

Θα είναι πάντα αναγκαία η άποψη των ίδιων των ποιητών για τον προσδιορισμό της τέχνης, όσο και αν αυτό συχνά αμφισβητείται. Στην περίπτωση των ιταλών ποιητών που σημάδεψαν την τέχνη του εικοστού αιώνα, των **Eugenio Montale**, **Giuseppe Ungaretti**, **Umberto Saba**, **Salvatore Quasimodo**, διαθέτουμε κείμενα χαρακτηριστικά, που φανερώνουν την προσπάθειά τους να ορίσουν οι ίδιοι την τέχνη τους και τη θέση της στην ιστορία του πολιτισμού: *Περι ποιήσεως* (επιλογή, εισαγωγή, μετάφραση: **Νίκος Αλιφέρης**, εκδ. Άγρα, 2005).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει μια έκδοση που αναδεικνύει το σημαντικό κείμενο πολεμικής του **Βολταίρου**, *Καντίντ ή η αισιοδοξία* (πρόλογος: **Αλέξης Πολίτης**, μετάφραση: **Παντελής Κοντογιάννης**, εκδ.

Πόλις, 2005) και τη δυνατότητά του να συνδυαστεί με τις πραγματικότητες όπως καθορίζονται στο πολιτικό πλαίσιο της εποχής μας. Στο έξοχο επίμετρο του **Μίλτου Πεχλιβάνου**, η συγκριτική ανάγνωση με κείμενα της εποχής μας φέρνει στο προσκήνιο τη δυνατότητα μιας ειρωνικής επανανάγνωσης του βολταιρικού κειμένου και τεκμηριώνει τη δύναμη της λογοτεχνικής αφήγησης, ακόμη και την εποχή του Διαφωτισμού, όταν αυτή η αφήγηση αρθρώνεται μέσα από τον φιλοσοφικό στοχασμό.

Κάθε προσπάθεια για τη διερεύνηση των πολιτικών κομμάτων στη νεότερη ιστορία μας έχει το αυτόνομο ενδιαφέρον της. Ωστόσο, το μνημειώδες δίτομο βιβλίο του Gunnar Hering (1934-1994), η έρευνα του υλικού που προϋποθέτει, καθώς και η μελέτη και παρουσίασή του, συνιστούν ένα έργο βασικής αναφοράς για κάθε μελετητή της ιστορίας της νεότερης Ελλάδας: Τα πολιτικά κόμματα στην Ελλάδα. 1821-1936 (μετάφραση: Θόδωρου Παρασκευόπουλου, εκδ. ΜΙΕΤ, 2004). Ο συγγραφέας αναλύει τις ιδεολογικές θέσεις και τα προγράμματα των κομμάτων, τους άρρητους στόχους και τις πρακτικές πολιτικές αποφάσεις τους, την οργανωτική δομή, τις προπαγανδιστικές μεθόδους και τις αντιπαράθεσες τους. Η ανάλυσή του προεκτείνεται στην

γές ερασιτεχνών.

Και τούτο γιατί, παρά την έλλειψη επιστημονικής μεθοδολογίας, το γεγονός ότι οι άνθρωποι αυτοί είναι μέλη της κοινότητας του χωριού, διευκολύνει ώστε το αποτέλεσμα από άποψη ακρίβειας και σαφήνειας να είναι πολύ καλό έως άριστο. Γιατί κατά τον Νικόλαο Πολίτη, λαογραφική συλλογή που δεν έχει αυτές τις δύο αρετές, δηλαδή την ακρίβεια και τη σαφήνεια, είναι άχρηστη για την επιστήμη. Όταν εργάζεται κανείς ευσυνείδητα, με όσα παίρνει απευθείας από το λαό, πρέπει να είναι βέβαιος ότι συνεισφέρει πάντα κάτι νέο και άξιο λόγου.

Σ' αυτή την κατηγορία μπορούμε να εντάξουμε δικαίως και την περισπούδαστη εργασία του Δημήτρη Σαφίκου, ο οποίος δεν τσιγγουνεύτηκε χρόνο και έξοδα για να μας δώσει τη *Ρίζα των Λιστινών*, συντάσσοντας αφενός μια κοινωνική ιστορία των κατοίκων της Λίστας της Θεσπρωτίας, αφετέρου μια λεπτομερέστατη προσωπογραφία του χωριού – μετά από πενταετή συστηματική έρευνα, που θα τη ζήλευε και ο πιο έμπειρος ερευνητής, στα αρχεία και τις ιστορικές πηγές, αλλά κυρίως με τις συνεντεύξεις του με απογόνους των οικογενειών, οι οποίοι κατάγονται από το ορεινό τούτο χωριό της Μουργκάνας.

Η μεθοδικότητα του Δ. Σαφίκου είναι εμφανής, γιατί δεν μένει στη λεπτομερή παρουσίαση των γενεαλογικών δέντρων, που από μόνα τους αποτελούν σημαντικό άθλο από άποψη περιεχομένου και τεχνικής, αλλά πλαισιώνει την εργασία του με το απαραίτητο λαογραφικό/εθνογραφικό υλικό, για το χωριό, για την κοινωνία, για την οικογένεια, για την θρησκευτική λατρεία, για την καταστροφική μετανάστευση, ώστε να γίνουν αυτά πλήρως κατανοητά. Ειδικότερα, στα πλαισιωτικά αυτά κείμενα μας δίνει με γλαφυρότητα την τοποθεσία του χωριού, το φυσικό χώρο, τα σύνορα σε συνδυασμό με τη γεωγραφία και την τοπογραφία, πληροφορίες για τις εκκλησίες, το σχολείο και μεγάλο αριθμό τοπωνυμίων. Μας δίνει όμως και περιγραφές κοινωνικού χαρακτήρα για το χωριό, για την πολυμελή, πολυπυρηνική πατριαρχική οικογένεια, κύριο χαρακτηριστικό της Ηλείου, για τους γάμους σε μικρή ηλικία, καθώς και χρήσιμα λαογραφικά στοιχεία για την ενδυμασία, τα πανηγύρια, τα παιδικά παιχνίδια.

Έτυχε να έχω εργαστεί ως ερευνητής εθνογράφος/λαογράφος, πριν από πολλά χρόνια στη Λίστα, συγκεκριμένα το 1982, φιλοξενούμενος από ανθρώπους που δεν ζουν πια. Έτσι ήταν μεγάλη η συγκίνησή μου να δω ολοκληρωμένο ένα τέτοιο έργο. Μπορώ να πω ότι τότε μέσα στα ενδιαφέροντά μου ήταν

και η συγκέντρωση των γενεαλογιών, όχι τόσο για ιστορικούς λόγους, όσο για να κατανοήσω το σύστημα και την ιδεολογία της συγγένειας των Λιστινών. Σήμερα όμως, με τον αναντικατάστατο πλούτο του υλικού που μας προσφέρει το βιβλίο του Δ. Σαφίκου, διευκολύνεται περισσότερο η κατανόηση.

Όταν ήμουν βέβαια στο χωριό, είχε περισσότερους κατοίκους· σήμερα, όπως τονίζει ο Δ. Σαφίκος, έχουν μειωθεί οι κάτοικοι στο ελάχιστο (29 μόνιμοι, όλοι από 60 έως 90 ετών, δύο περίπου 50 ετών και ένα παιδί 6 ετών) σε βαθμό που φαίνεται προβληματική ή να απειλείται η επιβίωση του χωριού. Ποιο μπορεί να είναι το μέλλον αυτής της τοπικής κοινότητας; Η κοινότητα ως ζωντανός οργανισμός δεν υπάρχει πρακτικά. Γάμοι δεν γίνονται στο χωριό, παιδιά δεν γεννιούνται. Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι η κοινότητα θα χαθεί. Είμαστε πλέον σε θέση να γνωρίζουμε τη διαδικασία ανανέωσής της. Το φαινόμενο έχει παρατηρηθεί σε όλη την Ελλάδα. Με την επάνοδο από το εξωτερικό ή τα αστικά κέντρα κατοίκων, ανανεώνεται το έμπυχο δυναμικό της κοινότητας. Το φαινόμενο λοιπόν αυτό, «ο εμπαιγμός της κοινής λογικής», όπως μας λέει χαρακτηριστικά ο αλχημίστης ερευνητής της Ηλείου Στάθης Δαμιανάκος, ισχύει και αλλού, για κοινότητες που πιστευόταν ότι θα έσβηναν, και αποδεικνύει ότι οι άνθρωποι επινοούν ποικίλους τρόπους για να βγουν από την κρίση.

Τι σημαντικό όμως έχουν οι γενεαλογίες για την ευρύτερη έρευνα; Πέρα από το γεγονός ότι αυτές είναι η ιστορία του χωριού, έχουν μεγάλη σημασία για τους μελετητές, λαογράφους, κοινωνιολόγους, ιστορικούς, δημογράφους, οι οποίοι μπορούν να τις αξιοποιήσουν ποικιλοτρόπως. Οι διαπιστώσεις αυτές έχουν γίνει ήδη πριν από έναν περίπου αιώνα, και συγκεκριμένα το 1910, από τον πρωτοπόρο βρετανό κοινωνικό ανθρωπολόγο Rivers. Οι ειδικοί επιστήμονες μπορούν να μελετήσουν από τις γενεαλογίες την οικογένεια, τον αριθμό των παιδιών, την ονοματοθεσία, τα παρωνύμια, τις επιγαμίες, την ιστορική προέλευση των κατοίκων.

Αυτός είναι και ο λόγος που οι ερευνητές του Ιδρύματος Μεζονος Ελληνισμού έχουν αρχίσει ένα μεγάλο και φιλόδοξο πρόγραμμα συγκέντρωσης των γενεαλογικών δέντρων. Οι γενεαλογικές μελέτες που είχαν ανθήσει πριν από μερικές δεκαετίες και ως υποχρεωτικό μάθημα στα σχολεία και είχαν εγκαταλειφθεί, ξανάρχονται και πάλι δυναμικά στο προσκήνιο. Σημειώνω ότι στην Αμερική απόδημοι Έλληνες συντάσσουν και δημοσιεύουν στο διαδίκτυο γενεαλογικά δέντρα και ζητούν από τους χρήστες συνεχώς πληροφορίες.

Στην κατάρτιση εξάλλου των πινάκων είναι αξιοθαύμαστη η ευρηματικότητα του συγγραφέα. Έτσι βλέπουμε πίνακες για τον αριθμό των απογόνων κατά φάρα, για τους γέροντες εν ζωή, για την προέλευση των επωνύμων, για τα επαγγέλματα που ασκούσαν και ασκούν οι Λιστινοί. Ο Δ. Σαφίκος μας δίνει και αριθμητικά στοιχεία για τους μετανάστες, για τους τύπους μετανάστευσης, τα αστικά κέντρα και συγκεκριμένα τις συνοικίες. Προχωράει δε επιπλέον και στη μετανάστευση στο εξωτερικό: ΗΠΑ, Ευρώπη, Αυστραλία και Καναδά. Το βιβλίο συ-

μπληρώνεται με μεγάλο αριθμό παλαιότερων και νεότερων φωτογραφιών που κάνουν ακόμα πιο ζωντανή την εικόνα του χωριού.

Ασφαλώς το σημαντικό αυτό βιβλίο του Δ. Σαφίκου θα τύχει της αναγκαίας προσοχής των κοινωνιολόγων και των ιστορικών της Ηπείρου αλλά και όσων ασχολούνται επισημονικά και γενικά με παρεμφερή θέματα. Εύχομαι το παράδειγμά του να μιμηθούν και άλλοι για τις ιδιαίτερες πατρίδες τους.

Ελευθέριος Αλεξάκης

κοινωνική δομή, την οικονομία, το ιδεολογικό και πνευματικό κλίμα και τις κοινωνικές συγκρούσεις της εποχής.

ο χαρτοκόπτης

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

❖ Οι Γερμανικές Φυλακές Αγιάς, 1941-1945 (επιμέλεια: Βαρθής Βαρδινογιάννης-Αργυρώ Κοκοβλή, εκδ. Εταιρεία Διάσωσης Ιστορικών Αρχείων - ΕΔΙΑ, Χανιά 2005) είναι ένα βιβλίο-κατάθεση μνήμης των χιλιάδων αγωνιστών που πέρασαν από τις φυλακές της Αγιάς στη διάρκεια της γερμανικής κατοχής στην Κρήτη. Την έκδοση, που περιλαμβάνει αναφορές στο γερμανικό κολαστήριο της Αγιάς και αφηγήσεις-μαρτυρίες κρατουμένων, συμπληρώνει σπάνιο φωτογραφικό υλικό.

❖ Στην έκδοση *Ντοκουμέντα του Ε.Α.Μ. για τα Δεκεμβριανά* (επιμέλεια, εισαγωγή: Γιώργος Πετρόπουλος, εκδ. Προσκήνιο, Αγγελος Σιδεράτος, 2005) μπορούμε να βρούμε ένα πλούσιο υλικό τεκμηρίων το οποίο συνιστά μία βάση για τη μελέτη της συνταρακτικής περιόδου των Δεκεμβριανών. Ο Γιώργος Πετρόπουλος, δημοσιογράφος στην εφ. *Ρι-*

ζοσπάσης αλλά και μελετητής του εργατικού, αριστερού και κομμουνιστικού κινήματος παρουσιάζει συστηματικά εργασίες που αναδεικνύουν το σχετικό αρχειακό υλικό.

❖ Ο διαχρονικός ήρωας Ματτία Πασκάλ του Λουίτζι Πιραντέλλο, όπως απεικονίζεται στο μυθιστόρημά του *Ο μακαρίτης Ματτίας Πασκάλ* (μετάφραση: Αρχοντία Κυπριώτου, εκδ. Ίνδικτος, 2004) επικαιροποιεί τον προβληματισμό μας για την αναζήτηση ταυτότητας. Η ανακάλυψη από τον ήρωα των κοινωνικών επιταγών που του έχουν επιβληθεί και η προσπάθειά του να απαλλαγεί από αυτές, δημιουργούν την ενδιαφέρουσα συζήτηση ανάμεσα στις δυνατότητες, όσες είναι δυνατόν να υπάρξουν, για να βρεθεί ο δρόμος προς μια απελευθέρωση από τις κοινωνικές συμβάσεις, μέσα από αμφιταλαντεύσεις που υποκινούνται από τις εσωτερικές αντιφάσεις του.

Βιβλία που λάβαμε Βιβλία που λάβαμε Βιβλία που λάβαμε Βιβλία που λάβαμε

Εουτζένιο Μπάρμπα, *Η γη της στάχτης και των διαμαντιών* (μετάφραση: Ειρήνη Κουτσάκη, επιμέλεια: Αντώνης Διαμαντής, εκδ. Γαβριηλίδης, 2004).

Θεόδωρος Γεωργίου, *Η φιλοσοφία ως κριτική κοινωνική θεωρία* (εκδ. Αλεξάνδρεια, 2004).

Άλντους Χάξλεϋ, *Ο τυφλός λυτρωτής* (μετάφραση: Μαργαρίτα Ζαχαριάδου, εκδ. Scripta, 2004).

Claude Olievenstein, *Το μη λεχθέν των συναισθημάτων* (μετάφραση: Μαρία Παραδέλη, εκδ. Κέδρος, 2004).

Χαράλαμπος Ι. Ψωμιάδης, *Η τελευταία φάση του Ανατολικού Ζητήματος. Συμβολή στη μελέτη των ελληνοτουρκικών διπλωματικών σχέσεων* (μετάφραση, επιμέλεια: Γιώργος Α. Γιαννακόπουλος, εκδ. Έφεσος, 2004).

Richard Mandell, *Οι Ολυμπιακοί Αγώνες των Ναζί* (μετάφραση: Βαγγέλης Κούταλης, επιμέλεια: Άσπα Γολέμη, εκδ. Ιονάφι, Ιωάννινα 2004).

Δημήτρης Φύσσας, *Αγύριστο κεφάλι. Δηγήματα 1982-2003* (εκδ. Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 2004).

Γρηγόριος Νύσσης, *Λόγοι για το θάνατο και το πένθος παραμυθητικοί* (πρόλογος: Τερέζα Πεντζοπούλου-Βαλαλά, εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια: Γιάννης Πλεξίδας, εκδ. Ζήτρος, Θεσσαλονίκη 2004).

Α.Λ. Κέννεντυ, *Ανεξίτηλες πράξεις* (μετάφραση: Αλεξάνδρα Κονταξάκη, εκδ. Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 2004).

Jerome Bruner, *Δημιουργώντας ιστορίες. Νόμος, λογοτεχνία, ζωή* (επιστημονική επιμέλεια: Γ. Κουγιουμουτζάκης, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 2004).

Ζακ Λε Γκοφ, *Το πούγκι και η ζωή. Οικονομία και θρησκεία στον Μεσαίωνα* (μετάφραση: Νικόλαος Γκότσινας, εκδ. Κέδρος, 2004).

Γιώργος Παγουλάτος, Σπύρος Μπλαβούκος, *Η τελευταία ελληνική προεδρία. Η Ελλάδα στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και οι τέσσερις ελληνικές προεδρίες της ΕΕ* (εκδ. Παπαζήση, 2004).

Θωμάς Μανόπουλος, *Στο χορό των ανθρωποκνηγών* (εκδ. Κοχλίας, 2004).

Πλάτων, *Απόκρυφοι διάλογοι περί δικαίου* (εισαγωγή, μετάφραση, σχόλια: Χρήστος Αθ. Τερέζης, εκδ. Ζήτρος, Θεσσα-

λονίκη 2004).

Michael Angold, *Η βυζαντινή αυτοκρατορία. Από το 1025 έως το 1204. Μια πολιτική ιστορία* (μετάφραση: Ευαγγελία Καραγιαννίτη, επιστημονική επιμέλεια: Παναγιώτης Α. Αγαπητός, εκδ. Παπαδήμα, 2004).

Ruggiero Romano, *Ο Braudel κι εμείς. Σκέψεις πάνω στην ιστορική παιδεία της εποχής μας* (μετάφραση: Σταύρος Παπασταύρου, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 2004).

Κωνσταντίνος Α. Μυγδάλης, *Η οικουμενικότητα της ορθοδοξίας. Προβλήματα και προοπτικές στη μεταπολεμική Ελλάδα* (διδακτορική διατριβή, Θεσσαλονίκη 2004).

Φούλα Λαμπελέ, *Το άλλο ανάστημα* (εκδ. Νησίδες, Σκόπελος 2004).

Στέφεν Ρ. Λόχεντ, *Η ιερή λόγχη. Οι σταυροφορίες των Κελτών* (μετάφραση: Βασιλική Κόκκινου, εκδ. Ελληνικά Γράμματα, 2004).

Αντρέα Καμιλέρι, Λουίτζι Πιραντέλο (μετάφραση: Γιώργος Κασσιπής, εκδ. Μεταίχμιο, 2004).

και τα λοιπά...

ΑΠΟ ΤΟΝ
ΘΑΝΟ
ΣΤΑΘΟΠΟΥΛΟ

Στον Ναβίδ από το Πακιστάν

Ο Ναβίδ ήρθε στην Ελλάδα από το Πακιστάν, σπρωγμένος ποιος ξέρει από τι είδους ανέχεια ή καταπίεση. Κάθε πρωί παίρνει το λεωφορείο για να πάει να δουλέψει στις αποθήκες ενός μεγάλου εκδοτικού ομίλου. Δουλεύει ένα οκτάωρο και λαμβάνει ημερομίσθιο το οποίο αντιστοιχεί στο χαρτζιλίκι που οι περισσότεροι από εμάς δίνουμε στα παιδιά μας. Μα δεν τον πειράζει. Όπως μου λέει ο φίλος μου και προϊστάμενός του, είναι ευσυνειδητος κι εργατικός, απαντώντας πάντα χαμογελαστός σε κάθε εντολή, ακόμη κι όταν δεν μπορεί να τη μεταφράσει σωστά στη γλώσσα του.

Τα Σάββατα ο Ναβίδ συμπληρώνει το πενιχρό βδομαδιατικό του, ξυπνώντας χαράματα και ξεφορτώνοντας φορτηγά στις λαϊκές. Από εκεί εξοικονομεί κάποια φαγώσιμα, που θα τον συντηρήσουν τις επόμενες ημέρες. Την Κυριακή, αφού προσευχηθεί στον Θεό του, θα ψήσει ένα ταψάκι με κάποιου είδους πίτα, την οποία στη συνέχεια θα τεμαχίσει, τυλίγοντας κάθε κομμάτι με αλουμινόχαρτο. Αυτό το κομμάτι θ' αποτελέσει το κολατσιό στη δουλειά του. Το ίδιο κομμάτι που κρατούσε στα χέρια του στη στάση του λεωφορείου εκείνη την Τρίτη το πρωί που τον συνέλαβαν (ή να πω καλύτερα τον «σκούπισαν») οι άντρες της ελληνικής αστυνομίας.

Όσες ώρες έμεινε στοιβαγμένος στο κελί του, άπνους, νηστικός, τρομαγμένος, μαζί με τους άλλους αλλοδαπούς, ο Ναβίδ μάταια προσπαθούσε να καταλάβει γιατί τον κρατούσαν. Τα χαρτιά του ήταν εντάξει, αλλά οι φρουροί του αμετάπειστοι. Μάταια επιστράτευσα τις πενιχρές δημοσιογραφικές επαφές μου, μήπως και τον απεγκλωβίσω μια ώρα αρχύτερα από τους δεσμώτες του. Χρειάστηκε να περάσουν σχεδόν δύο μέρες, για ν' ακούσει από τον αστυφύλακα που άνοιξε την πόρτα του κελιού του ότι «μπορούσε να του δίνει». Την επομένη το πρωί, ο Ναβίδ στάθηκε και πάλι στη στάση για να πάρει το λεωφορείο για τη δουλειά του. Μόνο που τα μάτια του ήταν πιο ανήσυχα από τις άλλες φορές και δεν χαμογελούσε πια.

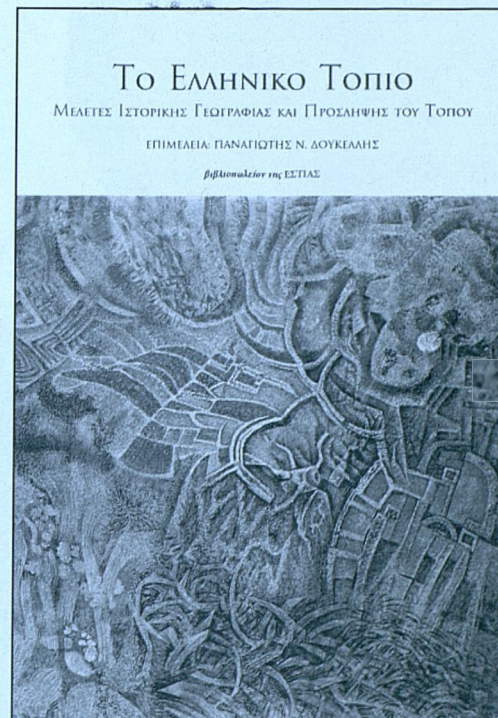
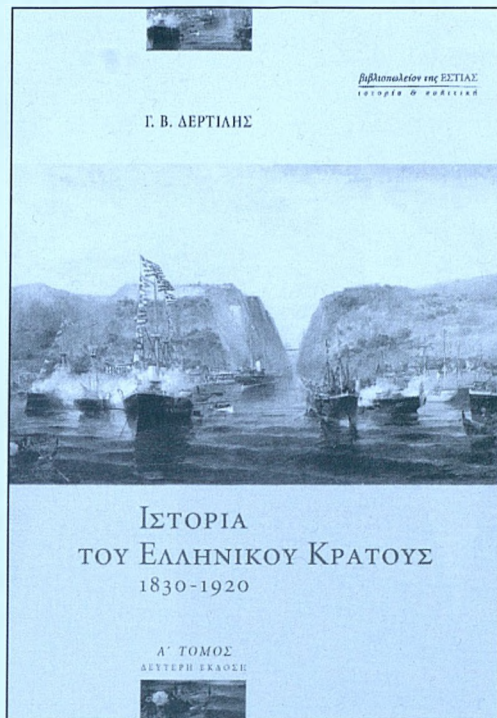
Ανέβασα τον ήχο στο ραδιόφωνο του αυτοκινήτου, μήπως και διώξω τη θυμωμένη και συνάμα θλιμμένη ηχώ της φωνής του από το χθεσινό τηλεφώνημα: «Γιατί κρατήσουν Ναβίδ; Αφού χαρτιά του εντάξει». Πώς να του εξηγήσω ότι ούτε εγώ δεν καταλάβαινα με ποιον τρόπο θα μπορούσε να απειλήσει ο Ναβίδ την έννομη τάξη μας; Πώς να τον πείσω ότι δεν μας τρομάζει όλους το σκούρο δέρμα του και η αλλοδαπή προέλευσή του;

Ο Ναβίδ δεν θα διαβάσει ποτέ τούτες τις γραμμές, γιατί πολύ απλά δεν γνωρίζει ελληνικά. Κι εγώ ποτέ δεν θα καταφέρω να του ζητήσω συγγνώμη για τις άδικες ώρες που πέρασε σε ελληνικό κρατητήριο, γιατί δεν γνωρίζω πακιστανικά. Κι αν του γράφω τώρα, είναι γιατί νιώθω την ανάγκη να εξορκίσω τις δικές μου ενοχές. Γιατί ώρες-ώρες με ντροπιάζει η ταυτότητα που μου κουβαλώ στο πορτοφόλι μου. Μα πιο πολύ με θυμώνει η ετικέτα που μου κόλλησαν στην ύπαρξη αυτή του ευρωπαίου πολίτη! Πού ξέρεις, φιλε Ναβίδ, ίσως τελικώς όλοι να είμαστε Πακιστανοί...

βιβλιοπωλείον της ΕΣΤΙΑΣ

1 8 8 5 - 2 0 0 5

ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

2344 ικανοποιημένοι πελάτες!

RESTAURANT

Προχωράμε μαζί ο τουρισμός μας αφορά όλους!

Ο τουρισμός δεν είναι δεδομένος... είναι καθημερινή προσπάθεια! Γι' αυτό, είναι σημαντικό να προσπαθούμε όλοι μαζί με χαμόγελο και ευγένεια, με φιλική εξυπηρέτηση, με ποιότητα και καλές τιμές, και φυσικά να διατηρούμε την Ελλάδα καθαρή! Προχωράμε μαζί... Γιατί στον τουρισμό όλοι πρέπει να έχουμε μία έννοια... τους ανθρώπους που φιλοξενούμε σήμερα, για να έρθουν και αύριο!

www.gnto.gr

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗΣ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗΣ